

กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

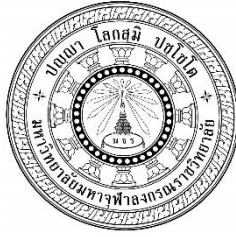
THE PROCESS OF PROMOTING THE MONKS WHO ARE THE
PATIMOKKHA OF THE SANGHA MUANG DISTRICT,
RAYONG PROVINCE

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ้น)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

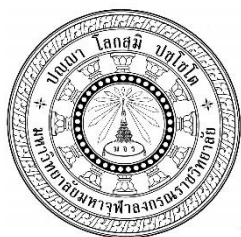
กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Process of Promoting The Monks who are the Patimokkha
of the Sangha Muang District, Rayong Province

Phra Prajak Piyasilo (Naghun)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

 ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระประจักษ์ ปิยสีโล)

- ชื่อสารนิพนธ์** : กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- ผู้วิจัย** : พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ. ดร.
พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ. ดร.
พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา),
วท.ม. (การจัดการสิ่งแวดล้อม),
ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๓ กันยายน ๒๕๖๗

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

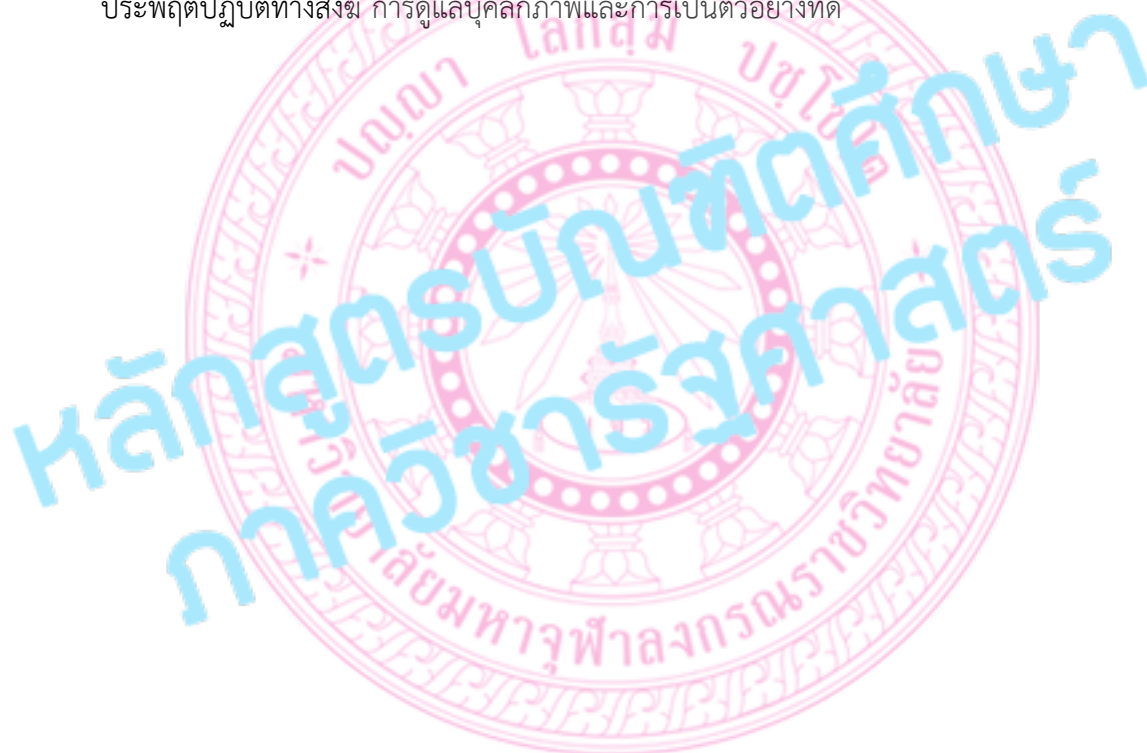
ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คือ จุดแข็ง ได้แก่ มีสำนักเรียนภายในจังหวัด มีการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบสอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี มีการจัดสอบทุกปี จุดอ่อน ได้แก่ ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากร พระอาจารย์วิทยากร ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการทบทวนและความอดทนของพระที่ทรงได้แล้ว โอกาส ได้แก่ เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้โอกาสการได้รับความรู้ความหมายและประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจ เข้ามาศึกษากับสำนักเรียน และอุปสรรค ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริม

๒. องค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คือ การวางแผน ได้แก่ วางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ โดยเน้นการให้ความรู้และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ การลงมือปฏิบัติตามแผน ได้แก่ การจัดโครงการอบรมและจัดสอบภายในสำนักเรียนประจำทุกปี การตรวจสอบ ได้แก่ การตรวจสอบ

มาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้าอบรม และทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี และการปรับปรุง ได้แก่ มีการปรับปรุงในด้านสถานที่ มีการติดตามและประเมินผลประจำปี และปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

๓. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง คือ การให้ความรู้ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจจะฝึกเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ เน้นชี้แจงประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ และมีทัศนคติที่ดีในการรักษาพระธรรมวินัย ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์ของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านทักษะ ประกอบด้วย การใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่มีนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี

ResearchPaperTitle : The Process of Promoting the Monks who are the Patimokkha of the Sangha Muang District, Rayong Province

Researcher : Phra Prajak Piyasilo (Naghun)

Degree : Master of Buddhism (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrakhru Suthikittibundit, Assoc. Prof. Dr.

B.A. (Buddhist Management),

M.A. (Buddhist Management),

Ph.D. (Buddhist Management)

: Phrarajawatcharasambundit, Assoc.Prof.Dr.

B.A. (Teaching Social Studies),

M.Sc. (Environmental Management),

Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : September 3, 2024

Abstract

The objective of this research is threefold: 1. To examine the general conditions in the process of promoting monks proficient in the Patimokkha with in the Buddhist clergy of Mueang District, Rayong Province; 2. To analyze the components involved in the process of promoting monks proficient in the Patimokkha with in the same context; and 3. To identify recommendations for enhancing the promotion of monks proficient in the Patimokkha with in this area. This study is qualitative in nature, involving document analysis and the use of interviews as a data collection tool. The data was gathered from 20 key informants and analyzed using contextual content analysis techniques.

Findings were as follows:

1. General Conditions in the Promotion Process: 1) Strengths: There are local learning centers within the province, systematic and standardized teaching practices, and annual examinations. 2) Weaknesses: There is a lack of budgetary support, insufficient personnel and instructors, inadequate public relations, and a lack of review and patience from monks who have already mastered the Patimokkha. 3) Opportunities: There are opportunities to rotate the presentation of the Patimokkha, to attend Patimokkha recitations every half-month, to gain knowledge and benefits of the Patimokkha, and for interested monks to study at the learning centers. 4) Obstacles: There is insufficient continuous public relations and coordination with both governmental and private sectors, which hinders promotion efforts.

2. Components of the Promotion Process: 1) Planning; Planning is systematic and clear, focusing on providing knowledge and benefits of reciting the Patimokkha. 2) Plan implementation; This includes organizing training programs and annual examinations at the learning centers. 3) Audit; Standard of recitation by monks in training is reviewed, and annual evaluation surveys are conducted. 4) Correction and improvement; This involves enhancing facilities, conducting annual follow-ups and evaluations, and making appropriate adjustments.

3. Recommendations for Promoting Monks Proficient in the Patimokkha: 1) Knowledge; Provide education about the Patimokkha to monks interested in becoming proficient, emphasizing the benefits of participating in bi-monthly recitations. 2) Attitudes; Foster positive attitudes towards being proficient in the Patimokkha and maintaining Buddhist monastic discipline. 3) Capabilities; Enhance the monks' abilities in recitation to achieve optimal effectiveness. 4) Skills; Utilize innovative teaching techniques and methods to improve effectiveness. 5) Personal Characteristics; Emphasize the importance of monastic discipline and conduct, including personal appearance and being a good example.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร. คณะกรรมการที่ปรึกษา ตลอดจนคณาจารย์ กรรมการสอบและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่านที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณและขอเจริญพรไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, รศ.ดร. และ ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง และ ผศ.ดร. สมบัติ นามบุรี ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์และให้คำปรึกษา ดร.กรกต ชำบัณฑิต ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การทำสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหากุศล กุศลภทโท พระสมุห์เมธา สุเมโธ พระปลัดนพพร ปสนโน พระครูปลัดทองศักดิ์ ปภาโต พระปลัดวันชัย กิตติธโร พระสมุห์เศกสันต์ สุเมโธ พระอธิการ พิธาน กิตติสาโร พระครูพรหมจริยานุวัตร พระมหานักรบ อคัมโม พระครูกิตติคชราช พระมหา วีระเวทย์ วิสทิสโสภณ พระมหาธนัทธ ฐนเสฏฐโธ พระมหาธรรมาวุธ จิตตมโย พระวิรัช วิสารโท พระวชิระ ขนติธโร และขอเจริญพรขอบคุณ นายอัครเดช ล่องดุริยางค์ นายศักดิ์ชาย บุญเกษม นายสำฤทธิ์ เสน่ห์ นางสาวชนัดดา จารัสแสง และนายปิติพัฒน์ เสียงประเสริฐ ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่คอยให้การช่วยเหลือชี้แนะทักษะ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกทุกรูปและญาติโยมผู้อุปถัมภ์ทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนนิสิตพุทธ ศาสตร์มหาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่น ๑๕ ทุกรูปหรือคน ที่คอยให้การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่ บิดา มารดา พระอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหายทั้งหลาย และผู้มีคุณูปการทุกท่าน ผู้วิจัยขอ เจริญพรขอบคุณ กัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษา เพิ่มเติมองค์ความรู้ และกำลังใจจากทุกท่านดังกล่าว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่งที่ ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น)

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริม	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์	๒๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์	๓๒
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๓๙
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๖๑
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๕
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สภาพทั่วไปของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	๘๐
๔.๒ องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะ สงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	๘๖
๔.๓ กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	๑๑๓
๔.๔ องค์ความรู้	๑๓๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๐
บรรณานุกรม	๑๕๒
ภาคผนวก	๑๖๐
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๖๑
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ วิจัย	๑๖๗
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่า IOC และ ค่า CVI	๑๗๐
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๗๒
ภาคผนวก จ ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๗๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒.๑	ความหมายของกระบวนการส่งเสริม	๑๐
๒.๒	แนวคิดการบริหารแบบระบบวงจรคุณภาพ (PDCA)	๑๘
๒.๓	หลักบริหารด้วยองค์ประกอบ ๔ M	๒๒
๒.๔	ความหมายของพระปาฏิโมกข์	๒๕
๒.๕	ความหมายของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์	๒๘
๒.๖	ความเป็นมาของภิกขุปาฏิโมกข์	๓๑
๒.๗	แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์	๓๘
๒.๘	ความหมายและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๔๖
๒.๙	แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน	๕๓
๒.๑๐	การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองของพระพุทธศาสนา	๕๗
๒.๑๑	การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองศาสตร์สมัยใหม่	๖๐
๒.๑๒	จำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง	๖๒
๒.๑๓	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริม	๖๕
๒.๑๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์	๖๘
๒.๑๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระปาฏิโมกข์	๗๒
๔.๑	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)	๘๔
๔.๒	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)	๘๘
๔.๓	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)	๙๒
๔.๔	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)	๙๖
๔.๕	สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)	๑๐๐
๔.๖	สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)	๑๐๔
๔.๗	สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)	๑๐๘
๔.๘	สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุง (Action)	๑๑๒
๔.๙	สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์	๑๑๗
๔.๑๐	สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านเจตคติ	๑๒๑
๔.๑๑	สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านความสามารถ	๑๒๕
๔.๑๒	สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านทักษะ	๑๒๙
๔.๑๓	สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ	๑๓๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ วงล้อเดมมิง	๑๕
๒.๒ กระบวนการ PDCA	๑๖
๒.๓ การบริหารจัดการ ๔ M	๒๐
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๔
๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)	๘๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)	๘๗
๔.๓ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)	๙๑
๔.๔ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)	๙๕
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)	๙๙
๔.๖ ผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)	๑๐๓
๔.๗ ผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)	๑๐๘
๔.๘ ผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุง (Action)	๑๑๒
๔.๙ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์	๑๑๖
๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านเจตคติ	๑๒๐
๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านความสามารถ	๑๒๕
๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านทักษะ	๑๒๙
๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ	๑๓๓
๔.๑๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๔
๔.๑๕ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๓๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก ได้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๕. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๑๘ หน้า ๒๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

		พระวินัยปิฎก		
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
วิ.มหา. (ไทย).	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์		(ภาษาไทย)
วิ.ม. (บาลี).	= วินัยปิฎก	มหาวคคปาติ		(ภาษา บาลี)
วิ.ม. (ไทย).	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์		(ภาษาไทย)
		พระสุตตันตปิฎก		
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.ปา (ไทย).	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มฺ. (ไทย).	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย).	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย).	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย).	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

พระวินัยเป็นกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระภิกษุได้นำไปประพฤติปฏิบัติในการดำรงตนอยู่ในพระศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงยกพระธรรมวินัยไว้ในฐานะเป็นศาสดาแทนพระองค์หลังจากที่พระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน^๑ พระวินัยจึงเปรียบเสมือนรากแก้วของพระพุทธศาสนา ซึ่งมันคงอยู่ได้ด้วยพระวินัย พระวินัยนั้นพระพุทธรูปไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้าเป็นกฎสำเร็จรูปก่อนมีความเสียหายเกิดขึ้น หากแต่เมื่อมีพระสงฆ์เกิดขึ้นและอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก มีความประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่พระสงฆ์ พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤติเช่นนั้นอีก ต่อมาเมื่อมีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยต่างๆ ที่เป็นประเภทย่อยๆ (อาบัติเบา) อาทิเช่น นิสสัคคียปาจิตติยปาจิตติย ปาฏิเทสนียะไว้ ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทย่อยๆ (อาบัติหนัก) อันได้แก่ ปาราชิก และสังฆาติเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์^๒

ครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาอิสิขภูม เขตพระนครราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารเห็นพวกนักบวชลัทธิอื่นประชุมกันและกล่าวธรรม ในวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปักษ์^๓ มีคนไปฟังธรรม ซึ่งคนเหล่านั้นมีความรักและความเลื่อมใส ทำให้นักบวชฝ่ายนั้นมีผู้เข้าร่วมเป็นฝักฝ่าย พระเจ้าพิมพิสารจึงปรารภจะให้ภิกษุในพระพุทธศาสนาทำอย่างนั้นบ้าง จึงได้พาพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกราบทูลพระราชดำรินั้น พระพุทธรูปก็ทรงประทานพระพุทธานุญาตให้ภิกษุทั้งหลายมาประชุมกันในวัน ๑๔ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปักษ์ ครั้งแรกภิกษุทั้งหลายประชุมกันแต่นั่งกันนิ่งๆ พวกชาวบ้านทั้งหลายที่มาหวังจะได้ฟังธรรมก็ไม่ได้ฟังจนพากันตึ่เตียน ภายหลังพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลาย ประชุมกันเพื่อกล่าวธรรมได้^๔ พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในที่ส่วนพระองค์ มีพระดำริจะทรงอนุญาตให้ภิกษุสวดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้เป็นปาฏิโมกข์เทศ และเป็นอุโบสถกรรม สำหรับภิกษุสงฆ์เวลาเย็นเสด็จออกจากที่ประทับทรงแสดงธรรมกถาได้ทรงรับสั่งรื้อนั้น จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุสวดปาฏิโมกข์ โดยให้ภิกษุผู้ฉลาดสามารถสวดประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา

^๑ พระมหาวชิราวุธ รมวชิโร, พระวินัย : หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์, วารสารวิจัยธรรมศึกษา, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕) : ๑๖๒.

^๒ วิ.อ. (บาลี) ๑/๑๘/๑๘๒.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๒/๒๐๗.

^๔ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๓/๒๐๘.

“ภิกษุทั้งหลายทราบว่ามีพระภาคทรงอนุญาตให้สวดปาฏิโมกข์ในวันอุโบสถ จึงสวดพระปาฏิโมกข์ทุกวัน พระผู้มีพระภาคทราบความจึงทรงบัญญัติว่าภิกษุไม่พึงสวดปาฏิโมกข์ทุกวัน รูปใดสวดต้องอาบัติทุกกฏ ทรงอนุญาตให้สวดปาฏิโมกข์ในวันอุโบสถ เมื่อเหล่าภิกษุทราบว่ามีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตให้สวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน และต่อมาพระพุทธองค์ก็ได้ทรงบัญญัติว่าภิกษุไม่พึงสวดปาฏิโมกข์ปักษ์ละ ๓ ครั้ง รูปใดสวดต้องอาบัติทุกกฏ ทรงอนุญาตให้สวดปาฏิโมกข์ปักษ์ละ ๑ ครั้ง คือ ในวัน ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ และทรงบัญญัติว่าภิกษุไม่พึงสวดปาฏิโมกข์เฉพาะบริษัทของตน รูปใดสวดต้องอาบัติทุกกฏ ทรงอนุญาตให้สวดปาฏิโมกข์แก่ภิกษุผู้อยู่พร้อมเพรียงกัน และท้ายที่สุดทรงอนุญาตความพร้อมเพรียงมีกำหนดภายในอาวาสแห่งเดียวเท่านั้น”^๕

การสวดปาฏิโมกข์จึงเป็นอุโบสถกรรม ต่อมาพระพุทธองค์ทรงมีพระดำริว่าพระองค์จะพึงอนุญาตสิกขาบท ที่พระองค์ทรงบัญญัติแก่ภิกษุทั้งหลายให้เป็นปาฏิโมกข์พิเศษของพวกเธอ พระพุทธองค์ได้ทรงมีพระบัญญัติตามที่ทรงดำริ ทรงอนุญาตให้สวดพระปาฏิโมกข์ และทรงแสดงวิธีสวดพระปาฏิโมกข์เริ่มตั้งแต่กิจเบื้องต้น ดังนั้นภิกษุปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์นั้นว่าเป็นสังฆกรรมอย่างหนึ่ง ที่พระสงฆ์ที่อยู่ในอาวาสนั้นๆ จะต้องประชุมกันในสีมาเดียวกันต้องนั่งอยู่ในหัตถบาสนทุกรูป การทำอุโบสถแสดงปาฏิโมกข์ การที่พระสงฆ์ทำอุโบสถ และแสดงพระปาฏิโมกข์ทุกๆ วันอุโบสถนี้ จะว่าย่อยๆ ก็คือเป็นเครื่องแสดงความสามัคคีแก่กันและกัน และเป็นเครื่องตักเตือนสอบถามความบริสุทธิ์แห่งกันและกัน ด้วยวิธีแสดงปาฏิโมกข์ขึ้นทุกๆ สิกขาบท จนจบหมวดข้อปฏิบัติหนึ่งๆ แล้วสอบถามความบริสุทธิ์ในสิกขาบทที่แสดงมาแล้วนั้นๆ คราวหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเมื่อภิกษุจะพึงพระปาฏิโมกข์ จึงต้องแสดงอาบัติที่ต้องไว้ให้บริสุทธิ์ก่อน หรือเมื่อพึงอยู่ระลึกตามไปนึกขึ้นได้ว่าตนเองต้องอาบัติใดไว้ก็ต้องบอกภิกษุ หรือกำหนดไว้ว่าเมื่อแสดงพระปาฏิโมกข์จบแล้วจะแสดงเสียให้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุรู้ตนว่าต้องอาบัติ เมื่อท่านถามถึง ๓ หนแล้วก็ยังเพิกเฉยอยู่ ภิกษุนั้นต้องอาบัติสัมปชาณสาหาทุกกฏ ถ้าเห็นว่าบริสุทธิ์แล้วก็ระลึกดูในสิกขาบทที่ท่านแสดงต่อไป เมื่อท่านแสดงพระปาฏิโมกข์จบแล้ว ก็เป็นอันบริสุทธิ์หมดด้วยกันทุกรูป เพราะฉะนั้นภิกษุทุกรูปจึงต้องทำอุโบสถทุกๆ วันอุโบสถ ถ้าไม่ทำท่านปรับเป็นอาบัติทุกกฏ เนื่องจากการฟังพระปาฏิโมกข์เป็นกิจสงฆ์ที่สำคัญ และเป็นสังฆกรรมเฉพาะพระภิกษุเท่านั้น แม้สามเณรก็เข้าร่วมไม่ได้ ในระหว่างที่กำลังสวดพระปาฏิโมกข์ หากมีผู้ที่มีไข้ภิกษุเข้ามาในหัตถบาสน ต้องเริ่มสวดพระปาฏิโมกข์ใหม่ เพราะถือเป็นสังฆกรรมวิบัติ ในปัจจุบันบางวัดก็ยังถือเคร่งถึงกับต้องปิดโบสถ์สวดพระปาฏิโมกข์ เพราะเกรงผู้สวดพระปาฏิโมกข์จะต้องอาบัติ เนื่องจากมีผู้ที่มีไข้ภิกษุไต่ย็น แต่บางวัดก็เปิดโบสถ์ตามปกติ เพราะถือว่าเจตนาจะสวดพระปาฏิโมกข์ให้พระภิกษุฟัง ไม่ได้สวดให้ชาวบ้านฟัง ถ้าชาวบ้านเผลอผ่านมาได้ย็น หรือเห็นก็ไม่เป็นไร เพียงอย่าให้ล่วงเข้ามาในหัตถบาสนเท่านั้น

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันพระสงฆ์ให้ความสำคัญกับการทำสังฆกรรมภิกษุไปฏิโมกข์น้อยลง เมื่อถึงวันอุโบสถจะมีพระสงฆ์ที่เข้าร่วมสังฆกรรมด้วยการฟังภิกษุปาฏิโมกข์เป็นส่วนน้อยและยังล่วงละเมิดศีลในภิกษุไปฏิโมกข์ คือล่วงพระวินัย เกิดเป็นอาบัติขึ้นต่างๆ ตามความหนักเบาตั้งแต่ขั้นรุนแรงจนกระทั่งเบาที่สุด ซึ่งในอาบัติระดับเบาจะต้องมีการเผยความผิด เรียกว่าการแสดงอาบัติ อาบัติ

^๕ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๖/๒๑๓.

ระดับเบา เช่น ปาจิตติย สามารถแก้ไขได้โดยการกล่าวแสดงความผิดของตนกับภิกษุรูปอื่น เพื่อเป็นการแสดงถึงความละอายและสำนึกผิดเพื่อจะตั้งใจประพฤติตนใหม่ แต่ถ้าอาบัติถึงขั้นปาราชิกก็ย่อมให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ และไม่สามารถกลับเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุได้อีก

การสวดพระปาฏิโมกข์นั้น ต้องอาศัยการท่องจำสิกขาบทแต่ละหัวข้อ จำนวน ๒๒๗ ข้อ ให้ได้อย่างแม่นยำและไม่ผิดเพี้ยน เป็นภาษาบาลีล้วน ๆ ตั้งแต่ข้อ ๑ ไปจนกระทั่งจบหมดทุกข้อ และต้องสวดไม่ผิดเพี้ยน มีผู้คอยตรวจทานไม่ให้สวดผิด หากสวดผิดก็ต้องทักท้วง แก้ไขให้ถูกต้อง จึงจะสวดต่อไปได้ จนกว่าจะสวดจบ ซึ่งต้องใช้เวลามากน้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สวดว่าจะสวดพระปาฏิโมกข์ได้คล่องแคล่ว และออกเสียงอักขระได้อย่างชัดเจนถูกต้อง โดยสวดพระปาฏิโมกข์ไม่มีผิดแม้แต่ตัวเดียว^๖ ดังพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์จึงจำเป็นต้องอาศัยความอดทนและความเพียรในการศึกษาและท่องจำ พระสงฆ์ที่สวดพระปาฏิโมกข์จึงต้องมีความสนใจและใส่ใจ อีกทั้งยังต้องมีความเพียรในการท่องจำเป็นอย่างมาก จึงจะประสบความสำเร็จในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ แต่เมื่อท่องจำได้แล้ว บางครั้งไม่มีความสนใจหรือใส่ใจทบทวนสวดพระปาฏิโมกข์ตามสมควร เมื่อถึงเวลาลงสังฆกรรมอาจทำให้เกิดการหลงลืม หรือเกิดการติดขัดในการสวด ก็จะทำให้ใช้เวลานานกว่าจะสวดพระปาฏิโมกข์จบ

กุลบุตรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนามีใช้บวชเพราะถูกบังคับ แต่เป็นเพราะมีศรัทธาในธรรมและมีปัญญาไตร่ตรองถึงสภาวะอันแท้จริงของชีวิต จึงตัดสินใจเข้ามาบวชดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้กับพระเจ้าอชาตศัตรูว่า “เมื่อบวชแล้วสำรวมระวังในพระปาฏิโมกข์ถึงพร้อมด้วยมารยาท และโคจร มีปกติเห็นโทษภัยแห่งสิกขาบทแม้เพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย อันประกอบด้วยกายกรรม วาจากรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพรูปสุทธิตี ถึงพร้อมด้วยศีลคัมภีรครองทวารในอินทรีทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโดษ” จากพระธรรมเทศนาดังกล่าวนี้น่าจะเห็นว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ให้พระเจ้าอชาตศัตรูทรงทราบว่า ผู้ที่บวชเข้ามาเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้วจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร และจะต้องละเว้นการปฏิบัติอย่างใดบ้างซึ่งอาจแยกออกให้เห็นได้ง่ายได้แก่ ๑. สำรวมระวังในพระปาฏิโมกข์ ๒. มีอาชีพรูปสุทธิตี ๓. ถึงพร้อมด้วยศีล ๔. คัมภีรครองทวารในอินทรีทั้งหลาย ๕. ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะและ ๖. เป็นผู้สันโดษ^๗

เพื่อให้พระภิกษุประพฤติปฏิบัติตามเหตุที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัยปาฏิโมกข์ไว้ ก็เพื่อรักษาพรหมจรรย์ให้ยืนยาวนาน ซึ่งเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้มีอายุยืนยาวไปด้วย ต้องอาศัยการสืบทอดการเผยแผ่โดยพระภิกษุสงฆ์เป็นหลัก การที่พระภิกษุสงฆ์จะรักษาพระพุทธศาสนาอยู่ได้ยาวนานเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนทั่วไป พระภิกษุสงฆ์ต้องมีความประพฤติที่งดงามตั้งอยู่ในพรหมจรรย์ มีการประพฤติธรรมอันประเสริฐ มีกฐะเปียบ เพื่อผู้ที่บวชใหม่จะได้ประพฤติปฏิบัติตาม ไม่เช่นนั้นพระภิกษุสงฆ์ก็จะประพฤติผิดพระธรรมวินัยไปได้ นำความเสื่อมเสียมาให้กับสถาบันสงฆ์ ผู้ที่ไม่ศรัทธาก็ไม่เกิดศรัทธา ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วพระพุทธศาสนา ก็จะเสื่อมไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็จะมีพระพุทธศาสนาเหลืออยู่ในสังคมไทย

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๒๖.

^๗ พระภควานาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว), **พระแท้**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพาเวอร์พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๙๕.

พระพุทธรูปเจ้าทรงชี้ไปที่การบัญญัติสิกขาบทการสวดภิกขุปาฏิโมกข์ทุกๆ กิ่งเดือนว่าเป็นเหตุให้พรหมจรรย์ตั้งมั่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” เพื่อมุ่งศึกษาถึงขั้นตอนที่สามารถส่งผล ต่อสภาพปัญหาแนวทางของกระบวนการส่งเสริมภิกขุปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ โดยนำองค์ความรู้มา รวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ให้เกิดความชัดเจนง่ายต่อการศึกษายิ่งขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์พระสงฆ์ผู้ทรง พระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในปัจจุบันเพื่อส่งผลต่อการดำรงชีวิตของ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาสืบไป

๑.๒ คำถามงานวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ องค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จากทฤษฎีวงจรคุณภาพเดมมิง PDCA ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการวางแผน (Plan) ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) ๓) ด้านการตรวจสอบ (Check) ๔) ด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม (Action)

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาชั้นสามัญ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ใช้การพัฒนาศักยภาพ ๕ ด้าน (สมรรถนะ) ได้แก่ ๑) ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและความรู้ทั่วไป) ๒) ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓) ด้าน

ความสามารถ (การมีคุณสมบัติที่ทำได้) ๔) ด้านทักษะ (ความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่ทำ) และ ๕) ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัว)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำรองโดยการสัมภาษณ์ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๐ รูปหรือคน แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูปหรือคน

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ จำนวน ๕ รูป

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยได้แก่ วัดที่มีจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ถึง มิถุนายน ๒๕๖๖ รวม ๑๒ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอน วิธีการ งานประจำและงานต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดเวลา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการนำเสนอเพื่อให้กิจการบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ

๑.๖.๒ พระปาฏิโมกข์ หมายถึง คัมภีร์ที่ประมวลพุทธบัญญัติอันทรงตั้งขึ้นเป็นพุทธอาณัติ ได้แก่ อาทิพรหมจริยกาสิกขา มีพุทธาณุญาตให้สวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เรียกกันว่า พระสงฆ์ทำอุโบสถ, คัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ สำหรับภิกษุ เรียก ภิกษุปาฏิโมกข์ มีสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ

๑.๖.๓ อาณาปาฏิโมกข์ หมายถึง ปาฏิโมกข์ที่เป็นพุทธอาณาหรือพระวินัยสิกขาบทต่าง ๆ ที่มีการกล่าวถึงมูลเหตุที่มาของเรื่อง การกำหนดโทษ ระดับโทษ และวิธีออกจากอาบัติ ซึ่งโทษดังกล่าวมาจากพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ คือ ภิกขุปาฏิโมกข์ ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีปาฏิโมกข์ ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุณีสงฆ์

๑.๖.๔ พระสงฆ์ หมายถึง พระที่บวชในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ในงานวิจัยนี้หมายถึงพระสงฆ์ที่สังกัดวัดอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๖.๕ ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ หมายถึง พระสงฆ์ที่ท่องจำและสวดพระปาฏิโมกข์

๑.๖.๖ พระวินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ พระวินัยเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกเรียกว่า พระวินัยปิฎก อย่างหนึ่ง พระวินัย หมายถึง สิกขาของพระสงฆ์

๑.๖.๗ การส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

- ด้านการวางแผน หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรฐาน และขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างชัดเจน

- ด้านการปฏิบัติตามแผน หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

- ด้านการตรวจสอบ หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผลลัพธ์เป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่และควรแก้ไขอย่างไร

- ด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม หมายถึง ผลการตรวจสอบพบว่ามีข้อบกพร่อง ไม่ตรงตามเป้าหมาย ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามลักษณะที่พบ

๑.๖.๗ ทฤษฎีวงจรคุณภาพเดมมิง PDCA หมายถึง หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิง ปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากลที่ทุกคนทราบดีว่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดของเดมมิงที่กล่าวถึงวงจรคุณภาพไว้ว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจндеมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

- การวางแผน (Plan) คือ การกำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

- การปฏิบัติตามแผน (Do) คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

- การตรวจสอบ (Check) คือ การตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่าบรรลุตามแผน หรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาด หรือได้เกิดการเรียนรู้มาบ้างแล้ว

- การแก้ไขปรับปรุง (Act) คือ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ หรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

๑.๖.๘ การพัฒนาศักยภาพ ๕ ด้าน (สมรรถนะ) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตัวเองให้มีความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการในด้านต่างๆ รวมทั้งมุ่งไปยังเป้าหมายของตัวเองได้

อย่างสมบูรณ์พร้อม หรือเพื่อเป็นการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง เพราะฉะนั้น “การพัฒนาศักยภาพคน” จึงเป็นเรื่องมีคุณค่าอีกทั้งยังมีความจำเป็นต่อการยกระดับชีวิต ในที่นี้ผู้วิจัย ได้ใช้การพัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและความรู้ทั่วไป) ๒) ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓) ด้านความสามารถ (การมีคุณสมบัติที่ทำได้) ๔) ด้านทักษะ (ความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่ทำ) และ ๕) ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัว)

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๗.๒ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษากระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๗.๓ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๑.๗.๔ องค์ความรู้ทั้งหมดนำไปพัฒนาการบริหารจัดการกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ทำศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริม

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระบวนการส่งเสริม” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของกระบวนการส่งเสริม

ความหมายของกระบวนการ (Process) เกี่ยวข้องกับขั้นตอน วิธีการ งานประจำและงานต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดเวลา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการให้กับลูกค้า” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “กระบวนการก็คือวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้กิจการบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ” นั่นเอง การส่งเสริม (Extension) หมายถึง การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไป เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา(Education Advantages) และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลพึงได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้หรือผู้ได้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ^๑

ประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ต้องคำนึงถึง

^๑ ไพรัช อรรถดามานนท์, การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๖๑), หน้า ๒๓.

การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อใช้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ^๒

กระบวนการส่งเสริม หมายถึง เป็นกระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้ได้รับความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ จนไปสู่เป้าหมายของกระบวนการส่งเสริม คือ การพัฒนาคน (Development of people) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการปกครองตนเอง อันเป็นผลให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ถ้าคนไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่ถาวรจะไม่เกิดขึ้น การพัฒนาทางกายและเศรษฐกิจจะไม่ประสบความสำเร็จ หากไม่มีการพัฒนาคน ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยการพัฒนาคน กระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือไม่ต้องการก็ได้) ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตนกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้การเลือกวิธีการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งความรู้การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งประเมินตนเองโดยอาจารย์ทำหน้าที่กระตุ้นและให้คำปรึกษาผู้เรียน^๓

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ปรารถนาขึ้นในพฤติกรรมมนุษย์ นั่นคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการคิด และทักษะในการทำ และด้านทัศนคติ หรือสิ่งที่เรารู้สึก^๔ การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้ กระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่าง การเรียนรู้กับวิถีชีวิต การรู้และการปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว^๕ นอกจากนี้ การเรียนรู้ นั้นเราไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่จะทราบว่าการเรียนรู้ขึ้นแล้ว ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นหรือสังเกตเห็นได้จากการปฏิบัติหรือผลจากการกระทำจากความหมาย และความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

๑. ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ควรมีลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีการ

- ๑.๑ การเรียนรู้เพื่อทำ
- ๑.๒ การเรียนรู้เพื่อเป็น
- ๑.๓ การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน

^๒ สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสียกฤษฎ์, **หลักการบริการเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๑), หน้า ๖๒.

^๓ รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์, **การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต : การสะท้อนจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ, วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ – ๒ (มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๕๒) : ๑๔๙.**

^๔ จิตจำนงค์ กิติกริต, **การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๒๓ - ๑๒๗.

^๕ พรพิไล เลิศวิชา, **คีร์วงจากไพร่ทนายถึงธนาการแห่งขุนเขา**, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๗.

โดยผู้เรียนควรจะมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เรียนรู้เพื่อตัวเอง
๒. เรียนรู้เพื่อสิ่งนอกตัวที่สัมพันธ์กับตนเอง ทั้งที่ใกล้และไกล
๓. เรียนรู้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งนอกตัว

๒. ด้านการปฏิบัติ เมื่อมีการเรียนรู้แล้วเกิดความรู้แก่ผู้เรียน โดยนำความรู้มาสืบทอดปฏิบัติ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมประเพณี ค่านิยมตัวบุคคล วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต มีการเรียนรู้และการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน และมีกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นที่มีมุมมองแตกต่างกันออกไป

๓. การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างถาวรในเรื่องของ ความรู้ ทักษะ และทักษะ

สรุปได้ว่า กระบวนการก็คือวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้กิจการบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ” นั่นเอง การส่งเสริม (Extension) หมายถึง การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไป กระบวนการส่งเสริม หมายถึง เป็นกระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้ได้รับความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการคิด และทักษะในการทำ และด้านทัศนคติ หรือสิ่งที่เรามีความรู้สึก

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของกระบวนการส่งเสริม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไพรัช อรรถดามานนท์	ความหมายของกระบวนการ (Process) เกี่ยวข้องกับขั้นตอน วิธีการ งานประจำและงานต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดเวลา รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการให้กับลูกค้า” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “กระบวนการก็คือวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้กิจการบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ” นั่นเอง
สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภษณ์	เพื่อใช้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป
จิตจำนงค์ กิติศิริติ	การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ปรารถนาขึ้นในพฤติกรรมมนุษย์ นั่นคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการคิด และทักษะในการทำ และด้านทัศนคติ หรือสิ่งที่เรามีความรู้สึก

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของกระบวนการส่งเสริม (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ดร. รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์	กระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องการก็ได้)
พรพิไล เลิศวิชา	กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่าง การเรียนรู้กับวิถีชีวิต การรู้และการปฏิบัติ

๒.๑.๒ แนวคิดการบริหารแบบระบบวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) จัดเป็นกิจกรรมปรับปรุงพัฒนา งานให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขใน สายสนับสนุน แนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) การบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ ตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหน่วยงานทางการศึกษาและ นักศึกษาที่ได้กล่าวถึง วงจรคุณภาพ (PDCA) โดยนำเสนอแยกเป็นประเด็นสำคัญการประยุกต์ใช้เพื่อ กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ประวัติของเดมมิง เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหลักการบริหารที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้แทนการจัดการคุณภาพ เพราะเขาเป็นผู้ผลักดันให้ผู้บริหาร ญี่ปุ่นยอมรับแนวคิด ในการจัดการคุณภาพ และเป็นคนแรกที่มองว่าการจัดการคุณภาพเป็นกิจกรรม ขององค์กรทั้งหมด ไม่ใช่แค่งานตรวจคุณภาพตามที่กำหนดหรือเป็นงานของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการ ประกันคุณภาพ และเป็นคนแรกที่ระบุว่าคุณภาพเป็นความรับผิดชอบทางการบริหารของผู้บริหาร^๖

การบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (Plan – Do – Check – act) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน ๔ ขั้นตอน คือ วางแผน - ปฏิบัติ - ตรวจสอบ - ปรับปรุงการดำเนินงาน PDCA อย่างเป็น ระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมี คุณภาพเพิ่มขึ้นโดยตลอดวงจร PDCA นี้ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.วอลท์เตอร์ ชิงฮาร์ท ต่อมา ดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทำให้นิยมเรียกว่า “วงจรคุณภาพ”^๗

หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิง ปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการ สากัลที่ทุกคนทราบดีว่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดของเดมมิงที่กล่าวถึงวงจรคุณภาพไว้ว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มี คุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรถัดเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

^๖ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, การจัดการคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๘๙.

^๗ วรภัทร ภูเจริญ, องค์การแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้, (กรุงเทพมหานคร : อริยชน, ๒๕๓๗),

การวางแผน (Plan) คือ การกำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

การปฏิบัติตามแผน (Do) คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

การตรวจสอบ (Check) คือ การตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่าบรรลุตามแผน หรือหากมีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือได้เกิดการเรียนรู้มาบ้างแล้ว

การแก้ไขปรับปรุง (Act) คือ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ หรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง แต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงาน หรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ปัญหา เพื่อให้การปรับเปลี่ยนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

วงจรคุณภาพ คือ กระบวนการการทำงานที่เปรียบเทียบกับวงจรที่เต็มไปด้วยขั้นตอน ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงจรหมุนไป ๑ รอบ จะทำให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดสะดุด แสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป^๔ เช่น ส่วนของการวางแผนหายไป เรียกว่า ประสิทธิภาพไม่มีแผนการ ถ้าในส่วนของการตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขหายไป จะเรียกว่า พวกทำแล้วทิ้ง ซึ่งในกระบวนการทำงานของวงจรคุณภาพนั้นประกอบด้วย

๑. การวางแผน (Plan)

การวางแผน คือ การตั้งเป้าหมาย วางวัตถุประสงค์ เพราะการควบคุมดูแล คือ กระบวนการที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ดังนั้น หากไม่มีวัตถุประสงค์เสียแล้ว ไม่ว่าจะป่าวร้องว่าต้องควบคุมวงจรคุณภาพ ก็ไม่รู้จะทำไปเพื่ออะไร หรือจะเริ่มอย่างไร

เมื่อตั้งเป้าหมายเสร็จแล้วก็ต้องมากำหนดแผนการว่าอะไรจะต้องทำเมื่อไร เป็นตารางเทียบระหว่างงานกับเวลาที่หลายคนนึกภาพกันออก แต่จริงๆ แล้วการวางแผนไม่ใช่จบแค่นั้น การวางแผนต้องครอบคลุมว่า ใครจะทำ ทำอะไร ต้องให้เสร็จเมื่อไร จะทำอย่างไร อะไรต่างๆ ที่ครอบคลุมถึงการแบ่งหน้าที่ วิธีการและอื่นๆ ให้ครบถ้วนด้วย

๒. ลงมือทำ (Do)

การลงมือทำ คือ ก่อนจะลงมือทำได้นั้น แท้จริงแล้วต้องเตรียมวัตถุดิบ เตรียมขั้นตอนต่างๆ เสียก่อน หากลงมือทำเรื่องใหม่ๆ จะต้องเตรียมไปกับการฝึกหรืออบรมเสียก่อน ขั้นตอนเตรียมเหล่านี้รวมอยู่ในการลงทำนี้ด้วย ซึ่งต้องมีการเตรียมให้พร้อมเสียก่อน จึงจะสามารถลงทำตามแผนได้

๓. ตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ คือ การพิจารณาว่า ผลจากการลงทำนั้น ก่อให้เกิดสิ่งทีวางแผนว่าจะได้รับหรือไม่ ดังนั้น หากการวางแผนไม่มีการกำหนดว่าต้องทำอะไรเมื่อไร ตัวเลขของอะไรที่ควรจะมี

^๔ โทซาวะ, ระบบวงจรคุณภาพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://cdaat.blogspot.com/2014_04_01_archive.html [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

เป็นเป้าหมายไว้เสียตั้งแต่ต้น ก็จะไม่มียะไรมาเป็นตัวเปรียบเทียบได้ว่า ผลจากการลองทำนั้นได้ตามจริงตามแผนหรือไม่จะได้ก็เพียงแต่ว่ามันก็เป็นไปตามแผนหรือไม่ค่อยจะได้ผลสักเท่าไร

๔. ปรับใช้ (Act)

จากผลของการตรวจสอบ ก็ไม่ควรวางใจในทันทีหากผลที่ได้เป็นไปตามแผน เพราะอาจบังอืดครั้งนี้เพียงครั้งเดียว พอทำครั้งต่อไปอาจใช้ไม่ได้ก็ได้ หากไม่มีการนำกระบวนการที่ได้ลองไปทำมากำหนดให้เป็นรูปแบบใหม่ของการทำงานปัจจุบัน หากผลของการตรวจสอบพบว่าสิ่งที่ลองทำไปไม่ก่อให้เกิดผลที่ตั้งไว้ตามแผน ก็ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่คิดไว้ แล้วลองทำใหม่

นอกจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการลองทำแล้ว การพิจารณาว่าทำไมกระบวนการเดิมจึงไม่ได้ผลตามแผน การหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหาจนถึงราก ก็เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะนำไปถึงการวางแผนใหม่ แล้วลองทำใหม่ ลองตรวจสอบดูใหม่ หรือวงจรคุณภาพรอบใหม่เพื่อหาเป้าหมายและกระบวนการอันถูกต้องแท้จริงการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเขามาช่วยเหลือสนับสนุนการทำให้ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การมีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (involvement) ในการดำเนินการปฏิบัติการกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (commitment) ต่อกิจกรรมและองค์กรในที่สุด^๙

อนึ่ง เรามักจะพูดถึงวงจรแห่งการควบคุมดูแลกันว่า PDCA จนบางครั้งเราไปนึกเอาเองว่าวงจรนี้ต้องเริ่มจาก P เสมอไป จริงๆ แล้วนั้นไม่จำเป็น วงจรแห่งการควบคุมดูแลนั้นเป็นวงกลม ที่ไม่มีต้นไม่มีปลาย จึงบอกไม่ถูกว่าอะไรเป็นขั้นตอนแรก และอะไรเป็นขั้นตอนสุดท้าย อย่างเช่น การวางแผนจะทำอย่างไรบ้าง บางครั้งต้องมีการตรวจสอบ การวิเคราะห์และการปรับกระบวนการเสียก่อนแล้วจึงจะวางแผนและลงมือทำได้ ดังนั้น ในบางเรื่องวงจรนี้ก็อาจเริ่มจาก CAPDCA อย่างนี้ก็ไม่ได้

วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การปรับปรุงงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) กล่าวคือ จะเริ่มจากการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อยๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและทำให้ระดับผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น การกระทำตามวงจรคุณภาพ จึงเท่ากับการสร้างคุณภาพที่น่าเชื่อถือมากขึ้น โดยจุดเริ่มต้นของวงจรคุณภาพอยู่ที่การพยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะดีขึ้น^{๑๐}

^๙ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๗.

^{๑๐} วิฑูรย์สี มะโชคดี, TQM วิธียุทธศาสตร์คุณภาพยุค ๒๐๐๐, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓ - ๔๗.

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan)

ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการของวงจรคุณภาพนั้น ต้องถือว่าการวางแผนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด การวางแผนจะเป็นเรื่องที่ทำให้กิจกรรมอื่นๆ ที่ตามมาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถ้าแผนการไม่เหมาะสมแล้ว จะมีผลทำให้กิจกรรมอื่นไร้ประสิทธิภาพไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อย และกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ การนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล (Do)

เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการไปปฏิบัติอย่างถูกต้องนั้น เราจะต้องสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนการนั้นๆ มีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีการจัดให้มีการศึกษาและการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนนั้นๆ มาปฏิบัติ และมีบริหารจัดการทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เหมาะสมด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ควรจะต้องมีการประเมินใน ๒ ประการ คือ มีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ หรือตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่

การไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการหรือความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เราจำเป็นต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน ทั้งนี้ เนื่องจากการนำไปปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการที่จัดทำขึ้นไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

๑. ความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่
๒. เลือกเทคนิคที่ใช้ผิดต่อเนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอและมีความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ

๓. ประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด

๔. ประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาด

ถ้าความล้มเหลวมาจากการมาปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุต่อไปนี้

๑. ขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง
๒. การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ
๓. การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ
๔. ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่างปฏิบัติ
๕. ประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

ขั้นตอนที่ ๔ ปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการกำจัดปัจจัยที่ไม่เหมาะสมสาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการจำกัดสาเหตุ และขั้นตอนที่สำคัญคือ การทบทวนแผนที่ต้องมีการบ่งชี้ถึงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปี และมีการทบทวนทุกปีเพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความเชื่อถือได้และเหมาะสม การนำวงจรคุณภาพไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องในทุกระดับของ

องค์กร จะทำให้เราสามารถปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน เมื่อปัญหาเดิมหมดไปเราก็สามารถแก้ปัญหาใหม่ๆ ได้ด้วยวงจรคุณภาพต่อไป

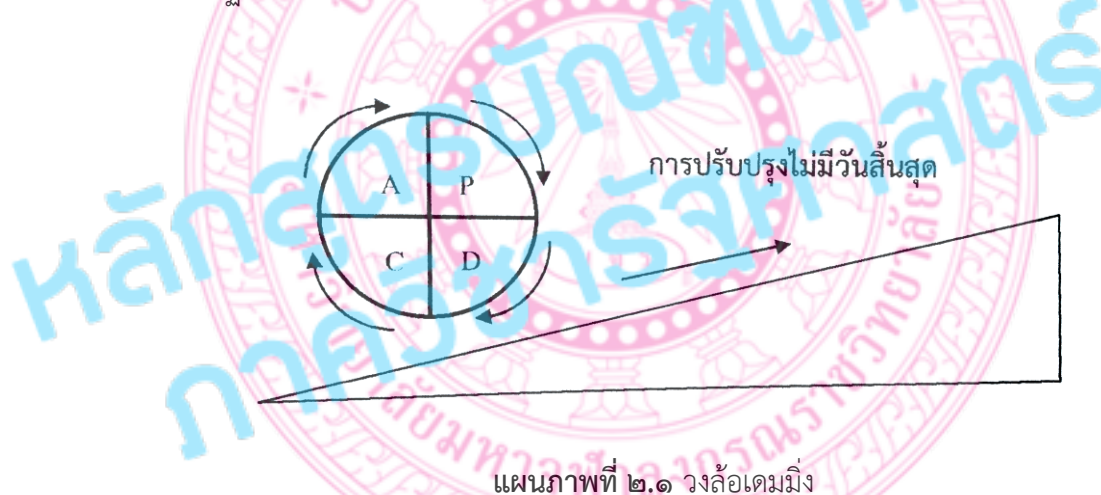
แนวคิดของเดมมิงว่าผู้บริหารระดับสูงต้องมีบทบาทหลายด้าน และการจัดการคุณภาพที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) หมายถึง วางแผนโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่หรืออาจเก็บรวบรวมขึ้นใหม่ นอกนั้นอาจทดสอบเพื่อเป็นการนำร่องก่อนก็ได้

ขั้นตอนที่ ๒ การทำ (Do) หรือลงมือทำ หมายถึงลงมือเอาแผนไปทำ ซึ่งอาจทำในขอบข่ายเล็กๆ เพื่อทดลองทำดูก่อน

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การตรวจสอบ หรือสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามี การเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดและเป็นไปในทิศทางใด

ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไข (Act) หรือลงมือแก้ไข (correction action) หมายถึง หลังจากที่ได้ศึกษาผลลัพธ์แล้ว อาจไม่เป็นไปตามที่ต้องการหรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ก็ต้องดำเนินการแก้ไข ตามที่จำเป็น หลังจากนั้นสรุปเป็นบทเรียนและพยากรณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดหาวิธีการใหม่ๆ ต่อไป การลงมือปฏิบัติสามารถแสดงได้ดังนี้

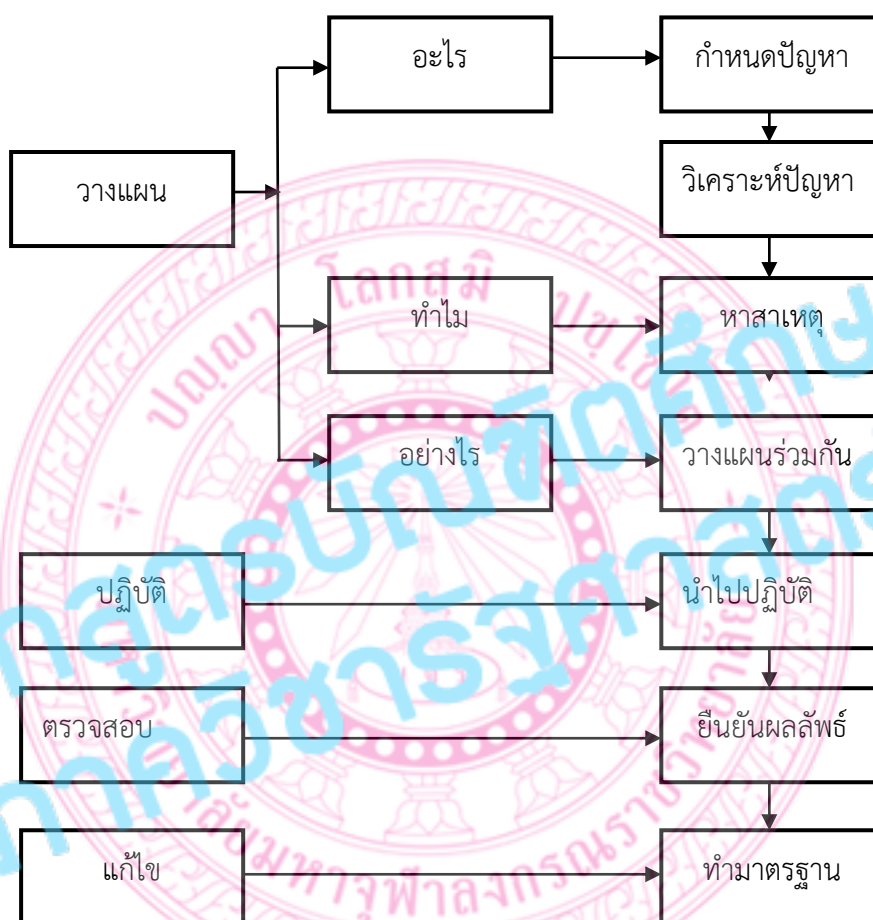

การทำตามวงจรคุณภาพต้องทำซ้ำไปเรื่อยๆ เพื่อสรุปเป็นบทเรียนอยู่ตลอด ยิ่งกว่านั้นต้องเข้าใจด้วยว่าการจัดการคุณภาพไม่ใช่สงครามที่ผู้บริหารจะรบชนะได้ด้วยตัวคนเดียว การจัดการคุณภาพจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นการกระทำทั่วทั้งองค์กร เพราะการจัดการคุณภาพเป็นปรัชญาสำหรับองค์กรและคนทุกคนในองค์กรนั้น จุดหมายที่แท้ของวงจรคุณภาพ (PDCA) ว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมิใช่เพียงการปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐาน ให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่รอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีการวางแผน PDCA ที่มีความไต่สูงขึ้นเรื่อยๆ^{๑๑}

วงจรควบคุมคุณภาพ PCDA มีภารกิจหลัก ๔ ขั้นตอน คือ

^{๑๑} สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘ - ๑๙๐.

- ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan – P)
 ขั้นที่ ๒ การดำเนินการตามแผน (Do – D)
 ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบ (Check – C)
 ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act – A)

แผนภาพที่ ๒.๒ กระบวนการ PDCA^{๑๒}

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมา ในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ แผนที่ดีควรมีลักษณะ ๕ ประการ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

๑. อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (Realistic)
๒. สามารถเข้าใจได้ (Understandable)
๓. สามารถวัดได้ (Measurable)
๔. สามารถปฏิบัติได้ (Behavioral)

^{๑๒} สมศักดิ์ สินธุระเวชย์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘.

๕. สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ (Achievable)

การวางแผนที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน

๒. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ ๒ ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ระยะ

๑. การวางแผนกำหนดการ

๒.๑ การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำ

๒.๒ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

๒.๓ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

๒. การจัดการแบบแมทริกซ์ การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่างๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๓. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓.๑ ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ

๓.๒ ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม

๓.๓ พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๒. รวบรวมข้อมูล

๓. การทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

๔. การรายงานจะเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

๔.๑ รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

๔.๒ รายงานแบบอย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้แก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบ

๑. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

๒. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก

ในการแก้ไขปัญหาก็ให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

๑. การย้านโยบาย

๒. การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

๓. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาใช้ในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ จะช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพได้ ดังนั้นการใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) จึงควรนำมาใช้ในสายสนับสนุน ฝ่ายบริหารและกำหนดเป็นขอบข่ายขั้นตอนการบริหารงาน

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดการบริหารแบบระบบวงจรคุณภาพ (PDCA)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ	ประวัติของเดมมิง เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหลักการบริหารที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ(PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้แทนการจัดการคุณภาพ เพราะเขาเป็นผู้ผลักดันให้ผู้บริหารญี่ปุ่นยอมรับแนวคิด ในการจัดการคุณภาพ และเป็นคนแรกที่มองว่าการจัดการคุณภาพเป็นกิจกรรมขององค์กรทั้งหมด
วรภัทร ภูเจริญ	วงจร PDCA นี้ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.วอลท์เตอร์ ชิงฮาร์ท ต่อมา ดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทำให้นิยมเรียกว่า “วงจรคุณภาพ”
โทษาวะ	วงจรคุณภาพ คือ กระบวนการการทำงานที่เปรียบเทียบกับวงล้อที่เต็มไปด้วยขั้นตอน ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงล้อหมุนไป ๑ รอบ จะทำให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดสะดุดแสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป
วิฑูรย์สี มะโชคดี	วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การปรับปรุงงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) กล่าวคือ จะเริ่มจากการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดการบริหารแบบระบบวงจรคุณภาพ (PDCA) (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์	การทำตามวงจรคุณภาพต้องทำซ้ำไปเรื่อย ๆ เพื่อสรุปเป็นบทเรียนอยู่ตลอด ต้องเข้าใจด้วยการจัดการคุณภาพไม่ใช่สงครามที่ผู้บริหารจะรบชนะได้ด้วยคนเดียว การจัดการคุณภาพจะประสบความสำเร็จได้ต้องเป็นการกระทำทั่วทั้งองค์กร เพราะการจัดการคุณภาพเป็นปรัชญาสำหรับองค์กรและคนทุกคนในองค์กรนั้น

๒.๑.๓ หลักบริหารด้วยองค์ประกอบ ๔ M

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในทุกองค์กร การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า ๔ M's ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร เพราะการบริหารจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงานและโครงการและต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๓}

๑. ทรัพยากรมนุษย์ (Man) คือ คนงาน พนักงาน หรือบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการทำธุรกิจหรือดำเนินการใดๆ จะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดผลทางธุรกิจทุกรูปแบบ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

- การบริหารกำลังคน ต้องมีการพัฒนาคนด้านความรู้ ทักษะ และวางแผน เพื่อให้เกิดการใช้คนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด

๒. เงินทุน (Money) คือ เงิน หรือทุนที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากเงินทุนภายในและภายนอก ในทางธุรกิจเงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการทำธุรกิจทุกอย่างไม่สามารถดำเนินได้ดีหากขาดทุนในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่าการทำธุรกิจทุกอย่างจะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยเงินทุน เพราะจะเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจและปัจจัยต่างๆ ให้ดำเนินการไปได้ทั้งในด้านค่าแรงคน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ การมุ่งเป้าไปที่การพัฒนาเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

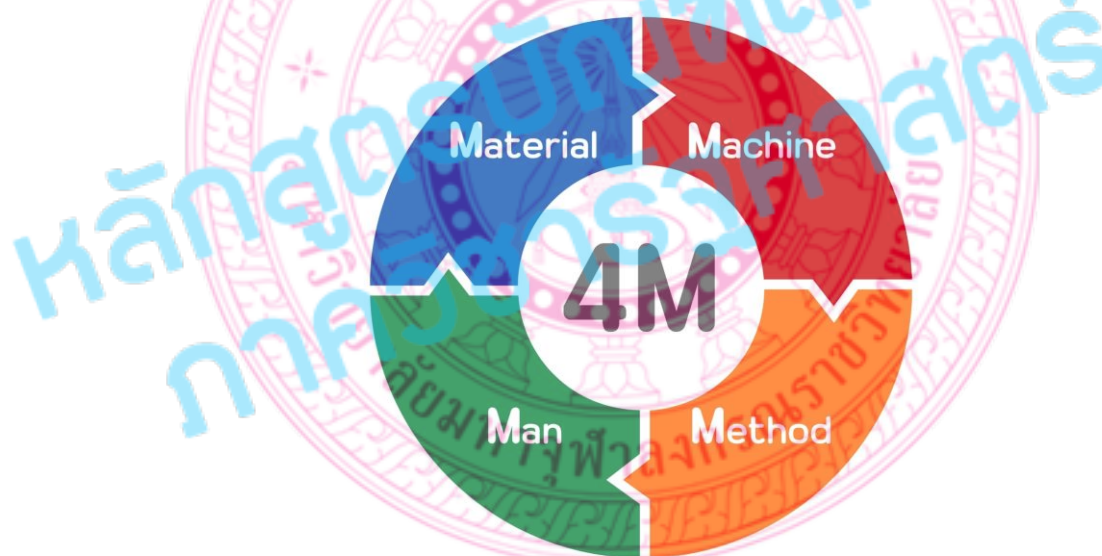
- การบริหารกำลังเงินทุน ต้องมีการวางแผนในการจัดสรรเงินทุน ว่าทำอย่างไรให้มีการใช้จ่ายน้อยที่สุด มีการคิดหาวิธีทำให้ต้นทุนน้อยที่สุด และบริหารการใช้เงินให้เกิดประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด

^{๑๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๘),

๓. วัสดุ (Material) คือ วัสดุสิ่งของ วัตถุดิบ ชิ้นส่วนอะไหล่ ผลิตภัณฑ์ บริการหรืออุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งมีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้า เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต่อมา เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มาใช้ในการผลิต ดังนั้นต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบ ให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหารจัดการให้ได้ต้นทุนที่ต่ำในการผลิต และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด

- การบริหารวัสดุ ในการดำเนินงานว่าอย่างไรให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด

๔. วิธีปฏิบัติงาน (Method) คือ วิธีการ ขั้นตอน หรือขบวนการในการทำธุรกิจ ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่จะมาจากการที่องค์กรมีการกำหนดขั้นตอนแนวทางในการดำเนินงานที่ดี การที่จะมีแนวทางการปฏิบัติงานและขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจที่ดีได้ ควรต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการวางแผนจัดการ การติดตามความก้าวหน้าของงาน การตรวจสอบคุณภาพผลงานที่ได้ และการควบคุมการทำธุรกิจอย่างต่อเนื่อง - การบริหารวิธีปฏิบัติงาน ต้องมีการพัฒนาขั้นตอนการทำงาน นำเอาความรู้เทคโนโลยีใหม่ และวางแผนขบวนการทำงานให้ดี มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลา สามารถติดตามตรวจสอบได้ง่าย และกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ ๒.๓ การบริหารจัดการ ๔ M^{๑๔}

โดยทั่วไปแล้วมักจะให้ความสำคัญกับการควบคุมปัจจัยหลักที่สำคัญ ๔ กลุ่ม ได้แก่ Man, Method, Material และ Machine หรือที่มักนิยมเรียกว่า ๔M เพราะปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการผลิตได้รายละเอียดปัจจัยในแต่ละกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

- Man คือ การจัดการกำลังคนให้เพียงพอต่อการผลิตในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้งานในสายการผลิตดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์

^{๑๔} เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, หลักการ ๔ m, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://ioklogistics.blogspot.com>. [๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕].

- Material คือ การจัดการวัตถุดิบการผลิตให้เพียงพอในการผลิตสินค้า โดยคำนึงถึงต้นทุนที่คุ้มค่ามากที่สุด

- Machine คือ การใช้งานเครื่องจักรให้เต็มประสิทธิภาพของเครื่องจักร หรือใช้เครื่องจักรที่มีความสามารถตามความจำเป็น เพื่อประหยัดต้นทุนในการซื้อเครื่องจักรที่มีต้นทุนสูงเกินไป

- Method คือ วิธีการทำงานหรือการวางแผนในการผลิตเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน การวางแผนถือเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมต้นทุน^{๑๕}

หากพิจารณาตามพื้นฐานของการจัดการ ๔ ประการ ที่ทำให้การบริหารธุรกิจประสบความสำเร็จ ได้แก่ Man (คน) Money (เงิน) Material (อุปกรณ์) และ Management (การจัดการ) พัสดุกคือของที่เป็นปัจจัยที่สามของการบริหารธุรกิจนั่นเอง และหากกล่าวในมุมมองของการดำรงชีพของมนุษย์เบื้องต้น ๔ ประการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ก็จะเห็นได้ว่ามนุษย์รู้จักคำว่าพัสดุกมาตั้งแต่เกิดและพยายามที่จะคิดค้นวิธีการหาพัสดุกมาใช้ตามปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ^{๑๖}

ปัจจัยหลักที่สำคัญ ๕ กลุ่ม ได้แก่ Man, Material, Method, Machine และ Environment หรือที่มักนิยมเรียกว่า ๔M ๑E เพราะปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการผลิตได้รายละเอียดปัจจัยในแต่ละกลุ่มมีดังนี้

๑. ทรัพยากรมนุษย์ (Man) คือ คนงาน พนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด เพราะการผลิตหรือดำเนินการใด ๆ จะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการต่าง ๆ หรือจัดการทำให้เกิดการผลิตหรือกิจกรรมทางธุรกิจทุกรูปแบบ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

๒. วัสดุ (Material) คือ มีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มาใช้เป็นทรัพยากรในการผลิต ดังนั้นต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหารจัดการให้ได้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด

๓. เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการผลิต หากขาดเครื่องจักร หรืออุปกรณ์ อาจไม่สามารถทำการผลิตได้ในปริมาณที่มากหากขาดเครื่องมือเครื่องจักรมาช่วย เพราะปัจจัยในกลุ่มนี้จะเป็นส่วนที่มาช่วยเติมเต็มในส่วนที่ความสามารถของมนุษย์ไม่สามารถทำได้เช่น ระยะเวลาทำงานที่ต่อเนื่อง ความถูกต้องแม่นยำ ความเร็วในการผลิต ความสม่ำเสมอที่เป็นมาตรฐาน หรือความทนทานในบางสถานการณ์ที่มนุษย์ทำไม่ได้ เช่น สภาพอากาศในที่อุณหภูมิสูงหรือต่ำ สภาพแวดล้อมอากาศที่มีก๊าซพิษ เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นว่าหลายครั้งที่ความสำเร็จในการผลิตจะตัดสินได้จากปัจจัยในกลุ่มนี้ หรือกล่าวได้ว่าใช้ปัจจัยในกลุ่มนี้เป็นตัวที่ใช้ชี้ขาดความสำเร็จของงานได้เลย

๔. วิธีปฏิบัติงาน (Method) คือ วิธีการ ขั้นตอน หรือขบวนการในการทำงานหรือการผลิต ซึ่งปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญเป็นอันดับต่อมา เพราะความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมที่

^{๑๕} มหาวิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน, ระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://rms.bspc.ac.th/files/94833_23060716163947.pdf [๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖].

^{๑๖} ศิวาพร มั่นทุกานนท์, การบริหารงานพัสดุก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๑.

มีนั้น จะต้องมาจากการปฏิบัติงานและขั้นตอนของการผลิตหรือการดำเนินธุรกิจที่ดีต้องมีการจัดการวางแผน การติดตาม การตรวจสอบ และการควบคุมการผลิตหรือการดำเนินกิจกรรม โดยกำหนดให้มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ดีมีประสิทธิภาพ

๕. สภาพแวดล้อม (Environment) ใช้กับสถานงาน, อุณหภูมิ, (อุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าสถิตย์), อุปกรณ์ที่ไวต่อความชื้น, เครื่องปรับอากาศ, ความชื้น, การสั่นสะเทือน, แรงดันอากาศ, สภาพแวดล้อมในห้องสะอาด, ความต้องการฝุ่นฟรีเป็นต้นนี้เป็นส่วนที่ค่อนข้างเล็ก แต่สิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจะอยู่ภายใต้หมวดหมู่นี้ ปัจจัยนี้เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานของพนักงาน^{๑๗}

สรุปได้ว่า จากที่กล่าวมานั้นเป็นหลักการ ๔ M ประกอบด้วย กำลังคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) เป็นหลักการสำคัญของผู้บริหารในการบริหารจัดการทรัพยากร จะทำให้การบริหารมีความคล่องตัวสูงและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงานการบริหารคนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๓ หลักบริหารด้วยองค์ประกอบ ๔ M

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ	การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า ๔M's ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร
เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ	๑. ทรัพยากรมนุษย์ (Man) คือ คนงาน พนักงาน ต้องมีการพัฒนาคนด้านความรู้ ทักษะ ๒. เงินทุน (Money) คือ เงิน หรือทุนที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ต้องมีการวางแผนในการจัดสรรเงินทุน ๓. วัสดุ (Material) คือ วัสดุสิ่งของวัตถุดิบ ในการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด ๔. วิธีปฏิบัติงาน (Method) คือ วิธีการ ขั้นตอนการที่จะมีแนวทางการปฏิบัติงานและขั้นตอน

^{๑๗} Evisualcontrol, หลักการ ๔ M ๑ E, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://evisualcontrol.com/artical/หลักการ-4-m-1-e/> [๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖].

ตารางที่ ๒.๓ หลักบริหารด้วยองค์ประกอบ ๔ M (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
มหาวิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน	ปัจจัยในการผลิต ๔ อย่าง ได้แก่ Man คือ การจัดการกำลังคนให้เพียงพอ Material คือ การจัดการวัตถุดิบการผลิตให้เพียงพอ Machine คือ การใช้งานเครื่องจักรให้เต็มประสิทธิภาพ Method คือ วิธีการทำงานหรือการวางแผน
ศิวาพร มั่นทุกานนท์	๔ M ได้แก่ Man (คน) Money (เงิน) Material (อุปกรณ์) และ Management (การจัดการ) หากกล่าวในมุมมองของการดำรงชีพของมนุษย์เบื้องต้น ๔ ประการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
Evisualcontrol	ปัจจัยหลัก ๕ กลุ่ม เรียกว่า ๔M ๑E ได้แก่ Man, Material, Method, Machine Environment

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของพระปาฏิโมกข์

ปาฏิโมกข์ แปลว่า เป็นเบื้องต้น เป็นประธาน เป็นประมุขแห่งกุศลธรรม คำว่า “ปาฏิโมกข์” หมายถึง บทอันเป็นประธาน โดยความเป็นประมุขทั้งปวง โอวาทปาฏิโมกข์ ในครั้งพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงประทานโอวาทปาฏิโมกข์นี้ไว้ ที่เรียกกันว่า โอวาทปาฏิโมกข์ อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ได้แก่พระพุทธรูป ๓ คาถา กิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ผู้ไปประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ เวฬุวัน ในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่เรียกว่า วันมาฆบูชา^{๑๘} อรรถกถากล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระภิกษุที่มาประชุมกันตลอด ๒๐ พรรษาแรก ก่อนที่จะโปรดให้มีการสวดพระปาฏิโมกข์อย่างเช่นปัจจุบัน

ความหมายของปาฏิโมกข์ กล่าวโดยสรุป ได้ดังนี้

- (๑) ปาฏิโมกข์ หมายถึง ศีลสิกขาบทที่เป็นเหตุให้ผู้รักษาหลุดพ้นจากทุกข์^{๑๙}
- (๒) ปาฏิโมกข์ แปลว่า ธรรมเป็นแดนพ้นจากอบายแห่งบุคคลผู้รักษา หรือธรรมเป็นที่อาศัยพ้นจากอาบัติ
- (๓) ปาฏิโมกข์ แปลว่า ธรรมที่ทำให้ผู้รักษาพ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองมีต้นเหตุเป็นต้น ธรรมเป็นที่พ้นจากอบายแห่งผู้รักษา, หรือธรรมเป็นที่อาศัยพ้นจากอาบัติ

^{๑๘} พระครูประกาศกฤษฎาณกิจ, *คู่มือพระปาฏิโมกข์*, (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิง : คณะศิษย์วัดถ้ำผาพิรุณ, ๒๕๖๕), หน้า ๑.

^{๑๙} ปาฏิโมกข์ สำเร็จรูปมาจาก ปาติ = รักษา + โมกข์ = ความหลุดพ้น.

(๔) ปาฏิโมกข์ หมายถึง คุมกัณฑ์ประมวลพุทธบัญญัติอันทรงตั้งเป็นพุทธอาณัติ ได้แก่ อาทิพรหมจารยีกาสิกขา มีพุทธานุญาตให้ประชุมสงฆ์สวดทุกกึ่งเดือน เรียกว่าวันพระสงฆ์ทำอุโบสถ หรือคุมกัณฑ์ที่รวมวินัยของสงฆ์ สำหรับภิกษุ เรียก ภิกษุปาฏิโมกข์ มี ๒๒๗ สิกขาบท^{๒๐}

คำไวพจน์ของคำว่า ภิกษุปาฏิโมกข์ มีหลายคำ ส่วนมากมุ่งแสดงเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระวินัย ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติที่พระผู้มีพระภาคบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย คำไวพจน์บางคำมีความหมายกว้างขวาง บางคำก็มีความหมายแคบ ได้แก่

๑) อาณัติปาฏิโมกข์ หมายถึง ปาฏิโมกข์ที่เป็นพุทธอาณัติหรือพระวินัยสิกขาบทต่างๆ ที่มีการกล่าวถึงมูลเหตุที่มาของเรื่อง การกำหนดโทษ ระดับโทษ และวิธีออกจากอาบัติ ซึ่งโทษดังกล่าวมาจากพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ คือ ภิกษุปาฏิโมกข์ ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีปาฏิโมกข์ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุณีสงฆ์

๒) พระวินัย หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝน ควบคุมความประพฤติของภิกษุ ให้มีชีวิตที่ดำรงเจริญก้าวหน้าและควบคุมภิกษุให้อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อยดีงาม เป็นประมวลบทบัญญัติข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติไม่ให้เสื่อมเสีย และฝึกฝนให้ประพฤติดังงามเป็นคุณแก่กุลยั้งขึ้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนาคตริยวินัย วินัยของผู้ไม่ครองเรือน คือ วินัยของบรรพชิต หรือวินัยของสงฆ์ ได้แก่ การไม่ต้องอาบัติทั้ง ๗ หรือโดยสาระได้แก่ ปาริสุทธศีล ๔ คำนี้ตรงข้ามกับ อนาคตริยวินัย วินัยของผู้ครองเรือน คือ วินัยของชาวบ้าน ได้แก่ การงดเว้นจาก อุกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยนัยคืออุกุศลกรรมบถ ๑๐^{๒๑}

๓) พุทธบัญญัติ หมายถึง ข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ได้แก่ วินัยของภิกษุเป็นระเบียบ ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งไว้เป็นพุทธอาณัติ คือระเบียบการปกครองภิกษุผู้เป็นสาวกของพระองค์ เรียกโดยทั่วไปว่า พระวินัย

๔) พุทธอาณัติ หมายถึง โทษที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติแก่ภิกษุผู้ละเมิดพระวินัยแต่ละสิกขาบท ที่มีความหนัก เบาตามสมควรแก่ความผิด โทษตามพระวินัยนี้เป็นโทษตามอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

สรุปได้ว่า ปาฏิโมกข์ แปลว่า เป็นเบื้องต้น เป็นประธาน เป็นประมุขแห่งกุศลธรรม คำว่า “ปาฏิโมกข์” หมายถึง บทอันเป็นประธาน โดยความเป็นประมุขทั้งปวง โอวาทปาฏิโมกข์ ในครั้งพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงประทานโอวาทานุสาสนีไว้ ที่เรียกกันว่า โอวาทปาฏิโมกข์ ภิกษุปาฏิโมกข์หรือ อาณัติปาฏิโมกข์ หมายถึง สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นแนวปฏิบัติให้แก่ภิกษุ ทรงกำหนดให้ยกขึ้นแสดงท่ามกลางสงฆ์ทุกกึ่งเดือน มี ๒๒๗ สิกขาบท ภิกษุปาฏิโมกข์อาจเรียกด้วยศัพท์อื่นๆ เช่น พระวินัย (อนาคตริยวินัย) พุทธบัญญัติ พุทธอาณัติและอาณัติปาฏิโมกข์ แต่ละข้อของภิกษุปาฏิโมกข์เรียกว่า สิกขาบท หมายถึง บทหรือข้อสำหรับศึกษาคุ้มครองผู้รักษาให้พ้นจากทุกข์ที่ทำให้สัตว์ไปเกิดในอบายภูมิ^{๒๒} ภิกษุปาฏิโมกข์ในแง่ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของภิกษุ จัดเป็นธรรมเครื่องพ้นจากกองกิเลสของสัตว์โลกผู้ตกไปสังสารวัฏเพราะอวิชชา เป็นต้น ดังนั้น ภิกษุปาฏิโมกข์

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ประยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิตภัณธ์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๓๖.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗๒.

^{๒๒} ขุ.อิติ. (ไทย) ๑/๖๐๘.

จึงได้แก่ พระวินัย ๒๒๗ สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้แก่ภิกษุและกำหนดให้ยกขึ้นแสดงในท่ามกลางทุกกึ่งเดือน

ตารางที่ ๒.๔ ความหมายของพระปาฏิโมกข์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระครูประกาศกาญจนกิจ	คำว่า “ปาฏิโมกข์” หมายถึง บทอันเป็นประธาน โดยความเป็นประมุขทั้งปวง โอวาทปาฏิโมกข์ ในครั้งพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรง ประทานโอวาทานุสาสนีไว้ ที่เรียกกันว่า โอวาท ปาฏิโมกข์ อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญใน พระพุทธศาสนา ได้แก่พระพุทธพจน์ ๓ คาถา กึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ผู้ไปประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ เวฬุวัน ในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่เรียกว่า วันมาฆบูชา
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต)	พระวินัย หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝนควบคุม ความประพฤติของภิกษุ ให้มีชีวิตที่งดงาม เจริญก้าวหน้าและควบคุมภิกษุให้อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อยดีงาม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนา คาริยวินัย วินัยของผู้ไม่ครองเรือน คือ วินัยของ บรรพชิต หรือวินัยของสงฆ์
ช.อิตติ. (ไทย)	สิกขาบท หมายถึง บทหรือข้อสำหรับศึกษา คัมครองผู้รักษาให้พ้นจากทุกข์ที่ทำให้สัตว์ไป เกิดในอบายภูมิ

๒.๒.๒ ความหมายของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในประมวล สิกขาบทที่เป็นพุทธบัญญัติที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงตั้งขึ้นเป็นพุทธอาณัติ ได้แก่ อาทิพรหมจริยาสิกขา หรือคัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ และได้ทรงมีพุทธานุญาติให้สวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เรียกว่า พระสงฆ์ลงอุโบสถกรรม^{๒๓} ภิกขุปาฏิโมกข์เป็นคำสอนที่สำคัญเรื่องหนึ่งของพระพุทธศาสนา พบในคัมภีร์พระพุทธศาสนาช่วงปฐมโพธิกาล ซึ่งดูจากพัฒนาการของศัพท์พระวินัย คำนี้ น่าจะเกิดขึ้น หลังจากพระผู้มีพระภาคทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ หรือ พระปาฏิโมกข์ที่ใช้ หมายถึง คำสอนที่เป็นแม่บทของพระพุทธศาสนา ต่อมาคำว่า “ภิกขุปาฏิโมกข์” ถูกใช้เรียกประมวลสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาค

^{๒๓} พระมหาสิทธิพงษ์ สุทธิวิโส, “ภิกขุปาฏิโมกข์ในฐานะเครื่องมืออำนวยการพระพุทธศาสนา”, วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.,ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม – เมษายน ๒๕๖๒) : ๔๘๙.

วางไว้เป็นระเบียบสำหรับปกครองคณะสงฆ์ วัตถุประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยของพระผู้มีพระภาค มี ๑๐ ประการ หนึ่งในนั้น คือ สหุตมมกฺกฐิตยา เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

พระสัทธรรมมี ๓ ประการ คือ ๑) ปริยัติสัทธรรม ๒) ปฏิบัติสัทธรรม และ ๓) อธิคมสัทธรรม หรือปฏิเวธสัทธรรม พระพุทธพจน์ทั้งหมดที่รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎก ชื่อว่าปริยัติสัทธรรม ชุติคุณ ๑๓ ข้อ ชั้นธกวัตร ๑๔ มหาวัตร ๘๒ ศีล สมาธิ และวิปัสสนา ชื่อว่าปฏิบัติสัทธรรม อริมรรค ๔ สามัญญผล ๔ และพระนิพพาน ชื่อว่าอธิคมสัทธรรม สัทธรรมทั้งหมดนี้จะดำรงอยู่ได้นาน ด้วยการบัญญัติสิกขาบท เพราะเมื่อมีการบัญญัติสิกขาบท เหล่าภิกษุทั้งหลายก็จะพากันศึกษาเล่าเรียนสิกขาบท วิวัฏฐ์แห่งสิกขาบทนั้นและพระพุทธพจน์อื่นๆ เพื่อส่องเนื้อความของสิกขาบทและวิวัฏฐ์แห่งสิกขาบท นั้นให้ชัดเจน เมื่อปฏิบัติตามพระบัญญัติบำเพ็ญข้อปฏิบัติแล้ว ย่อมได้บรรลุโลกุตระธรรมที่ควรบรรลุ ด้วยการปฏิบัติ

เมื่อปริยัติยังมีอยู่ ปฏิบัติที่ถูกต้องตามธรรมสมควรแก่ธรรมก็มีได้ เมื่อปฏิบัติถูกต้อง อธิคม คือการบรรลุคุณธรรมขึ้นได้ขั้นหนึ่ง ก็ย่อมจักมีได้เป็นผลเกิดตามมา ในบรรดาปริยัติสัทธรรม คือ พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ทั้งสามประการดังกล่าวนี้ พระวินัยถือว่าเป็นรากแก้ว เป็นอายุของ พระศาสนา ซึ่งการที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ได้ตราบนานเท่านานนั้น พระภิกษุต้องรักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดศรัทธาแก่ตนเอง ผู้อื่นที่ยังไม่ศรัทธาก็จักเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ผู้ที่ศรัทธาอยู่แล้วก็จักยิ่งเพิ่มความศรัทธามากขึ้นไปอีก^{๒๔}

ภิกษุหรือพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ผู้ที่รักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ และศึกษา เบื้องต้นในเรื่องของศีลที่เกี่ยวข้องกับพระวินัย เพื่อก้าวเข้าสู่การศึกษาพระวินัยปิฎก อรรถกถาวินัย และฎีกาพระวินัยรวมถึงพระพุทธพจน์อื่นๆ การที่บุคคลเป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์ซึ่งเนื่องด้วยสงฆ์ จึงเท่ากับ สงฆ์เป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์ การสวดพระปาฏิโมกข์นั้น เป็นหน้าที่ของพระเถระหรือประธาน สงฆ์ในอาวาสนั้น แต่จะเชิญให้ภิกษุผู้มีความสามารถในการจดจำพระปาฏิโมกข์ได้แม่นยำ ว่าให้ถูกต้อง ตามพากย์และอักขระ ถูกจังหวะ และชัดเจน เปล่งเสียงไม่แหบเครือ ภิกษุผู้สวดจะต้องตั้งใจสวดให้ เสียงดังชัดเจนพอที่บริษัท จะได้ยินทั่วถึง หากทำเสียงอ้อแอ้ อุบอิบ ท่านปรับอาบัติทุกกฏ^{๒๕}ตาม ธรรมเนียมแล้ว ภิกษุจะเลือกทำอุโบสถที่ง่าย โดยพยายามหลีกเลี่ยง ซึ่งนั้นไม่เป็นการอันควร จึงมีข้อ ห้ามไว้ดังนี้

- ก. เมื่อถึงวันอุโบสถ ห้ามหลีกไปทางอื่น
- ข. ถ้าในวัดมีภิกษุสามารถสวดพระปาฏิโมกข์ได้ อย่าไปในที่ๆ จะไม่ได้ฟังพระปาฏิโมกข์
- ค. ถ้าในวัดไม่มีภิกษุผู้สวดพระปาฏิโมกข์ ให้ผู้เฝ้าพระเถระส่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไปเรียน มาจากที่อื่น จะโดยพิสดารหรือโดยย่อ สุดแต่แต่จะทำได้ ถ้าเรียนมาจากที่อื่นไม่สำเร็จ ห้ามมิให้อยู่จำ พรรษาในวัดนั้น
- ง. ถ้าสามารถทำสังฆอุโบสถกับสงฆ์ในวัดอื่นได้ จะอยู่จำพรรษาในวัดเช่นนั้นก็สมควรอยู่

^{๒๔} พระมหาเถรานุเถระ อุตตมปณฺโญ, ภิกษุปาฏิโมกข์แปล พร้อมมาติกาสำหรับวินิจฉัยสิกขาบท, พิมพ์ ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นการพิมพ์, ๒๕๖๕), หน้า ๓.

^{๒๕} พระครูโพธิจิตตติคุณ, คู่มือพระภิกษุผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ คณะสงฆ์ภาค ๓, (สิงห์บุรี : วัดโพธิ์ สัจจาราม พิมพ์ถวาย, ๒๕๖๐), หน้า ๘ - ๙.

ภิกขุปาฏิโมกข์ หรือ อาณาปาฏิโมกข์ได้แก่ การประมวลสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นเป็นพุทธอาณา หรือคัมภีร์ที่รวบรวมพระวินัย ๒๒๗ สิกขาบท โดยแบ่งเป็น ๗ หมวด คือ ๑) ปาราชิก ๔ สิกขาบท ๒) สังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท ๓) อนัตย ๒ สิกขาบท ๔) นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ สิกขาบท ๕) ปาจิตติย ๙๒ สิกขาบท ๖) ปาฏิเทศนียะ ๔ สิกขาบท และ ๗) เสขยวัตร ๗๕ สิกขาบท ซึ่งสิกขาบทเหล่านี้มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ภิกขุปาฏิโมกข์เป็นเหตุทำให้ศาสนาดำรงอยู่นาน มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา คือ ก่อให้เกิดประโยชน์ ๑๐ ประการ อันได้แก่

๑. สงฆ์สุญฺจตาย เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งหมู่คณะ
๒. สงฆ์ผาสุตาย เพื่อความผาสุกของหมู่คณะ
๓. พุมนงฺกนํ ปุคฺคสถานํ นิคฺคหาย เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก (คนหน้าด้าน)
๔. เปสฺสณํ ภิกฺขุณํ ผาสุวิหาราย เพื่อการอยู่อย่างผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
๕. ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย เพื่อป้องกันมิให้อาสวะในปัจจุบันเกิดขึ้น
๖. สมปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย เพื่อกำจัดอาสวะในอนาคต
๗. อปฺปสนฺนํ ปสาทาย เพื่อให้คนที่ยังไม่เลื่อมใสได้เลื่อมใส
๘. ปสนฺนํ ภิกฺขุภิกฺขุณํ เพื่อให้คนที่เลื่อมใสอยู่แล้วเลื่อมใสยิ่งขึ้น
๙. สหุทธมมฺมุตฺติยา เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม
๑๐. วินยานุคฺคหาย เพื่ออนุเคราะห์เกื้อกูลพระวินัย (ให้ดำรงอยู่ต่อไป)^{๒๖}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ทรงพระปาฏิโมกข์ผู้ประมวลสิกขาบทที่เป็นพุทธบัญญัติ พระผู้มีพระภาคได้ทรงตั้งขึ้นเป็นพุทธอาณา ได้แก่ อาทิพรหมจริยาสิกขา หรือคัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ และได้ทรงมีพุทธอนุญาตให้สวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เรียกว่า พระสงฆ์ลงอุโบสถกรรม ภิกษุหรือพระสงฆ์ผู้ที่ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ผู้ที่รักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ และศึกษาเบื้องต้นในเรื่องของศีลที่เกี่ยวข้องกับพระวินัย เพื่อก้าวเข้าสู่การศึกษาพระวินัยปิฎก อรรถกถาวินัย และฎีกาพระวินัยรวมถึงพระพุทธพจน์อื่นๆ การที่บุคคลเป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์ซึ่งเนื่องด้วยสงฆ์ จึงเท่ากับ สงฆ์เป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์ ภิกษุผู้มีความสามารถในการจดจำพระปาฏิโมกข์ได้แม่นยำ ว่าให้ถูกต้องตามพากย์และอักขระ ถูกจังหวะ และชัดเจน เปล่งเสียงไม่แหบเครือ ภิกษุผู้สวดจะต้องตั้งใจสวดให้เสียงดังชัดเจนพอที่บริษัท จะได้ยินทั่วถึง

^{๒๖} กัลยาณมิตร, พระวินัยบัญญัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=21057 [๒๘ ม.ค. ๒๕๖๖].

แนวคิดหลัก

พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในประมวลสิบาบท
ที่เป็นพุทธบัญญัติที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงตั้งขึ้น
เป็นพุทธอาณัติ ได้แก่ อาทิพรหมจรรย์สิกขา
หรือคัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ และได้
ทรงมีพุทธาณุญาตให้สวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่ง
เดือน เรียกว่า พระสงฆ์ลงโอปสการกรรม

การที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ได้ตราบนาน
เท่าานั้นนั้น พระภิกษุต้องรักษาศีลของตนให้
บริสุทธิ์ เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดศรัทธาแก่ตนเอง
ผู้อื่นที่ยังไม่ศรัทธาก็จักเกิดความศรัทธาเลื่อมใส
ผู้ที่ศรัทธาอยู่แล้วก็จักยิ่งเพิ่มความศรัทธามากขึ้น
ไปอีก

การสวดพระปาฏิโมกข์นั้น เป็นหน้าที่ของพระเถระหรือประธานสงฆ์ในอาวาสนั้น แต่จะเชิญให้ภิกษุผู้มีความสามารถในการจดจำพระปาฏิโมกข์ได้แม่นยำ ว่าให้ถูกต้องตามพากย์และอักขระ ถูกจังหวะ และชัดเจน เปล่งเสียงไม่แหบเคี้ยว ภิกษุผู้สวดจะต้องตั้งใจสวดให้เสียงดังชัดเจนพอที่บริษัท จะได้ยินทั่วถึง

๑. สงฆ์สมณุตตาย ๒. สงฆ์ฆาตตาย ๓. ทมมกุงนี
ปุกคณัน นิคคหยา ๔. เปสณัน ภิกขุณี ฆาตวิหา
ราย ๕. ทิฏฐธมมิกานัน อาสวานัน สัวราย ๖.
สมปรายิกานัน อาสวานัน ปฏิมิตตตาย ๗. อปปสน
นารัน ปสาทาย ๘. ปสนนารัน ภิกขุภิกขาวย ๙.
สทมมกิตติยา ๑๐. วินยานคคหยา)

“ภิกขุปาฏิโมกข์” เป็นคำสอนที่สำคัญเรื่องหนึ่งของพระพุทธศาสนา ค้นพบในคัมภีร์พระพุทธศาสนาตั้งแต่ช่วงปฐมโพธิกาล ดูจากพัฒนาการของคัมภีร์พระวินัย คำนี้จะเกิดขึ้นหลังจากพระผู้มีพระภาคทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ หรือ พระปาฏิโมกข์ที่ใช้ันี้ หมายถึงคำสอนที่เป็นแม่บท คำสอนที่เป็นหลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนา ต่อมาคำว่า “ภิกขุปาฏิโมกข์” นี้ถูกใช้เรียกประมวลสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นระเบียบสำหรับปกครองคณะสงฆ์ที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์

อรรถกถาพระวินัยปิฎก ได้กล่าวถึงความเป็นมาของตอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้าที่อุบัติขึ้นในโลกทุกพระองค์ โดยความเป็นมาของภิกขุปาฏิโมกข์ได้แสดงลำดับไว้ว่า ในระยะแรกของ

การประกาศพระศาสนา ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์และใช้เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ ต่อมาเมื่อมีภิกษุผู้ทำความเสียหายในหมู่สงฆ์จึงทรงหยุดแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ เริ่มบัญญัติสิกขาบทแล้วให้ภิกษุยกขึ้นแสดงในท่ามกลางสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เรียกสิกขาบทเหล่านี้ว่า อาณาปาฏิโมกข์ หรือ ภิกษุปาฏิโมกข์ ดังความที่ได้ปรากฏในอรรถกถาพระวินัยตอนหนึ่งว่า

จริงอยู่ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ มีพระโอวาทปาฏิโมกข์คาถาเพียง ๓ คาถานี้เท่านั้น, คาถาเหล่านั้น ย่อมมาสู่เทศจนถึงที่สุดแห่งพระศาสนาของพระพุทธเจ้า ผู้มีพระชนมายุยืนยาวนานทั้งหลาย, แต่สำหรับพระพุทธเจ้าผู้มีพระชนมายุสั้นทั้งหลาย คาถาเหล่านั้นมาสู่เทศเฉพาะในปฐมโพธิกาลเท่านั้น, ด้วยว่า จำเดิมตั้งแต่เวลาทรงบัญญัติสิกขาบทมาก็แสดงเฉพาะอาณาปาฏิโมกข์เท่านั้น, ก็แลอาณาปาฏิโมกข์นั้น พวกภิกษุเหล่านั้นแสดงพระพุทธเจ้าทั้งหลายหาทรงแสดงไม่, เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาค แม้ของพวกเรา ก็ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์นี้ตลอดเวลาเพียง ๒๐ พรรษา ในปฐมโพธิกาลเท่านั้น,

ต่อมาวันหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งอยู่ที่ปราสาทของมิกคารมารดาในบุพพาราม ได้ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ภิกษุทั้งหลาย ต่อแต่นี้ไปเราจักไม่ทำอุโบสถ จักไม่แสดงปาฏิโมกข์, ภิกษุทั้งหลาย ต่อแต่นี้ไปพวกเธอเท่านั้น พึงทำอุโบสถ พึงแสดงปาฏิโมกข์, ภิกษุทั้งหลาย มิใช่ฐานะมิใช่โอกาสที่พระตถาคตจะพึงทำอุโบสถ พึงแสดงปาฏิโมกข์ในบริษัท ผู้ไม่บริสุทธิ์, ตั้งแต่นั้นมาพวกภิกษุก็แสดงอาณาปาฏิโมกข์, อาณาปาฏิโมกข์นี้เป็นของอินพระพุทเจ้า ๓ พระองค์ มีพระวิปัสสี เป็นต้นไม่ทรงยกขึ้นแสดงแก่ภิกษุเหล่านั้น^{๒๗}

ในระยะแรกของการประกาศพระศาสนา พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติพระวินัยเนื่องจากยังไม่มีภิกษุกระทำความเสียหายร้ายแรง วันหนึ่งพระสารีบุตรได้กราบทูลถึงเหตุที่จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ไม่นาน และเหตุที่จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นาน^{๒๘} พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า

(๑) ศาสนาของพระพุทธเจ้า ๓ พระองค์ คือ พระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู ดำรงอยู่ไม่นานเพราะทรงแสดงธรรมไว้น้อย ทั้งมิได้ทรงบัญญัติสิกขาบทและมิได้แสดงปาฏิโมกข์แก่สาวก เป็นเหตุทำให้พระศาสนาดำรงอยู่ได้ไม่นาน

(๒) ศาสนาของพระพุทธเจ้า ๓ พระองค์ คือ พระกกุสันธะ พระโกณฑกนิยะ และพระกัสสปะ ดำรงอยู่ได้นาน เพราะพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ พระองค์ แสดงธรรมนวัคคัสตฤศาสนไว้มาก ทรงบัญญัติสิกขาบทและทรงแสดงปาฏิโมกข์แก่สาวก เมื่อพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปก็มีพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทน สาวกก็ไม่แตกแยก เป็นเหตุให้พระศาสนาดำรงอยู่นาน^{๒๙}

สรุปเหตุที่จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นาน ได้แก่

- (๑) พระพุทธเจ้าแสดงนวัคคัสตฤศาสนโดยพิสดาร
- (๒) พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท แสดงปาฏิโมกข์แก่สาวก
- (๓) พระพุทธเจ้ากำหนดจิตของสาวกด้วยพระทัยและสอนธรรม^{๓๐}

^{๒๗} วิ.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/๓๔๖ - ๓๔๗.

^{๒๘} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๑๘/๑๐ - ๑๑.

^{๒๙} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒๐/๑๒.

^{๓๐} วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๙/๒๐/๑๑ - ๑๒.

พระสารีบุตรได้ฟังแล้วเกิดความวิตกกังวลจึงกราบทูลให้พระพุทธเจ้าบัญญัติสิกขาบทแก่พระภิกษุ เพื่อให้พระพุทธศาสนาตั้งอยู่ได้นาน ขณะนั้น ไม่มีภิกษุทำความผิดเสียหาย เนื่องจากภิกษุ ๕๐๐ ที่บวชอยู่ในช่วงเวลานั้น เป็นพระภิกษุที่ทรงคุณธรรมอย่างต่ำก็เป็นพระโสดาบัน ไม่มีโอกาสที่จะทำความเสียหาย เสื่อมเสีย โดยทูลสรุปว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เมื่อไม่มีภิกษุทำในสิ่งที่ผิดพลาดให้เกิดความเสื่อมเสีย จึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติพระวินัยในตอนนั้น^{๓๑}

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเวลาแห่งการที่จะบัญญัติสิกขาและการแสดงพระปาฏิโมกข์ว่า จะกระทำเมื่อมีอาสาฬหฐานิยธรรม คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอัสวะ เช่น การเสพเมถุน การลักทรัพย์ การอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตนเกิดขึ้นในสงฆ์ เมื่อใดอาสาฬหฐานิยธรรมเหล่านั้นปรากฏขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทปาฏิโมกข์แก่สาวก เพื่อกำจัดอาสาฬหฐานิยธรรม การที่อาสาฬหฐานิยธรรมจะปรากฏในสงฆ์หรือในศาสนานั้นมีเหตุอยู่ ๓ ประการ คือ

(๑) สงฆ์เป็นหมู่ใหญ่โดยภิกษุผู้บวชมานานแล้ว หมายถึง เป็นหมู่ใหญ่เพราะมีภิกษุเถระจำนวนมากซึ่งบวชมานาน เพราะจะมีเหตุให้พระพุทธเจ้าบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับพระเถระ เช่น พระเถระรูปใดโง่เขลาไม่ฟังให้อุปสมบท เป็นต้น

(๒) สงฆ์เป็นหมู่ใหญ่โดยแพร่หลายแล้ว หมายถึง มีแพร่หลายทั้งพระเถระ พระภิกษุปานกลางและภิกษุผู้บวชใหม่ เพราะจะมีเหตุให้พระพุทธเจ้าบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการวางตัวระหว่างภิกษุที่ต่างพรรษากัน

(๓) สงฆ์เป็นหมู่ใหญ่เล็ดโดยลามแล้ว เพราะจะมีเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องลามสิกการะ เช่น ภิกษุใดให้ของควรเคี้ยวหรือของควรบริโภคด้วยมือของตนแก่นักบวชเปลือยก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์ เป็นต้น^{๓๒}

สรุปได้ว่า ความเป็นมาของภิกษุปาฏิโมกข์ หรือ อาณาปาฏิโมกข์ เมื่อเกิดอาสาฬหฐานิยธรรม คือ การกระทำความเสียหายด้วยอำนาจของกิเลสของภิกษุบางรูป พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าเป็นเวลาอันสมควรแล้ว ก็จะทรงหยุดการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แล้วเริ่มบัญญัติสิกขาบทเพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ สิกขาบทต่างๆ ที่ทรงบัญญัติขึ้นมานี้เรียกว่า ภิกษุปาฏิโมกข์ หรือ อาณาปาฏิโมกข์ พระวินัยปิฎกได้กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ไว้ว่า พระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นพวกนักบวชลัทธิอื่นประชุมกล่าวธรรมในวัน ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ แห่งปักษ์จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ทรงประสงค์ให้พระพุทธศาสนาทำอย่างลัทธิอื่นบ้าง จึงได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วกราบทูลให้ทราบพระดำรินั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงอนุমัติให้ภิกษุทั้งหลายประชุมกันในวัน ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำหรือ ๑๕ ค่ำ ครั้งแรกภิกษุทั้งหลายประชุมกันแต่นั่งนิ่ง พวกชาวบ้านมาเพื่อหวังที่จะได้ฟังธรรมก็ไม่ได้ฟัง จึงพากันติเตียนภายหลังพระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายประชุมกันเพื่อกล่าวธรรมได้ ต่อมาพระพุทธเจ้าได้อนุญาตให้ภิกษุแสดงปาฏิโมกข์ในท่ามกลางสงฆ์ (สิกขาบทในปาฏิโมกขุเทศ)^{๓๓}

^{๓๑} วิ.มทา. (ไทย) ๑/๑๘/๑๐.

^{๓๒} วิ.มทา. (ไทย) ๑/๒๑/๑๓.

^{๓๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓๒/๒๐๗ - ๒๑๐.

ตารางที่ ๒.๖ ความเป็นมาของภิกขุปาฏิโมกข์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิ.ม.อ. (ไทย)	ภิกษุทั้งหลาย ต่อแต่นี้ไปพวกเธอเท่านั้น พึงทำอุโบสถ พึงแสดงปาฏิโมกข์, ภิกษุ ทั้ง หลาย มิใช่ฐานะมิใช่โอกาสที่พระตถาคตจะพึงทำอุโบสถ พึงแสดงปาฏิโมกข์ในบริษัท ผู้ไม่บริสุทธฺิ, ตั้งแต่นั้นมาพวกภิกษุก็แสดงอาณปาฏิโมกข์, อาณปาฏิโมกข์นี้เป็นของอันพระพุทเจ้า ๓ พระองค์ มีพระวิปัสสีเป็นต้น
วิ.ม. (ไทย)	เหตุที่จะทำให้พระพุทศาสนาดำรงอยู่ได้นั้น ได้แก่ ๑. พระพุทเจ้าแสดงนวัคส์ตฤศาสนโดยพิสดาร ๒. พระพุทเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทแสดงปาติโมกข์แก่สาวก ๓. พระพุทเจ้ากำหนดจิตของสาวกด้วยพระทัยและสอนธรรม
วิ.มทา. (ไทย)	พระพุทเจ้าไม่ได้บัญญัติพระวินัยเนื่องจากยังไม่มีพิสูจน์กระทำความเสียหายร้ายแรงวัน หนึ่งพระสารีบุตรได้กราบทูลถึงเหตุที่จะทำให้พระพุทศาสนาดำรงอยู่ไม่นานและเหตุที่จะทำให้พระพุทศาสนาดำรงอยู่ได้นาน
วิ.มทา. (ไทย)	๑. พิสูจน์เถระจำนวนมากซึ่งบวชมานานเพราะจะมีเหตุให้พระพุทเจ้าบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับพระเถระ ๒. มีแพรรหลายทั้งพระเถระพระภิกษุปานกลางและภิกษุผู้บวชใหม่เพราะจะมีเหตุให้พระพุทเจ้าบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการวางตัวระหว่างพิสูจน์ที่ต่างพรรษากัน ๓. ภิกษุใด ให้ของควรเคี้ยวหรือของควรบริโภคด้วยมือของตนแก่นักบวชเปลือยก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์
วิ.ม. (ไทย)	ความเป็นมาของภิกขุปาฏิโมกข์ หรือ อาณปาฏิโมกข์ เมื่อเกิดอาสวัฏฐานนินธรรม คือ การกระทำความเสียหายด้วยอำนาจของกิเลสของภิกษุบางรูป พระพุทเจ้าทรงเห็นว่าเป็นเวลาอันสมควรแล้ว ก็ทรงหยุดการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์แล้วเริ่มบัญญัติสิกขาบทเพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์

๒.๓.๑ ความหมายของพระสงฆ์

พระสงฆ์ หรือ สังฆรัตนะ เป็นรัตนะประการที่สามในพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งความเป็นมาของพระสงฆ์นั้น มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ โคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตำบลอุรุเวหาเสนานิคม กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ คำว่า พระสงฆ์ มาจากคำบาลีว่า “สงฆ” แปลว่า หมู่ ชุมชน คนทั่วไปมักเข้าใจว่าพระสงฆ์ คือภิกษุ แต่ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง หมู่ภิกษุ และภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เรียกว่า “คณะสงฆ์”

โดยหลังจากที่พระผู้มีพระภาค ทรงพักผ่อนอิริยาบถและได้ทรงทบทวนธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ ด้วยการเสวยวิมุตติสุขที่เกิดจากการหลุดพ้นจากกิเลสเป็นระยะเวลา ๔๕ วันแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงเสด็จไป ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นกาสิ ได้ทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ จนกระทั่งพระอัญญาโกณฑัญญะ บรรลุธรรมจนได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวช พระพุทธองค์จึงทรงบวชให้ด้วยวาจาว่า “เธอจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^{๓๔} จึงเป็นอันว่า พระสงฆ์รูปแรกได้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ถือเป็นจุดกำเนิดสังฆรัตนะ และเป็นความสมบูรณ์แห่งพระรัตนตรัย

พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา โดยมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียกว่าอุปัชฌาย์ เป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี (พระนวกะ) พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติพระวินัยเป็นกรอบแห่งชีวิตอันประเสริฐให้แก่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตาม พระสงฆ์ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยเป็นฐานนี้ เรียกว่า “พระภิกษุสงฆ์”^{๓๕}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า หรือหมู่สาวกผู้ยอมรับ ผู้ซึ่งรับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่พระผู้มีพระภาคกำหนดไว้ดีแล้ว เมื่อได้รับผลแห่งการปฏิบัติแล้ว นำมาเผยแผ่สั่งสอนให้ผู้อื่นได้เห็นตามปฏิบัติตาม พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีบทบาทในสังคมตั้งแต่อดีต ถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของสังคมและได้รับการกำหนดหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

๒.๓.๒ ประเภทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ ในทางพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภทใหญ่ ตามหลักการในบทสวดสังฆคุณ ยทิตไธเกบุคคลเหล่านี้คือจตตารี ปริสยคานี อภูฏ ปริสสุคคลา คู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงตัวบุรุษได้ ๘ บุคคล อันหมายถึงพระสงฆ์ฝ่ายธรรม ๔ และพระสงฆ์ฝ่ายวินัย ๔ มีนักวิชาการได้กล่าวถึง พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ^{๓๖}

๑) สมมติสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุและสามเณรที่บรรพชาอุปสมบทโดยวิธีที่ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาตแล้ว อุทิศชีวิตศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่ยังมีได้บรรลุมรรคผลยังคมี

^{๓๔} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.

^{๓๕} พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตโสภโณ), พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๒-๑๕๓.

^{๓๖} แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๒.

๒) อริยสงฆ์ หมายถึง พระอริยบุคคล คือ ผู้ปฏิบัติจนได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาบันขึ้นไป ซึ่งในพระพุทธศาสนาได้จัดพระอริยบุคคล เป็นลำดับชั้น ดังนี้

๒.๑ บุคคลผู้บรรลุโสดาปัตติมรรคและโสดาปัตติผล เรียกว่า “โสดาบัน” แปลว่าผู้เข้ากระแสแห่งพระนิพพาน เป็นผู้ไม่มีความตกต่ำไปสู่อบายอีก จะเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารนี้อีกเพียง ๗ ชาติเป็นอย่างมาก หรือถ้ามาฉวยณแก่กล้า ก็อาจเพียงชาติหรือสองชาติ จะบรรลุพระอรหัตผลในที่สุด

๒.๒ บุคคลผู้บรรลุสักกาคามีมรรคและสักกาคามีผล เรียกว่า “พระสักกาคามี” แปลว่าผู้จะกลับมาเกิดในโลกนี้อีกเพียงชาติเดียว

๒.๓ บุคคลผู้บรรลุอนาคามีมรรคและอนาคามีผล เรียกว่า “พระอนาคามี” แปลว่า เป็นผู้ไม่กลับมาเกิดอีก แต่จะไปปฏิสนธิในพรหมโลกสุทธาวาส และจะบรรลุพระอรหัตผลในพรหมโลกนั้น

๒.๔ บุคคลผู้บรรลุอรหัตตมรรคและอรหัตตผล เรียกว่า “พระอรหันต์” แปลว่า ผู้หมดกิเลส ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

เมื่อพระพุทธเจ้าให้กำเนิดพระพุทธศาสนาได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระสงฆ์ทั้งสมมติสงฆ์และพระอริยสงฆ์ จึงเป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดต่ออายุพระพุทธศาสนาต่อกันมา จึงทำให้พระพุทธศาสนาดำรงคงมั่นสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มี ๒ ประเภท ซึ่งแยกตามภาวะของการบรรลุธรรม ได้แก่ สมมติสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์โดยการสมมติตามพิธีกรรม และ อริยสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์อันเป็นอริยบุคคล แม้พระสงฆ์ทั้งสองประเภทจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็เหมือนกันตรงที่ได้ชื่อว่า รับภาระธุระในการเผยแผ่ สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาความเป็นปึกแผ่นอยู่ พระภิกษุสามเณรทั่วไปในปัจจุบันล้วนเป็นสมมติสงฆ์ คำว่า สมมติ หมายถึง พิธีประกาศแต่งตั้งเป็นทางการต่อหน้าพระสงฆ์จำนวนมากเป็นพยาน ซึ่งในทางพุทธศาสนามีการบวชอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท คือ ๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา ๒) ติสรณคณุปสัมปทา และ ๓) ฐิติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา

๒.๓.๓ หน้าที่ของพระสงฆ์

หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมหน้าที่ของพระภิกษุ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบทอดพระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย ได้แก่

๑. ปริยัติ ได้แก่ การศึกษา พระภิกษุมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เป็นผู้มีความรู้ความจำ ซึ่งเกิดจากการสดับรับฟังมากและการศึกษาเล่าเรียนมามาก จากนั้นก็เริ่มนำพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนนั้นมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนโดยนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่แนะนำให้พุทธศาสนิกชนได้ใช้และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

๒. ปฏิบัติ พระภิกษุเมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วจะมากหรือน้อยก็ตาม ย่อมต้องได้ประพฤติปฏิบัติตนทั้งในด้านพุทธบัญญัติและการอบรมขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดไม่ให้บกพร่อง ไม่ให้ต่างพร้อย

๓. ปฏิเวธ แปลว่า การรู้แจ้งแทงตลอดในข้อธรรมของพระพุทธเจ้า พระภิกษุเมื่อได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมย่อมรู้แจ้งแทงตลอดในพระธรรมวินัยนั้น ได้รับมรรคผลหลังจากที่ได้เพียรพยายามปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่มุ่งหวังไว้^{๓๗}

หากจะสรุปหน้าที่ของพระภิกษุแล้ว พระภิกษุย่อมมีหน้าที่ที่สำคัญ ๒ ประการ ดังนี้

๑. คณฤชระ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน

๒. วิปัสสนาธุระ ได้แก่ การปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะต่าง ๆ

พระสงฆ์ถือเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา มีฐานะที่แตกต่างไปจากคฤหัสถ์หรือบุคคลทั่วไป ถือเพศเป็นสมณะ พระสงฆ์จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ ประเภทคือ

๑) บทบาทหน้าที่ของตนเอง เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัยที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

๒) บทบาทหน้าที่ต่อผู้อื่น พระสงฆ์นอกจากปฏิบัติในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นกัลยาณมิตรของสังคม มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อผู้อื่นนั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่บริเวณรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้ พระองค์ทรงมีความวิตกกังวลและรำพึงว่า “ธรรมอันเราได้บรรลุแล้วนี้ ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต ไม่เป็นวิสัยแห่งตรรกะ ละเอียด บัณฑิตจึงรู้ได้ ส่วนหมู่ประชาชนผู้ร้นรมย์ด้วยอาลัย ยินดีในอาลัย เพลิดเพลินในอาลัย ฐานะที่หมู่สัตว์ผู้ร้นรมย์ด้วยอาลัย ยินดีในอาลัย เพลิดเพลินในอาลัยนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เห็นได้ยาก”

กล่าวคือ หลกอทปปัจจยตา หลกปฏิจจสมุปบาท ถึงแม้ฐานะอันนี้ ก็เป็นสิ่งที่เห็นได้ยาก นัก กล่าวคือ ความสงบแห่งสังขารทั้งปวง ความสลัดทิ้งอุปธิทั้งปวง ความสิ้นตัณหา วิราคะ นิโรธนิพพาน ก็ถ้าเราจะพึงแสดงธรรมและผู้อื่นจะไม่เข้าใจซึ่งต่อเรา ข้อนั้นก็จะเป็นความเหน็ดเหนื่อยเปล่าแก่เรา จะพึงเป็นความลำบากเปล่าแก่เรา

บัดนี้เรายังไม่ควรประกาศธรรมที่เราบรรลุด้วยความลำบาก เพราะธรรมนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ถูกราคะและโทสะครอบงำจะรู้ได้ง่าย แต่เป็นสิ่งที่ทวนกระแส ละเอียด ลึกซึ้ง รู้เห็นได้ยาก ประณีต ผู้กำหนดด้วยโรคะ ถูกกองโมหะหุ้มห่อไว้ จักรู้เห็นไม่ได้^{๓๘}

แต่ด้วยอาศัยความกรุณาในหมู่สัตว์ ทรงดำริและตั้งพระทัยแน่วแน่ในการออกประกาศสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้ โดยทรงเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่า ดังนี้ คือ เมื่อตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลายผู้มีธุลีในดวงตาน้อย มีธุลีในดวงตามาก มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทราม สอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งไม่น่ากลัว ในกอบอุบล (บัวขาบ) ในกอบทุม (บัวหลวง) หรือในกอบุณฑริก (บัวขาว) ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณฑริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ และมีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณฑริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่เสมอน้ำ

^{๓๗} พระคัมภีร์เทพ ฌมมิโก (วราธรรณศรี), โครงการเพื่อปฏิบัติธรรม สติปัญญา ๔, (ระยอง : วัดซากพง, ๒๕๖๓), (อิตสำเนา).

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๗.

ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกบุณทริก บางดอกเกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่พ้นน้ำ ไม่แตะน้ำ แม้ฉันใด
 อาตมาภาพเมื่อตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลาย ผู้มีฐลในดวงตาน้อย มีฐลในดวงตามาก
 มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทราม สอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวก
 เห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งน่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งไม่น่ากลัว ก็ฉันนั้น
 เหมือนกัน ลำดับนั้นอาตมาภาพได้กล่าวคาถาตอบท้าวสหัมบดีพรหมว่า พรหมสัตว์เหล่าใดมีโสธ
 ประสาท จงปล่อยศรัทธามาเถิด เรามีได้ปิตุบุตรตมธรรมสำหรับสัตว์เหล่านั้น แต่เรารู้สึกว่าเป็น
 การยากลำบากจึงไม่คิดจะแสดงธรรมอันประณีต ที่เรากล่องแคล่วในหมู่มนุษย์^{๓๙}

ต่อมาเมื่อพระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรม จนมีพระอริยสาวกเกิดขึ้นในโลก พระองค์ได้
 ตรัสไว้กับสาวก ๖๐ รูป ในคราวส่งไปประกาศพระศาสนาครั้งแรก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ภิกษุ
 ทั้งหมด ได้มีบทบาทในการสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคม ดังนี้ คือ “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจาก
 บ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของ
 ทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่อ
 อุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หวิญญูและมนุษย์ อย่าได้ไปทางเดียวกัน
 สองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด จง
 ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีฐลในตา
 น้อยอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรมทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวหาเสนานิคม
 เพื่อแสดงธรรม”^{๔๐}

จากคำประกาศนี้ ได้ก่อให้เกิดบทบาทของพระสงฆ์ขึ้นมากมาย ประกอบกับพระสงฆ์เป็น
 ผู้อาศัยดำรงชีพด้วยผู้อื่น เกิดเป็นหน้าที่ที่จะต้องตอบแทนคุณเหล่านั้น พระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ ถึง
 การที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการบำรุงและต้องตอบแทน ปัจจุบันพระสงฆ์มีการปรับตัวและเพิ่มบทบาท
 หน้าที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง เมื่อมีการ
 เปลี่ยนแปลงทางสังคม พระสงฆ์ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่
 ทว่าหน้าที่ในการสงเคราะห์ประชาชนเพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่ง
 ทางด้านจิตใจนั้นยังคงเป็นหน้าที่หลัก ที่พระสงฆ์พึงกระทำด้วยความสมัครใจและเสียสละ เพื่อตอบ
 แทนคุณแก่ผู้มีอุปการะและเป็นทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนาให้คงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนสืบไป

สรุปได้ว่า หน้าที่สำคัญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ ประเภทคือ ๑) บทบาทหน้าที่ของ
 ตนเอง เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ
 ลึกซึ้งในพระธรรมวินัยที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ๒) บทบาทหน้าที่ต่อผู้อื่น พระสงฆ์นอกจากปฏิบัติ
 ในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นกัลยาณมิตรของสังคม มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ
 ต่อสังคมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อผู้อื่น คือการเผยแผ่คำ
 สอน สืบต่อพระพุทธศาสนา ศึกษาและปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ให้เป็นไปตามหลักความประพฤติที่
 ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามแบบพระวินัยข้อบัญญัติ ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ดีแล้ว

^{๓๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๙/๔๐๙-๔๑๐.

^{๔๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

๒.๓.๔ บทบาทของพระสงฆ์

กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทย สืบเนื่องมาจากพระสงฆ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของสังคมและชุมชน จึงมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์มีได้ถูกจำกัดอยู่เพียงเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรมและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการเป็นผู้นำของชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชุมชนและสังคม

พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันศาสนาซึ่งอยู่คู่กับสังคมไทยมาตลอด และยังมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตด้านคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นสถาบันที่อยู่คู่ในชีวิตประจำวันของสังคมไทย นอกจากนี้จะเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาแล้ว พระสงฆ์ยังทำหน้าที่ให้บริการด้านอื่น ๆ ที่กลไกของรัฐยังไม่สามารถเข้าไปให้บริการได้อย่างทั่วถึง เพื่อประดัยชนสุขของพุทธศาสนิกชนหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ อันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและสังคมในด้านต่างๆ พอจะสรุปได้ ดังนี้

๑) ด้านพัฒนาจิตวิญญาณ พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชี้ชัดว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นประธาน มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จได้ด้วยใจ” เพราะฉะนั้นหากมองในแง่ของการพัฒนาแล้ว การพัฒนาที่สำคัญที่สุดและละเลยไม่ได้เลยคือ การพัฒนาจิตใจ เพราะจิตใจที่พัฒนาแล้วนั้นจะทำให้เกิดการพัฒนากายนอกตามไปด้วย พระสงฆ์จึงใช้หลักการฝึกสมาธิ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน ก่อให้เกิดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์

๒) บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่สร้างมาเป็นเวลานาน ให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม จัดให้มีการรักษาประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น เทศน์มหาชาติ ตักบาตรเทโว เป็นต้น จัดให้มีการรักษาสีงแวดล้อมเห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบวชป่า เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่เน้นการเสริมสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน

๓) บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม ถือว่าเป็นบทบาทหลักของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการศึกษาพระธรรมและนำหลักธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วนั้น ไปเผยแผ่ให้แก่ประชาชนให้รู้ตามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยแบ่งบทบาทการเผยแผ่พระธรรมของพระสงฆ์ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๓.๑) พระธรรมจาริก คือ พระสงฆ์ไทยที่เสียสละและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนชาวไทยในต่างถิ่น เช่น ชาวไทยภูเขาชนเผ่าต่างๆ หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ท้องถิ่นชนบทห่างไกลและทุรกันดาร

๓.๒) พระธรรมทูต คือ พระภิกษุที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้แล้ว มีความเสียสละที่จะไปพบปะกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเผยแผ่และโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจศรัทธาเลื่อมใส ในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพุทธศาสนาโดยการเผยแผ่ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

๓.๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป เช่น การเทศน์ การเผยแผ่โดยผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

๔) บทบาทด้านการให้การศึกษา เป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตประชาชนมักจะนำบุตรหลานที่เป็นผู้ชายมาฝากให้อยู่กับพระสงฆ์ แล้วพระสงฆ์จะทำการสอนศิลปะวิทยาการต่างๆ ให้ตามสมควร วัดก็บริจาคที่ดินให้เป็นสถานที่จัดสร้างอาคารของสถานศึกษาต่างๆ นอกจากนี้พระยังทำหน้าที่เป็นครู ช่วยสอนในบางวิชาที่ขาดแคลนครูผู้สอน ซึ่งถือว่าการให้การศึกษาแก่ชุมชน

๕) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ประชาชนของพระสงฆ์เป็นไปทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเครื่องสังเคราะห์โลก ซึ่งมี ๔ ประการ คือ

๕.๑) ทาน การให้ปันสิ่งของต่างๆ แก่ผู้อื่นที่ควรแบ่งปัน

๕.๒) ปิยวาจา เจรจาด้วยวาจาที่อ่อนหวาน

๕.๓) อัตถจริยา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์

๕.๔) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ในการสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนด้านวัตถุอีกด้วย เช่น การบริจาคข้าวสารอาหารแห้งแก่ผู้ยากไร้ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นต้น การให้การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาปัญหาต่างๆ เพื่อให้ผู้มาปรึกษาเกิดความสบายใจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๔๑}

จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและสร้างประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระสงฆ์ทุกรูปจึงมีบทบาทในการทำหน้าที่เพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนพัฒนาจริยธรรมด้านจิตใจ เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสงบปลอดภัยไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสังคมด้านชาติศีลธรรมให้หมดไป หรือบรรเทาเบาบางลงบ้างไม่มากนักน้อย

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมไทย เป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และรูปแบบการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ก็มีการปรับเปลี่ยนไป เพื่อความเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ดังนั้น การพัฒนาสังคมที่จัดขึ้นโดยพระสงฆ์ก็เพื่ออนุเคราะห์ประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านจิตใจและส่งผลถึงร่างกายและปัจจัยภายนอก ดังที่กล่าวว่าเจริญจิตจากภายในสู่ภายนอก โดยแบ่งบทบาทของพระสงฆ์ออกเป็น ๒ ด้าน คือ ๑) บทบาทด้านพัฒนาตนเอง เป็นบทบาทที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่องค์

^{๔๑} พระมหาภุชญา นันทเพชร, “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐).

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้แล้ว เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ทางด้านจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ๒) บทบาทการพัฒนาสังคม เป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังและต้องการให้พระสงฆ์ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่เกื้อกูลแก่ชาวพุทธศาสนิกชน หรือบุคคลทั่วไปเพื่อเกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ การเป็นที่พึ่งทางใจละด้านการพัฒนาสังคม เช่น ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านศาสนสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยวัดและพระสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาให้ประชาชนมีจิตใจและชีวิตที่ดีขึ้น

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.	พระอัญญาโกณฑัญญะ บรรลุธรรมจนได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวช พระพุทธองค์จึงทรงบวชให้ด้วยวาจา “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”
พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ)	พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ได้มอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียนว่า อุปัชฌาย์ เป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี
แสง จันทร์งาม	๑) สมมติสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุและสามเณรที่บรรพชาอุปสมบท โดยวิธี ถูกต้องตาม พระบรมพุทธานุญาตแล้ว อุทิศชีวิตศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่ยังมีได้บรรลุมรรคผล ๒) อริยสงฆ์หมายถึง พระอริยะบุคคลคือผู้ปฏิบัติจนได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาบันขึ้นไปซึ่งในพระพุทธศาสนาจัดพระอริยะบุคคลเป็นลำดับขั้นหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมสืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติตามมากมายได้แก่ ๑. ปรีติ ๒. ปฏิบัติ ๓. ปฏิเวธ
พระคัมภีร์เทพ ธมฺมิโก (วรรณนศรี)	หลักอหิปปัจจยตา หลักปฏิเสธสมุปปาท ถึงแม้ฐานะอันนี้เป็นสิ่งที่เห็นได้ยากนักกล่าวคือความสงบแห่งสังขารทั้งปวง ความสลัดทิ้ง อุปธิทั้งปวง ความสิ้นค้นหา วิราคะ นิโรธ นิพพาน
ม.ม.(ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๗.	

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ม.ม.(ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๙-๔๑๐.	ทรงเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่า คือ ๑. อุกมฤติญญ ดังบัวที่โผล่พ้น คือ ผู้ที่มีกิเลสน้อย ๒. วิปจิตัญญ ดังบัวเสมอน้ำ คือ ผู้ที่มีกิเลสค่อนข้างน้อย ๓. เนยยะ ดังบัวใต้น้ำ คือ ผู้ที่มีกิเลสยังไม่เบาบาง ๔. ปทปรมะ ดังบัวในโคลนตม คือ ผู้ที่มีกิเลสหนา ไม่สามารถจะบรรลุธรรมได้
วิ.ม.(ไทย) ๔/๓๒/๔๐.	เมื่อพระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมจนมีพระอรียสาวกเกิดขึ้นในโลกพระองค์ได้ตรัสไว้กับสาวก ๖๐ รูปในคราวส่งไปประกาศพระศาสนาครั้งแรกเพื่อเป็นการกระตุ้นให้พิสุจน์ทั้งหลายได้มีบทบาทในการสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒.๔.๑ ความหมายและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินการให้พนักงานได้ประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในอนาคตที่จะนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานและส่งเสริมความก้าวหน้าของพนักงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีได้หมายถึงเฉพาะการฝึกอบรมเท่านั้น ยังหมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดจากการจัดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงและได้รับการออกแบบที่จะนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้แบ่งกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)^{๔๒} โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) การฝึกอบรม (Training) หมายถึง ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้าน ด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงทักษะ การเปลี่ยนทัศนคติการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น เมื่อเราจัดโครงการฝึกอบรมแล้ว มิได้หมายความว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง ๔ ประการเสมอไป แต่เป็นเพียงแต่การแสดงถึงความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้านนี้เท่านั้น การที่จะรู้ว่าเมื่อฝึกอบรมไปแล้วคนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ มิใช่ขึ้นกับผู้ศึกษาหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับผู้จัดและวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย จึงเห็นได้ว่าเมื่อฝึกอบรมไปแล้วบางคนไม่ได้ใช้ความรู้ที่ไปเข้ารับการอบรมในการทำงานเลย บางครั้งปัญหาล้วนอยู่กับจำนวนผู้ไปเข้ารับการอบรมมีเพียงน้อยรายหรือผู้เข้าอบรมหน้าเดิม ดังนั้น หากจะทำให้การ

^{๔๒} นิสตารก์ เวชยานนท์, การบริการทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

ฝึกอบรมบังเกิดผลดีต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการไปฝึกอบรมนำมาใช้ในหน่วยงานจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำงานได้ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วยและยินยอมนำไปปฏิบัติในองค์การอย่างเต็มที่ในที่สุด^{๔๓}

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในองค์การให้มีความรู้อย่างพอเพียงที่จะปฏิบัติงานนั้น มีทัศนคติที่ดีต่องาน เพราะถ้าคนเรามีความพึงพอใจงานย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน และมีความสามารถทำงานอย่างชำนาญหรือกล่าวได้ว่ามีทักษะในงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี ความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมเนื่องมาจากเหตุผล ดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ องค์การมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่องค์การกำหนดไว้ก็คือ บุคคลในองค์การ ลำพังเพียงผู้จัดการหรือผู้บริหารยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ จำเป็นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลภายในองค์การ งานจึงจะประสบความสำเร็จ ฉะนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานสอนให้เขาได้เรียนรู้งานนั้นทั้งนี้เพื่อความเข้าใจงานอันนำไปสู่ความรวดเร็วในการทำงาน และยังเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานนั้น ๆ

ประการที่ ๒ ลักษณะงานในองค์การมีความแตกต่างจากความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาจะให้ความรู้และฝึกฝนสิ่งที่กว้าง ๆ อาจไม่ได้เฉพาะเจาะจงและมีลักษณะพิเศษตามลักษณะเฉพาะของงานในองค์การ ฉะนั้นผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานนั้น ก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ

ประการที่ ๓ งานในองค์การจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องมีการปรับสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะงานหรือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี อาทิเช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานต่าง ๆ จำเป็นต้องฝึกอบรมให้บุคลากรในองค์การสามารถทำงานใหม่ได้อย่างดี

ประการที่ ๔ บุคคลในองค์การจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาโดยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อทำงานไปนาน ๆ ความเฉื่อยชา ความแข็งจะเกิดขึ้น ฉะนั้นองค์การจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกละเลยว่าเขาอายุมากแล้ว ปลอ่ยให้เด็กรุ่นหลังทำ จะต้องทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลเป็นสำคัญให้รู้สิ่งใหม่ให้พอใจงานใหม่ ให้มีทักษะในการทำงานใหม่ ๆ นั้นได้ การฝึกอบรมจึงมีลักษณะเป็นระบบ^{๔๔}

การฝึกอบรมนั้น มีขั้นตอนของการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพิจารณาความต้องการและปัญหาที่จะต้องมีการฝึกอบรม ในขั้นนี้ก็คือ ตรวจสอบและพิจารณาให้ทราบถึงความจำเป็นและต้องการที่จะมีการจัดการฝึกอบรม และพิจารณา กำหนดมาตรฐานผลงานที่ต้องการ นี้เองก็จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป คือ การกำหนดเป้าหมายการฝึกอบรม

^{๔๓} ศิริพร เชาวลิต, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”, วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและเอกชน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๘๘-๘๙.

^{๔๔} พะยอม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐), หน้า ๔๗.

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรม คือ การเขียนระบุเป้าหมายที่ต้องการจากการฝึกอบรมให้ทราบชัดเจนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายประการต่าง ๆ ที่พึงจะต้องได้จากการฝึกอบรมซึ่งการดำเนินการจัดการฝึกอบรมต่อไปไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตรเนื้อหาตลอดจนวิธีที่ใช้ฝึกอบรม ก็จะกระทำโดยยึดถือตามเป้าหมายดังกล่าวนี้

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม หมายถึง การพิจารณาว่าเพื่อที่จะเสริมความรู้ความสามารถให้ได้ผลตามที่ต้องการนั้นจะต้องมีการอบรมเรื่องอะไรบ้างรวมถึงตลอดถึงการพิจารณาส่วนประกอบของเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม ซึ่งถ้ากล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การจัดหลักสูตรและหัวข้อเรื่องที่จะอบรมนั่นเอง

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดวิธีที่จะใช้อบรมและสื่อหรือเครื่องมือที่เหมาะสม ในที่นี้ก็คือ การพิจารณาต่อไปว่าเรื่องที่จะอบรมดังกล่าวถ้าจะให้มีประสิทธิภาพและได้ผลดีนั้นควรจะใช้วิธีการฝึกอบรมแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุด และเหมาะสมกับบุคคลที่จะอบรมและเรื่องที่ต้องการอบรม นอกจากนี้ก็ต้องพิจารณาถึงสื่อหรือเครื่องมือ (Media) ที่จะใช้อบรมด้วยว่าวิธีการเสนอข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ควรจะใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือชนิดไหนจึงจะดีที่สุดที่จะช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจได้ง่าย

ขั้นตอนที่ ๕ การดำเนินการอบรม คือ หลังจากทุกอย่างได้ดำเนินการมาครบถ้วนตามขั้นตอนแล้วขั้นสุดท้ายก็คือ การเริ่มต้นดำเนินการอบรมตามแผนและตามแนวทางต่าง ๆ ที่ได้พิจารณาและกำหนดไว้แล้ว^{๔๕}

๒) การศึกษา (Education) หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศีลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้^{๔๖} เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถใช้ชีวิตอยู่และทำประโยชน์แก่สังคมได้สำหรับผู้ปฏิบัติงานอยู่แล้วการศึกษา เป็นกิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมของพระนวกะ นอกเหนือจากการเน้นเฉพาะงานที่กำลังทำอยู่ปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันได้กำหนดให้มี ๓ รูปแบบ คือ

(๑) การศึกษาในระบบ มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหลัก มีรูปแบบการจัดสถานศึกษา การจัดบรรยากาศการเรียนรู้อยู่ที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาที่ต่างไปจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันในสังคมและชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน มีการกำหนดวัยของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน มีโครงสร้างของระบบที่แน่นอนเป็นไปตามลำดับขั้น

(๒) การศึกษานอกระบบ มีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เรียนเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ผู้สอนเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ยืดหยุ่นได้มาก เนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน จะมีภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รูปแบบการจัด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของ

^{๔๕} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมการช่าง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๗.

^{๔๖} นิสตากร เวชยานนท์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

ผู้จัดและผู้เข้ารับการศึกษ การเรียนการสอน แตกต่างกันไปและตามความเหมาะสม โดยอาจจัดในรูปแบบพบปะสนทนา การสาธิต ฝึกอบรม ใช้สื่อดิจิทัล อุปกรณ์ สื่อมวลชน การศึกษาทางไกล เป็นต้น

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย มีลักษณะที่สำคัญ คือ การศึกษาตามอัธยาศัยมีรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบที่จะอธิบายได้ชัดเจน ไม่สามารถจับต้องหรือมองเห็นเหมือนการศึกษาในระบบที่มีโรงเรียน เป็นตัวแทนระบบ เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่มีหลายสถานการณ์ จึงมีหลายวัตถุประสงค์และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่น ๆ บุคคลสามารถใช้การศึกษาตามอัธยาศัยในระหว่างการเรียนรู้ในระบบพร้อมๆ กันด้วย เป็นการศึกษาที่มีหลากหลาย รูปแบบ และใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด^{๔๗}

การศึกษาของภิกษุสามเณรในประเทศไทยแต่โบราณมาคือการศึกษาภาษาบาลีที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาในภาษาบาลีเพื่อให้รู้ภาษาบาลีสามารถอ่านพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาได้โดยสะดวกเพราะคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทตั้งที่นับถืออยู่ในประเทศไทยนั้น ล้วนจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี ฉะนั้น ผู้ที่ประสงค์จะรู้พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แตกฉานจึงจำต้องศึกษาภาษาบาลีให้รู้แตกฉาน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากไม่น้อยสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลีจึงพลอยไม่ค่อยรู้เรื่องคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มชัดตามไปด้วย ทั้งเป็นเหตุให้ภิกษุสามเณรทั่วไปไม่ค่อยเอาใจใส่ที่จะศึกษาคำสอนเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยเพราะเรียนยากรู้ยาก สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสแต่ครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่น ทรงพระปริวิตกถึงความเป็นไปของภิกษุสามเณรดังกล่าวมาข้างต้น จึงได้ทรงพระดำริหาทางจัดการเล่าเรียนเพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระธรรมวินัยได้สะดวกแล้วกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยได้ทรงริเริ่มสอนพระธรรมวินัยแก่ภิกษุสามเณร บวชใหม่เป็นภาษาไทยขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรก ในฐานะที่ทรงเป็นพระอุปัชฌายาจารย์ ดังที่ทรงอธิบายไว้ในตำนานวัดบวรนิเวศวิหารว่า แต่ก่อนมา ภิกษুবวชได้ก็พรรษาก็ตาม ไม่สนใจแล้วไม่รู้ธรรมวินัยเลย นอกจากที่เคยปฏิบัติจึงจัดสอนภิกษุสามเณรบวชใหม่ในเรียนธรรมวินัยในภาษาไทยเป็นการส่วนตัวในหน้าที่แห่งอุปัชฌายาจารย์ก่อน ต่อมาปลูกความนิยมออกไปถึงภิกษุสามเณรเก่าด้วยจนถึงจัดเป็นการเรียนเป็นพื้นวัดขึ้นได้ และมีวัดธรรมยุตอื่นทำตามแพร่หลายออกไป”

นี่คือจุดเริ่มต้นของการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบใหม่ที่เรียกว่า “นักธรรม” ในเวลาต่อมาหรือเรียกอย่างเป็นทางการว่า พระปริยัติธรรมแผนกธรรม คู่กับพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาของพระสงฆ์ไทยมาแต่โบราณ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงริเริ่มการสอนธรรมวินัยในภาษาไทยแก่ภิกษุสามเณรบวชใหม่ดังกล่าวมาข้างต้นขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน ทรงกล่าวไว้ในตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร แต่เพียงว่า การสอนธรรมวินัยในภาษาไทยแก่ภิกษุสามเณรบวชใหม่ดังกล่าว เป็นการที่ได้ทรงจัดขึ้นเมื่อทรงครองวัดบวรนิเวศวิหาร สืบต่อจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ (นับแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นต้นมา) จึงสันนิษฐานว่า คงทรงริเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อแรกทรงครองวัดบวรนิเวศวิหาร ในฐานะที่ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์

^{๔๗} พระอธิการคณินธิป สุจิตโต (ปานสง่า), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสนดharmaบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

ซึ่งจะต้องให้การอบรมสั่งสอนสัทธิวิหาริกและภิกษุสามเณรที่อยู่ในความปกครอง ลักษณะการสอนธรรมวินัยในภาษาไทยที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงสอนภิกษุสามเณรวัยใหม่นั้น ทรงสอนอย่างไร สืบได้จากสำเนาพระโอวาท ที่ประทานแก่นวกภิกษุปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ที่พระยาศรีปัญญา (ทวนธรรมาชีวะ) ซึ่งเป็นนวกภิกษุในปีนั้นได้จดบันทึกไว้เป็นรายวันตามที่ทรงสอนปรากฏว่า เนื้อหาของพระโอวาทประกอบด้วยพระอธิบายเรื่องธรรมเรื่องพระพุทธประวัติและเรื่องวินัย โดยทรงสอนไปตามลำดับ คือ ธรรม พุทธประวัติ และวินัย^{๔๘}

๓) การพัฒนา (Development) หมายถึง การให้เกิดความเจริญก้าวหน้าหรือความสำเร็จในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทั้งโดยการเรียนรู้ในทางตรงและทางอ้อม และเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการให้คำปรึกษา แนะนำสอนงานหรือโดยวิธีอื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ปฏิบัติงานและต่อองค์กร การพัฒนาเป็นการกระทำที่เป็นเหตุให้บางสิ่งบางอย่างเจริญเติบโตหรือขยายออกให้ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงให้พฤติกรรมดีขึ้นในด้านความสามารถ ความมีอิสระ และความมีเมตตา หากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มุ่งไปในองค์การที่มีจุดเน้นของการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการขององค์การที่ต้องการเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์การ^{๔๙}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ การพัฒนาบุคคล (individual development) การพัฒนาองค์การ (organization development) และการพัฒนาอาชีพ (career development) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) การพัฒนาบุคคล

การพัฒนาบุคคล หมายถึง การให้การศึกษาในอันที่จะส่งเสริมความรู้ความสามารถความถนัดและทักษะบุคลากรทั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาศักยภาพของคนในองค์การให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้นทั้งในด้านความรู้ความสามารถความชำนาญ และประสบการณ์นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรยังมีความหมายที่จะพัฒนาทัศนคติหรือเจตคติของการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีมีกำลังใจในการทำงานและมีความคิดที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย^{๕๐} การพัฒนาบุคคลจะนำมาใช้กับบุคลากรระดับบริหารเพื่อเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ ให้บุคลากรในระดับที่สูงยิ่งขึ้นเพื่อรองรับความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วตลอดจนการขยายตัวขององค์การและ

^{๔๘} พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร (โพธิ์ประชุม), “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๔๙} ศิริพร เชาวลิต, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”, วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและเอกชน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๓) : ๙๐.

^{๕๐} รังสรรค์ ประเสริฐศรี, องค์การและการจัดการงานบุคคลหน่วยที่ ๑๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖๑-๔๖๒.

การปรับโครงสร้างของระบบงานด้วยเหตุผลดังกล่าวองค์กรจึงจำเป็นต้องผู้บริหารระดับต่าง ๆ ให้ความสำคัญทั้งด้านร่างกายจิตใจความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่จะปฏิบัติงานในระดับสูง^{๕๑}

(๒) การพัฒนาอาชีพ

การพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในอาชีพวิชาชีพและการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เป้าหมายอาชีพบรรลุผลมีการให้คำจำกัดความการพัฒนาอาชีพว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมวิทยาเศรษฐศาสตร์กายภาพและโอกาสที่หล่อหลอมผลของงานอาชีพวิชาชีพที่บุคคลอาจเข้าร่วมในช่วงชีวิตของเขาการพัฒนาอาชีพเป็นลักษณะที่สำคัญของการพัฒนามนุษย์มันรวมถึงช่วงชีวิตและความสนใจทั้งหมดของคนทั้งคนการพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในอดีปัจจุบันและอนาคตของบุคคลการพัฒนาอาชีพเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความเจริญของงานผ่านชีวิตและงานเกี่ยวกับการเรียนรู้การมีประสบการณ์การเป็นอยู่การทำงานและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการสร้างและการค้นพบแนวทางผ่านชีวิตและการทำงานของบุคคล

ดังนั้น การพัฒนาอาชีพจึงเป็นความพยายามที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องและเป็นทางการซึ่งโฟกัสไปยังการพัฒนาพนักงานให้มีความสามารถมากขึ้น^{๕๒} เพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือคนคนเป็นสื่อสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพทรัพยากรคนของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในชนบทซึ่งเป็นทรัพยากรที่ต้องใช้แรงงานและเป็นทรัพยากรที่ด้อยคุณภาพเนื่องจากขาดการเรียนรู้ขาดโอกาสของการฝึกฝนอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๓} ถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เติบโตก้าวหน้าตามสายงานนั้นซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรที่ต้องพัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นใจโดยจัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ขณะเดียวกันตัวบุคลากรเองก็ต้องขวนขวายหาความรู้ประสบการณ์และทักษะเพิ่มเติมด้วยตนเองเมื่อองค์กรมีการขยายขอบเขตงานและต้องการบุคลากรที่มีศักยภาพรับผิดชอบงานในหน้าที่ดังกล่าวบุคลากรที่มีความเตรียมความพร้อมในงานอาชีพนั้นย่อมมีโอกาสได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทันที^{๕๔} และการพัฒนาสายอาชีพเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเป้าหมายของบุคคลในเรื่องงานกับเป้าหมายขององค์กรเพื่อแสดงให้บุคลากรทราบถึงบทบาทหน้าที่ตำแหน่งงานและความก้าวหน้าทางอาชีพของตนซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร^{๕๕} พนักงานใหม่ทุกคนเมื่อได้รับการบรรจุเข้าทำงานย่อมมีความหวังที่จะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหากองค์กรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อความมั่นคงและเป็นหลักประกันให้กับพนักงานว่าเมื่อเข้าร่วมกับองค์กรแล้วทุกคนจะมี

^{๕๑} วิลาวรรณ รพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถการ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๘.

^{๕๒} ชาญชัย อาจินสมาจาร, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, หน้า ๑๖๘. (อติสำเนา).

^{๕๓} พนิจดา วีระชาติ, การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

^{๕๔} วิลาวรรณ รพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถการ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๖.

^{๕๕} สุจิตรา ธนานันท์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

ความก้าวหน้าในอาชีพอย่างแน่นอนดังนี้น้องการจะต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้กับพนักงานทุกคน^{๕๖}

(๓) การพัฒนาองค์กร

การพัฒนาองค์กรเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้าเป็นการวัดประเมินค่าตัวเองที่อยู่บนรากฐานของค่านิยมโดยมีความเกี่ยวข้องกับการนำเทคนิคการพัฒนาองค์กรเข้ามาใช้อย่างมีแผน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรทั้งระบบให้ดีขึ้น^{๕๗} เป็นกระบวนการที่วางแผนและจัดการอย่างมีระบบระเบียบมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมและระบบการปฏิบัติต่าง ๆ ในองค์กรด้วยความมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพขององค์กรในการแก้ปัญหาและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างสมบูรณ์

การขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งระดับบุคคลและหน่วยงานจะเป็นที่สังเกตพบโดยทั่วไปการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าเกิดการสูญเสียเวลาใช้คนและใช้งบประมาณที่มากเกินไป ความจำเป็นมีผลกระทบต้นทุนและการลงทุนที่สูงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้รับมีมูลค่าน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนกับการลงทุนซึ่งเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจะพบข้อบกพร่องทั้งโครงสร้างองค์กร นโยบายการบริหารงานบุคคลการใช้เทคโนโลยีการควบคุมคุณภาพการผลิตและปัญหาคุณภาพบุคลากรเป็นที่มาของการด้อยประสิทธิภาพทั้งบุคคลและองค์กร^{๕๘} การนำความรู้จากสาขาพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral science) มาใช้ในความพยายามระยะยาวเพื่อปรับปรุงความสามารถขององค์กรในการต่อสู้เอาชนะให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรและเพิ่มความสามารถขององค์กรในการแก้ปัญหา^{๕๙}

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินการให้พนักงานได้ประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในการที่จะนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานและส่งเสริมความก้าวหน้าของพนักงาน มีจุดมุ่งหมายในการที่จะเพิ่มความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติ โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรเองและต่อพนักงาน องค์กรจะได้ประโยชน์ในด้านผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานจะได้ประโยชน์ในด้านความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

^{๕๖} อนิวัช แก้วจำนง, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, (สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๑.

^{๕๗} จุมพล หนีพานิช, การบริหารและการพัฒนาองค์กร หน่วยที่ ๔, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕๑.

^{๕๘} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๒๔๗-๑๔๙.

^{๕๙} Bowditch, James L. and Buono, Anthony F, A Primer on Organizational Behavior, (New York : Jhon Wiley and Sons, 1990), p.508.

ตารางที่ ๒.๘ ความหมายและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
นิสตาร์ก เวชยานนท์	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา
ศิริพร เชาวลิต	ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้านด้วยกัน คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงทักษะ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ธงชัย สันติวงษ์	ขั้นตอนของการฝึกอบรม ๑) การพิจารณาความต้องการและปัญหาที่จะต้องมีการฝึกอบรม ๒) กำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรม ๓) การกำหนดเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม ๔) กำหนดวิธีและสื่อที่จะใช้อบรม ๕) การดำเนินการอบรม
พระอธิการณินธิป สุจิตโต (ปานสง่า)	ระบบการศึกษาของไทย ๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย
พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐุขานุตโร (โพธิ์ประชุม)	การศึกษาของภิกษุสามเณรในประเทศไทย มี ๓ อย่าง คือ ประปรัยัติธรรม แผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญ
รังสรรค์ ประเสริฐศรี	๑)การพัฒนาศักยภาพของครในองค์กร ๒)การพัฒนาทัศนคติหรือเจตคติ
วิลาวรรณ รพีพิศาล	๑)การพัฒนาบุคคลจะนำมาใช้กับบุคคลระดับบริหาร ๒)ผู้บริหารระดับต่างๆ ให้ความสำคัญทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์
ชาญชัย อาจินสมการ	การพัฒนาอาชีพ คือ ๑) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำให้เป้าหมายอาชีพบรรลุ ๒) ความสำคัญของการพัฒนาอาชีพ
พนิจดา วีระชาติ	การพัฒนาอาชีพ ๑) คนเป็นสื่อสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพ ๒) เป็นทรัพยากรที่ต้องมีขีดแรงงาน
วิลาวรรณ รพีพิศาล	การพัฒนาอาชีพ ๑) พัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบงาน ๒) จัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ

ตารางที่ ๒.๘ ความหมายและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุจิตรา ธนานันท์	การพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเป้าหมายของบุคคลในเรื่องงานกับเป้าหมายขององค์กร
อนิวัช แก้วจำนง	การพัฒนาอาชีพ องค์กรจะต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้กับพนักงานทุกคน
จุมพล หินมพานิช	๑)เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า ๒) เกี่ยวพันกับการนำเทคนิคการพัฒนาองค์กรเข้ามาใช้อย่างมีแผน
สมใจ ลักษณะ	๑)การเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตขององค์กรมี ๕ ช่วง ๒) อิทธิพลของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ๓) การด้อยประสิทธิภาพขององค์กร
Bowditch,Lames L. and Buono,Athony F.	๑)ความรู้จากพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) ๒) เพิ่มความสามารถขององค์กรในการแก้ปัญหา

๒.๔.๒ แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

การพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน หมายถึง การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยมีองค์ประกอบของสมรรถนะ ๕ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านความสามารถ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกภาพ ที่ผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นสมรรถนะ นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดสมรรถนะหลัก ดังนี้

๑. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการศึกษา การเรียนรู้ จากเอกสาร จากบุคคล และประสบการณ์ มาผสมรวมเข้าด้วยกัน ความรู้ยังหมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศ ที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขารวมทั้งสารสนเทศ ที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้ อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา^{๖๐}

^{๖๐} วิชัย วงษ์ใหญ่, “ความรู้” สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหมายมงคลเฉลิมพรชนมพรรษา ๘๐ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๑ – ๑๘๔.

๒. เจตคติ (Attitude) หมายถึง ความคิดเห็นและความรู้สึก ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ในลักษณะชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พอใจ ไม่พอใจ เป็นลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติที่มีอยู่ เป็นสภาวะของความพร้อมทางจิตใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาระหว่างบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เจตคติจึงก่อรูปได้ ดังนี้

- เกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมในสังคม
- การสร้างความรู้สึกจากประสบการณ์ของตนเอง
- ประสบการณ์ที่ได้รับจากเดิม มีทั้งทางบวกและลบ จะส่งผลถึงเจตคติต่อสิ่งใหม่ที่กำลังคลั่งกัน

คล้ายคลึงกัน

- การเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญ และรับเอาเจตคตินั้นมาเป็นของตน
- องค์ประกอบของเจตคติ โดยทั่วไป เจตคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑). องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อ หรือช่วยในการประเมินค่าสิ่งเร้านั้น ๆ

๒). องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้านั้น แล้วพบว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว องค์ประกอบทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจ มาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์น้อย เช่น เจตคติที่มีต่องานที่ทำ ส่วนเจตคติที่มีต่อแพชชั่น เสื้อผ้าจะมียุทธศาสตร์องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์สูง แต่มีองค์ประกอบด้านความรู้ต่ำ

๓). องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบเสมอ แต่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป โดยปกติบุคคลมักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่แต่ก็ไม่เสมอไปทุกกรณี ในบางครั้งเรามีเจตคติอย่างหนึ่ง แต่ก็ได้ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามเจตคติที่มีอยู่ก็มี^{๒๒}

๓. ความสามารถ (Ability) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติงาน หรือความสามารถหรือความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน แนวคิดด้านการวัดและประเมินผลบุคคลใช้คำว่า “Potential” มีจุดเน้นที่ขีดความสามารถในการทำงานของบุคคลที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดทางวิธีวิทยาการจัดการใช้คำว่า “Core Competency” ซึ่งหมายถึง ความสามารถหลักขององค์กรธุรกิจ ที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ส่วนคำว่า “Capability” หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ที่ต้องการทักษะทางวิชาชีพ ศักยภาพในการเรียนรู้และความสามารถที่จำเป็นต่อความสำเร็จ

^{๒๒} พัชรา ทิพย์ทัศน์, พัฒนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www/br.ac.th/E-Lesson4_2html. [๒๒ ต.ค. ๒๕๖๕].

ความสามารถของมนุษย์ จำแนกได้ ๓ ลักษณะ คือ ความสามารถที่แสดงความเป็นความรู้ (Knowledge) ความสามารถที่แสดงออกมาเป็นทักษะ (Skill) และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ (Attributes) ถ้ารวมกันอยู่ในตัวของบุคคลจะทำให้บุคคลนั้น ปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จที่แตกต่างกันเรียกโดยรวมว่า สมรรถนะ (Competency) การบริหารบุคคลปัจจุบันถือว่า คนเป็นทรัพยากรหรือเป็นทรัพย์สินขององค์กร การมีบุคคลที่มีความสามารถจะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเช่นเดียวกับการมีทุนในการบริหารและการจัดการ อันประมาณค่ามิได้ในทางตรงกันข้าม หากคนในองค์กรไร้ความสามารถองค์กรก็เสมือนมีทรัพย์สิน แต่ไม่มีราคาสร้างมูลค่าเพิ่มไม่ได้ท้ายสุดก็จะล่มสลายตามกันไป เนื่องจากไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้สมรรถนะเป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาจากความรู้ทักษะและคุณลักษณะจึงทำให้เกิดความสับสนว่า สมรรถนะแตกต่างจากความรู้ทักษะ ทักษะและแรงจูงใจอย่างไรความรู้หรือทักษะที่บุคคลมีอยู่นั้นถือเป็นสมรรถนะหรือไม่ ซึ่งได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. สมรรถนะขั้นพื้นฐาน หมายถึงความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการทำงาน เช่น ความรู้เกี่ยวกับ สินค้าที่ตนเองขายอยู่เป็นประจำ หรือความสามารถในการอ่าน ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้ไม่สามารถทำให้บุคคลมีผลงานที่ดีกว่า ผู้อื่นได้

๒. สมรรถนะที่ทำให้บุคคลแตกต่างจากผู้อื่น มีผลการทำงานที่สูงกว่า มาตรฐานหรือดีกว่าบุคคลทั่วไป สมรรถนะในกลุ่มนี้มุ่งเน้น ที่การใช้ความรู้ทักษะและคุณลักษณะอื่น ๆ เพื่อช่วยให้เกิดผลสำเร็จที่ดีเลิศในงาน

๓. พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล่ามเนื้อ ความคิดของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในจิตใจและภายนอก อาจทำไปโดยรู้ตัว ไม่รู้ตัว อาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ผู้อื่นอาจสังเกตการณ์กระทำนั้นได้และสามารถใช้เครื่องมือทดสอบได้ ปฏิกริยาและกิจกรรมทุกชนิด ที่มนุษย์แสดงออกทางรูปธรรมนามธรรมตลอดเวลา สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส วาจาและการกระทำสามารถแบ่งพฤติกรรมออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ พฤติกรรมภายนอก (Over Behavior) ซึ่งเป็นการกระทำที่สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสหรืออาจใช้เครื่องมือช่วย และพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตได้ กล่าวได้ว่าพฤติกรรม เป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้และพฤติกรรมดังกล่าวนี้ได้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๔. ด้านทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติตามความสามารถทางด้านร่างกาย สติปัญญาหรือสังคม ที่ฝึกฝนจนความคล่องแคล่ว เชี่ยวชาญชำนาญ และมีความคงทนที่สามารถวัดได้ ทักษะวัดได้จากการปฏิบัติที่เป็นผลมาจากการผสมผสานความสามารถทางสมองกับความสามารถทางร่างกายแสดงออกมาให้เห็นและการสังเกตได้^{๖๓} พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมองหรือไม่ก็ได้โดยแสดงออกมาให้เห็น การวัดทักษะจึงเป็นการวัดกระบวนการหรือผลงาน หรือทั้ง

^{๖๓} พัฒนา พรหมมณี, การวัดระดับทักษะในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุข, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๒๘๔.

กระบวนการและผลงาน^{๒๔} ทักษะเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติที่มีลำดับขั้นการเกิดและคงอยู่ในแต่ละบุคคลใน ๗ ขั้น ดังนี้

๑. ขั้นการรับรู้ (Perception) เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้ในสิ่งที่จะกระทำโดยการให้ผู้เรียนรู้สังเกตการณ์ทำงานนั้นอย่างตั้งใจ ที่สัมพันธ์กับความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสเพื่อให้ทราบสิ่งที่นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยเร้าประสาทสัมผัสใน ๓ ด้าน ได้แก่^{๒๕}

๑.๑ การเร้าความรู้สึก (Sensory Stimulation) เป็นการกระตุ้นประสาททางด้านความรู้สึก คือ ได้ยินทางหู มองเห็นทางตา สัมผัสทางมือหรือผิวหนัง รับรสทางลิ้น ได้กลิ่นทางจมูก และการเคลื่อนไหวทางกล้ามเนื้อ

๑.๒ การตัดสินใจเลือก (Cue Selection) เป็นการตัดสินใจเลือกกว่าจะเลือกสิ่งเร้าใดที่ปฏิบัติตอบสนอง

๑.๓ การแปลความหมาย (Translation) เป็นการแปลความหมายเกี่ยวกับสิ่งเร้า และการปฏิบัติที่ตอบสนองออกมา

๒. ขั้นการเตรียมความพร้อม (Readiness) เป็นขั้นการปรับตัวให้พร้อมหลังการได้รับรู้หรือทราบแนวทางการปฏิบัติที่จะให้กระทำหรือปฏิบัติ ได้แก่ ๑) ความพร้อมทางสติปัญญา อันเป็นความพร้อมในเชิงความคิดที่อาศัยความรู้ในเรื่องที่จะปฏิบัติที่ได้รับมาก่อน ๒) ความพร้อมทางด้านร่างกาย เป็นการจัดเตรียมอวัยวะของร่างกายให้พร้อม ๓) ความพร้อมทางด้านจิตใจและอารมณ์เป็นการปรับทัศนคติ ให้เกิดความตั้งใจที่จะปฏิบัติ

๓. ขั้นการปฏิบัติตาม (Guided Response) เป็นการกระทำหรือปฏิบัติตามผู้ฝึกทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วปฏิบัติตามสิ่งที่เห็น เริ่มแรกจะเป็นการเลียนแบบ จากนั้นเริ่มฝึกฝนทักษะแบบลองผิดลองถูกไปก่อน (Trial and Error) จนกระทั่งปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๔. ขั้นปฏิบัติได้เอง (Mechanism) เป็นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำได้เอง เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหรือฝึกฝนทักษะจนเกิดความเชื่อมั่นในการทำสิ่งนั้นๆ ทำได้จนเป็นนิสัย เคยชิน เกิดความมั่นใจและมีคุณภาพการปฏิบัติสูง

๕. ขั้นการปฏิบัติที่มีขั้นตอนซับซ้อนได้ชัดเจน (Complex Overt Response) เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการกระทำนั้น ๆ จนผู้เรียนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ทำได้อย่างง่ายดาย รวดเร็ว ถูกต้อง สวยงาม ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ลังเล และเป็นไปโดยอัตโนมัติ

๖. ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Adaptation) เป็นการปรับปรุงทักษะหรือการปฏิบัติของตนให้ดียิ่งขึ้นและประยุกต์ใช้ทักษะและพัฒนาให้สอดคล้องกับในสถานการณ์ต่าง ๆ

๗. ขั้นการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ (Origination) เป็นการสร้างวิธีปฏิบัติแบบใหม่ขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ที่ต้องเผชิญ ผู้ปฏิบัติจะเริ่มเกิดความคิดในการปฏิบัติแบบใหม่ๆ หรือปรับการปฏิบัติหรือการกระทำนั้นให้เป็นตามที่ตนต้องการ

^{๒๔} สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, ๒๑ วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ภาพการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖.

^{๒๕} อุทุมพร จามรมาน, การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซนเตอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๘๖.

ลำดับขั้นของการเกิดทักษะ เป็นลำดับขั้นของการกระทำหรือการปฏิบัติที่ต้องมีการเรียนรู้ และฝึกฝนและสั่งสมประสบการณ์ ตั้งแต่การฝึกฝนทางด้านร่างกายจนถึงระดับของการใช้ความสามารถที่แสดงออกให้เห็นได้ถูกต้อง มีความชำนาญ สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้

๕. ด้านบุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง สภาวะทุกอย่างที่ประกอบกันขึ้นเป็นตัวบุคคล โดยหมายรวมถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ลักษณะท่าทางซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกนึกคิด ที่สะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและเกิดความประทับใจ

ฉะนั้น การที่บุคคลจะได้รับการยอมรับนับถือ การสนับสนุน ความไว้วางใจ และความประทับใจจากผู้อื่นนั้น ก็ควรที่จะแสดงบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมให้ผู้อื่นเห็น เพราะบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ที่พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง บุคลิกภาพ เป็นหน่วยรวมของระบบทางกายและจิตภายในตัวบุคคล ซึ่งกำหนดลักษณะการปรับตัวเป็นแบบเฉพาะของบุคคลนั้นต่อสิ่งแวดล้อมของเขา บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจะเห็นได้ชัดเจนจากลักษณะนิสัยในการคิดและการแสดงออกรวมทั้งทัศนคติและความสนใจต่าง ๆ กิริยาท่าทาง ตลอดจนปรัชญาชีวิตที่บุคคลนั้นยึดถือ^{๖๖}

บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวบุคลิกภาพสามารถแทนความคิดและการกระทำได้ บุคลิกภาพสามารถสร้างความรู้สึกต่อผู้พบเห็นว่าชอบหรือไม่ชอบหรือเกิดความรู้สึกต่อคนคนนั้นอย่างไร ทำให้คนเกิดความรู้สึกทางใจหรืออารมณ์โดยไม่ต้องใช้ความคิดสติปัญญา หรือการตัดสินใจที่ต้องใช้เหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น บุคลิกภาพที่ดีจึงเป็นทั้งเสน่ห์ เป็นทั้งอำนาจได้ในขณะเดียวกัน และเป็นที่ยินชอบของคนโดยทั่วไปทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น

บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เสมอ ยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกคนต้องเข้าสู่สังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปรับบุคลิกภาพให้ได้มาตรฐานสากลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นทำอย่างไรเราจึงจะเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ สง่างาม สดใส ทันสมัย และดูจริงใจเราต้องตระหนักว่าทุกสิ่งที่เราต้องการข้างต้นนั้นต้องเริ่มมาจากภายใน นั่นคือความคิด เมื่อคิดดีแล้วก็จะเกิดการแสดงออกผ่านทางภาพลักษณ์และน้ำเสียงที่ดี จนถ่ายทอดเป็นการกระทำที่ประทับใจต่อไปได้ เช่น ๑) ความน่าเชื่อถือ ๒) ความไว้วางใจ ๓) ความสง่างาม ๔) ความสดใส ๕) ความทันสมัย ๖) ความจริงใจ

กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของบุคลิกภาพประกอบด้วย ๔ ลักษณะสรุปได้ดังนี้

๑. ลักษณะรูปร่าง บุคคลแต่ละคน เมื่อเกิดมาแล้วก็มีลักษณะรูปร่างเป็นไปตามพันธุกรรม ครั้นเมื่อเติบโตขึ้นมาก็ได้พบปะเรียนรู้กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ทำให้เกิดเป็นผลรวมของบุคลิกภาพในตัวบุคคลขึ้น

๒. พฤติกรรมส่วนรวมของบุคคล บุคลิกภาพ เป็นลักษณะพฤติกรรมส่วนรวมของบุคคล มิใช่เป็นพฤติกรรมเฉพาะอย่างคือไม่ใช่หมายถึงลักษณะการพูด การแต่งกาย มารยาท การแสดง

^{๖๖} เบญญาพัชร วันทอง, จิตวิทยาบุคลิกภาพ, (พิษณุโลก : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

อารมณ์หรือขนาดรูปร่างผิวพรรณ เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหากแต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างในตัวคน ๆ นั้นที่แสดงให้เห็นปรากฏออกมา

๓. การมองเห็นของบุคคลอื่น บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ การมองเห็นของบุคคลอื่น เช่น บุคลิกภาพของบุคคลจะดีหรือไม่อยู่ที่คุณค่าของคนนั้นที่มีต่อสังคม สังคมมองเห็นความสำคัญของคนนั้นอย่างไร

๔. การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น บุคลิกภาพ เกิดจากการที่บุคคลใช้ความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นได้โครงสร้างของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ถาวรฝังแน่นอยู่ในวิถีทางของการปรับตัว ซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะของแต่ละบุคคล^{๖๗}

การพัฒนาบุคลิกภาพ คือ ลักษณะพฤติกรรมส่วนรวมทั้งหมดทั้งลักษณะทางกายหรือภายนอก ที่บุคคลแสดงออกมา ได้แก่ รูปร่างหน้าต่าน้ำเสียง ลักษณะนิสัยใจคอ ระดับสติปัญญา และลักษณะภายในจิตใจ เช่น ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ อุดมคติเป้าหมาย เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวมีที่มาจากความแตกต่างทางกรรมพันธุ์และ สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นตัวหล่อหลอมให้แต่ละคนแสดงบุคลิกภาพที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลต่อการเข้าสังคม การปรับตัวให้เข้ากับสังคม การพัฒนาบุคลิกภาพมีประโยชน์มากมายหลายด้าน การแก้ไขจุดบกพร่อง การนำจุดดีมาพัฒนาให้เด่นยิ่งขึ้น เมื่อเรามีบุคลิกภาพดีก็จะแสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อการมีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือต่อผู้พบเห็นและปรับตัวเข้ากับสังคมที่แตกต่างได้ในทุกสถานการณ์

สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน คือ การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยมีองค์ประกอบของสมรรถนะ ๕ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านความสามารถ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกภาพ ที่ผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นสมรรถนะ นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดสมรรถนะหลัก

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิชัย วงษ์ใหญ่	ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการศึกษา การเรียนรู้จากเอกสาร จากบุคคล และประสบการณ์ มาผสมรวมเข้าด้วยกัน สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ
น้ำทิพย์ ภาวิน	ความรู้มีตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร และเครือข่าย การสร้างพันธมิตรด้านความรู้ (knowledge alliance) โดยบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความสนใจแตกต่างกัน

^{๖๗} สติธย์ วงศ์สุวรรณ, การพัฒนาบุคลิกภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๔๗),

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ ๕ ด้าน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พัชรา ทิพย์ทัศน์	เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบเสมอ ๑) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) ๒) องค์ประกอบของความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component) ๓) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)
พัฒนา พรหมมณี	ทักษะวัดได้จากการปฏิบัติที่เป็นผลมาจากการผสมผสานความสามารถทางสมองกับความสามารถทางร่างกายแสดงออกมาให้เห็น และการสังเกตได้
สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ	พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมองหรือไม่ก็ได้โดยแสดงออกมาให้เห็น
อุทุมพร จามรมาน	ความสามารถในการสัมผัสเพื่อให้ทราบสิ่งที่นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยเร้าประสาทสัมผัสใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑.การเร้าความรู้สึก (Sensory Stimulation) ๒. การคัดเลือก (Cue Selection) ๓. การแปลความหมาย (Translation)
เบญญาพัชร วันทอง	บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจะเห็นได้ชัดเจนจากลักษณะนิสัยในการคิดและการแสดงออกรวมทั้งทัศนคติและความสนใจต่าง ๆ กิริยาท่าทางตลอดจนปรัชญาชีวิตที่บุคคลนั้นยึดถือ
สถิตย์ วงศ์สวรรค์	บุคลิกภาพประกอบด้วย ๔ ลักษณะสรุปได้ดังนี้ ๑. ลักษณะรูปร่าง บุคคลแต่ละคน ๒. พฤติกรรม ส่วนรวมของบุคคล บุคลิกภาพ ๓. การมองเห็นของบุคคลอื่น ๔. การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

๒.๔.๓ การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองของพระพุทธศาสนา” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

การพัฒนา ในคำว่า “ภาวนา” หมายถึง การทำให้มีขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ และการพัฒนา^{๒๘}

ตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา การพัฒนา ตรงกับคำว่า “ภาวนา” ซึ่งหมายถึง การทำให้เจริญงอกงาม ถึงอย่างไรก็ตาม “การพัฒนา” ในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่า และตามหลักการของพระพุทธศาสนา การพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทาง คือ

๑. การพัฒนาทางด้านกายภาพ (Physical Development) เป็นกระบวนการสร้าง ความเจริญงอกงามทางร่างกาย การฝึกอบรมร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งภายนอกด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งภายนอกเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมเจริญงอกงามและกำจัดอกุศลธรรมให้เสื่อมสูญไป สิ่งภายนอกที่มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ก็คือ อารมณ์ภายนอกทั้ง ๕ ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส จุดมุ่งหมายของการพัฒนาในข้อนี้ก็คือ การทำให้บุคคลรู้จักวิธีการเกี่ยวข้องกับอารมณ์ภายนอกทั้ง ๕ อย่างนี้ อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เจริญก้าวหน้าสูงขึ้น

๒. การพัฒนาทางด้านศีลธรรม (Moral Development) เป็นกระบวนการฝึกอบรมให้บุคคลมีศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่บุคคลอื่น สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น

๓. การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือทางอารมณ์ (Spiritual or Emotional Development) เป็นความพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง และมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีความเมตตา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ มีความสดชื่นเบิกบาน มีความสงบสุข แจ่มใส เป็นต้น การพัฒนาจิตใจบางที่เรียกว่า การพัฒนาอารมณ์

๔. การพัฒนาทางด้านสติปัญญา (Intellectual Development) เป็นกระบวนการฝึกอบรมให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ผู้ที่มีความรู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาพของมัน สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระและบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสเศร้าหมอง และทำตนให้ปลอดพ้นจากความทุกข์ ทำให้ตนเองมีความสุข สามารถแก้ไขปัญกาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถทำให้ตนอยู่เหนือปัญหาเหนือความขัดแย้งและพัฒนาส่วนรวมให้มีความสุข สงบ มีความเสมอภาค และมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างมีคุณภาพ^{๒๙}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์น่าจะแตกต่างจาก คำว่า การพัฒนามนุษย์ สองคำนี้ไม่เหมือนกันทีเดียว ในเวลานี้เราเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เราต้องเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า พัฒนามนุษย์ที่ห่างจากคำว่า พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนในฐานะเป็น

^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖-๒๘๗.

^{๒๙} จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖-๑๘.

ทรัพยากรอย่างหนึ่ง เราควรหันมาสนใจในการพัฒนามนุษย์มากกว่า เมื่อเราพัฒนาเขาเหล่านั้นได้แล้ว ก็เหมือนกับเป็นทุน เป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป^{๗๐}

ดังนั้น ความหมายของการพัฒนา จึงมุ่งการพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถ ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม ให้มรพฤติกรรมที่ดี เป็นสุจริตชน เป็นบัณฑิต เป็นผู้มีความ ฉลาดในการทำความดีทุกอย่าง และรู้จักหลักเว้นความชั่วต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อ กล่าวถึงหลักธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาก็มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ทมะ หมายถึง การฝึกหัด ขัดเกลา โดยผ่านกระบวนการฝึกควบคุม กำกับ เอาใจใส่ต่อ กาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายเสีย (อิฏฐารมณ์ และ อนิฏฐารมณ์) โดยใช้เครื่องมือ อันได้แก่ อายตนะ ๖ หมายถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ^{๗๑} นั้นเอง เป็นศูนย์การปฏิบัติงานภาคสนาม ไม่ใช่สถานที่แห่งอื่น เพื่อพัฒนาให้สติรู้เท่าทันต่ออารมณ์ที่มา กระทบ ทั้งภายในและภายนอก ฉะนั้น การพัฒนาในข้อนี้ จึงมุ่งเป้าหมายการควบคุมสำรวมอินทรีย์ ๖ เพราะเป็นการพัฒนาขัดเกลากิเลสของตนให้เบาบางลงได้^{๗๒}

๒. สิกขา หมายถึง วิธีการฝึกหัดพัฒนาชีวิตให้เกิดความสมบูรณ์ใน ๓ ด้าน ได้แก่

(ก) การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย ให้มีความงดงามมีระเบียบเรียบร้อย และสุจริต

(ข) การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจา ให้เป็นคนพูดคำสุภาพ พูดจาไพเราะ พูดแนะนำ ประโยชน์ประสานความร่วมมือ พูดอย่างจริงใจไม่เสแสร้งหลอกลวง ถูกกาลเทศะ เป็นคำจริง พูด ประกอบด้วยความหวังดีปรารถนาดีต่อคนอื่น พูดรักษาน้ำใจคนอื่นไว้ได้ (อริสติกสิกขา)^{๗๓}

(ค) การพัฒนาด้านจิตใจ และด้านเชาวน์ปัญญา ความฉลาด อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ให้เป็นไปในทางกุศล ความเจริญต่อตนเองและหมู่คณะ สังคมส่วนรวม (อริจิตสิกขาและอริปัญญาสิกขา)

๓. ภาวนา ได้แก่ การฝึกหัดพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เพราะ คนที่ฝึกฝนพัฒนาตนด้วยหลักภาวนาแล้ว ย่อมส่งผลดีตามคุณลักษณะ ๒ อย่าง คือ

(๑) สมถภาวนา หมายถึง วิธีการฝึกจิตให้สงบระงับจากนิวรณ์ธรรม ๕ ประการ มี พยาบาท เป็นต้น เพื่อทำให้จิตใจนั้นมั่นคง ไม่หวั่นไหว พร้อมต่อสู้ หรือ เผชิญกับปัญหาได้ทุกรูปแบบ ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายใด ๆ เพราะฝึกให้จิตใจเข้มแข็งอยู่เสมอ เรียกว่าการฝึก สมาธิภาวนา

(๒) วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง แต่ ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดจากตำรา หรือวิชาการที่เราเรียนรู้กันอยู่ แต่ปัญญาในที่นี้ คือ ภาวนามยปัญญา เป็นการลงมือปฏิบัติการต่อสิ่งที่เราพิจารณาอยู่นั้นด้วย เช่น การยกสังขารขึ้นพิจารณาว่าเป็นไตรลักษณ์ ฟังรู้ทุกกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญญา ไม่ใช่สัญญาความจำได้หมายรู้ จึงแตกต่างจากปัญญาที่ได้จาก สุตมยปัญญาและจิตมยปัญญาโดยสิ้นเชิง^{๗๔}

^{๗๐} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^{๗๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๕.

^{๗๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๔/๗๕.

^{๗๓} อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๔.

^{๗๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

สรุปได้ว่า ในทางพระพุทธศาสนา ปราภมฺมิกํวํ ภาวนา มีความหมายตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งได้แก่การพัฒนาคน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายหรือจิตใจก็ตาม แนวทางการพัฒนาของพระพุทธศาสนามีการพัฒนากาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงโดยการฝึกอบรมกาย ทำให้คุณภาพชีวิตเจริญก้าวหน้า การพัฒนาศีล เป็นการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยการฝึกอบรมควบคุมกาย วาจา ไม่ให้ประพฤติดีเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี การพัฒนาจิตใจ เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงดีงาม และมีความสุข การพัฒนาปัญญามุ่งการพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม ให้มรพฤติกรรมที่ดี เป็นสุจริตชน เป็นบัณฑิต เป็นผู้มีความฉลาดในการทำมาหากินทุกอย่าง และรู้จักหลักเว้นความชั่วต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตของตนเองได้ ฝึกอบรมให้รู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอเพื่อให้ก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก

ตารางที่ ๒.๑๐ การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองของพระพุทธศาสนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)	คำว่า “ภาวนา” หมายถึง การทำให้มีขึ้นการทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ และการพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน ๔ ทาง คือ ๑) การพัฒนาทางด้านกายภาพ ๒) การพัฒนาทางด้านศีลธรรม ๓) การพัฒนาทางด้านจิตใจหรืออารมณ์ และ ๔) การพัฒนาทางด้านสติปัญญา
อานันท์ อติวิวัฒน์สิทธิ์	เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า พัฒนามนุษย์ที่ห่างจากคำว่า พัฒนาทรัพยากรมนุษย์
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)	พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนในฐานะเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่ง เราควรหันมาสนใจในการพัฒนามนุษย์มากกว่า
ที.ปา. (ไทย)	หฺมะ หมายถึง การฝึกหัด ขัดเกลา โดยผ่านกระบวนการฝึกควบคุม กำกับ เอาใจใส่ต่อ กาย วาจา และใจ อันได้แก่ आयตนะ ๖ หมายถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
ม.ม. (ไทย)	พัฒนาให้สติรู้เท่าทันต่ออารมณ์ ทั้งภายในและภายนอกจึงมุ่งเป้าการควบคุมสำรวมอินทรีย์ ๖
อง.ติก. (ไทย)	การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาให้เป็นคนพูดคำสุภาพ พูดจาไพเราะ พูดแนะนำประโยชน์ ประสานความร่วมมือ พูดอย่างจริงใจไม่เสแสร้ง หลอกลวง ฤดูกาลเทศะ เป็นคำจริง พูดประกอบด้วยความหวังดีปรารถนาดีต่อคนอื่น พุทฺธิรักษาน้ำใจคนอื่นไว้ได้ (อภิสลสิกขา)

๒.๔.๓ การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองศาสตร์สมัยใหม่

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองศาสตร์สมัยใหม่” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทยตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development^{๗๕} การพัฒนาตามทฤษฎีสมัยใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น จะเป็นการเน้นความเจริญทางวัตถุโดยเฉพาะ โครงสร้างทางกายภาพขั้นพื้นฐานและด้านสังคม เป็นกสนพัฒนาซึ่งมีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๗๖} ซึ่งการพัฒนาในลักษณะของการพัฒนาองค์การ (Organization Development) โดยเฉพาะ

กระบวนการพัฒนาองค์การองค์การ (Organization Development) จึงเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์การ เพื่อให้องค์การสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาทั่วหน้าต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยที่แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาองค์การ คือ

- เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน กล่าวคือ จะต้องมีการตรวจวินิจฉัยปัญหาองค์การอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้สาเหตุที่แท้จริงและนำไปสู่การแก้ไข
 - เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทุกระบบที่ประกอบกันเป็นองค์การ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทุกองค์การ
 - การพัฒนาองค์การต้องอาศัยความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ และใช้ศิลปะในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง
 - เป็นการดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพของทุกระบบ ให้สามารถร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลถึงการพัฒนาองค์การให้ทันกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
 - เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปในลักษณะประสานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเป็นขั้นตอน
 - เป็นกลวิธีเปลี่ยนแปลงในลักษณะเสริมสร้างด้วยการให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติมหลายรูปแบบ เพื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อในการทำงาน ความรู้สึกในคุณค่าของคน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ
 - เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐาน
 - เป็นกระบวนการที่อาศัยประสบการณ์เป็นพื้นฐานความเชื่อ ว่าประสบการณ์สอนคน
- ปัญหาที่นำมาพิจารณาจึงเป็นปัญหาจากการปฏิบัติอยู่จริง
- ใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินงาน โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในองค์การจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย ถ้ากลุ่มไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการกระบวนการพัฒนาองค์การ^{๗๗}

^{๗๕} ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : วิชาฯ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗.

^{๗๖} สัณญา สัณญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

การพัฒนาองค์การยังเป็นวิธีการที่เป็นระบบในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ เป้าหมายกระบวนการ (Process Goals) มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการในการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคล เช่น การตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหาและการจัดการความขัดแย้งระหว่างสมาชิก เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ และเป้าหมายผลลัพธ์ (Outcomes Goals) การพัฒนาองค์การจะให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน (Task Performance) ขององค์การ โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการปรับตั้งขององค์การ ให้สามารถดำเนินงานภายในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม โดยใช้เทคนิคในระดับต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปกระบวนการในการพัฒนาองค์การจึงมี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นขั้นตอนเริ่มในการพัฒนาองค์การ ภายหลังจากการรับรู้ปัญหา โดยกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของระบบ โดยอาศัยความรู้จากการวิจัยและเทคนิคการพัฒนาองค์การประกอบกัน

๒. การปฏิบัติ (Action Intervention) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การดำเนินการพัฒนาองค์การโดยประยุกต์วิธีการต่าง ๆ ตามแผนการที่กำหนด เพื่อให้พัฒนาองค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวัดและประเมินความก้าวหน้าของแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะปรับปรุงให้การดำเนินงานมีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓. การเสริมแรง (Reinforcement) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การต้องทำการประเมินผลการดำเนินงานว่าประสบผลตามที่ต้องการเพียงใด ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการเหมาะสมกับสถานการณ์ จากนั้นทำการเสริมแรงและทำพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงให้คงตัว (Refreezing) เพื่อให้พฤติกรรมที่ต้องการคงอยู่ต่อเนื่อง โดยไม่ผันแปรหรือย้อนกลับสู่สภาวะเดิม เนื่องจากความเฉื่อยที่เกิดขึ้นจากความเคยชินของบุคคลหรือกลุ่ม ตลอดจนติดตามผล (Follow up) เพื่อทำการปรับปรุงเสริมแรงให้ระบบที่ต้องการคงอยู่อย่างต่อเนื่อง^{๗๘}

รูปแบบของการพัฒนาองค์การตั้งอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่างขั้นของการละลายพฤติกรรม (Refreezing) ส่วนการเปลี่ยนแปลง (Change) จะถูกแนะนำอย่างระมัดระวังผ่านการเข้าแทรกที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อสถานการณ์ที่องค์การเผชิญอยู่ หรือเพื่อความเหมาะสมกับสภาพขององค์การในขณะนั้น และสุดท้าย การติดตามผลอย่างเป็นระบบเป็นคงสภาพพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่พึงปรารถนาขององค์การ^{๗๙}

การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า และจะเน้นกระทำในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและกระบวนการของกลุ่มบนรากฐานแห่งความร่วมมือร่วมใจ โดยอาศัยเครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์เข้าช่วยในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้และดำรงไว้เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมีสุขภาพสมบูรณ์ของ

^{๗๘} ฌ็อง-ฌัก เซอร์เกนทร์, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๕-๒๖๙.

^{๗๙} ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, คู่มือองค์การแห่งความเป็นเลิศ, (กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

องค์การ^{๘๐} ซึ่งต้องอาศัยการจัดการ (Management) หรือกระบวนการประสานกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน^{๘๑} ทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุให้สามารถประสานเข้าด้วยกันและสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๘๒} เพื่อทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๓} การจัดการเป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ^{๘๔}

สรุปได้ว่า การพัฒนาในทัศนะของศาสตร์ตะวันตก เน้นพัฒนาผลผลิตโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้า ที่เรียกว่า ทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการองค์การทุกองค์การ ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกฎ ระเบียบ หรือกติกาในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยประสงค์ที่จะใช้ให้เห็นการออกแบบองค์การที่ดีที่สุดสามารถใช้ได้กับการพัฒนาทุกสถานการณ์และมีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนไวล่วงหน้า หรือกล่าวได้ว่าการพัฒนาทฤษฎีสมัยใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น เป็นการปรับปรุงสมรรถนะ โดยมีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงกำหนดไวล่วงหน้า เน้นความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะโครงสร้างทางกายภาพขั้นพื้นฐานและด้านสังคม เป็นการพัฒนาซึ่งมีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไวล่วงหน้า ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาในลักษณะของการพัฒนาองค์การ (Organization Development)

ตารางที่ ๒.๑๑ การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองศาสตร์สมัยใหม่

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร	ในภาษาไทยตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development
สัญญา สัญญาวิวัฒน์	การพัฒนาตามทฤษฎีสมัยใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น โดยเฉพาะโครงสร้างทางกายภาพขั้นพื้นฐานและด้านสังคม
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์	เพื่อให้พฤติกรรมที่ต้องการคงอยู่ต่อเนื่อง โดยไม่ผันแปรหรือย้อนกลับสู่สภาวะเดิม เนื่องจากความเฉื่อยที่เกิดจากความเคยชินของบุคคลหรือกลุ่ม ตลอดจนติดตามผล (Follow up)

^{๘๐} สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร, การพัฒนาองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

^{๘๑} P.Robbins Stephen and M. Colter, **Management**, 7^{ed.}, (New Jersey: Prentice Hall International Inc., 2002), p 6.

^{๘๒} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๖.

^{๘๓} ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๘๔} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พิกษ์อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

ตารางที่ ๒.๑๑ การพัฒนามนุษย์ตามมุมมองศาสตร์สมัยใหม่ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร	อาศัยเครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์เข้าช่วยในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้และดำรงไว้เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล
P.Robbins Stephen and M. Colter	อาศัยการจัดการ (Management) หรือกระบวนการประสานกิจกรรมหรืองานต่างๆ เข้าด้วยกัน
ธงชัย สันติวงษ์	ตัวคนและวัตถุให้สามารถประสานเข้าด้วยกัน และสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด
ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์	เพื่อทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
สัมพันธ์ ภูไพบูลย์	การจัดการเป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ปาฏิโมกข์ แปลว่า เป็นเบื้องต้น เป็นประธาน เป็นประมุข แห่งกุศลธรรม คำว่า “ปาฏิโมกข์” หมายถึง บทอันเป็นประธาน โดยความเป็นประมุขทั้งปวง โอวาท ปาฏิโมกข์ ในครั้งพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงประทานโอวาทานุสาสนีไว้ ที่เรียกกันว่า โอวาท ปาฏิโมกข์ คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (มหานิกาย) ซึ่งเป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การนี้คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (มหานิกาย) จัดการปกครองให้เป็นไปโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุด ในการปกครองคณะสงฆ์ และได้ถือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามลำดับขั้น

คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีเขตการปกครอง ๑๐ ตำบล คือ ๑) ตำบลท่าประดู่ ๒) ตำบลเชิงเนิน ๓) ตำบลบางตะพง ๔) ตำบลบ้านแลง ๕) ตำบลเพ ๖) ตำบลท่าเรือ ๗) ตำบลกะเมด ๘) ตำบลเนินพระ ๙) ตำบลทับมา ๑๐) ตำบลมาบตาพุด มีวัดภายใต้การปกครองทั้งหมด ๕๑ วัด รายละเอียดดังนี้^{๘๕}

^{๘๕} สำนักงานเลขาธิการคณะอำเภอเมือง จังหวัดระยอง, บัญชีรายชื่อจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์, (ระยอง : คณะสงฆ์อำเภอเมือง, ๒๕๖๕), (อัดสำเนา).

ตารางที่ ๒.๑๒ จำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตำบล	พระสงฆ์ผู้ทรง พระปาฏิโมกข์
๑. ตำบลท่าประดู่	๔
๒. ตำบลเชิงเนิน	-
๓. ตำบลตะพง	๓
๔. ตำบลบ้านแลง	๒
๕. ตำบลเพ	๓
๖. ตำบลท่าเรือ	๘
๗. ตำบลกะเจ็ด	๙
๘. ตำบลเนินพระ	๑๐
๙. ตำบลทับมา	๒
๑๐. ตำบลมาบตาพุด	๑
รวมทั้งสิ้น	๔๒

ในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีวงจรคุณภาพ หรือทฤษฎีเดมมิง (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย ๔ ด้าน^{๘๖} ดังนี้

- ๑) ด้านการวางแผน (Plan) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรฐาน และขั้นตอนการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อย่างชัดเจน
- ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์
- ๓) ด้านการตรวจสอบ (Check) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผลลัพธ์เป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่และควรแก้ไขอย่างไร
- ๔) ด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม (Act) หมายถึง ผลการตรวจสอบพบว่ามีข้อบกพร่อง ไม่ตรงหรือเป็นไปตามเป้าหมาย ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะที่พบ

^{๘๖} สุรพล สุยะพรหม และคณะ, พื้นฐานทางการจัดการ, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๘๗.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัย ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและสนับสนุนเป็นพื้นฐานการศึกษา เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ในการวิจัย ดยการทบทวรรณกรรมต่างๆ ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริม

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริม เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ โดยทบทวรรณกรรม ดังนี้

พระราชปรีดีติมานุ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. กระบวนการคิด ทุกคนได้ใช้หลักกระบวนการคิดตามหลักธรรมของหลักสัมมาทิฐิให้เกิดการพัฒนา กายวาจา ใจ รวมไปถึง ปัญญา ๒. รูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรมการคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการปรับโครงสร้างของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ โดยอาศัยการรับรู้ ความเข้าใจ ทางด้าน กาย วาจา ใจ ของมนุษย์ ๓. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิด คือ ๑) ด้านครอบครัว ญาติพี่น้องปลูกฝัง บุตรธิดา ให้รู้จักความกตัญญู กตเวที รู้บาป บุญ คุณ โทษมีความเมตตา ๒) ด้านสังคม ชุมชนมีการฝึกพัฒนา อบรมวิชาชีพ และให้ความรู้ ส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคม ๓) ด้านการศึกษา ครูคือแบบอย่างของการอบรมสั่งสอนเด็ก เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้ในสังคมปัจจุบันควบคู่ไปกับคุณธรรม ๔) ด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติศาสนกิจของทุกศาสนา ใช้หลักคำสอนของแต่ละศาสนามีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้ถูกรู้ผิด ไม่เผยแพร่คำสอนที่ผิดๆ ๕) ด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีเงื่อนไข ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ไม่เอารัดเอา^{๔๗}

พระครูปลัดสิทธิศักดิ์ ฐิตสกลโช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไป มีการนำเอาหลักสังคหัตถมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีคุณลักษณะของการเสียสละ มีการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพ ๒. แนวทางในการสร้างกระบวนการประยุกต์โดยใช้หลักพุทธจิตวิทยา เกิดจากการบูรณาการสังคหัตถ ๔ กับทฤษฎีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึง รู้จักสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและประชาชน มีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการแก้ปัญหาเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนเสมอต้นเสมอปลาย ๓. ผลการวิเคราะห์กระบวนการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าทุกด้าน^{๔๘}

^{๔๗} พระราชปรีดีติมานุ และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม”, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๔๖ - ๔๔๘.

^{๔๘} พระครูปลัดสิทธิศักดิ์ ฐิตสกลโช , “กระบวนการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร”, วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กันยายน ๒๕๖๒) : ๓๕๙๒ - ๓๕๙๓.

พระมหาทัฬหา ปิยวณโณ (แจ่มจรัส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักกุฏติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักกุฏติธรรม พบว่า ปัญญาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุ คือสัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นสำคัญในฐานะ เป็นจุดเริ่มต้นการศึกษา การพัฒนาปัญญานั้นเริ่มต้นจากมีความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลนั้นแล้วเข้าไปใกล้เพื่อต้องการศึกษาและเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่เกิดร่วมกันในสัมมาทิฐิ คือ ปรโตโฆสะ (เสียงจากผู้อื่นที่คอยกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก) และกัลยาณมิตร (มีมิตรดี) เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้วก็เข้าไปขอความรู้หรือฟังคำสอนจากสัตบุรุษ ขณะที่ฟังคำสั่งสอนก็พิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองตามธรรม (โยนิโสมนสิการ) นั้น แล้วนำหลักการหรือผลที่ได้จากการพิจารณาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลนั้นไปปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นตามสมควร (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ) นี่เป็นกระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดปัญญาโดยอาศัยหลักกุฏติธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ^{๘๙}

พระมหาธนัช คมภิรญาโณ (สังฆมนญาณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและกระบวนการพัฒนาวัดเชิงสร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ด้านอายุแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนด้านพรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ปัญหาและข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ คือ ๑) ด้านการปกครอง ควรมีการแต่งตั้งหน้าที่ให้พระที่อยู่ในบังคับให้มีความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย ควรแบ่งแยกหน้าที่การทำงานให้ชัดเจนและลงโทษให้เป็นรูปธรรม ต้องปฏิบัติตามกฎของวัดอย่างมั่นคง เคร่งครัด ๒) ด้านการศาสนศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนปริยัติธรรม สนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถ ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งทุนการศึกษาโดยที่ควรกระจายทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้เข้าถึงผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง ๔) ด้านการเผยแผ่ ควรมีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรม โดยมีการสอนหรืออบรมกรรมฐานให้แก่บุคคลทั่วไป ๕) ด้านการสาธารณูปการ จัดควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ให้เป็นระเบียบแบบแผน มีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดให้มีความพร้อมในการใช้งาน และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนเพื่อไว้คอยช่วยเหลือประชาชน และจัดตั้งกองทุนเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์^{๙๐}

พระมหาประพจน์พิรุณ (บุญฤทธิ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โมเดลกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลังอำนาจในการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลังอำนาจ ปัจจัยด้านวิชาชีพครู และอิทธิบาทธรรมปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอนของครู โมเดลกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลังอำนาจในการจัดการเรียนการสอนของครูพบว่า ด้านกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลังอำนาจ ด้านวิชาชีพครู และด้านอิทธิบาทธรรม

^{๘๙} พระมหาทัฬหา ปิยวณโณ (แจ่มจรัส), “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักกุฏติธรรม”, **พุทธศาสตร์คุณภิบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^{๙๐} พระมหาธนัช คมภิรญาโณ (สังฆมนญาณ), “บทบาทและกระบวนการพัฒนาวัดเชิงสร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จมีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดคุณลักษณะพลังอำนาจในการจัดการเรียนการสอน ๓ ด้านคือ ด้านศักยภาพของครู มีความเข้าใจในสมรรถภาพของตนเอง ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างสมบูรณ์ในความเป็นจริงทางสังคมของบริบทสภาพแวดล้อมของครูและด้านการยอมรับในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาและสร้างทรัพยากรที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคลและนักเรียน^{๙๑}

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริม

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระราชปริยัติมุนี และคณะ	๑.กระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อหลักธรรมที่สอดคล้องและสามารถพัฒนา กาย จิต และปัญญาได้ ๒. รูปแบบสังคมพุทธวัฒนธรรมการคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมอง โดยอาศัยการรับรู้ ๓. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ทั้ง ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านครอบครัว ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านการศึกษา ๔) ด้านศาสนา และ ๕) ด้านเศรษฐกิจ
พระครูปลัดสิทธิศักดิ์ ชูตสกุโข	การนำเอาหลักสังคหวัตถุมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีคุณลักษณะของการเสียสละ มีการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพ ร่วมกันทำงานด้วยความสามัคคี การบูรณาการสังคหวัตถุ ๔ กับทฤษฎีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึง รู้จักสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและประชาชน
พระมหาทัฬหา ปิยวณโณ (แจ่มจำรัส)	กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักอุทฺตมธรรมพบว่า ปัญญาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุ คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นสำคัญในฐานะ เป็นจุดเริ่มต้นการศึกษา การพัฒนาปัญญานั้นเริ่มต้นจากมีความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลนั้นแล้วเข้าไปใกล้เพื่อต้องการศึกษาและเรียนรู้

^{๙๑} พระมหาประพจน์พิสุทธิโช (บุญฤทธิ์), “โมเดลกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลังอำนาจในการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง”, *ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริม (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหาธนัช คมภิรญาโน (สังฆมณญาณ)	กระบวนการพัฒนาวัดเชิงสร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ อำเภอโนนสังจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอายุแตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านพรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
พระมหาประพจน์พิสุทธิโย (บุญฤทธิ์)	อิทธิบาทธรรมปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการสอนของครู

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ โดยทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปญโญ) และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไปพบว่า จุดแข็งได้แก่พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้ในการพัฒนาการเผยแผ่ จุดอ่อนได้แก่พระสงฆ์มีการเผยแผ่การผ่านสื่อออนไลน์ไม่มากและในช่องทางที่ไม่หลากหลาย และมีการแบ่งงานการเผยแผ่ไม่ชัดเจน โอกาสได้แก่เขตหนองจอกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตั้งแต่เริ่มเป็นชุมชน อุปสรรคได้แก่ประชาชนไม่สนใจมีความสับสนเบื่อน่ายในการรับฟังการเผยแผ่ ๒. องค์ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครพบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม ด้านผู้รับ เป็นการรับแนวทางคำสอนมาปฏิบัติตามวิถีของศาสนา ๓. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์พบว่า ด้านผู้ส่งสารพระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ประกอบด้วย การไม่ว่าร้ายกัน เบียดเบียน การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น มีความสำรวมระวังวาจา ซึ่งพระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้าจึงจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอกได้อย่างไม่มีปัญหามีประสิทธิภาพประสิทธิผล^{๓๒}

พระครูสมุห์ชินรวัตถ์ ธิรภทโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ : ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย” ผลการวิจัย ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการระบาดของโรคโควิด-๑๙ กลายเป็น

^{๓๒} พระครูบวรกิจคุณธาร(อนันต์ วรปญโญ) และคณะ, “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๒๐.

วิกฤตที่มีความรุนแรงมากขึ้น บทบาทด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงรู้เท่าทัน และปรากฏการณ์ของสังคม พระสงฆ์ มีภาระหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมตามภาระกิจหลัก ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัญหาการว่างงานและยากจนการปิดตัวของภาคการผลิตและภาคบริการ ก่อให้เกิดการตกงานครั้งใหญ่ในสังคมไทย การจัดทำ “แผนบริหารจัดการวิกฤต” ให้มีประสิทธิภาพ สำหรับการรับมือในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติดบทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช่บทบาทโดยตรงของ พระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็นบทบาทที่ยอมรับได้และควรที่พระสงฆ์จะดำเนินการ โดยอาศัยจุดแข็งของ พระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจจะนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนใน รูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย^{๙๓}

พระครูสุธีจริยวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ ๒๑” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์เป็นบทบาทในด้านให้ความรู้พัฒนาจิตใจให้แก่ชุมชนบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นบทบาทการเผยแผ่ธรรมบทบาทส่งเสริม ความสามัคคีในหมู่บ้านบทบาทที่เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นผู้นำทางแนวคิดปฏิบัติตามหลักการ ศาสนาพุทธเป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนบทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบันมิใช่เป็นมีบทบาทและ หน้าที่แต่เพียงด้านพิธีกรรมอย่างที่เคยคิดทั่วไปเข้าใจหรือพระสงฆ์มิใช่เป็นแค่เพียงผู้ประกอบพิธีกรรม เท่านั้นแต่พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำตามธรรมชาติสามารถปฏิบัติได้หลายบทบาทหลายหน้าที่รวมทั้งเป็น ผู้นำและผู้บริหารทางพระพุทธศาสนาและศาสนศึกษาอีกหลายบทบาทได้แก่ในการพัฒนาจิตใจการ ส่งเสริมการศึกษาในการเป็นที่ปรึกษาการเป็นครูบทบาทผู้นำผู้ฝึกอบรมและสงเคราะห์ชุมชนหน้าที่ หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชนมีความสำคัญต่อบทบาทดังกล่าวเพื่อการเปลี่ยนแปลง และรองรับโดยสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นมี ๖ บทบาทดังนี้ คือ ๑). บทบาทเผยแผ่ ๒). บทบาทผู้ในเชิงสัญลักษณ์ ๓). บทบาทนักบริหารศรัทธา ๔). บทบาทผู้นำแห่ง จิตวิญญาณ ๕). บทบาทนักพัฒนาสังคม ๖). บทบาทผู้นำสู่ความพ้นทุกข์^{๙๔}

พระวีระชาติ ธีรสิทธิ์ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การ ดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินชีวิตใช้รูปแบบ และกระบวนการแก้ไขปัญหามาให้สอดคล้องกับจารีตประเพณีของสงฆ์นั้นจัดเป็นวิธีการที่จะเข้าไป รองรับการเมืองอำนาจและการใช้อำนาจของภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ดังจะพบว่าในโครงสร้างการ บริหารการปกครองคณะสงฆ์ ปัจจุบันภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ย่อมมีอำนาจที่ สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาวินัยในแต่ระดับชั้นด้วย เช่น กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้า คณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ล้วนมีการระบุไว้ในกฎหมาย ว่า ต้องมีหน้าที่ในการวินิจฉัยอธิกรณ์ในระดับการพิจารณาที่เหมาะสมกับ ตำแหน่งของตนเมื่อเป็น

^{๙๓} พระครูสมุทรชินวรวัตร ธีรภทฺโท, “บทบาทพระสงฆ์ : ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๖๕) : ๑๖๕.

^{๙๔} พระครูสุธีจริยวัฒน์, “บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา เขตลุ่มแม่น้ำโขง, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๘ - ๙.

เช่นนี้รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคือการ โดยกฎนิคกรรมของมหาเถรสมาคมจึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้อำนาจของภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายคณะสงฆ์ การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน นอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายต่างๆทางบ้านเมืองสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่องานสงฆ์ปัจจุบันทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม เหมาะสมต่อสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยหรือไม่ เพราะเหตุใดกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพระสงฆ์จึงเกิดขึ้นและสมควรที่คณะสงฆ์จะต้องหาทางปรับตัวให้เข้ากับระเบียบกฎหมาย ตลอดจนวิธีการและแนวทางระเบียบกฎหมายให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยเช่นเดียวกัน เพื่อให้สังคมสงฆ์ยังคงเป็นสังคมแห่งสันติสุขและสันติภาพต่อไป^{๙๕}

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระวินัยที่พระสงฆ์ไทยละเมิดกันเป็นอาจิน ในขณะนี้” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการต้องอาบัติมีมาแต่สมัยพุทธกาลขณะที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมายุอยู่ด้วยซ้ำ เมื่อภิกษุต้องอาบัติขึ้นมาแล้ว คณะสงฆ์ในวัดจะต้องดำเนินการพิจารณาระงับอธิกรณ์ตามหลักพระธรรมวินัย ขณะเดียวกันก็ชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบว่าหลักพระวินัยของพระพุทธเจ้ามีว่าอย่างไร เพื่อสื่อสารให้ชาวพุทธได้รู้และเข้าใจ หากพระสงฆ์ในวัดขาดความสามัคคีในการยึดโยงการดำรงชีพอยู่ตามหลักพระธรรมวินัย โอกาสที่ภิกษุในแต่ละวัดจะเต็มไปด้วยอวัชชีตามทีระบุไว้ในพระไตรปิฎกก็เป็นไปได้มาก พระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ในสมัยนี้จึงจำเป็นต้องรับหาทางจัดการวางกฎระเบียบให้เข้มงวด หากไม่แล้วจะทำให้พระพุทธศาสนามัวหมองและเสื่อมศรัทธาของประชาชนทั่วไปได้^{๙๖}

ตารางที่ ๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปญโญ) และคณะ	๑. จุดแข็งได้แก่พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้ จุดอ่อนได้แก่พระสงฆ์มีการเผยแพร่การผ่านสื่อออนไลน์ไม่มาก ๒. ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมด้านสาร เนื้อหาสาระในการเผยแพร่ ยึดหลักธรรมในการดำรงชีวิตของศาสนิกด้านช่องทางส่งสาร ๓. ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม

^{๙๕} พระวีระชาติ ชีรสิทฺโธ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร จิตปญโญ, “การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน”, วารสารวิชาการธรรมทรรณ, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๒) : ๒๖๔.

^{๙๖} ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, “พระวินัยที่พระสงฆ์ไทยละเมิดกันเป็นอาจิน ในขณะนี้”, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๒๔๖ - ๒๔๗.

ตารางที่ ๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูสมุห์ชินวรัตถ์ ธีรภาโท	บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็น บทบาทที่ยอมรับได้และควรที่พระสงฆ์จะ ดำเนินการ โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มี ภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบ ทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจจะนำมาบูรณา การกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำใน การสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ
พระครูสุธีจริยวัฒน์	บทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบันมิใช่เป็นมีบทบาทและ หน้าที่แต่เพียงด้านพิธีกรรมอย่างที่บุคคลทั่วไป เข้าใจหรือพระสงฆ์มิใช่เป็นแค่เพียงผู้ประกอบ พิธีกรรมเท่านั้นแต่พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำตาม ธรรมชาติสามารถปฏิบัติได้หลายบทบาทหลาย หน้าที่ รวมทั้งเป็นผู้ นำและผู้บริหารทาง พระพุทธศาสนาและศาสนาศึกษา
พระวีระชาติ ธีรสิทธิ์ (เพ็งแจ่ม) และพระมหา มิตร ฐิตปญโญ	การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน นอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมาย ที่มี ผลกระทบต่อสังคมสงฆ์ปัจจุบัน
ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์	โดยภาพรวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการต้องอาบัติมี มาแต่สมัยพุทธกาลขณะที่พระพุทธเจ้ายังทรง พระชนมายุอยู่ด้วยซ้ำ เมื่อภิกษุต้องอาบัติขึ้น มาแล้ว คณะสงฆ์ในวัดจะต้องดำเนินการพิจารณา ระเบียบข้อ ธรรมเนียม ตามหลักพระธรรมวินัย ขณะเดียวกันก็ชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบว่า หลักพระวินัยของพระพุทธเจ้ามีว่าอย่างไร เพื่อ สื่อสารให้ชาวพุทธได้รู้และเข้าใจ

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระปาฏิโมกข์

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ โดยทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

พระมหามนัสวี ฐิตธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ใน อำเภอยะลา จังหวัดนราธิวาส” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ พบว่า

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม (แผนกธรรม) วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม (แผนกบาลี) และ วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านการวางแผนคือ ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรมที่ดี ควรมีการเตรียมการในการจัดฝึกอบรมให้เป็นระบบมากขึ้น ด้านการปฏิบัติตามแผน คือขาดบุคลากรที่พร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดด้านการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบไม่เป็นไปตามกระบวนการที่วางแผนไว้ ควรมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะด้านปรับปรุงให้เหมาะสมคือ ไม่มีการแก้ไขปรับปรุงการอบรมให้เหมาะสมกับหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรการอบรมให้ทันสมัยขึ้น^{๙๗}

พระมหาสุทธิพงษ์ สุทธิวิโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภิกขุปาฏิโมกข์ในฐานะเครื่องมือธำรงพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธองค์รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายโดยปรารภการมรณภาพของนิครนถนาฏบุตรว่า ศาสนาจะมั่นคงดำรงอยู่ในโลกได้นานจะต้องมีองค์ประกอบที่ดี ๓ ประการ คือ ศาสดาดี หลักธรรมดี และสาวกดี จะมีความมั่นคงและดำรงอยู่ได้นานเพราะมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ (๑) ศาสดา (๒) หลักธรรม และ (๓) สาวก แนวทางด้านความมั่นคง ๓ ด้าน คือ (๑) ความมั่นคงด้านศาสนบุคคล มีสิกขาบทสำหรับคัดกรองคนที่จะบวชเป็นภิกษุ เมื่อบวชแล้วก็มีอุปฌาย์อาจารย์ดูแลให้การศึกษา ผู้ปฏิบัติดีก็จะได้รับการยกย่อง ผู้ปฏิบัติเลวร้ายก็ต้องถูกลงโทษ (๒) ความมั่นคงด้านศาสนธรรม มีสิกขาบทกำหนดให้เรียนธรรมโดยเคารพ แสดงธรรมโดยเคารพ เพื่อความถูกต้องตามพระประสงค์ของพระพุทธเจ้า ภิกขุปาฏิโมกข์สามารถประยุกต์เป็นแนวทางในการธำรงพระพุทธศาสนา (๓) ความมั่นคงด้านศาสนสถาน มีสิกขาบทอนุญาตให้คณะสงฆ์รับเสนาสนะ ๕ อย่าง หากต้องการสร้างกุฏิวิหารขนาดต้องได้รับอนุญาตจากสงฆ์ กำหนดให้ผู้อาศัยบำเพ็ญวัตรในที่อยู่เรียกว่า เสนาสนวัตร ในการสร้างกุฏิหรือวิหาร เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย พระพุทธองค์มีพระประสงค์ให้สร้างขนาดไม่ใหญ่นัก^{๙๘}

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สิกขาบทในพระปาฏิโมกข์เกิดขึ้นเมื่อใด” ผลการวิจัยพบว่า ในอินเดียในอดีตเป็นสังคมที่ไม่นิยมการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร หลังพุทธกาลในช่วงแรกกว่า ๔๐๐ ปีพระไตรปิฎกทั้งหมดที่เราใช้น้อยอยู่ปัจจุบันก็ได้รับการสืบทอดมาโดยการท่องจำ (มุขปาฐะ) หากไม่นับรวมอักษรสินธุ (Indus script) แล้ว บันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรของอินเดียที่เก่าแก่ที่สุด คือ จารึกพระเจ้าอโศก (ครองราชย์ ๒๖๗ - ๒๓๐ ปีก่อนคริสตกาล หรือประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ (หลังพุทธกาล) ส่วนคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีการจารึกเป็นตัวอักษร มีเนื้อหาค่อนข้างสมบูรณ์และเก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีการค้นพบในปัจจุบัน คือ คัมภีร์ธรรมบทภาษาคานธารี ซึ่งมีอายุประมาณ ๔๐๐ ปีหลังพุทธกาล การหาหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรที่แสดงถึงสังคมอินเดียก่อนสมัยพระเจ้าอโศกจึงยากมาก ดังนั้นหากสามารถสรุปได้ว่าปาฏิโมกข์ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงอย่างยิ่งกับปาฏิโมกข์ที่เรา

^{๙๗} พระมหามนัสวีจิตฺตมโฆ, “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๑๒ - ๑๔.

^{๙๘} พระมหาสุทธิพงษ์ สุทธิวิโส, “ภิกขุปาฏิโมกข์ในฐานะเครื่องมือธำรงพระพุทธศาสนา”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๒) : ๔๙๑ - ๔๙๓.

มีอยู่ในปัจจุบันได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่เมื่อคราวสังคายนาครั้งที่ ๑ ก็ให้นำมาซึ่งประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในการศึกษาให้ทราบถึงสภาพสังคมอินเดียครั้งพุทธกาล เพราะเนื้อหาในปาฏิโมกข์แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมอินเดียในครั้งนั้นอย่างชัดเจน และปาฏิโมกข์ก็มีเนื้อหามาก หากใช้เนื้อหาปาฏิโมกข์เป็นฐานในการทำความเข้าใจปัญหาที่ค้างคาใจนักวิชาการเกี่ยวกับสภาพสังคมอินเดียในครั้งพุทธกาลแล้วเชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ จะได้รับการคลี่คลายไปอย่างมาก^{๙๙}

พระประสาธน์ชยาภิรโต (อร่าม วาณิชย์) และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โอวาทปาฏิโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า โอวาทปาฏิโมกข์ หมายถึง หลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอรหันตสาวก มี ๓ คาถา กับอีกทั้ง สารสำคัญของโอวาทปาฏิโมกข์นั้นเป็นนโยบายหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้าใจในหลักการและวิธีการให้แก่คนทั้งหลาย มี ๑๓ ประการ คือ หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ และวิธีการ ๖ พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหัวใจของคำสอนของพระพุทธเจ้า ๓ อย่าง สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือเป็นหลักที่ครอบคลุมการปฏิบัติของคนในการดำเนินชีวิต เป็นกลยุทธ์ที่ภิกษุผู้เผยแผ่พึงถือปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและถือว่าเป็นจุดเด่นของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากศาสนาหรือลัทธิอื่นๆ ที่ทำการเผยแผ่เช่นกัน หลักคำสอนในโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธเจ้าประทานให้พระสาวกนำไปเผยแผ่นั้นเมื่อคนทั้งหลายได้น้อมนำไปปฏิบัติแล้วจะเป็นหนทางนำชีวิตดำเนินไปสู่ความสุขสงบ จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนในโอวาทปาฏิโมกข์นั้นสอดคล้องครอบคลุมเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ การพ้นทุกข์สิ้นทุกข์บรรลุมรรคผลนิพพานนั่นเอง^{๑๐๐}

พระมหาสุริยาอภิวฑฒโน (มะสันเทียะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่และการพัฒนาของพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รูปแบบเผยแผ่พุทธศาสนาที่มีมาช้านาน จำต้องได้รับการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชนให้มีคุณธรรม มีความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งพระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวข้องกับประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน พระสงฆ์ต้องอาศัยความอดทนและเข้มแข็งทั้งกายและใจ อดกลั้นต่ออำนาจฝ่ายต่ำรู้จักระงับ ชังใจกิเลสของตน มีศรัทธายอมรับและสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขตลอดจนการสงเคราะห์ชุมชน ประชาชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเผยแผ่ให้ได้ผลและตรงกับความต้องการของชุมชนจะต้องเผยแผ่ให้เข้ากับบริบทของชุมชนและความต้องการของประชาชนในสังคมสมัยปัจจุบัน หรือสังคมยุคใหม่^{๑๐๑}

^{๙๙} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, “สิกขาบทในพระปาฏิโมกข์เกิดขึ้นเมื่อใด”, วารสารธรรมธारा วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (ฉบับรวมที่ ๑ มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๕๔.

^{๑๐๐} พระประสาธน์ชยาภิรโต (อร่าม วาณิชย์) และคณะ, “โอวาทปาฏิโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วารสารปรัชญาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๒๒๘.

^{๑๐๑} พระมหาสุริยาอภิวฑฒโน (มะสันเทียะ), “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ”, วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๓๖๖ - ๓๖๗.

ตารางที่ ๒.๑๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระปาฏิโมกข์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหามณีสวี ฐิตธมโม	๑. โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบ พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนพรรษา วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม (แผนกธรรม) (แผนกบาลี) และวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ๓. ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรมที่ดี ควรมีการเตรียมการในการจัดฝึกอบรมให้เป็นระบบ ขาดบุคลากรที่พร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
พระมหาสุทธิพงษ์ สุทธิวิโส	๑. ความมั่นคงด้านศาสนบุคคล มีสิกขาบทสำหรับคัดกรองคนที่จะบวชเป็นภิกษุ ๒. ความมั่นคงด้านศาสนธรรม มีสิกขาบทกำหนดให้เรียนธรรม แสดงธรรม โดยเคารพ ๓. ความมั่นคงด้านศาสนสถานมีสิกขาบทอนุญาตให้ขณะทรงรับเสนาสนะ ๕ อย่างคือ วิหาร เรือนมุงแถวเดียว เรือนชั้นเรือนโล้น ถ้าหากต้องการสร้างกุฏิวิหารขนาดต้องได้รับอนุญาตจากสงฆ์ กำหนดให้ผู้อาศัยบำเพ็ญวัตรในที่อยู่เรียกว่าเสนาสนวัตร
พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ	ปาฏิโมกข์ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงอย่างยิ่งกับปาฏิโมกข์ที่เรามีอยู่ในปัจจุบันได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่เมื่อคราวสังคายนาครั้งที่ ๑ ก็จะนำมาซึ่งประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในการศึกษาให้ทราบถึงสภาพสังคมอินเดียครั้งพุทธกาล เพราะเนื้อหาในปาฏิโมกข์แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมอินเดียในครั้งนั้นอย่างชัดเจน
พระประสานชยาภิรโต (อร่ามวณิชย์) และคณะ	หลักคำสอนในโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธเจ้าประทานให้พระสาวกนำไปเผยแผ่นั้นเมื่อคนทั้งหลายได้น้อมนำไปปฏิบัติแล้วจะเป็นหนทางนำชีวิตดำเนินไปสู่ความสุขสงบ จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนในโอวาทปาฏิโมกข์นั้นสอดคล้องครอบคลุมเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ การพ้นทุกข์สิ้นทุกข์บรรลุมรรคผลนิพพานนั่นเอง

ตารางที่ ๒.๑๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระปาฏิโมกข์ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหาสุริยาอภิวฑฒโน (มะสันเทียะ)	การพัฒนาของพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รูปแบบเผยแพร่พุทธศาสนาที่มีมาช้านานจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการสร้างกุศลเป็นการปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาและต้องคำนึงถึงหลักการหรือจุดมุ่งหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาไว้ซึ่งอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาซึ่งยึดถือเป้าหมายอันดีงามสูงสุดของชาวพุทธ พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชนให้มีคุณธรรมมีความประพฤติที่ดีงามซึ่งพระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและการกำหนดตัวแปรที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาตัวแปรแนวทางกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นแผนกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาชั้นสามัญ

กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีวงจรคุณภาพเดมมิง PDCA ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการวางแผน (Plan) ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) ๓) ด้านการตรวจสอบ (Check) ๔) ด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม (Action)

ตัวแปรตาม การพัฒนาศักยภาพ ๕ ด้าน (สมรรถนะ) ได้แก่ ๑) ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและความรู้ทั่วไป) ๒) ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓) ด้านความสามารถ (การมีคุณสมบัติที่ทำได้) ๔) ด้านทักษะ (ความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่ทำ) และ ๕) ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัว)

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๓.๑.๑ การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๓.๑.๒ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) พระสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ และกลุ่มผู้นำชุมชน ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจงในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการ ดังนี้

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒๐ รูป หรือคน ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูป ประกอบด้วย

๑. พระมหากุศล กุศลภโท เจ้าคณะตำบลเชิงเนิน เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมือง วัตถุประสงค์ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๒. พระสมุห์เมธา สุเมธ เจ้าคณะตำบลมาบตาพุด วัดชอยคีรีระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๓. พระปลัดนพพร ปสนโน เจ้าอาวาสวัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๔. พระครูปลัดทะนงศักดิ์ ปภาโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๕. พระปลัดวันชัย กิตติโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาสำเภาทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป

๖. พระสมุห์เศกสันต์ สุเมธ เจ้าอาวาสวัดยายจั่น อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๗. พระอธิการพิธาน กิตติสารโร เจ้าอาวาสวัดธงหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๘. พระครูพรหมจริยานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดเกตราสุขารมย์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๙. พระมหานักรบ อัครโม เจ้าคณะตำบลกะเจ็ด เจ้าอาวาสวัดโคกหิน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๐. พระครูกิตติศุขราช เจ้าคณะตำบลตะพง เจ้าอาวาสวัดช้างชนราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ จำนวน ๕ รูป

๑๑. พระมหาวิระเวทย์ วิสพุทธโสโธ พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๒. พระมหาธนภัก ธนเสฏฐโธ พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๓. พระมหาธวัชวิศว์ จตตภโย พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๔. พระวิรัช วิสารโท พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแพบ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๕. พระวชิระ ขนติโร พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแพบ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน

๑๖. นายอัครเดช ล่องดุริยางค์ กำนันตำบลกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๗. นายศักดิ์ชาย บุญเกษม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๘. นายสำฤทธิ์ เสน่ห์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๑๙. นางสาวชนัดถัส จำรัสแสง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๘ ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
๒๐. นายปิติพัฒน์ เสี่ยงประเสริฐ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง แล้วนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบของรูปแบบกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

(๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมโดยหาค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑. พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. พระอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, รศ.ดร. พระอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผศ.ดร. ประเสริฐ อธิลา อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ผศ.ดร. สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผศ.ดร. สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) การกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความแต่ละข้อโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า ๔ ระดับ^๑ คือ

ไม่สอดคล้อง	ให้	๑	คะแนน
สอดคล้องน้อย	ให้	๒	คะแนน
สอดคล้องค่อนข้างมาก	ให้	๓	คะแนน
สอดคล้องมาก	ให้	๔	คะแนน

ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) เท่ากับ ๑.๐๐

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

๑) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตให้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับหากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับ มหาจุฬาลงกรณ ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

^๑ อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์และคณะ, “การทดสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย”, วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๐) : ๑๐๕-๑๑๑.

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการ หรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงบทความงานวิจัยใน วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทำให้เห็นกรอบแนวคิด ประเด็นปัญหาของการวิจัย จากเอกสารที่ได้มีการ ทบทวนก่อนหน้านี้ หลังจากที่ได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัย ได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยให้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) แยกระหว่างกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวนอย่างน้อย ๓ ท่าน เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวิจัย เป็นต้น ในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยมีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูล ได้หรือไม่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้า คณะอำเภอมืองและกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์พระสังฆาธิการวัดต่าง ๆ ที่จะเข้า สัมภาษณ์

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสังฆาธิการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดวันที่จะไปขอสัมภาษณ์ด้วยตนเองและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง ๒. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง และ ๓. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อำเภอมือง จังหวัดระยอง

๔.๒ องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง

๔.๓ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อำเภอมือง จังหวัดระยอง

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง มีจุดแข็ง ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร ?

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูป หรือคน พบว่า

๑. การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยองนั้น จุดแข็ง คือมีสำนักผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในเขตนี้ มีพระอาจารย์ผู้ฝึกสอนที่พร้อมถ่ายทอดความรู้เพื่อเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ที่มีความพร้อม และหลักจากผ่านการฝึกอบรมแล้ว ก็ได้รับโอกาสในการให้แสดงภูมิความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมา^๑

๒. คณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดระยอง นำโดยหลวงพ่เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอมือง และพระสังฆาธิการ มีการร่วมมือช่วยกันสนับสนุนในการเปิดสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ จึงสามารถ

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

ขับเคลื่อนในการอบรมและการสอบพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ในจังหวัดระยองได้อย่างเรียบร้อยดี และมีพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มากพอสำหรับภายในจังหวัด และยังสามารถส่งออกไปสวดนอกจังหวัดได้ด้วย^๒

๓. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด มีพระอาจารย์ที่มีความสามารถเฉพาะให้การอบรมสอนและสอบสวดตรวจทานพระปาฏิโมกข์อยู่หลายรูป ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาที่ตรงตามพระวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ได้ลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน^๓

๔. ในฐานะของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการสนับสนุนสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ค่อนข้างน้อยกว่าเมื่อก่อน เนื่องจากเกิดปัจจัยในหลายด้าน เช่น ปัจจุบันมีพระบวชเข้ามาใหม่น้อย การสนับสนุนด้านงบประมาณ ฯลฯ แต่ก็สามารถบริหารจัดการให้ดำเนินการต่อไปได้^๔

๕. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เล็งเห็นความสำคัญของพระที่มีความรู้ความสามารถในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ และให้การสนับสนุนผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมจากสำนักเรียน มีค่าตอบแทนมอบให้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ในการสืบทอดรักษาพระวินัย เพราะศาสนาพุทธจะอยู่ต่อไปได้ด้วยการรักษาซึ่งพระวินัย^๕

๖. จุดแข็งของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เกี่ยวกับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด และมีการจัดการฝึกอบรมและการทดสอบการสวดท่องจำเป็นประจำทุกปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง^๖

๗. ในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง ทั้งเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดระยอง เห็นความสำคัญได้จัดให้มีการสนับสนุนวัดเป็นสำนักเรียนของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองนี้ ส่วนในจุดแข็งที่สอง คือ สำนักเรียนมีบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ผู้เข้ารับอบรมได้เป็นอย่างดี^๗

๘. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการสวดพระปาฏิโมกข์ คือ ๑. มีการกำหนดแนวทางการฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ที่ชัดเจน ๒. มีการมอบหมายผู้ดูแลการฝึกสวดพระปาฏิโมกข์อย่างต่อเนื่อง และ ๓. มีการส่งพระในเขตพื้นที่ไปศึกษาในสำนักเรียนปาฏิโมกข์เป็นต้น^๘

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๙. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมการจัดตั้งสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ที่วัดตะพุนทอง และให้การสนับสนุนในการเรียนการสอน การฝึกอบรม ไปจนถึงการสอบวัดระดับความรู้และความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ได้ตรงตามมาตรฐานในเป็นพระทรงจำพระปาฏิโมกข์^๙

๑๐. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง และทุกวัดมีการลงฟังปาฏิโมกข์อยู่เป็นประจำทุกกึ่งเดือน มีพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ได้และมีพระอาจารย์ผู้สอนที่สามารถถ่ายทอดพระสงฆ์ที่สนใจจะเป็นผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อยู่หลายรูป^{๑๐}

๑๑. สำหรับจุดแข็งของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑. มีสำนักเรียนประจำจังหวัด ๒. มีการสอนสวดพระปาฏิโมกข์ที่ถูกต้อง ๓. มีการลงอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือนตามพระวินัย ๔. มีการสอบวัดและตรวจทานอักขระวิธีให้ถูกต้อง และ ๕. การให้ความเคารพนับถือพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์^{๑๑}

๑๒. จุดแข็งของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ทางคณะสงฆ์ได้มีการอนุญาตให้จัดตั้งสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ขึ้นในพื้นที่อำเภอเมือง ที่วัดตะพุนทอง จังหวัดระยอง เพื่อให้พระที่สนใจเป็นผู้ทรงปาฏิโมกข์เข้ามาศึกษาและฝึกอบรม ถือว่าเป็นการเพิ่มความสามารถในการช่วยงานของคณะสงฆ์ได้อีกทางหนึ่ง^{๑๒}

๑๓. ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ประจำจังหวัดของตนเอง มีบุคลากรพระอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่พระสงฆ์ที่สนใจ ฝึกเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ นับว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง^{๑๓}

๑๔. สำหรับจุดแข็งของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คือ มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งเป็นสถานศึกษาเกี่ยวกับพระที่สนใจเป็นผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ มีการจัดการเรียนการสอนสวดปาฏิโมกข์ ฝึกอบรมและมีการจัดสอบสวดประจำของจังหวัดเป็นประจำทุกปีด้วย^{๑๔}

๑๕. คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและการจัดการอบรมฝึกสอน การสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ มีการจัดการสอบให้แก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่สำเร็จการศึกษา ณ สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง^{๑๕}

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๑๖. คิดว่าในจังหวัดระยอง มีพระสงฆ์ที่สามารถสวดปาฏิโมกข์อยู่หลายรูป และที่สำคัญ ยังมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อยู่ในพื้นที่อีกด้วย ที่ผ่านมาก็มีพระสงฆ์หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนจากที่ต่าง ๆ เดินทางเข้ามาศึกษารับการฝึกอบรมและสอบเป็นพระปาฏิโมกข์กับสำนักเรียนวัดตะพุนทอง^{๑๖}

๑๗. มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด มีพระภิกษุจากต่างจังหวัดมาเข้าเรียนบทธวดปาฏิโมกข์ และพระในพื้นที่มีการสวดพระปาฏิโมกข์ทุก ๆ กึ่งเดือนอยู่เป็นประจำ ถือว่าเป็นจุดแข็งของจังหวัดระยอง ที่มีสำนักเรียนวัดตะพุนทองให้ความรู้กับพระสงฆ์ที่สนใจสวดพระปาฏิโมกข์^{๑๗}

๑๘. สำหรับจุดแข็ง คือ ทางสำนักเรียนวัดตะพุนทองมีรูปแบบการเรียนการสอน ที่มีแบบแผนชัดเจน มีมาตรฐานในการสอนการฝึกอบรม มีการจัดการในการอบรมและจัดการสอบให้แก่พระที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนที่สำนักเรียนเป็นประจำทุกปี^{๑๘}

๑๙. สำนักเรียนปาฏิโมกข์ เป็นศูนย์เรียนรู้ของพระสงฆ์ที่สนใจสวดท่องพระปาฏิโมกข์อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีคณะพระอาจารย์ผู้สอนที่ให้ความรู้ในการสวดอย่างเป็นระบบ ในการเรียน และการฝึกอบรมพระปาฏิโมกข์และมีการจัดทดสอบความรู้เมื่อพระปาฏิโมกข์สำเร็จการศึกษาอีกด้วย^{๑๙}

๒๐. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีรูปแบบการเรียนการสอน การฝึกอบรม ได้มาตรฐานชัดเจน มีการสอบพระที่ท่องบทสวดปาฏิโมกข์ได้ นอกจากพระสงฆ์ในพื้นที่แล้วยังมีพระจากต่างจังหวัดที่สนใจเข้ามาศึกษาอบรมพระปาฏิโมกข์ที่จังหวัดระยองหลาย ๆ รูปในแต่ละปี^{๒๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง คือ การมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอมะนัง จังหวัดระยองเอง มีการจัดการเรียนการสอนสวดปาฏิโมกข์อย่างเป็นระบบ ได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี และพระวินัย ซึ่งทางคณะสงฆ์ก็ให้การสนับสนุนในการฝึกอบรมและการจัดการสอบเป็นประจำทุกปี ทางสำนักเรียนมีพระอาจารย์บุคลากรที่มีความสามารถพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ และยังสามารถรองรับพระสงฆ์ที่สนใจทั้งในพื้นที่จังหวัดระยองเอง หรือที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ อีกด้วย

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)

ตารางที่ ๔.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. มีสำนักเรียนภายในจังหวัด	ถือว่าเป็นจุดแข็งของคณะสงฆ์	๑๐
๒. มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ	เป็นไปตามระเบียบและวิธีการ	๗
๓. สอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี	ให้รักษามาตรฐานไว้	๗
๔. มีการจัดสอบทุกปี	เป็นการวัดระดับความสามารถ	๕

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีจุดอ่อน ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูป หรือคน พบว่า

๑. หลังจากที่สามารถทรงจำพระปาฏิโมกข์ได้แล้ว จุดอ่อน คือ ๑. ไม่มีการให้แสดงหรือสวดในวันพระทุก ๑๕ ค่ำเป็นประจำ ๒. ขาดการฝึกฝนทบทวนอย่างต่อเนื่อง ทั้งทบทวนด้วยตนเอง และทวนให้พระอาจารย์ฟัง เพื่อขอรับคำแนะนำ ๓. ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการสวดท่องจำ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ^{๒๑}

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

๒. สำหรับจุดอ่อนด้อย คือ ในเขตจังหวัดระยอง ส่งนักเรียนในเขตพื้นที่น้อยเกินไป ซึ่งส่วนมากจะเป็นนักเรียนที่มาจากนอกพื้นที่หรือจากจังหวัดอื่น อาจเป็นเพราะในปัจจุบันแต่ละวัดมีพระบวชเข้ามาใหม่น้อยลง และงานของวัดบางวัดมีมากก็เป็นจุดอ่อนที่ทำให้ไม่มีพระสงฆ์ที่สนใจจะใช้เวลาในการสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์^{๒๒}

๓. สำหรับจุดอ่อน คือ พระบางรูปที่เข้ามารับการฝึกอบรมแล้ว ไม่มาสอบเพื่อวัดระดับความรู้ความสามารถ ไม่เห็นความสำคัญในการจัดสอบสวดปาฏิโมกข์ อีกทั้งยังขาดความมุ่งมั่นในการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ย่อหย่อนต่อการฝึกฝนท่องจำอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้เสียเวลาไปเปล่าๆ กับการเรียนแบบไม่จริงจัง^{๒๓}

๔. เนื่องจากในการอุปสมบทในปัจจุบัน พระที่จะอยู่จำพรรษามีจำนวนน้อยลงมาก อีกทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการทบทวนและรักษาพระวินัยของสงฆ์ที่ต้องทำกันอยู่เสมอทุกกึ่งเดือน^{๒๔}

๕. ทางคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองมีการสนับสนุนและส่งเสริม แต่ผู้ใดเรียนนั้นมีความอดทนน้อย คือ ไม่มีใจสู้ในการท่องจำและทบทวน ขาดความวิริยะหมั่นเพียรและความมุ่งมั่นที่จะเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะมีการแนะนำและแนะแนวทางให้เรียนในสำนักเรียนประจำจังหวัดก็ตาม^{๒๕}

๖. จุดอ่อนของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ การขาดทุนทรัพย์สนับสนุนแก่ผู้เข้ามาศึกษา และพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ทรงได้แล้ว อีกทั้งยังขาดการให้ความรู้และการแจ้งข่าวสารข้อมูลว่ามีการจัดการเรียนการสอนและประโยชน์ที่จะได้รับที่ชัดเจน จนทำให้มีพระที่สนใจน้อยลง^{๒๖}

๗. วัดที่เป็นสำนักเรียนเป็นตัวแทนในการจัดฝึกอบรมในเขตนี้ เป็นวัดเล็กในหมู่บ้านเล็ก ๆ เมื่อพระสงฆ์จากต่างพื้นที่เข้ามาอบรมกันมาก ที่อยู่เสนาสนะปัจจัยอาหารบิณฑบาตย่อมขาดแคลน ถือว่าเป็นจุดอ่อนอีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นคณะสงฆ์จังหวัดระยองควรช่วยกันสนับสนุนในเขตพื้นที่สำนักเรียนด้วย^{๒๗}

๘. จุดอ่อน คือ ๑. ด้านผู้สวดมีจำนวนน้อยและนับวันยิ่งจะน้อยลงเรื่อย ๆ ส่วนตำรายังไม่เพียงพอต่อการศึกษา ส่งผลให้การเผยแพร่ทำได้น้อยลง ซึ่งทำให้พระสงฆ์ส่วนหนึ่งไม่รู้ในปาฏิโมกข์และข้อปฏิบัติอาจจะไม่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ ๒. วัดที่อยู่ในชนบท ยังขาดแคลนทั้งเอกสารตำราและพระอาจารย์ที่จะแนะนำสำหรับผู้ทรงปาฏิโมกข์^{๒๘}

๙. ในปัจจุบันหาบุคลากรพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ และพระภิกษุผู้สนใจทรงจำพระปาฏิโมกข์ได้น้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนวัดและพระสงฆ์ ซึ่งพระที่บวชเข้ามาก็ลดจำนวนลงอย่างมาก นับว่า

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

เป็นจุดอ่อนที่คณะสงฆ์ต้องเข้ามาหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจจะต้องเพิ่มการให้ความรู้รายละเอียด และการประชาสัมพันธ์ให้มาก^{๒๙}

๑๐. ในเขตพื้นที่จังหวัดระยองนั้น มีจำนวนพระสงฆ์ผู้เข้ามาศึกษาท่องจำปาฏิโมกข์ น้อยลงมาก อยากให้ทางคณะสงฆ์เข้ามาสนับสนุนการเรียนการสอนปาฏิโมกข์ เพราะในจังหวัด ระยองเองก็มีสำนักเรียนประจำจังหวัด เพื่อเพิ่มจำนวนพระสงฆ์ที่มีความสามารถสวดท่องจำพระปาฏิ โมกข์ให้มีจำนวนมากขึ้น^{๓๐}

๑๑. ด้านจุดอ่อน คือ ๑. พระที่สนใจสวดท่องปาฏิโมกข์มีน้อย เนื่องจากมีการอุปสมบท น้อยลง และใช้เวลาบวชสั้นๆ ๒. ไม่มีความอดทนในการเรียน การท่องจำและทบทวนฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ๓. รักษาสิ่งที่ร่ำเรียนมาไว้ไม่ได้ ย่อหย่อนต่อการทบทวน และ ๔. หมัดกำลังใจเพราะไม่ทราบถึง ประโยชน์ในการทรงพระปาฏิโมกข์อย่างลึกซึ้งแท้จริง^{๓๑}

๑๒. ในด้านของจุดอ่อน คือ คณะสงฆ์ขาดการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนให้พระภิกษุ ในพื้นที่มาเรียนที่สำนักเรียนประจำจังหวัด เพื่อหัดสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ ทั้งนี้ควรมีการแจ้ง รายละเอียดข่าวสารข้อมูลอีกทั้งเนื้อหาของการเรียนการสอนของสำนักเรียนให้ทราบในกลุ่มพระสงฆ์ และช่วยส่งต่อกันให้มาก^{๓๒}

๑๓. ในส่วนของจุดอ่อนนั้น ทางคณะสงฆ์และสำนักเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารที่ทั่วถึง รวมไปถึงขาดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากคณะสงฆ์สังฆาธิการระดับสูง และขาด การติดตามผลของพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์รุ่นพี่ที่ทรงจำได้แล้ว เพื่อพัฒนาไปเป็นพระอาจารย์ขยายไป ยังพื้นที่อื่นๆในอนาคตต่อไป^{๓๓}

๑๔. ในด้านของจุดอ่อน คือ ขาดผู้ส่งเสริมสนับสนุนแก่สำนักเรียนปาฏิโมกข์ ทั้งในส่วนของ คณะสงฆ์ด้วยกันและญาติโยมที่ไม่ทราบถึงสำคัญของพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ เนื่องจากยังมีพระสงฆ์ และหน่วยงานทางพระพุทธศาสนายังไม่ทราบถึงรายละเอียดและความรู้ในส่วนของพระปาฏิโมกข์^{๓๔}

๑๕. การส่งเสริมและอบรมฝึกสอนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ยังไม่แพร่หลาย ขาดการ ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากร พระอาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะ ขาดงบประมาณ ไม่ มีความจริงใจและไม่มีความต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจแก่พระสงฆ์ผู้ที่จะทรงจำพระปาฏิโมกข์รูปแบบใหม่ ๆ^{๓๕}

๑๖. ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนก็คือ เรื่องของการให้ความสำคัญกับพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในหลาย ๆ ภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์เองและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง รวมไปถึงโยมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพราะไม่มีเวลาและขาดความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์^{๓๖}

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๗. จุดอ่อนที่สำคัญ คือ ขาดทรัพยากรปัจจัยต่าง ๆ จากคณะสงฆ์ ที่จะเข้ามาสนับสนุน นักเรียนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เพราะนักเรียนอยู่ในชุมชนเล็ก ๆ ห่างจากตัวเมืองมากพอสมควร ทำให้การเข้าถึงค่อนข้างยาก^{๓๗}

๑๘. ขาดงบประมาณในการที่จะสนับสนุนในการเรียนการสอน นักเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ เวลามีกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือการสอบ ทำให้ญาติโยมไม่ทราบข่าวเพื่อจะเข้าร่วมทำบุญแก่พระปาฏิโมกข์^{๓๘}

๑๙. พระที่บวชใหม่บางวัดมีน้อยลงมาก คิดว่าพระที่สนใจศึกษาด้านนี้อย่างจริงจังมีน้อย รวมถึงการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารน้อยตามไปด้วย น่าจะเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการส่งเสริม นักเรียนที่จะให้พระเข้ามาศึกษาเล่าเรียนมีจำนวนน้อยลงไปตามลำดับ^{๓๙}

๒๐. ขาดทุนทรัพย์ปัจจัยในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทุกด้านของนักเรียน เพราะในแต่ละปีจะเห็นว่า ส่วนมากพระที่มาเรียนเดินทางมาจากจังหวัดอื่น อยากให้คณะสงฆ์เข้ามาส่งเสริมนักเรียนวัดตะพุนทองเพื่อเป็นหน้าเป็นตาแก่จังหวัดให้มากกว่านี้^{๔๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง คือ ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่จังหวัดระยองอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง จำนวนพระบวชเข้ามาใหม่และสนใจที่จะทรงจำพระปาฏิโมกข์น้อยลง ส่วนพระที่ทรงจำได้แล้วก็ขาดฝึกฝนทบทวน ไม่มีความอดทน อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนทุนปัจจัยอื่น ๆ และการให้ความสำคัญในนักเรียนจากคณะสงฆ์ จังหวัดระยอง

แผนภาพที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๒ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ	คณะสงฆ์ควรจัดตั้งกองทุนให้สำนักเรียน	๑๕
๒. ขาดบุคลากรพระอาจารย์วิทยากร	แต่งตั้งตำแหน่งพระอาจารย์วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ	๑๐
๓. ขาดการประชาสัมพันธ์	ควรมีแผนการและทีมงานประชาสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรม	๙
๔. พระที่ทรงได้แล้วขาดการทบทวนและความอดทน	ในระหว่างที่เรียนให้พระอาจารย์ติดตามสอบถามและให้กำลังใจอยู่เสมอ	๗

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีโอกาส ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูป หรือคน พบว่า

๑. ในจังหวัดระยองนั้น มีสำนักพระปาฏิโมกข์ ที่วัดตะพุนทอง ซึ่งมีการส่งเสริม ดังนี้ ๑) มีการยกย่องเชิดชูในท่ามกลางสงฆ์ จัดฉลองให้แก่พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ๒) มีการจัดมอบกับปิยะภัณฑ์ และจัดทำเกียรติบัตร และ ๓) ให้ข้อคิดและความรู้ถึงความสำคัญและคุณค่าต่อประโยชน์ของพระผู้ทรงปาฏิโมกข์^{๔๑}

๒. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง หรือในเขตอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดระยอง ควรสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุเล็งเห็นถึงความสำคัญของพระปาฏิโมกข์และชักชวนให้ไปเรียนมากขึ้น อีกทั้งช่วยสนับสนุนทางด้านปัจจัยต่าง ๆ เนื่องจากมีสำนักมีสำนักเรียนภายในจังหวัด ซึ่งมีโอกาสมากกว่าในจังหวัดอื่น^{๔๒}

๓. ให้มีการแนะนำสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจเข้ามาสมัครเรียนที่สำนักเรียนปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด เพื่อจะเป็นพระผู้ทรงที่ทำหน้าหน้าที่ทรงพระปาฏิโมกข์ที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยและธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์ในการลงอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือน^{๔๓}

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๔. ทางวัดในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ควรให้ทุนสนับสนุนพระภิกษุผู้ทรงปาฏิโมกข์ และเปิดโอกาสแก่ภิกษุผู้สนใจ เข้ามาฝึกฝนอบรมในสำนักเรียนปาฏิโมกข์ และทดสอบภูมิความรู้ความสามารถ ให้คำแนะนำในส่วนที่ยังติดขัดอยู่เพื่อพัฒนาเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ที่สมบูรณ์^{๔๔}

๕. ให้โอกาสโดยหมั่นเวียนพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ที่ผ่านการเรียนทรงจำพระปาฏิโมกข์ได้ขึ้นแสดงในวันลงอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือนในเขตอำเภอเมือง เพื่อเป็นการให้พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ได้มีโอกาสทบทวนบทสวด และเกิดความชำนาญยิ่งขึ้น สมกับเป็นผู้รักษาสืบทอดไว้ซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์^{๔๕}

๖. ควรใช้โอกาสในการมีสำนักเรียนประจำจังหวัด จัดโครงการภายในจังหวัด ๑ วัด ๑ พระปาฏิโมกข์ คือ ให้แต่ละวัดส่งตัวแทนมา ๑ รูป เพื่อเรียนเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ หรือเปิดโอกาสให้แก่พระที่สนใจเข้ามาศึกษาเล่าเรียน โดยทางวัดให้การสนับสนุนทุนการศึกษาและปัจจัยอื่นๆ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ด้วย^{๔๖}

๗. ควรสนับสนุนวัดในเขตอำเภอเมือง หรือทั้งจังหวัดระยอง ในด้านบุคลากรทั้งภิกษุที่บวชใหม่และภิกษุที่บวชมาระยะหนึ่งแล้ว ให้เข้ามารับการอบรมฝึกหัดให้จบหลักสูตรอย่างน้อยตำบลละ ๑ รูป เพื่อความดีงามและรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัย ให้มีการลงปาฏิโมกข์ตลอดทั้งปี เพื่อความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง หรือทุก ๆ อำเภอในจังหวัดระยอง^{๔๗}

๘. เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่สามารถสวดพระปาฏิโมกข์ผ่าน ที่สามารถสวดได้ตามรูปแบบที่ถูกต้อง ได้ปฏิบัติหน้าที่ในศาสนพิธีกรรม และคณะสงฆ์มีการติดตามแผนในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี^{๔๘}

๙. ให้โอกาสส่งเสริมด้วยการให้ความสำคัญกับการสวดและฟังพระปาฏิโมกข์ให้เป็น สามารถเข้าใจในเนื้อหาของพระธรรมวินัย และจัดหาภิกษุผู้มีความพร้อม ส่งไปเข้าเรียนทรงจำปาฏิโมกข์ เมื่อเวลาทรงปาฏิโมกข์ จะได้มีความเชี่ยวชาญแม่นยำมากขึ้น^{๔๙}

๑๐. คณะสงฆ์ควรสนับสนุนและเปิดโอกาสให้จัดโครงการประชาสัมพันธ์การอบรมปาฏิโมกข์ และผลักดันสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัดให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและอาจจะมีโอกาสขยายสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้ในอนาคต และงานในส่วนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ประจำจังหวัดระยอง^{๕๐}

๑๑. ในการให้โอกาสกับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์นั้นอันดับแรก คือ ให้ส่งพระหนุ่มเณรน้อยมาหัดเรียนสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ ๒. เพิ่มและขยายสำนักเรียนให้มากขึ้นในพื้นที่อื่น และ ๓. ต้องเริ่มจากทางวัดมีการส่งเสริมในการทรงพระปาฏิโมกข์อย่างจริงจัง^{๕๑}

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๒. ในจังหวัดระยองนั้นมีโอกาสที่ดีเพราะมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ในจังหวัด ซึ่งทำให้พระสงฆ์ที่ต้องการศึกษาพระปาฏิโมกข์ไม่ต้องเดินทางไปเรียนยังที่ไกลๆ คณะสงฆ์จึงควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนแก่พระภิกษุในอำนาจปกครองของแต่ละวัดให้มาเรียนกันมากๆ^{๕๒}

๑๓. ทุกวัดควรจัดให้มีการลงอุโบสถปาฏิโมกข์ ทุก ๑๕ วัน สำหรับวัดที่มีพระน้อยหรือไม่ มีพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ก็ควรจัดให้มีการลงอุโบสถร่วมกันในเขตวันพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้พระได้มีโอกาสฟังปาฏิโมกข์ทุกรูปด้วย และเป็นต้นแบบให้พระที่สนใจเกิดความต้องการที่จะเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์บ้าง^{๕๓}

๑๔. สำนักเรียนปาฏิโมกข์ ควรเปิดโอกาสให้มีการจัดสอบพระปาฏิโมกข์ทุกๆ ปีทั้งพระรุ่นพี่ที่ทรงจำได้แล้วอาจจะกลับมาสอบเพื่อทบทวนตนเองอีกครั้ง และเปิดสอบให้แก่พระที่ทรงปาฏิโมกข์ทั้งจากในและนอกสำนักเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถและพระอาจารย์อาจให้คำแนะนำเพิ่มเติม^{๕๔}

๑๕. ในส่วนนี้คือ เจ้าอาวาส ตลอดจนพระผู้ใหญ่ในชั้นปกครอง ควรให้การส่งเสริมสนับสนุน และให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ สร้างโอกาสและแรงจูงใจ ทำเป็นโครงการหรือแผนงานที่ชัดเจน มีงบประมาณรองรับ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้พระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ ที่สนใจสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์เพิ่มขึ้น^{๕๕}

๑๖. การที่มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด คณะสงฆ์ก็ควรใช้โอกาสนี้ส่งเสริมสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทั้งในจังหวัดและจังหวัดอื่น มาศึกษาเล่าเรียน อีกทั้งชาวบ้านญาติโยมได้มีโอกาสร่วมบุญช่วยดูแลพระที่ตั้งใจเดินทางมาศึกษาด้วย^{๕๖}

๑๗. เมื่อมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด มีสถานที่เรียนและสอบให้แก่พระสงฆ์ ควรใช้โอกาสนี้ส่งเสริมและสนับสนุนในทุกๆ ส่วนของสำนักเรียน เช่น ที่พักของพระสงฆ์ที่เดินทางไกลมาจากจังหวัดอื่น เปิดโอกาสให้ญาติโยมเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลด้านภัตตาหารพระ^{๕๗}

๑๘. ให้มีการส่งเสริมในด้านทุนการศึกษาของพระสงฆ์ ส่งเสริมในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย มีการชักชวนให้พระภิกษุมาเรียนพระปาฏิโมกข์ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์บางรูปที่มีความสนใจเรียนพระปาฏิโมกข์แต่อาจจะยังไม่รู้ว่ามีสำนักเรียนอยู่ในพื้นที่จังหวัดระยอง^{๕๘}

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

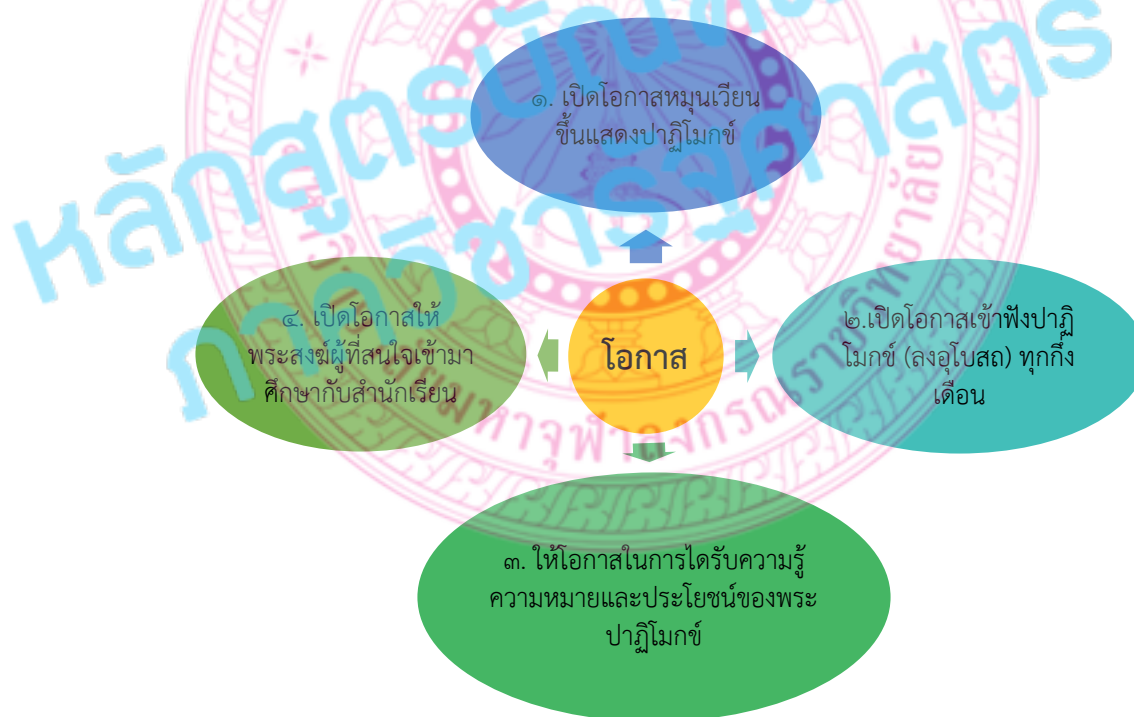
^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๙. ต้องใช้สื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น เพื่ออธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นโอกาสให้พระสงฆ์และบุคคลที่สนใจได้รับทราบถึงรายละเอียดของโครงการอบรมพระปาฏิโมกข์อย่างชัดเจนและเป็นระบบ^{๕๙}

๒๐. ให้ส่งเสริมการให้โอกาสในด้านการชักชวนพระสงฆ์ที่สนใจศึกษาพระปาฏิโมกข์ คณะสงฆ์และภาครัฐให้การสนับสนุนด้านทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ที่มาฝึกอบรมสวดท่องพระปาฏิโมกข์กับสำนักเรียนวัดตะพุนทอง จังหวัดระยอง และส่งเสริมอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย^{๖๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมะเมือง จังหวัดระยอง คือ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ ได้หมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ และให้พระสงฆ์ทุกรูปในเขตทุกพื้นที่ในจังหวัดระยองได้มีโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ (ลงอุโบสถ) ทุกกึ่งเดือน และให้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะได้ถ่ายทอดความรู้ ความหมาย และประโยชน์ทั้งในการทรงปาฏิโมกข์เองหรือเข้าฟัง ให้เข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษากับสำนักเรียนได้ โดยอาจจะต้องสร้างแรงจูงใจในเรื่องการสนับสนุนทุนการศึกษาและเชิดชูเมื่อผ่านการอบรมการสอบ

แผนภาพที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๓ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (โอกาส)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์	ให้โอกาสพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ได้ขึ้นแสดงในวันลงอุโบสถเพื่อทบทวนบทสวด	๑๘
๒. เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ (ลงอุโบสถ) ทุกกึ่งเดือน	ให้โอกาสโดยหมุนเวียนพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ได้ขึ้นแสดงในวันลงอุโบสถ	๑๒
๓. ให้โอกาสในการได้รับความรู้ ความหมาย และประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์	จัดการเสวนาหรือสัมมนาเพื่อแนะนำความรู้เกี่ยวกับความหมายและประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์	๘
๔. เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่สนใจเข้ามาศึกษากับสำนักเรียน	การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่สนใจเข้ามาศึกษาที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์,	๗

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีอุปสรรค ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูป หรือคน พบว่า

๑. สำหรับในด้านอุปสรรค คือ ๑. พระมีกิณนิมิตมากในขณะที่ให้ผู้ทรงจำไปแสดงแต่ละที่น้อยลง อันเนื่องจากการลงพระปาฏิโมกข์จะลงได้เฉพาะเข้าพรรษา ๒. เมื่อทรงจำได้แล้วจะไปแสดงยังวัดอื่นๆ การเดินทางไกลก็เป็นอุปสรรค เพราะขาดการสนับสนุนด้านทุนปัจจัยในการเดินทาง และ ๓. ขาดการเอาใจใส่ในการรักษาย่อยหย่อนในพระธรรมวินัย^{๖๑}

๒. สำหรับในด้านอุปสรรค คือ แต่ละปีพระนวกะหรือพระบวชเข้ามาใหม่น้อยลงมาก ซึ่งเป็นสาเหตุให้พระในแต่ละปีมีจำนวนน้อยลง เมื่อออกพรรษาก็สึกลาเพศออกไป บางก็ใช้เวลาบวชไม่นาน อีกทั้งขาดแรงจูงใจ ขาดความสนใจ ขาดความรู้และยังไม่ทราบถึงประโยชน์ของการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์อย่างลึกซึ้ง^{๖๒}

๓. ไม่มีพระที่สนใจมาเรียนทรงจำพระปาฏิโมกข์หรือหากมีก็น้อยมาก คณะสงฆ์ขาดการประชาสัมพันธ์ให้แก่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อย่างต่อเนื่อง อาจทำให้ข่าวสารไปไม่ถึงพระที่สนใจแต่

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ไม่ทราบว่าจะติดต่อสำนักเรียนได้จากช่องทางไหนอย่างไร ต้องเพิ่มวาระการแจ้งข่าวสารให้กับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์เวลาที่มีประชุมสงฆ์^{๖๓}

๔. สืบเนื่องมาจากพระที่บวชอยู่ประจำพรรษามีจำนวนน้อยลง บางรูปเมื่อเข้ามาศึกษาอบรมการทรงจำพระปาฏิโมกข์แล้ว ความอดทนและความตั้งมั่นมีน้อย ขาดกำลังใจทำให้ถึงกลางครั้นน่าเสียดาย และสำนักเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดรับพระรุ่นใหม่ๆ เข้ามารับการอบรมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย^{๖๔}

๕. อุปสรรคโดยรวมไม่น่าจะมี ที่เห็นก็จะมีในส่วนของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ใคร่รู้ใคร่เรียนอยากศึกษาในด้านนี้มีน้อยมาก ทั้งพระสงฆ์ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองหรือพระสงฆ์ในจังหวัดระยอง ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์และพระผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนอำนวยความสะดวกและปัจจัยในส่วนอื่น ๆ ก็ตาม^{๖๕}

๖. ในส่วนของอุปสรรค คือ ขาดผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนทรงจำพระปาฏิโมกข์ โดยเฉพาะพระในจังหวัดระยอง ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากต่างจังหวัดทั้งสิ้น เพราะขาดการแนะนำประชาสัมพันธ์และสนับสนุนในจังหวัด เนื่องจากยังไม่มีแผนให้ความสำคัญกับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อยู่ในลำดับแรก^{๖๖}

๗. ไม่มีการเตรียมการด้านการวางแผนการเตรียมการในการจัดฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ควรจัดหาและสรรหาบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ส่วนการปฏิบัติงานยังขาดประสิทธิภาพอยู่ ควรมีผู้ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามกระบวนการที่วางไว้ และควรปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเพิ่มความเหมาะสมและสะดวกต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม^{๖๗}

๘. อุปสรรคในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ คือ ทุกวันนี้มีพระบวชน้อยและบวชเข้ามาไม่นานก็สึกไป โดยส่วนมากบวชเพียงแค่ ๑๕ หรือ ๗ วันเท่านั้น ส่วนบางท่านที่บวชเข้ามาแล้วแต่ก็ไม่สามารถสวดได้ เพราะอ่านหนังสือไม่ออกพื้นฐานการศึกษามีมาน้อยหรือเป็นพระที่มีอายุมากบ้างก็เป็นปัญหาและอุปสรรคในส่วนนี้^{๖๘}

๙. ในด้านอุปสรรค คือ แต่ละวัดมีความพร้อมในการมีภิกษุผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ไม่เหมือนกัน บางวัดมีพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์แต่บางวัดไม่มี และบางวัดจัดให้มีการลงอุโบสถเพื่อฟังพระปาฏิโมกข์ทุกวันพระ ๑๕ ค่ำ แต่วัดที่ไม่มีพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ก็ปล่อยละเลยการลงอุโบสถไปก็มี^{๖๙}

๑๐. อุปสรรคหลักๆ คือ มีผู้อุปการะหรือผู้ที่ให้การสนับสนุนน้อยทั้งคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการระดับปกครอง อีกทั้งมีพระที่สนใจเข้ารับการศึกษาอบรมก็น้อยเช่นกัน ควรหามาตรการในการสนับสนุนพระที่สนใจและสนับสนุนสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการทรงจำพระปาฏิโมกข์มากกว่านี้^{๗๐}

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๑๑. ปัญหาและอุปสรรคที่พบเห็นกับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑) ไม่มีนักเรียนในพื้นที่ผู้สนใจที่จะเข้ามารับการอบรมหรือมีก็น้อยมาก ๒) เมื่อเข้ามาเรียนแล้วก็ไม่มีความอดทนฟังต่อ ๆ กันมาว่าจบยากจึงเกิดความท้อถอยบางรายถึงกับเลิกเรียนกลางคัน ๓) ขาดการสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่^{๗๑}

๑๒. ในด้านอุปสรรค คือ หาพระภิกษุผู้ที่มีความสนใจและมีความประสงค์ที่จะเข้ามาเรียนท่องจำพระปาฏิโมกข์ค่อนข้างน้อย อยากให้ทางคณะสงฆ์ร่วมกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้มีการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้พระภิกษุมาเรียนท่องจำพระปาฏิโมกข์ให้มากกว่านี้ เพราะปัจจุบันมีน้อย^{๗๒}

๑๓. คณะสงฆ์อำเภอเมือง ไม่ให้ความสำคัญในการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์เท่าที่ควร และไม่มีการกระตุ้นแรงจูงใจให้พระเข้ามาเรียนสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ คิดว่าจุดนี้เป็นอุปสรรคที่สำคัญ ควรปรับปรุงในจุดนี้เพราะสำคัญมาก เนื่องจากการประพฤติปฏิบัติรักษาตามพุทธบัญญัติและพระธรรมวินัย^{๗๓}

๑๔. โดยภาพรวม คิดว่าไม่มีอุปสรรคแต่อยากจะให้พระภิกษุที่สนใจเข้ามาเรียนสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์กับสำนักเรียนที่วัดตะพุนทอง เพื่อเพิ่มจำนวนพระที่สามารถท่องท่องจำพระปาฏิโมกข์ได้มากขึ้น เพราะบางวัดที่ห่างไกลไม่มีพระที่สามารถสวดท่องปาฏิโมกข์ได้ และยังมีอุปสรรคเรื่องการเดินทางอีกด้วย^{๗๔}

๑๕. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ยังไม่ให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณเท่าที่ควร ขาดบุคลากรพระอาจารย์และแนวทางส่งเสริมที่ชัดเจน พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์เดิมมีน้อยอยู่แล้วก็จะคลายความเพียร พระสงฆ์ผู้สนใจจะศึกษา ท่องจำพระปาฏิโมกข์ใหม่ๆ ก็ไม่ค่อยมี^{๗๕}

๑๖. สำหรับในด้านอุปสรรค คือ ขาดการสนับสนุนจากคณะสงฆ์และญาติโยม เพราะไม่ทราบข่าวว่ามีการจัดอบรมพระปาฏิโมกข์ ทางคณะญาติโยมจะได้เข้าร่วมทำบุญเลี้ยงภัตตาหารและถวายปัจจัยในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นทุนสนับสนุนให้กับพระที่เข้ามาเรียนกับสำนักเรียนวัดตะพุนทองต่อไป^{๗๖}

๑๗. ในเรื่องของอุปสรรค คิดว่าคณะสงฆ์ต้องมีมาตรการดูแลและเข้าถึงสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ให้มากกว่านี้ เพราะในการเรียนของพระปาฏิโมกข์ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนการฝึกอบรมและการฝึกซ้อมสวดท่องจำ ญาติโยมพอจะช่วยให้ในบางส่วนแค่ถวายอาหารและน้ำปานะเท่านั้น^{๗๗}

๑๘. เท่าที่เห็นพระภิกษุที่มาเรียนมีจำนวนน้อย บางพรรษามีเข้ามาเรียนไม่กี่รูป และในส่วนของพระอาจารย์ก็มีน้อยเช่นกัน คณะสงฆ์หรือสำนักเรียนปาฏิโมกข์ควรจะมีการประชาสัมพันธ์

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

สถานที่และหลักสูตรของหลักสูตรการเรียนพระปาฏิโมกข์ให้มากกว่านี้ เพื่อเพิ่มจำนวนพระที่สนใจให้มากขึ้น^{๗๘}

๑๙. มีการเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์น้อยมาก พระที่สนใจอาจจะยังไม่ทราบข่าวว่ามีสำนักเรียนหรือว่ากำหนดเปิดรับสมัครเรียนเมื่อไร สำหรับพระที่เรียนอยู่ควรจัดทำบัตรประจำตัวให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบว่ากำลังศึกษาพระปาฏิโมกข์อยู่ จะได้บอกต่อพระรุ่นต่อ ๆ ไปที่สนใจให้เข้ามาเรียน^{๗๙}

๒๐. ปัจจุบันภิกษุที่ให้ความสนใจในการทรงพระปาฏิโมกข์มีน้อย อาจจะเป็นเพราะมีความยากและฟังต่อ ๆ กันมาว่ายากมากและไม่มีความตั้งใจที่แน่วแน่ขาดความพยายาม อาจจะทำให้เกิดความกลัวก่อนที่จะเข้ามาเรียนที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ จึงทำให้ภิกษุไม่สนใจที่จะสวดท่องจำ^{๘๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประเด็นหลัก คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ของภิกษุ ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ที่เป็นผู้สืบทอดรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัย อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์เองและทางฝ่ายราชการบ้านเมือง รวมไปถึงปัญหาการบวชเข้ามาเป็นพระสงฆ์ในปัจจุบันมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

แผนภาพที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)

ตารางที่ ๔.๔ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (อุปสรรค)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง	เราสามารถปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้สื่อดิจิทัล เช่น การจัดสัมมนาออนไลน์	๑๓
๒. ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ของภิกษุ	สร้างรางวัลเชิดชู และทำงานร่วมกับสื่อเพื่อเผยแพร่ประโยชน์และกระตุ้นแรงจูงใจ	๑๒
๓. ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์	สร้างความมุ่งมั่นและภาคภูมิใจในการปฏิบัติธรรมและรักษาพระธรรมวินัยต่อไป	๑๐
๔. ขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์เองและทางฝ่ายราชการบ้านเมือง	สร้างความร่วมมือและเพิ่มการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน, เช่น การจัดตั้งโครงการร่วมกับภาครัฐ	๑๐

๔.๒ องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการวางแผน ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในด้านการวางแผน การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการวางแผนตามขั้นตอน ดังนี้ ๑. มีการคัดเลือกบุคลากรในเขตอำเภอเมืองหรือพื้นที่อื่นในจังหวัด นำมาฝึกฝนให้ชำนาญ ๒. ส่งไปแสดงในที่ต่างๆ เพื่อให้เห็นความสามารถ ๓. มีการจัดสอบท่องสวดพระปาฏิโมกข์ ๔. มีการมอบปัจจัยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจและติดตามผล^{๔๑}

๒. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการวางแผนโดยมีการจัดตั้งสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ที่วัดตะพุนทอง แต่ยังไม่มีความต่อเนื่องในการขยายหรือพัฒนาสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ให้เป็นที่รู้จักและโดดเด่น ในเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอนภิกษุผู้ทรงพระปาฏิโมกข์^{๔๒}

๓. ในแต่ละปีมีการจัดทำแผนโครงการ การเปิดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นโดยสำนักเรียนวัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ส่วนในการวางแผนในหลักสูตรนั้นยังไม่มีเป็นระบบ เพราะโดยส่วนใหญ่จะถ่ายทอดกันแบบท่องจำที่ทำตามๆ กันมา และพระอาจารย์จะเรียกมาทดสอบเป็นระยะ^{๔๓}

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๔. ปัจจุบันยังไม่มีการวางแผนรองรับไว้ เพราะไม่มีเรื่องเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ถูกบรรจุไว้ในวาระการประชุมคณะสงฆ์ เพื่อขยายหลักสูตรแผนการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ในเขตอำเภอเมืองและในระดับจังหวัด^{๘๔}

๕. แผนที่วางไว้ คือ คณะสงฆ์โดยการนำของหลวงพ่ोज้าคณะจังหวัด ได้มีดำริให้มีแผนเพิ่มจำนวนพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ให้มากขึ้นกว่าที่มีในปัจจุบัน ด้วยเนื่องจากที่เรามีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ภายในจังหวัดเอง อีกทั้งยังมีบุคลากรพระอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถการสวดพระปาฏิโมกข์โดยเฉพาะ^{๘๕}

๖. การวางแผนของสำนักเรียนวัดตะพุนทอง คือ การจัดอบรมและจัดสอบระดับจังหวัด และเปิดรับสมัครพระสงฆ์ผู้สนใจเรียนทรงจำพระปาฏิโมกข์จากทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มจำนวนพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ให้มากขึ้น ให้เพียงพอต่อการลงอุโบสถทุกวันอย่างทั่วถึง โดยเริ่มจากภายในเขตพื้นที่อำเภอเมืองก่อน แล้วจึงขยายไปในเขตอำเภออื่น ๆ ในจังหวัด^{๘๖}

๗. ควรจัดการวางแผนก่อนให้มีความกำหนดการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนของการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมได้ประโยชน์อย่างสูงสุด สำหรับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของอำเภอเมือง จังหวัดระยองนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนงาน และกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนจนเป็นที่เข้าใจกันว่าจะต้องทำอะไร โดยกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะดีที่สุด เพื่อผลลัพธ์ที่ดีตามที่คาดหวังไว้^{๘๗}

๘. ในด้านการวางแผน (plan) เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมพระสงฆ์ให้ฝึกสวดปาฏิโมกข์ที่ชัดเจน มีการมอบหมายให้พระอาจารย์ผู้ดูแลการฝึกสวด โดยการส่งไปศึกษาอย่างสำนักเรียนปาฏิโมกข์ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมตามขั้นตอนของการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมหรือผู้ฝึกสวดปาฏิโมกข์ได้รับประโยชน์สูงสุด^{๘๘}

๙. ควรมีการวางแผนในการส่งเสริมพระปาฏิโมกข์ คือ ให้ทุกวัดมีภิกษุผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ประจำในแต่ละวัดและต้องกำชับให้มีการสวดพระปาฏิโมกข์ลงอุโบสถทุกวันพระ ๑๕ คำ ให้เป็นไปตามพระวินัย อาจจะเริ่มในเขตพื้นที่อำเภอเมืองก่อนให้เป็นต้นแบบ และขยายไปยังทุกพื้นที่ในจังหวัด^{๘๙}

๑๐. เริ่มจากการวางแผนให้พระสงฆ์ทุกรูปลงฟังพระปาฏิโมกข์ของแต่ละเขตแต่ละวัดและส่งเสริมให้พระสงฆ์เล็งเห็นถึงความสำคัญในการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน เพิ่มการให้ความรู้และประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ โดยเจ้าอาวาสหรือพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ด้วย^{๙๐}

๑๑. ในด้านการวางแผน ควรเริ่มจาก ๑. เปิดสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ๒. หารุ่นที่ถ่ายทอดวิชาให้กับรุ่นแบบรุ่นสู่รุ่น ๓. มีการพัฒนารูปแบบการสอนให้ทันสมัย ๔. มีการเพิ่มองค์

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์และพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ และ ๕. มีการแนะนำประชาสัมพันธ์ อย่างเป็นระบบ^{๙๑}

๑๒. มีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ ถึงการเรียนการสอนและมีการจัดสอบพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ แจ้างถึงกำหนดเวลาการเรียนการสอนและรายละเอียดต่าง ๆ ของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ให้ข่าวสารสามารถกระจายได้ในวงกว้างในหมู่พระสงฆ์ ทั้งในเขตอำเภอเมือง ในระดับจังหวัด เพื่อขยายไประดับประเทศในอนาคต^{๙๒}

๑๓. แผน คือ วัดไหนที่ไม่มีพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้ ให้ส่งมาเรียนที่สำนักเรียนประจำจังหวัด โดยให้จัดเป็นกิจกรรมหลักที่สามารถทำได้ในทุก ๓ เดือน หรือทุกปี มีการซ่อมทบทวนให้ออกเสียงอักขระชัดเจนอยู่เสมอ ให้เพิ่มการประชาสัมพันธ์ มีการจัดสอบแข่งขัน มีการมอบรางวัล เพื่อให้เป็นการวัดระดับความสามารถและมีความกระตือรือร้นมากขึ้น สร้างแรงจูงใจ^{๙๓}

๑๔. สำหรับการวางแผน ควรมีแผนในเรื่องการสนับสนุนทุนปัจจัยให้สำหรับพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ และคณะสงฆ์มอบทุนเพื่อสนับสนุนให้แก่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์เพื่อใช้ในการจัดอบรมและการจัดสอบพระปาฏิโมกข์ เพื่อสามารถจัดการอบรมและการสอบวัดผลได้ในทุก ๆ ปี^{๙๔}

๑๕. เจ้าอาวาส พระเจ้าคณะผู้ปกครอง ต้องหาแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนที่เหมาะสม ควรให้ความสำคัญ มีแบบแผนที่ชัดเจน เช่น มีแผนโครงการอบรมจากบุคลากรที่มีความรู้ด้านนี้ โดยเฉพาะ เผยแพร่ให้พระสงฆ์มีความรู้และตระหนักถึงประโยชน์เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการลงอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือน^{๙๕}

๑๖. สำหรับการวางแผน คือ การมีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ที่สามารถผลิตพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ได้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อการสวดพระปาฏิโมกข์ทุกวัด ที่ต้องสวดทุกวันพระ ๑๕ คำ หรือบางวัดอาจจะสวดพระปาฏิโมกข์ทุก ๆ วันพระ ส่วนญาติโยมไม่ได้ร่วมฟังกับพระด้วย^{๙๖}

๑๗. สำนักเรียนปาฏิโมกข์วัดตะพูนทอง มีแผนจัดการสอบของพระปาฏิโมกข์อยู่ทุกปี ควรมีแผนในการดูแลพระสงฆ์ที่เข้าสอบให้มากกว่านี้ ในเรื่องกฎที่หัก การถวายภัตตาหารในระหว่างที่เรียนอยู่ที่สำนักเรียน หรือการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พระคุณเจ้าที่มาเรียนกับสำนักเรียนที่วัดตะพูนทอง^{๙๗}

๑๘. ควรมีการวางแผนและรูปแบบการเรียนการสอน และมีการแจ้างกำหนดเวลาของการเรียน และการจัดสอบให้มีรูปแบบมากกว่านี้ คณะสงฆ์พระผู้ใหญ่ควรเข้ามาให้การสนับสนุนในด้าน

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

ปัจจัยทั้ง ๔ ด้านแก่พระสงฆ์ที่เดินทางมาเรียนสวดปาฏิโมกข์กับสำนักเรียนวัดตะพุนทอง ที่เดินทางไกลมาจากต่างจังหวัด^{๙๘}

๑๙. ควรมีการวางแผนการส่งเสริมที่ชัดเจน มีสถานที่เรียนและที่พักให้แก่พระสงฆ์ที่เดินทางมาเรียนที่เหมาะสม และมีแผนการประชาสัมพันธ์กำหนดแจ้งการเปิดเรียนสวดพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้พระสงฆ์จากทุกพื้นที่และที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดสามารถเข้ามาเรียนตามกำหนดเวลาได้^{๙๙}

๒๐. การวางแผนของสำนักเรียน ควรมีการวางแผนที่ชัดเจนมั่นคง ให้เป็นที่น่าเชื่อถือทั้งของคณะสงฆ์เองและญาติโยม เพื่อที่จะได้ทราบถึงกำหนดเวลาในการเรียนของพระปาฏิโมกข์ ญาติโยมสามารถเตรียมภัตตาหารและน้ำปานะมาร่วมถวายตามเวลาที่กำหนดการเรียนและการสอบของพระ^{๑๐๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง โดยเริ่มจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการให้ความรู้และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือนตามธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์ วางแผนเพิ่มจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ให้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อเพียงพอต่อการรองรับการลงอุโบสถของทุกวัด มีแผนการปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรพระอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเข้ามาเสริมในสำนักเรียนปาฏิโมกข์ มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเป็นสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ต้นแบบที่จะสามารถนำไปขยายต่อยอดในเขตพื้นที่อำเภออื่นจนถึงระดับจังหวัดต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)

สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผน (Plan)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการให้ความรู้ และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน	ฝึกฝนให้ผู้ปฏิบัติมีความเคารพต่อ พระธรรมและสังฆธรรม และช่วยให้ ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่	๑๖
๒. เพิ่มจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ให้มีจำนวนมากขึ้น	การวางแผนเพื่อปรับปรุงและขยาย หลักสูตรการศึกษาพระปาฏิโมกข์	๑๑
๓. ปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน	การเพิ่มบุคลากรพระอาจารย์ที่มี ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเข้า มาเสริมในสำนักเรียนปาฏิโมกข์.	๘
๔. วางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็น ระบบ เพื่อเป็นสำนักเรียนต้นแบบ	มุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบการศึกษา และการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์	๕

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ในด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการปฏิบัติตามแผน ในการส่งเสริม พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในด้านการปฏิบัติตามแผน การส่งเสริม พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. เมื่อวางแผนแล้วได้ลงมือดำเนินการ ดังนี้ คือ ๑. จัดหาสถานที่ฝึกอบรมให้สำหรับพระ ในพื้นที่และพระที่เดินทางมาจากที่อื่น ๒. มีการประชาสัมพันธ์และให้ความสำคัญของการรักษาพระ ธรรมวินัย (ศีล) ของภิกษุ และ ๓. มีการดูแลด้านความเป็นอยู่ขณะเข้าฝึกตลอดการอบรมจนกระทั่ง สอบจบโครงการ^{๑๐๑}

๒. มีการส่งเสริม การสอบพระปาฏิโมกข์ปีละครั้ง ซึ่งอยู่ในช่วงเข้าพรรษา ฉะนั้นต้องมีการวางแผนให้รัดกุมและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดใน ระยะเวลาอันสั้น ต้องย้อนกลับไปทำการวางแผนตั้งแต่ต้นแล้วลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้^{๑๐๒}

๓. ทางสำนักเรียนได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้คือ การประชาสัมพันธ์สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ เพื่อจัดหาพระสงฆ์เข้ามาศึกษาในสำนักเรียนให้เพิ่มมากขึ้น โดยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์กับวัดใน เขตพื้นที่เดียวกันและพื้นที่ใกล้เคียงให้ทั่วถึงทั้งจังหวัดระยอง และยังเป็นการสำรวจจำนวนพระที่มี ความสนใจเรียนสวดพระปาฏิโมกข์อีกด้วย^{๑๐๓}

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๔. คณะสงฆ์ยังไม่มีแผนสำหรับการสนับสนุนสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์หรือพระสงฆ์ที่สนใจศึกษาทรงจำพระปาฏิโมกข์อย่างจริงจัง ยังไม่มีทีมงานที่จะลงมือตามแผนพัฒนาส่งเสริมสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อย่างเห็นเป็นรูปธรรม ควรบรรจุลงในวาระการประชุมคณะสงฆ์ทั้งในระดับตำบล อำเภอและจังหวัดตามลำดับไป^{๑๐๔}

๕. การลงมือทำตามแผนคือ มีการสอนพระปาฏิโมกข์ตามขั้นตอนให้สำหรับผู้เรียน ที่มีความจำดีและสวดได้ถูกต้องตามอักขระวิธีภาษาบาลี เพื่อไม่ให้เกิดความวิบัติและมีข้อผิดพลาดในพระธรรมวินัย^{๑๐๕}

๖. การได้ลงมือทำตามแผนก็คือ ทางสำนักเรียนวัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้จัดให้มีการอบรมและจัดสอบพระปาฏิโมกข์ในทุกๆ ปี และคาดว่าจะจัดต่อเนื่องไปในอนาคต เพื่อส่งเสริมพระปาฏิโมกข์ให้แก่ภิกษุผู้สนใจเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์^{๑๐๖}

๗. การนำแผนงานไปปฏิบัติ เป็นการบ่งบอกถึงการตัดสินใจที่เลือกทางที่ดีที่สุด ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนและวัตถุประสงค์ การดำเนินงานจะต้องนึกถึงการให้ผลประโยชน์เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรบุคคล ปัจจัย วัสดุ อุปกรณ์ที่ได้จัดสรรมาจากคณะสงฆ์จังหวัดระยอง เพื่อใช้สอยให้เกิดประโยชน์ เพื่อการดำเนินงานตามแผนแก่ภิกษุผู้ทรงจำปาฏิโมกข์อย่างแท้จริง^{๑๐๗}

๘. พระสงฆ์ที่สามารถสวดพระปาฏิโมกข์ได้หรือฝึกสวดได้แล้วและผ่านการทดสอบ จะได้ปฏิบัติหน้าที่ในพิธีกรรมที่พระสงฆ์ได้ฝึกสวดตามรูปแบบการสวดที่ถูกต้อง มีการติดตามการปฏิบัติตามแผนส่งเสริมพระสงฆ์ตรงตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อให้แผนงานที่วางไว้ดำเนินไปได้สำเร็จลุล่วง^{๑๐๘}

๙. ในการลงมือทำตามแผนที่วางไว้นั้น ก่อนอื่นต้องจัดตั้งสำนักเรียนปาฏิโมกข์ เมื่อจัดตั้งสำนักเรียนแล้ว ก็ต้องจัดหาพระภิกษุที่มีความสามารถเพื่อนำไปฝึกฝนท่องจำพระปาฏิโมกข์ และสนับสนุนในด้านต่างๆ ออกกฏกำชับให้พระสงฆ์ทำตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด^{๑๐๙}

๑๐. ตามแผนที่วางไว้ คือต้องสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ที่มาจากแต่ละวัด ทั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และที่มาจากจังหวัดอื่น เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมีแรงจูงใจกระตุ้นให้พระที่เข้ารับการอบรมเกิดความพากเพียร และสำเร็จสอบผ่านทุกรูป^{๑๑๐}

๑๑. มีการลงมือทำตามแผนของสำนักเรียนปาฏิโมกข์ คือ ๑) เปิดสำนักเรียนที่ให้ความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ๒) มีการถ่ายทอดกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องเพื่อพัฒนาตนเองในการสวดและ ๓) หลักการสอนถูกต้องตรงตามพระวินัย^{๑๑๑}

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๒. สำนักเรียนได้ปฏิบัติลงมือทำตามแผนที่วางไว้ คือ มีการเปิดสอบซึ่งเป็นสนามสอบระดับจังหวัดที่วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ซึ่งเดิมจะต้องเดินทางไปสอบที่วัดพิบูลทอง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดสิงห์บุรี ทำให้พระสงฆ์ในจังหวัดระยองหรือจังหวัดใกล้เคียงเดินทางไปสอบสะดวกขึ้น^{๑๑๒}

๑๓. ได้มีการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว คือ ที่วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยองได้มีการเปิดสอนฝึกอบรมให้แก่พระสงฆ์ผู้สนใจทรงจำพระปาฏิโมกข์ และเมื่อสำเร็จในการเรียนการฝึกอบรมแล้ว ทางสำนักเรียนก็ได้มีการจัดสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถของผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ด้วย^{๑๑๓}

๑๔. มีการจัดตั้งสำนักเรียนเพื่อฝึกอบรม และจัดสถานที่สอบให้แก่พระที่ฝึกอบรมกับทางสำนักเรียนและพระจากต่างจังหวัด ที่มาสอบเพื่อทดสอบความรู้และได้รับการรับรองจากสำนักเรียนวัดตะพุนทอง จังหวัดระยอง^{๑๑๔}

๑๕. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในแต่ละปีควรมีการสำรวจพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ สร้างแรงจูงใจ มีทุนสนับสนุน ยกย่องเกียรติคุณในความเพียรความอดทน เพื่อสร้างพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์รุ่นใหม่ ๆ และเป็นกำลังใจพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ท่องจำสาธยาย เพื่อรับภาระพระศาสนาได้นี้สืบไป^{๑๑๕}

๑๖. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้ทำโครงการเปิดสอนสวดพระปาฏิโมกข์ และจัดการสอบภายในวัดทุกปี โดยทำตามแผนที่วางไว้ จนถึงเวลาพระที่มาเรียนสำเร็จการศึกษาทุกรูป และทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ยังได้มีแผนให้กรรมการวัดได้มีส่วนร่วมในการดูแลพระที่เดินทางจากต่างจังหวัดที่มาเรียนกับสำนักเรียนวัดตะพุนทองด้วย^{๑๑๖}

๑๗. ทางสำนักเรียนวัดตะพุนทอง ได้รับการอนุเคราะห์จากวัดต่างๆ ให้ลงมือทำการสอน และจัดสอบพระปาฏิโมกข์ เป็นแผนที่วางไว้จากคณะสงฆ์เมืองระยอง และได้มีการวางแผนกับกรรมการของวัดในการให้ญาติโยมที่อยู่ใกล้เคียง เข้ามาช่วยกันดูแลจัดภัตตาหารถวายแก่พระที่เรียนพระปาฏิโมกข์ด้วย^{๑๑๗}

๑๘. สำนักเรียนวัดตะพุนทองมีการทำตามแผนที่วางไว้และตามแนวทางมีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่มีมาตรฐานแก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทุกรูปที่เข้ามาศึกษา ทางผู้ใหญ่บ้านในละแวกวัดก็มีแผนแจ้งให้ชาวชุมชนทราบถึงการเรียนของพระปาฏิโมกข์ และได้จัดกำลังคนเข้ามาช่วยจัดสถานที่และมีแม่ครัวมาช่วยงานดูแลอาหารถวายด้วย^{๑๑๘}

๑๙. การให้พระที่ทรงพระปาฏิโมกข์ทุกวัดในเขตการปกครองของจังหวัดระยอง น่าจะอยู่ในแผนของการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อาจจะลงมือทำตามแผนที่ส่งเสริมสำนักเรียน

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

พระปาฏิโมกข์อยู่ เพราะมีพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากหลากหลายจังหวัดเข้ามาเรียนที่สำนักเรียนปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองจังหวัดระยอง^{๑๑๙}

๒๐. สำนักเรียนมีแผนที่จะส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มีมาตรฐาน ทั้งการเรียนการสอน เพื่อจบไปเป็นพระปาฏิโมกข์ที่มีคุณภาพมีการสวดท่องจำอย่างคล่องแคล่ว ซึ่งในระหว่างที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่ ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับชาวบ้านชุมชนในบริเวณใกล้เคียงมีแผนงานพลัดกันเข้ามาช่วยงานในส่วนต่าง ๆ ของวัด^{๑๒๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ในด้านการลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมะเมือง จังหวัดระยอง ขณะนี้ได้ลงมือปฏิบัติตามแผนได้เพียงบางส่วน คือการจัดโครงการอบรมและการจัดการสอบภายในสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองเป็นประจำทุกปี เพื่อรองรับพระสงฆ์ทั้งในเขตจังหวัดระยองและจากจังหวัดใกล้เคียงและที่มาจากต่างจังหวัดไกลๆ ทั้งนี้ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้ปฏิบัติตามแผนการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้ตั้งแต่แรก คือจะเน้นให้พระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ออกเสียงตามอักขระวิธีที่ถูกต้องชัดเจนตรงตามพระธรรมวินัย และกำลังขยายการลงมือปฏิบัติตามแผนในจุดสำคัญอื่นๆ เป็นลำดับ

แผนภาพที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

ตารางที่ ๔.๖ สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติ ตามแผน (Do)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การจัดโครงการอบรมภายในสำนัก เรียนเป็นประจำทุกปี	การวัดผลและการติดตามความก้าวหน้า เป็นส่วนสำคัญเพื่อปรับปรุงและพัฒนา โครงการอบรมให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต	๑๔
๒. การจัดการสอบภายในสำนักเรียน เป็นประจำทุกปี	นับเป็นการปฏิบัติที่สำคัญในการรักษา มาตรฐานการสอนและการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดไว้	๑๑
๓. สำนักเรียนได้ปฏิบัติตามแผนการ สอนตามหลักสูตรที่วางไว้	มุ่งเน้นที่การประเมินความคืบหน้าและ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียน การ ประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่ หลากหลาย	๑๐
๔. เน้นให้พระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ออก เสียงตามอักขระวิธีที่ถูกต้องชัดเจนตรง ตามพระธรรมวินัย	การออกเสียงตามอักขระวิธีที่ถูกต้อง สะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจในพระ ธรรมวินัยและสร้างความมั่นใจในการ ประกอบพิธีกรรมสงฆ์ด้วย	๖

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการตรวจสอบ ในการส่งเสริมพระสงฆ์
ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในด้านการตรวจสอบ การส่งเสริมพระสงฆ์
ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. พระอาจารย์ผู้สอนมีการให้คำแนะนำในการสวดปาฏิโมกข์และมีการจัดหาพระ
อาจารย์วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถให้ความกระจ่างแก่พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อไขข้อ
สงสัยในระหว่างการอบรมคอยประกบแก้ไขในส่วนที่ติดขัด และเสริมทางด้านเทคนิคในการสวดให้แก่
พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ซึ่งมีการตรวจสอบในระหว่างที่เรียนอยู่แบบเป็นระยะ^{๑๒๑}

๒. มีการตรวจสอบ โดยการคัดเลือกตรวจทานพระผู้สอบพระปาฏิโมกข์แต่ละรูป เพื่อให้
ผ่านเกณฑ์การทดสอบการสวดทั้งเรื่องความถูกต้องชัดเจนของอักขระ การออกเสียง สำเนียงในการ
สวดและการทำเวลาในการสวดที่เหมาะสม ให้ความผิดพลาดน้อยที่สุด ควรมีการสุ่มสอบในระหว่าง
เรียนเพื่อปรับแก้ได้ทันที่^{๑๒๒}

๓. ในด้านการตรวจสอบนั้น ภายในสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้มีการตรวจสอบและ
ทดสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อย่าง

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สม่ำเสมอ โดยมีพระอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด ถือว่ามีการตรวจสอบอยู่เป็นระยะเพื่อให้เกิดการพัฒนาในระหว่างที่ศึกษาทรงจำพระปาฏิโมกข์^{๑๒๓}

๔. เนื่องจากยังไม่มีการวางแผนและลงมือทำตามแผน จึงทำให้ยังไม่มีการตรวจสอบใดๆ ควรเริ่มจากการสำรวจตรวจสอบความต้องการของวัดต่างๆ ในพื้นที่เกี่ยวกับจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ก่อน ว่าขาดในพื้นที่ไหนในเขตปกครองจังหวัดระยอง แล้วหาแนวทางเพื่อส่งพระสงฆ์ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษาเพื่อเป็นผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์กับทางสำนักเรียน^{๑๒๔}

๕. ในการตรวจสอบ ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการจัดสอบขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อให้พระผู้สวดปาฏิโมกข์สวดได้อย่างถูกต้องชัดเจน ตรงตามแบบแผนและตรงตามพระธรรมวินัย และควรมีการตรวจสอบสำหรับพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ที่ผ่านการอบรมไปแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนและพัฒนาไปเป็นพระอาจารย์ผู้สอนต่อไปในอนาคตได้^{๑๒๕}

๖. ทางคณะสงฆ์ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ส่วนทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์นั้นได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของพระอาจารย์ผู้ฝึกสอน สำหรับพระที่ศึกษาอยู่ พระอาจารย์ผู้สอนจะมีการตรวจสอบเป็นระยะๆ เพื่อให้พระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรมได้ความรู้และมีความสามารถด้านนี้อย่างเต็มที่^{๑๒๖}

๗. ในเรื่องของการทำงานนั้นต้องมีความผิดพลาดเกิดขึ้น หากขาดการวางแผนที่ดีแล้ว ต้องมีการตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนเสมอ เพราะการสวดพระปาฏิโมกข์เป็นของยากต้องมีการทบทวนตรวจสอบข้อผิดพลาดในอักขระที่ท่องให้ถูกต้องเสมอ พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองระยองนั้น มีการวางแผนงานและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนตามกระบวนการที่วางไว้ ถ้าเกิดมีข้อบกพร่องอย่างไรก็ควรนำมาแก้ไขในครั้งต่อไป^{๑๒๗}

๘. วัดที่มีการส่งเสริมให้มีการสวดปาฏิโมกข์ พระสงฆ์ผู้ปกครองที่มีหน้าที่ดูแลต้องมีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบผลการสวดพระปาฏิโมกข์ มีการตรวจสอบผลการฝึกสวดในสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ และค้นหาข้อผิดพลาดในการทำงานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพื่อนำมาพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้มีมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น^{๑๒๘}

๙. ทางสำนักพระปาฏิโมกข์เรียนวัดตะพุนทอง มีการตรวจสอบผู้เรียนและทำการตรวจทานทบทวนอยู่เสมอ เพื่อให้มีความถูกต้องและแม่นยำในการสวด โดยพระอาจารย์ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านการสวดพระปาฏิโมกข์โดยตรง แต่ในส่วนงานด้านอื่นๆ สำหรับตัวพระที่รับการฝึกอบรมอยู่นั้นยังไม่ทราบว่าทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการตรวจสอบอย่างไร อะไรบ้าง^{๑๒๙}

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๐. มีการจัดสอบให้แก่พระสงฆ์ผู้ศึกษาท่องจำพระปาฏิโมกข์ภายในจังหวัดระยอง และมีการตรวจสอบต่าง ๆ เป็นไปตามขั้นตอนของทางสำนักเรียน ซึ่งตัวพระผู้เรียนท่องจำพระปาฏิโมกข์จะได้รับการตรวจสอบและทบทวนกับพระอาจารย์แบบย่อยในระหว่างที่เรียนอยู่ และจะมีการสอบใหญ่เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการเรียน^{๑๓๐}

๑๑. การตรวจสอบของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ คือ มีสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ที่จัดตั้งอย่างถูกต้อง โดยมีพระอาจารย์ที่มีความรู้เฉพาะด้านการสวดพระปาฏิโมกข์ถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการท่องจำ ทำให้สามารถตรวจสอบพระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนได้ และสามารถนำความรู้ในการสวดท่องจำไปใช้ได้จริงอย่างถูกต้อง^{๑๓๑}

๑๒. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการตรวจสอบโดยการเปิดสอบวัดระดับความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ที่ศึกษาท่องจำพระปาฏิโมกข์ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานทั่วไปในการตรวจสอบ คือ การออกเสียง อักษรวิธีที่ถูกต้องชัดเจน และการใช้เวลาในการสวดที่เหมาะสม เพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางเดียวกัน^{๑๓๒}

๑๓. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้จัดให้มีการสอบเป็นประจำทุกปี ควรให้คณะสงฆ์และพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจปกครองในจังหวัดระยอง ได้มีการประชุมร่วมกันในการหาแนวทางในการสอบให้มีมาตรฐานและการสวดในแต่ละพื้นที่ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น ในวันขึ้น ๘ ค่ำ สวดแบบหนึ่ง และวัน ๑๕ ค่ำ ควรสวดอีกแบบหนึ่ง^{๑๓๓}

๑๔. มีการวัดผลตรวจสอบ ในการส่งเสริมเรื่องการฝึกท่องจำเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้มีการจัดสอบให้แก่ผู้เข้าเรียนในทุกปี และในระหว่างที่เรียนอยู่ก็มีการตรวจสอบโดยได้รับความเมตตาจากพระอาจารย์ที่คอยถ่ายทอดเทคนิคความรู้ และคอยปรับแก้ไขให้สวดได้อย่างถูกต้องวิธีแก่พระผู้เรียนเป็นระยะ^{๑๓๔}

๑๕. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เมื่อมีแผนหรือแนวทางร่วมกันตามความเหมาะสม ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์แล้ว ก็ต้องทำตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบ ทำแบบสำรวจแบบประเมินประจำปี อีกทั้งคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยองต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนในส่วนนี้อย่างจริงจังด้วย^{๑๓๕}

๑๖. ที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีพระอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการสวดพระปาฏิโมกข์คอยตรวจสอบพระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนที่สำนักเรียน และยังตรวจสอบสถานที่สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของพระที่เข้ามาเรียนด้วย ในส่วนของญาติโยมในชุมชนก็มีส่วนร่วมช่วยตรวจสอบในด้านอุปฐากบริการอำนวยความสะดวกให้สำนักเรียนวัดตะพุนทองด้วย^{๑๓๖}

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๗. เมื่อพระที่เข้ามาเรียนกับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์แล้ว ทางสำนักเรียนได้จัดให้มีการสอบ เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของพระปาฏิโมกข์ที่มีความพร้อมจะไปแสดงปาฏิโมกข์ตามวัดต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัคตะพุนทองสำเร็จได้ตรงตามมาตรฐานของทางสำนักเรียนที่ได้ตั้งไว้^{๑๓๗}

๑๘. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัคตะพุนทองได้มีการจัดการอบรม และมีการจัดตรวจสอบวัดระดับความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาเป็นประจำทุกปี ในส่วนของญาติโยมหมู่บ้านที่ใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือทางวัคตะพุนทองทั้งด้านงานสถานที่และการจัดภัตตาหารถวายพระ เมื่อมีการจัดสอบให้แก่พระ^{๑๓๘}

๑๙. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัคตะพุนทองมีการจัดสอบปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ หรือมีการสอบตามที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์เปิดสอบประจำปี ทั้งสอบแบบสนามเล็กและแบบสนามใหญ่ ประจำจังหวัดจนถึงระดับภาค เป็นการตรวจสอบความสามารถในการสวดท่องจำของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการฝึกอบรมกับสำนักเรียนวัคตะพุนทอง^{๑๓๙}

๒๐. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัคตะพุนทองได้การจัดการอบรม มีการตรวจสอบวัดความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนที่วัคตะพุนทองเป็นประจำทุกปี เพื่อให้พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีความพร้อม เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วในการออกไปสวดพระปาฏิโมกข์ตามวัดต่าง ๆ หรือวัดตามพื้นที่ของตนเอง^{๑๔๐}

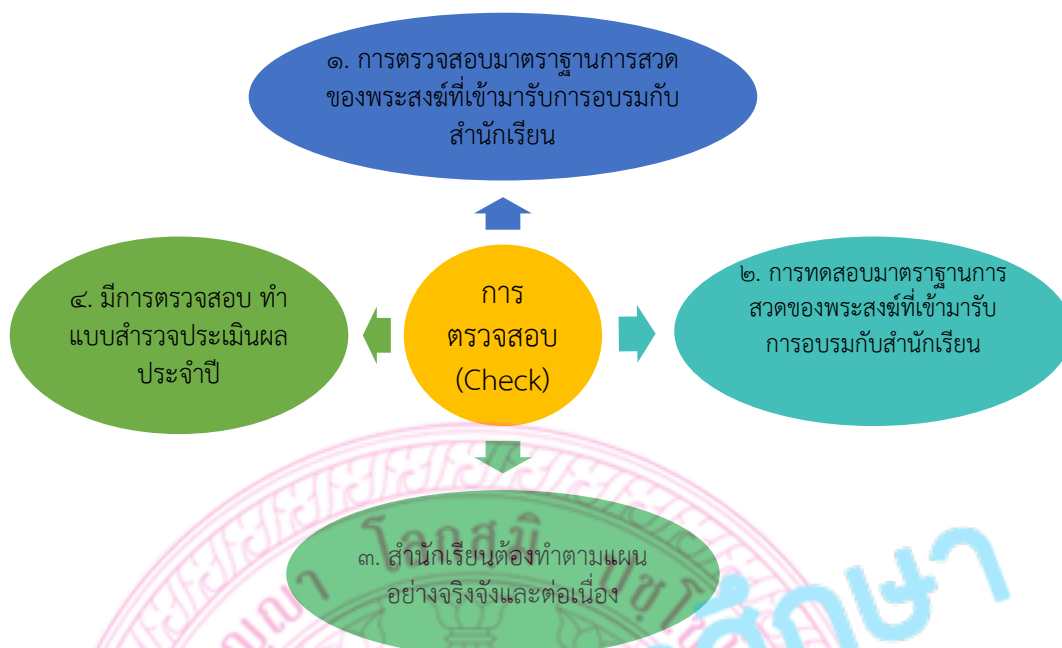
สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการตรวจสอบและทดสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน โดยมีพระอาจารย์ดูแลเพื่อให้พระผู้สวดปาฏิโมกข์สวดได้อย่างถูกต้องชัดเจน ตรงตามแบบแผนและตรงตามพระธรรมวินัย ทั้งนี้คณะสงฆ์อำเภอมะนัง จังหวัดระยองร่วมกันกับทางสำนักเรียนวัคตะพุนทอง ต้องทำตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบ ทำแบบสำรวจประเมินผลสำหรับหลักสูตรในการเรียนการสอนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขและให้เกิดการพัฒนาขึ้นตอนในทุก ๆ ด้านต่อไป

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)

ตารางที่ ๔.๗ สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)

สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบ (Check)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน	มีการตรวจสอบมาตรฐาน โดยมิใช่พระอาจารย์ดูแลเพื่อให้พระผู้สวดปาฏิโมกข์สวดได้อย่างถูกต้องชัดเจน	๑๑
๒. การทดสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน	ต้องมีการทดสอบคุณภาพการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรม และเพื่อเป็นการประเมินผลการเรียนรู้	๙
๓. สำนักเรียนต้องทำตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	เน้นความสำคัญของการติดตามการปฏิบัติการสอนอย่างเคร่งครัด	๖
๔. มีการตรวจสอบ ทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี	ทำแบบสำรวจประจำปี เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาในอนาคต	๔

๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม (Action)

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการปรับปรุงให้เหมาะสม ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. เจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ควรเพิ่มการปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงความสำคัญของพระปาฏิโมกข์ ต้องปรับปรุงวิธีการนำเสนอให้ความรู้และประโยชน์เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่ภิกษุทุก

รูป และส่งเสริมให้ทุกวัดในพื้นที่ที่มีการลงอุโบสถเช้าฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญของพระสงฆ์^{๑๔๑}

๒. การปรับปรุงแผนงานการตรวจสอบและติดตามผลให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจจะเพิ่มกองทุนสนับสนุนแก่นักเรียนพระปาฏิโมกข์และพระสงฆ์ผู้เข้าสอบ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน และสำหรับพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ด้วย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานและการขยายตัวของนักเรียนพระปาฏิโมกข์ต่อไป^{๑๔๒}

๓. นักเรียนพระปาฏิโมกข์ ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ เพื่อให้พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีการทรงจำที่ถูกต้อง การออกเสียงที่ชัดเจน ตามอักขระวิธี ตรงตามแบบแผนและพระวินัย ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์เจ้าอาวาสสำนักเรียนวัดตะพุนทอง โดยมีพระอาจารย์ที่มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญในการสวดบทพระปาฏิโมกข์^{๑๔๓}

๔. นักเรียนพระปาฏิโมกข์ยังใช้รูปแบบเดิม ๆ ในการท่องจำสำหรับการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะต้องเพิ่มการปรับปรุงด้านเทคนิคเฉพาะ ในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ ในส่วนนี้ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ในจังหวัดระยอง ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้จากนักเรียนพระปาฏิโมกข์จากพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงต่อไป^{๑๔๔}

๕. ควรปรับปรุงเวลาในการเรียนการสอน คืออาจจะไม่ต้องกำหนดว่าจะต้องท่องจำได้ภายในพรรษา หรือเพียง ๓ เดือน ให้สามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความสามารถของแต่ละคน หากยังสอบไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดก็สามารถกลับมาสอบใหม่ได้ เป็นการเปิดโอกาสให้พระผู้ทรงบางรูปที่มีความตั้งใจแต่อาจจะต้องอาศัยเวลามาก^{๑๔๕}

๖. ในส่วนของการปรับปรุง ทางสำนักเรียนปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง กำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงให้เหมาะสมในหลาย ๆ ส่วน เช่น ด้านงบประมาณ, ในส่วนของพระสงฆ์ผู้เข้ามาเรียน, ผู้ที่จะเข้ามาให้การสนับสนุน, ด้านสถานที่รองรับพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด, ด้านการประชาสัมพันธ์สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์, และอื่น ๆ^{๑๔๖}

๗. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองได้ทำการตรวจสอบพบข้อผิดพลาด และนำข้อผิดพลาดนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น มีการทบทวนในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินงานมาแล้วระยะหนึ่ง ได้ลงมือแก้ไขในจุดที่บกพร่องและพัฒนาในส่วนต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานในครั้งต่อไปเกิดประสิทธิภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น^{๑๔๗}

๘. การฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ให้ถูกต้องตามแบบแผนและวิธีการฝึกสวดให้ชัดเจน และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง พระอาจารย์ผู้ดูแลมีการดำเนินการด้านฝึกสวดปาฏิโมกข์ให้เป็นไปตาม

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ระบบขั้นตอน สำหรับการปรับปรุงให้เหมาะสมนั้น ต้องนำผลการปฏิบัติที่ได้มาวิเคราะห์ข้อผิดพลาด และนำมาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไปอีก^{๑๔๘}

๙. ควรมีการปรับปรุงในเรื่องของการลงอุโบสถในทุกกึ่งเดือน สำหรับวัดที่มีพระภิกษุน้อย และไม่มีพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ทางเจ้าคณะปกครองในส่วนเจ้าคณะตำบลควรให้มีการจัดฟังสวด พระปาฏิโมกข์ร่วมกัน เพื่อเป็นการรักษาระธรรมเนียมตามพุทธบัญญัติและพระธรรมวินัยให้ภิกษุลงฟัง พระปาฏิโมกข์โดยพร้อมเพรียงกัน^{๑๔๙}

๑๐. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้ดำเนินการปรับปรุงในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการสอนของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ และให้พระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามที่ตั้งใจ เป็นแบบอย่างให้พระสงฆ์ที่มีความสนใจสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ในรุ่นต่อไปเข้ามาศึกษาอบรมพระปาฏิโมกข์ต่อไป^{๑๕๐}

๑๑. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีการปรับปรุงให้เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ มีการปรับปรุงการส่งเสริมการท่องจำพระปาฏิโมกข์ให้ถูกต้องตามอักขระวิธี มีความชัดเจนและแม่นยำ อีกทั้งมีการปรับปรุงพัฒนาสถานที่และบรรยากาศของสำนักเรียน เพื่อให้เป็นไปตามพุทธบัญญัติที่ภิกษุจะต้องลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์^{๑๕๑}

๑๒. ในปัจจุบันทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนฝึกอบรมท่องจำพระปาฏิโมกข์ โดยใช้วิธีการสอนแบบเฉพาะความถนัดและความสามารถบุคคล แต่ยังมียึดหลักเกณฑ์และแนวทางตามพุทธบัญญัติและพระวินัย^{๑๕๒}

๑๓. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้ให้การสนับสนุนกับสำนักเรียนปาฏิโมกข์พอสมควรในระดับหนึ่ง เพื่อให้ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองได้ทำการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานได้ตามสมควรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และกับพระสงฆ์ที่จะเข้ามารับการฝึกอบรมทั้งในเขตพื้นที่จังหวัดระยองและที่มาจากจังหวัดอื่น^{๑๕๓}

๑๔. คณะสงฆ์ควรมีการปรับปรุงในเรื่องของการให้ความสำคัญแก่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ และปรับปรุงเรื่องการกวัดขึ้น คณะสงฆ์ควรออกกฎให้ทุกวัดลงอุโบสถ ฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือนตามธรรมเนียมของสงฆ์^{๑๕๔}

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

๑๕. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ควรปรับปรุงในเรื่องการให้ความรู้และให้พระสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ การลงอุโบสถ ให้ความสำคัญแก่พระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ อีกทั้งมีการสร้างแรงจูงใจ เช่น มีทุนสนับสนุน, มีการประกาศยกย่องชมเชย เป็นต้น^{๑๕๕}

๑๖. ในการปรับปรุง ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองมีการปรับปรุงด้านสถานที่ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพื่อต้อนรับพระสงฆ์ที่เดินทางเข้ามาเรียนจากต่างจังหวัด ให้ที่พักอาศัยตลอดระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียน แต่ควรปรับปรุงด้านการให้คุณค่าและให้การยกย่องพระปาฏิโมกข์มากกว่านี้^{๑๕๖}

๑๗. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ควรปรับปรุงคือ เรื่องของการให้ความสำคัญกับพระปาฏิโมกข์มากกว่านี้ ในมุมมองของญาติโยมคิดว่าพระปาฏิโมกข์นั้นมีคุณประโยชน์แก่งานพระศาสนา เพราะกว่าจะสวดท่องพระปาฏิโมกข์ได้นั้นเป็นของยาก ฉะนั้นควรให้ความสำคัญยกย่องเชิดชูให้มาก^{๑๕๗}

๑๘. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้ทำการปรับปรุงโดยการชักชวนให้พระในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความสนใจให้เข้ามาเรียนกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย และมีพระอาจารย์ผู้สอนที่มีความสามารถเฉพาะอยู่หลายรูป แต่ควรขยายสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ให้เป็นที่รู้จักได้กว้างขวางกว่านี้^{๑๕๘}

๑๙. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองมีการปรับปรุงสำนักเรียนที่ชัดเจน มีการดูแลสถานที่เรียนและที่พักสงฆ์ อำนวยความสะดวกให้พระสงฆ์ที่เข้ามาเรียน พร้อมมีพระพี่เลี้ยงในการสอบวัดระดับแบบตัวต่อตัว ทำให้มีความพร้อมทั้งด้านงานสถานที่ การเรียนการสอนการฝึกอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ได้มากขึ้น^{๑๕๙}

๒๐. มีการปรับปรุงด้านสถานที่เพื่อรองรับพระที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนพระปาฏิโมกข์ปรับปรุงด้านการดูแลพระสงฆ์ โดยให้ญาติโยมในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลภัตตาหารถวายพระช่วยเก็บกวาดทำความสะอาด ถือเป็นการทำบุญกับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองด้วย^{๑๖๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ในด้าน การปรับปรุง (Action) ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในปัจจุบันทางสำนักเรียนปาฏิโมกข์ได้มีการปรับปรุงในหลายด้านตัวอย่างเช่น ด้านสถานที่ ทั้งสถานที่ในการฝึกอบรมและกุฏิที่พักสงฆ์ เพื่อรองรับพระสงฆ์ที่สนใจเข้ามาศึกษาท่องจำพระปาฏิโมกข์ ในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังใช้รูปแบบเดิม แต่เพิ่มเติม คือ มีพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ที่มีความชำนาญเฉพาะมาสอนถ่ายทอดเทคนิคในการท่องจำ การออกเสียง ให้เป็นไปตามแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติ มีการติดตามผลสรุป

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

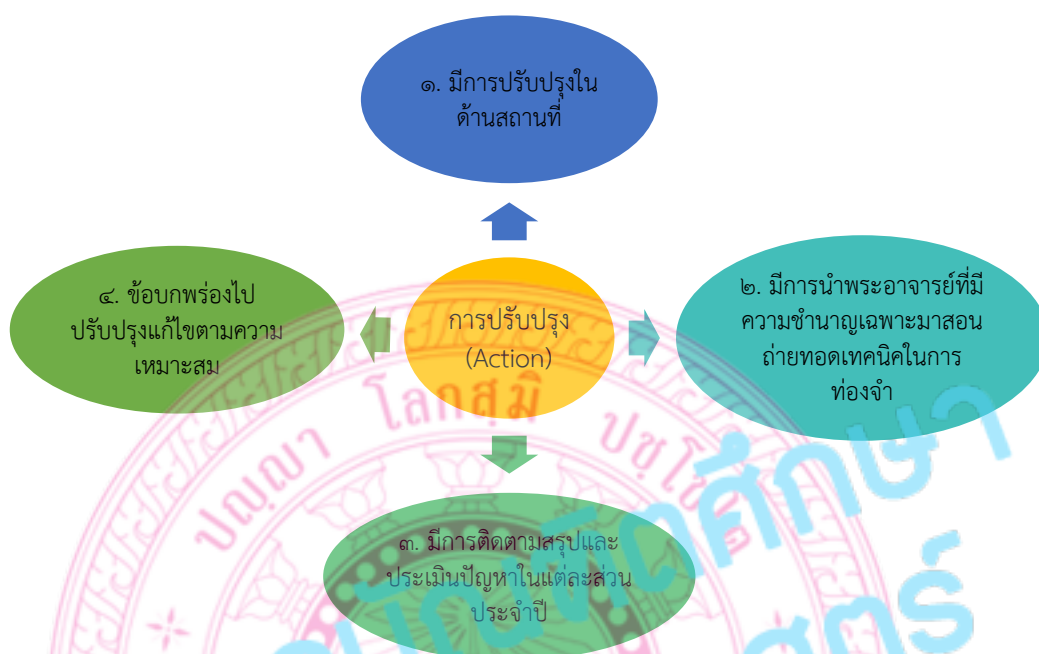
^{๑๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

และประเมินปัญหาในแต่ละส่วนประจำปี เพื่อนำข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงแก้ไขตามสถานะการณความเหมาะสมต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุง (Action)

ตารางที่ ๔.๘ สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุง (Action)

สรุปผลการวิเคราะห์ในด้านการปรับปรุง (Action)	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. มีการปรับปรุงในด้านสถานที่	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนเพื่อเอื้อต่อการส่งเสริมและการฝึกสอนพระสงฆ์	๑๔
๒. มีการนำพระอาจารย์ที่มีความชำนาญเฉพาะมาสอนถ่ายทอดเทคนิคในการท่องจำ	เป็นวิธีที่ช่วยให้พระสงฆ์ได้รับการฝึกสอนที่มีคุณภาพและเทคนิคการท่องจำที่ดีขึ้น	๑๔
๓. มีการติดตามสรุปและประเมินปัญหาในแต่ละส่วนประจำปี	การติดตามผลและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อค้นหาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการอบรม	๑๑
๔. ข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม	การยอมรับ และการแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการอบรมให้ดียิ่งขึ้น	๙

๔.๓ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์ อย่างไรบ้าง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. คณะสงฆ์ควรบรรจุและเน้นย้ำการให้ความรู้และความสำคัญของพระปาฏิโมกข์ลงในวาระการประชุม มีการแจ้งและบอกกล่าวให้ตระหนักและใส่ใจในการรักษาข้อวัตรปฏิบัติ สืลจารวัตรของภิกษุให้ถูกต้อง ในเวลาประชุมสงฆ์ ทั้งประชุมเองภายในวัดและประชุมระดับตำบลถึงระดับอำเภอ เพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงความเป็นภิกษุ^{๑๖๑}

๒. สำหรับคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองมีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ โดยมีสำนักเรียนสำหรับพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ เปิดให้มีการเรียนการสอนและทดสอบความรู้ และให้การรับรอง ยกย่องเชิดชูแก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่สอบผ่านตามรูปแบบของสำนักเรียน และประชาสัมพันธ์ประกาศแจ้งให้ทราบโดยทั่วกัน^{๑๖๒}

๓. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้มีการบอกกล่าวเรื่องการจัดการเรียนการสอนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ สำหรับพระรูปใดที่สนใจก็สามารถเข้ามาที่สำนักเรียนวัดตะพุนทองได้ จะได้รับความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงสามารถทรงพระปาฏิโมกข์ได้ แต่ควรบอกกล่าวในทุกโอกาสที่มีการรวมหมู่สงฆ์ และให้รายละเอียดที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจมากกว่านี้^{๑๖๓}

๔. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ก็จะใช้บางโอกาส เช่น เมื่อมีการอบรมพระใหม่ ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงงานและบทบาทโดยรวมของคณะสงฆ์ ซึ่งในบางครั้งได้กล่าวถึงสำนักเรียนปาฏิโมกข์ของเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยองด้วย ควรเพิ่มรายละเอียดความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการกระตุ้นแรงจูงใจให้พระที่บวชใหม่หรือพระที่มีพรชาสนใจศึกษาทางด้านนี้^{๑๖๔}

๕. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ก็จะเน้นให้ความรู้ ในเรื่องการออกเสียงอักขระ สำเนียง ที่ถูกต้องชัดเจนทุกคำ เพื่อรักษาสืบทอดพระธรรมวินัย เพราะการรักษาและสืบทอดให้ถูกต้องนั้นทำได้ยาก ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ จึงเน้นให้ความสำคัญในทุกด้านของพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ ให้ตรงตามธรรมเนียมปฏิบัติของสงฆ์มากที่สุด^{๑๖๕}

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

๖. มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ดี ไม่ใช่แค่ท่องจำไว้ขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์เท่านั้น แต่ต้องแสดงให้ถูกต้องชัดเจนตามอักขระวิธี ด้านบุคลิกภาพก็ต้องสำรวมระวังมีท่าทีที่สงบแต่ยังดูเข้มขลังและเรียบร้อย การนุ่งห่มก็เรียบร้อยพร้อมที่จะเป็นองค์แสดงพระปาฏิโมกข์ในท่ามกลางสงฆ์^{๑๖๖}

๗. ต้องมีการวางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมพระสงฆ์ให้ฝึกสวดปาฏิโมกข์ มีการกำหนดแนวทางการฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประโยชน์สูงสุด ในด้านการปฏิบัติ พระสงฆ์ที่สามารถสวดปาฏิโมกข์ได้ผ่านเกณฑ์ จะทำหน้าที่พิธีกรรมสงฆ์ ได้ฝึกการสวดพระปาฏิโมกข์ตามรูปแบบการสวดที่ถูกต้อง^{๑๖๗}

๘. มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการสวดพระปาฏิโมกข์ ในเรื่องพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ว่า สิ่งนี้ควร สิ่งนี้ไม่ควร แล้วจัดการอบรมสำหรับพระสงฆ์ผู้ทำการสวดพระปาฏิโมกข์ให้เข้าใจพระธรรมวินัยมากขึ้น เน้นการส่งเสริมและพัฒนา มีการประชุมบรรยายพระธรรมวินัยแก่ผู้สวดพระปาฏิโมกข์ให้ท่านผู้สวดได้มีความเข้าใจในเนื้อหาทั้งบาลีและแปลเป็นไทยมากขึ้น^{๑๖๘}

๙. ในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ควรควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในการทำข้อวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย ซึ่งจะต้องประกอบกับการลงมือประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย ซึ่งทางคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ก็ได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้ ผ่านการจัดฝึกอบรมในโอกาสต่าง ๆ ที่พระสงฆ์มาประชุมร่วมกัน^{๑๖๙}

๑๐. พระอาจารย์หรือเจ้าอาวาสสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ได้ให้ความรู้ถ่ายทอดการสอนให้แก่พระผู้ท่องจำตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้นจนสามารถทรงจำได้ และสำหรับพระสงฆ์ที่มีพื้นฐานมาแล้วก็สามารถเข้ารับการฝึกอบรมที่เข้มข้นเพิ่มเติมจากสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้เช่นกัน ในของส่วนคณะสงฆ์ก็ช่วยพัฒนาให้ความรู้ในส่วนอื่นด้วย^{๑๗๐}

๑๑. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์ คือ ๑) มีการจัดการฝึกอบรมพระปาฏิโมกข์เป็นประจำทุกปี ๒) มีการให้คำแนะนำสำหรับการสวดพระปาฏิโมกข์ที่ถูกต้องตรงตามแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติ และ ๓) มีการเรียนการสอนและจัดการสอบพระปาฏิโมกข์ประจำปี^{๑๗๑}

๑๒. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีฉันทามติประกาศให้วัดตะพุนทอง เป็นสำนักเรียนท่องจำพระปาฏิโมกข์ประจำจังหวัด โดยมีจัดการเรียนการสอน จัดการฝึกอบรมก่อนสอบ และจัดสอบวัดระดับความรู้ความสามารถของพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ รองรับพระสงฆ์ผู้ที่สนใจทั้งพระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดระยองและพระสงฆ์ที่มาจากต่างจังหวัด^{๑๗๒}

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๓. ในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์นั้นน้อยมากทั้งภายในวัดเองและในระดับตำบลที่วัดสังกัดอยู่ คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยองควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้ทางพระธรรมวินัยแก่พระสงฆ์ ซึ่งเท่าที่ผ่านมายังไม่มีการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการการสวดพระปาฏิโมกข์ ว่ามีประโยชน์และข้อดีอย่างไร^{๑๗๓}

๑๔. จะมีการอบรมก่อนการสอบเพื่อเป็นการทบทวนและแนะนำเทคนิคความรู้เพิ่มเติมให้แก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ แต่ในการให้ความรู้พื้นฐานแก่พระสงฆ์ในส่วนนี้น้อยมาก เพราะมีพระสงฆ์หลายรูปยังไม่ทราบว่าต้องลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือนทำไม คณะสงฆ์ควรให้ความรู้ที่กว้างและมีรายละเอียดมากกว่านี้^{๑๗๔}

๑๕. ในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์นั้น คือ ๑) ต้องให้ความรู้ระดับเจ้าอาวาสก่อน ต้องให้ตระหนักถึงความสำคัญในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ และการลงอุโบสถ ๒) ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ โดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะ และเหมาะสมกับบุคลากรนั้นๆ และ ๓) มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียนมีความอยากเรียนอยากที่จะเข้ารับการฝึกอบรม^{๑๗๕}

๑๖. เท่าที่ทราบสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง จะให้พระสงฆ์เข้ามาอบรมความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ในส่วนของการเรียนการสอนมีพระอาจารย์ที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำในระหว่างที่พระสงฆ์ศึกษาอยู่ที่สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ก่อนที่จะสอบให้ผ่านเกณฑ์ของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง^{๑๗๖}

๑๗. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้มีการจัดแนะแนวให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ก่อนที่จะเปิดการฝึกอบรมสวดพระปาฏิโมกข์ และจัดการสอบให้แก่พระที่ศึกษาตลอดครบหลักสูตรของการสวดพระปาฏิโมกข์เป็นประจำทุกปี ชาวบ้านที่สนใจเข้ามาช่วยงานกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองก็สามารถได้รับความรู้เบื้องต้นด้วย^{๑๗๗}

๑๘. คณะสงฆ์มีการให้ความรู้ด้านพระธรรมวินัย ข้อวัตรของภิกษุตั้งแต่เริ่มบวชเรียนเข้ามา แต่ในการสวดพระปาฏิโมกข์ต้องเข้ามาศึกษากับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง พระสงฆ์ที่สนใจจะได้รับความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสามารถสวดพระปาฏิโมกข์ได้อย่างเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น^{๑๗๘}

๑๙. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทองมีหลักการบริหารจัดการที่เป็นระบบสำหรับการที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ของทางสำนักเรียนนั้น จะเน้นความถูกต้องของเนื้อหาในการสวด การออกเสียงใช้ภาษาไม่วิบัติ มีความชัดเจนตรงตามระเบียบของการสวดพระปาฏิโมกข์ และต้องแสดงปาฏิโมกข์ทุกวันพระ ๑๕ คำ^{๑๗๙}

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

๒๐. เมื่อมีพระสงฆ์เข้ามาศึกษากับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ทำให้ชุมชนโดยรอบได้เห็นกิจกรรมของวัด ทำชาวบ้านในพื้นที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนามากขึ้นได้ทราบถึงการประพฤติปฏิบัติ ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการสวดพระปาฏิโมกข์ และยังมีส่วนร่วมในการเข้ามาบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยงานกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อีกด้วย^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจเข้ารับการฝึกเป็นพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ ซึ่งทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ภายในจังหวัดที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านการสวดพระปาฏิโมกข์ ส่วนความรู้ในเชิงรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมธรรมเนียมสงฆ์ ความสำคัญของพระธรรมวินัยและประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ยังขาดการให้ความรู้ในส่วนนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งต้องเริ่มจากการให้ความรู้โดยละเอียดกับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง เพื่อถ่ายทอดความรู้ในส่วนนี้ให้แก่พระสงฆ์ในปกครองทราบ ซึ่งถือเป็นวัตรปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

แผนภาพที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจจะฝึกอบรม	เน้นให้ความรู้ทั้งเนื้อหาและวิธีการสวดมนต์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย	๑๒
๒. ความรู้ในเชิงรายละเอียดที่เกี่ยวกับพิธีกรรมธรรมเนียมสงฆ์	สอนพิธีกรรมและธรรมเนียมต่างๆ ในพระศาสนาเพื่อให้พระสงฆ์มีความเข้าใจที่ถูกต้อง	๙
๓. ความสำคัญของพระธรรมวินัยและประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน	ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระธรรมวินัยและการรักษาวัตรปฏิบัติ	๗
๔. ให้ความรู้โดยละเอียดกับพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง เพื่อถ่ายทอดให้แก่พระในปกครอง	พระสังฆาธิการควรสามารถถ่ายทอดความรู้เบื้องต้นให้กับพระสงฆ์อื่นๆ	๔

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. ทางคณะสงฆ์มีการแจ้งและบอกกล่าวให้พระภิกษุผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทุกรูปในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง ให้แสดงพระปาฏิโมกข์ตามพุทธบัญญัติ ซึ่งเป็นการรักษาพระธรรมวินัยที่เรียกว่า การทำสังฆกรรมทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๕ ค่ำ เพื่อเป็นการดำรงสืบต่อไว้ซึ่งหลักพระธรรมวินัย ในพระพุทธศาสนา^{๑๘๑}

๒. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยองให้ความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีกับพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ โดยให้การยกย่องในฐานะเป็นพระผู้ซึ่งรักษาสืบทอดพระธรรมวินัย และยังเป็นกำลังสำคัญในการเป็นผู้แสดงพระปาฏิโมกข์ในวันลงอุโบสถสำหรับวัดที่ไม่มีพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ประจำ^{๑๘๒}

๓. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการอบรมให้ความรู้ถึงความหมายและความสำคัญแก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้เกิดทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อการเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัย เป็นผู้มีความเพียร ในการฝึกซ้อมและสามารถเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ให้กับคณะสงฆ์ได้อย่างสมบูรณ์^{๑๘๓}

๔. ในด้านเจตคติ ทางคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยองมีการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เริ่มจากการนุ่งห่มเรียบร้อย กิริยาสำรวมระวังและในระหว่างแสดงพระปาฏิโมกข์นั้น จะต้องทรงอย่างถูกต้อง ออกเสียงอักขระชัดเจน และใช้เวลาได้เหมาะสม เพื่อเป็นต้นแบบและแบบอย่างให้แก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในรุ่นต่อไป^{๑๘๔}

๕. คณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยองให้การยอมรับ มีความเคารพนับถือยกย่องและเชิดชูแก่พระสงฆ์ผู้เป็นองค์สวดพระปาฏิโมกข์ เพราะการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ที่ดีได้นั้นเป็นของยาก ต้องมีความวิริยะอุตสาหะ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีเจตคติที่ดีทั้งพระผู้สวดปาฏิโมกข์เอง และคณะสงฆ์^{๑๘๕}

๖. คณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยองมีการปลูกฝังแนวคิดเรื่องการรักษาพระธรรมวินัย แต่อยากจะเน้นย้ำถึงประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์และให้เพิ่มถึงการให้ความสำคัญ การเพิ่มทักษะให้เหมาะสมกับการดำรงตนเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ และให้เกิดทัศนคติที่ดีในหมู่สงฆ์ด้วยกัน^{๑๘๖}

๗. ในด้านการส่งเสริมเจตคติ ควรเริ่มจากการวางแผน เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือที่ดีที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก การบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพถือว่าเป็นงานตั้งแต่เริ่มแรก และเป็นงานที่ต่อเนื่องตลอด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผน การดำเนินการจัดการให้ดีขึ้น^{๑๘๗}

๘. คณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง มีการสนับสนุนให้พระปาฏิโมกข์มีความรู้ความสามารถในการทรงพระปาฏิโมกข์ และเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง และเป็นกำลังช่วยพระพุทธศาสนาต่อไป^{๑๘๘}

๙. สำหรับการส่งเสริมด้านเจตคติดกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เป็นสิ่งที่ควรเน้นย้ำอยู่เสมอ เพราะพระปาฏิโมกข์คือพระวินัยเปรียบเสมือนตัวแทนพระพุทธเจ้า การทรงจำและแสดงพระธรรมวินัย อันถือเป็นข้อประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ทุกรูปในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในชั้นปกครองควรให้ความสำคัญในส่วนนี้ให้มาก^{๑๘๙}

๑๐. คณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง มีเจตคติที่ดีกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพราะพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์นั้นถือได้ว่า เป็นพระผู้ทรงและสืบทอดพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ทุกรูปต้องรักษาศีล ๒๒๗ ข้อ และต้องประพฤติปฏิบัติ คณะสงฆ์มีการยกย่องและให้ความเคารพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์เสมอมา^{๑๙๐}

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๑๑. คณะสงฆ์มีการส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑. เป็นผู้รักษาทรงพระพุทธรูป ๒. เป็นผู้รักษาแบบแผนที่เป็นธรรมเนียมสืบทอดกันมา และ ๓. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในบทท่องจำและนำไปถ่ายทอดสอนต่อไปได้^{๑๙๑}

๑๒. มีเจตคติที่ดีต่อพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพราะเป็นผู้ที่มีความเพียรในการท่องจำเพื่อเป็นผู้ที่สืบทอดและยึดมั่นในพระธรรมวินัย สืบต่อคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อให้พระวินัยดำรงอยู่ต่อไป^{๑๙๒}

๑๓. ในด้านเจตคดียังไม่ให้ความสำคัญกับการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์เท่าที่ควร เนื่องจากบางครั้งก็มีการงดเว้นการลงอุโบสถ และไม่มีการบังคับว่าพระทุกรูปจะต้องลงอุโบสถพร้อมเพรียงกัน ซึ่งบางวัดก็ไม่ได้มีกฎข้อบังคับในส่วนนี้^{๑๙๓}

๑๔. ควรสนับสนุนพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ให้ขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์อย่างต่อเนื่องทุกกึ่งเดือน เพื่อเป็นการส่งเสริมความคิดในการรักษาและสืบทอดพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์ด้วยกัน และยังเป็นการทบทวนบทสวดปาฏิโมกข์อย่างสม่ำเสมอด้วย^{๑๙๔}

๑๕. ในการส่งเสริมด้านเจตคติ ทางคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มากกว่านี้ โดยมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และปัญหาต่างๆ และติดตามการแก้ไขเพื่อพัฒนาแนวทางตามวาระที่เหมาะสม^{๑๙๕}

๑๖. คิดว่าทางคณะสงฆ์ ได้มีการสอนและให้ความรู้เกี่ยวกับอานิสงส์ของการเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ว่ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง ส่วนญาติโยมก็ให้ความเคารพพระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่แล้ว^{๑๙๖}

๑๗. คณะสงฆ์มีการปลูกฝังเรื่องความสำคัญของการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ พระสงฆ์รูปใดที่มีความสนใจก็สามารถเข้ามาเรียนที่สำนักเรียนวัดตะพุนทองได้ ซึ่งเปิดรับเป็นประจำทุกปี^{๑๙๗}

๑๘. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการจัดการฝึกอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ มีการสอนในเรื่องเจตคติให้แก่พระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาพระปาฏิโมกข์ในสำนักเรียนวัดตะพุนทอง และเห็นถึงความสำคัญของพระปาฏิโมกข์^{๑๙๘}

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๙. เริ่มจากให้พระสงฆ์ที่จะเข้ารับการอบรมต้องยอมรับตัวตนและการฝึกที่ต้องใช้ความอดทน และมีความพร้อมที่จะยอมรับเพื่อเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง ตามที่พระอาจารย์จะถ่ายทอดวิชาให้^{๑๙๙}

๒๐. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการจัดอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มีเจตคติ เห็นถึงสำคัญของพระสงฆ์ทรงปาฏิโมกข์เพิ่มมากขึ้น เพราะกว่าจะท่องจำได้นั้นต้องใช้เวลา และต้องสอบให้ผ่านตามเกณฑ์ของสำนักเรียนด้วย^{๒๐๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้มีการกล่าวถึงถึงเรื่องการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการรักษาซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์ สำหรับพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ได้รับการฝึกมาแล้วนั้นมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ ใครขอให้ทางเจ้าคณะปกครองเล็งเห็นและให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นสังฆกรรมธรรมเนียมที่จะต้องทำอยู่เป็นประจำ โดยการให้ความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาพระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุทุกรูปทราบ และมีเจตคติที่ดีต่อการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือนด้วย

แผนภาพที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเจตคติ

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๑๐ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเจตคติ

สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมด้านเจตคติ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การกล่าวถึงถึงเรื่องการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์	สร้างความตระหนักแก่พระสงฆ์ถึงความสำคัญของการลงอุโบสถ	๑๗
๒. เพื่อเป็นการรักษาซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์	การส่งเสริมเจตคติในการรักษาพระธรรมวินัย เป็นวิธีหนึ่งในการรักษาคุณธรรมและวินัยของพระสงฆ์	๑๒
๓. พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ได้รับการฝึกมาแล้วนั้นมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์	การสร้างเจตคติที่ดีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในฐานะพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์	๙
๔. ให้ความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาพระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุทุกรูป	เป็นการส่งเสริมให้ทุกพระภิกษุมิมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้	๖

๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองมีการส่งเสริมด้านความสามารถแก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ มีการยกย่องเชิดชูคุณงามความดี เพราะเป็นผู้รักษาทรงจำพระธรรมวินัย และได้มีการมอบปัจจัยและอื่นๆ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ผู้ที่สำเร็จตามหลักสูตรทรงจำพระปาฏิโมกข์^{๒๐๑}

๒. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง จะมีพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ที่คอยตรวจทาน ตรวจสอบคำสวด อักษรชัดเจน ช่วยปรับแก้ไขในจุดที่ติดขัดให้เป็นไปตามแนวทางของสำนักเรียน พระปาฏิโมกข์ เพื่อให้พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้เกิดการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ได้มากยิ่งขึ้น^{๒๐๒}

๓. ในด้านความสามารถนั้น ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้สนับสนุนความสามารถของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทุกรูป มีการจัดสอบย่อยเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงทำนองการสวดให้เกิดความ

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

แม่นยำชัดเจน และมีการจัดอบรมก่อนที่จะทดสอบท่องจำ เพื่อให้พระผู้ทรงปาฏิโมกข์เกิดการพัฒนาอยู่เสมอ^{๒๐๓}

๔. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ให้การสนับสนุนพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ในระดับหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ที่มีการแลกเปลี่ยนเทคนิคเกื้อหนุนความรู้ จากพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ต่างพื้นที่ และนำมาถ่ายทอดให้แก่พระสงฆ์ที่อยู่ในระหว่างการฝึกอบรมพระปาฏิโมกข์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการท่องจำให้มากขึ้น^{๒๐๔}

๕. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองมีการส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือจัดให้มีการแสดงพระปาฏิโมกข์ถือเป็นการทบทวนทุกกึ่งเดือน ทั้งนอกและในพรรษา จะได้ไม่ลืมถึงอานิสงส์ของการทรงจำและได้แสดงปาฏิโมกข์ในท่ามกลางหมู่สงฆ์ และยังช่วยในเรื่องสมาธิอีกด้วย^{๒๐๕}

๖. ด้านความสามารถทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมพระสงฆ์ที่เข้ามารับการฝึกอบรมท่องจำกับทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ที่เข้ามา จะได้รับการปรับพื้นฐานและได้รับเทคนิคในการท่องจำจากพระอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ เฉพาะกับการสวดพระปาฏิโมกข์^{๒๐๖}

๗. การจัดการด้านความสามารถให้อยู่ในแผนการดำเนินงานของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนของการฝึกอบรม ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประโยชน์และใช้ความสามารถได้อย่างสูงสุด มีการส่งเสริมพระสงฆ์ให้มีการสวดพระปาฏิโมกข์ตลอดปี ถือเป็นการทบทวนและแสดงความสามารถในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ด้วย^{๒๐๗}

๘. ทางคณะสงฆ์มีการส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑) เพื่อพัฒนาพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มีความรู้ความสามารถในการสวดที่ถูกต้อง ๒) เพื่อปลูกจิตสำนึกและให้ตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นพระผู้สวดปาฏิโมกข์ และ ๓) เพื่อให้พระผู้สวดปาฏิโมกข์ได้รับการแนะนำจากพระอาจารย์ผู้เป็นวิทยากรที่เชี่ยวชาญ และมีโอกาสได้สอบถามข้อสงสัย ทำให้ได้รับความกระจ่างชัดเจนถูกต้อง^{๒๐๘}

๙. หากสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการจัดการแข่งขันสอบทานพระผู้สวดปาฏิโมกข์ ก็เป็นการเพิ่มความสามารถได้อีกทางหนึ่ง เพราะพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์จากที่ต่าง ๆ จะได้เรียนรู้และได้เห็นเทคนิคการสวดท่องจำของพระผู้สวดปาฏิโมกข์แต่ละรูป เพื่อนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดความสามารถที่มากขึ้น^{๒๐๙}

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๐. ในการเรียนท่องจำพระปาฏิโมกข์นั้น เป็นการส่งเสริมศึกษาและฝึกฝนด้วยตนเอง ขึ้นอยู่กับความตั้งใจในการสวดท่องจำให้ถูกต้องตามรูปแบบของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ซึ่งต้องอาศัยความอดทน ความมีวิริยะอุตสาหะในการฝึกฝนปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้เพิ่มมากขึ้น^{๒๑๐}

๑๑. ในการส่งเสริมด้านความสามารถแก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑ สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์มีการจัดอบรมพระปาฏิโมกข์ประจำทุกปี ๒. มีการจัดสอบสวดเพื่อวัดความสามารถของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทุกปี และ ๓. ส่งเสริมการลงอุโบสถสวดพระปาฏิโมกข์เพื่อให้องค์สวดปาฏิโมกข์ได้ขึ้นแสดงอยู่เป็นประจำ^{๒๑๑}

๑๒. การให้พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้ออกไปแสดงพระปาฏิโมกข์ ณ อุโบสถตามวัดต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้แสดงความสามารถและได้เรียนรู้ถึงเทคนิคในการสวด ทำนองที่แตกต่างกันในต่างพื้นที่อีกด้วย เป็นการเปิดประสบการณ์ให้แก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทั้งมือใหม่และผู้ที่ต้องการทบทวนอยู่เสมอ^{๒๑๒}

๑๓. ทางคณะสงฆ์และเจ้าอาวาสบางวัดยังไม่มีผลการผลักดันสนับสนุนมากนัก เพราะเป็นความสนใจและความสามารถเฉพาะบุคคล ที่สำคัญคือขาดแรงจูงใจ อยากจะเสนอให้พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีมติยกย่อง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการสวดท่องจำปาฏิโมกข์ ในฐานะเป็นผู้แสดงพระธรรมวินัย^{๒๑๓}

๑๔. มีการส่งเสริมด้านความสามารถโดยทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ได้มีการจัดสอบการท่องจำพระปาฏิโมกข์เป็นประจำ หลังจากพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ผ่านการทดสอบตามเกณฑ์ของทางสำนักเรียนแล้ว ได้ขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์ตามวัดต้นสังกัดทุกวันพระ ๑๕ คำเป็นประจำ^{๒๑๔}

๑๕. มีการเล่าเรียน อบรมให้ความรู้ และการตระหนักถึงความสำคัญของข้อวัตรปฏิบัติเพื่อให้เป็นแนวทางตามความถูกต้องตามพุทธบัญญัติ^{๒๑๕}

๑๖. มีการส่งเสริมความสามารถคือ ให้มีการแสดงพระปาฏิโมกข์ทุกวันพระ ๑๕ คำ ซึ่งเป็นข้อบังคับของคณะสงฆ์ ทำให้พระได้แสดงความสามารถในการสวดปาฏิโมกข์^{๒๑๖}

๑๗. จะมีการแสดงพระปาฏิโมกข์ตามวัดต่างๆ ทุก ๆ ๑๕ วัน ให้พระที่มีความสามารถในการสวดพลัดเปลี่ยนกันแสดงพระปาฏิโมกข์^{๒๑๗}

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๘. ทางวัดให้โอกาสแสดงความสามารถ ในการขึ้นแสดงสวดพระปาฏิโมกข์ทุกวันพระ ใหญ่ตามวัดต่างๆ และพลัดเปลี่ยนกันแสดงให้ครบทุกรูป^{๒๑๘}

๑๙. คณะสงฆ์มีการส่งไปสอบในแต่ละสนามสอบ โดยเริ่มจากระดับเขต ระดับจังหวัดและ ไปถึงระดับประเทศ เพื่อให้พระสงฆ์ที่ได้รับการอบรมได้แสดงความสามารถและได้เก็บเกี่ยว ประสบการณ์อีกด้วย^{๒๑๙}

๒๐. คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปาฏิโมกข์ ดังนี้ ๑) จัดหลักสูตรการศึกษา เช่น หลักสูตรพระปาฏิโมกข์พื้นฐาน เน้นเนื้อหาหลักทั่วไป หลักสูตร พระปาฏิโมกข์ขั้นสูง เน้นเนื้อหาเชิงลึก วิเคราะห์ อธิบาย หลักสูตรระยะสั้น เน้นเนื้อหาเฉพาะประเด็น เน้นปฏิบัติ ๒) จัดหาสื่อการเรียนการสอน เช่น ตำราพระปาฏิโมกข์ฉบับภาษาไทย ภาษาบาลี สื่อ ประกอบการสอน เช่น วีดีโอ ออเดีย บทความ สื่อดิจิทัล e-book เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และ ๓) จัด ฝึกอบรมครูสอน เช่น พัฒนาทักษะความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาพระปาฏิโมกข์ พัฒนาทักษะการสอน เทคนิคการสื่อสาร พัฒนาทักษะการประเมินผล

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านความสามารถกับ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ของคณะสงฆ์ อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง ให้การสนับสนุนและส่งเสริม ความสามารถของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่เข้ามารับการฝึกอบรมต้องจำกับทางสำนักเรียนอย่าง เต็มที่ พระสงฆ์ที่เข้ามาจะได้รับการปรับปรุงพื้นฐานและได้รับเทคนิคในการท่องจำจากพระอาจารย์ที่มี ความรู้ความสามารถเฉพาะกับการสวดพระปาฏิโมกข์ และเปิดโอกาสให้ขึ้นแสดงสวดพระปาฏิโมกข์ เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ และสามารถเข้ามารับการปรับแก้ทำนองอักขระ วิธีการออกเสียงให้ ถูกต้องชัดเจนตามมาตรฐานของสำนักเรียนได้เสมอ เพื่อเป็นการทบทวนและเพิ่มขีดความสามารถให้ มีมากยิ่งขึ้น

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านความสามารถ

ตารางที่ ๔.๑๑ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านความสามารถ

สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้าน ความสามารถ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับพระ ปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์	แก้ไขและปรับปรุงเพื่อเพิ่มช่องทางการ เข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น	๑๒
๒. การส่งเสริมความสามารถในการสวด มนต์ของพระสงฆ์	การใช้วิธีการฝึกอบรมที่หลากหลายช่วย เพิ่มประสิทธิภาพของการสวดมนต์ได้	๑๑
๓. การรับรู้และเจตคติที่ดีต่อพระธรรม วินัยเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องถูกส่งเสริม	ส่งเสริมให้พระสงฆ์เห็นคุณค่า โดยมี วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้พระสงฆ์ ปฏิบัติตามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	๘
๔. กระบวนการติดตามและประเมินผล ของการฝึกฝนควรมีลักษณะที่เที่ยงตรง และมีประสิทธิผล	ช่วยให้การฝึกฝนมีประสิทธิภาพและ นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการสอน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	๖

๔.๓.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ ทรงพระปาฏิโมกข์

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้
ทรงพระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. ในด้านของการส่งเสริมทักษะนั้น พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์จำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะของผู้ทรง คือ ๑. ต้องสวดออกเสียงอักขระถูกต้องชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ สวดเสียงดังฟังชัด และ ๒. กำหนดเวลาสวดให้ใช้เวลาสวดไม่เกิน ๔๐ - ๔๕ นาที เป็นพื้นฐาน ฉะนั้นเมื่อสามารถทรงจำได้แล้วก็ต้องพัฒนาทักษะนี้อยู่เป็นประจำด้วย^{๒๒๐}

๒. สำหรับด้านทักษะนั้นทางสำนักเรียนได้มีการตรวจสอบผู้สอบหรือผู้เรียนพระปาฏิโมกข์ มีการทอ่งส่งแต่ละบท โดยมีพระอาจารย์เป็นผู้ตรวจทานคำถูกผิดของอักขระ ช่วยให้ผู้ทรงที่ยังมีอาการติดขัดในบางบทสวด และเสริมเทคนิคเฉพาะในการสวดให้แก่พระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ด้วย^{๒๒๑}

๓. ทางสำนักเรียนมีพระอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดทักษะการฝึกฝน ท่องจำ การออกเสียง ให้แก่พระสงฆ์ที่ฝึกทรงพระปาฏิโมกข์ รวมไปถึงการปฏิบัติตนให้สำรวมในปาฏิโมกข์หรือพระวินัย เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการสวดโดยรวมให้เกิดการพัฒนาต่อยอดต่อไป^{๒๒๒}

๔. ทางสำนักเรียนจะมีรูปแบบเฉพาะในการเสริมทักษะการทรงจำพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้เกิดความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการทรงจำพระปาฏิโมกข์ โดยมีพระอาจารย์คอยแนะนำแนวทางและรูปแบบการทรงจำพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้เป็นแบบแผนเดียวกันในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง^{๒๒๓}

๕. การส่งเสริมด้านทักษะพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ คือเรื่องอักขระพยัญชนะให้ถูกต้อง การออกเสียงให้ดังฟังชัดเจนและใช้เวลาในการสวดพระปาฏิโมกข์ได้ตรงตามมาตรฐานเวลาที่กำหนด ไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป ถ้าองค์สวดรูปไหนที่ยังติดขัดในบางจุด ก็จะมีพระอาจารย์มาแนะนำปรับแก้ เพื่อให้เกิดทักษะที่มีความชำนาญมากขึ้น^{๒๒๔}

๖. การส่งเสริมทักษะแก่พระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ คือ ทุกวัดมีการให้พระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์และพระในวัดต้องลงอุโบสถทุกๆ วันพระ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เป็นประจำ ซึ่งจะถือว่าการฝึกฝนพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ทุกๆ กึ่งเดือนด้วย^{๒๒๕}

๗. การส่งเสริมด้านทักษะให้แก่ผู้สวดพระปาฏิโมกข์ คือเมื่อสวดท่องจำได้แล้ว เวลาขึ้นสวดควรสวดให้ถูกต้องชัดเจน อักขระภาษาไม่วิบัติผิดเพี้ยน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและให้เกิดการตระหนักถึงความเป็นพระผู้สวดปาฏิโมกข์ ซึ่งเป็นทักษะพิเศษเฉพาะบุคคลด้านความจำ^{๒๒๖}

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

๘. ปัจจุบันภิกษุที่สวดพระปาฏิโมกข์ได้มีจำนวนน้อยลง ระยะเวลาบวชน้อยลงอีก ทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระปาฏิโมกข์ จึงทำให้ไม่สนใจที่จะศึกษา อาจเกิดปัญหาต่อไปจำนวนผู้สวดจะลดลง ควรส่งเสริมทักษะด้านความรู้ความเข้าใจให้แก่ภิกษุผู้ทรงปาฏิโมกข์ให้เพิ่มขึ้น ด้วยแผนงานของคณะสงฆ์ที่มีการส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ ให้ความรู้ความเข้าใจในภิกษุผู้ทรงปาฏิโมกข์อย่างมีระบบ^{๒๒๗}

๙. ในการส่งเสริมด้านทักษะของพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ อยากจะเสนอให้ทางสำนักเรียนได้มีการจัดแข่งขันการสวดปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการเรียนรู้ด้านเทคนิคและเพิ่มทักษะให้แก่พระที่เข้าร่วมแข่งขัน นำเอาเทคนิคจากกรุอื่นมาปรับใช้กับตนเอง ถ้าจัดขึ้นเป็นประจำจะทำให้มีแบบอย่างที่หลากหลายมาแบ่งปันกัน^{๒๒๘}

๑๐. ในการส่งเสริมทักษะนั้น คือการส่งเสริมด้านความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการสวดท่องจำพระปาฏิโมกข์ โดยที่ทางสำนักเรียนได้มีสอบวัดระดับเกณฑ์ความสามารถก่อนที่จะให้พระผู้ทรงได้ขึ้นแสดงสวดปาฏิโมกข์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความแม่นยำในการสวด ให้ถูกต้องตรงตามอักขระวิธีและรักษาเนื้อหาของพระวินัยให้ครบถ้วน^{๒๒๙}

๑๑. คณะสงฆ์จังหวัดระยองและสำนักเรียนมีการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ ๑. มีการจัดอบรมพระปาฏิโมกข์เป็นประจำทุกปี ๒. หลังจากการจัดฝึกอบรมแล้วมีการจัดสอบแก่พระปาฏิโมกข์เป็นประจำทุกปี และ ๓. เมื่อพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ผ่านการทดสอบแล้วทางคณะสงฆ์และสำนักเรียนมีการมอบทุนการศึกษาให้ด้วย^{๒๓๐}

๑๒. สำหรับการส่งเสริมทางด้านทักษะของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์นั้น เมื่อเข้ารับการฝึกอบรมและผ่านการสอบตามระเบียบของทางสำนักเรียนแล้ว พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ควรมีการพัฒนาและทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อเสริมสร้างเทคนิคและทักษะการสวดให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น^{๒๓๑}

๑๓. ในด้านทักษะนั้นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ต้องอาศัยความเพียรในการท่องจำ ต้องมั่นทบทวนฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา เพื่อความถูกต้องชัดเจนในการออกเสียงและให้ครบถ้วนในบทสวด อาจจะเพิ่มความมั่นใจในบทสวดด้วยการมาสวดทวนกับพระอาจารย์ปาฏิโมกข์ ให้ท่านได้ชี้แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป^{๒๓๒}

๑๔. ในสำนักเรียนปาฏิโมกข์พระอาจารย์จะมีการแนะนำแนวทางในการท่องจำพระปาฏิโมกข์เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะในการท่องจำ หากติดขัดก็สามารถปรึกษากับทางพระอาจารย์ได้เสมอ และยังเป็นการสอบทานบทสวดอยู่เป็นประจำก่อนที่จะสอบจริงหลังจากการฝึกอบรม^{๒๓๓}

๑๕. การเพิ่มทักษะให้แก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ มีการจัดการฝึกอบรมและการจัดการทดสอบ มีพระอาจารย์ที่มีความสามารถเฉพาะทางคอยให้คำชี้แนะ แก้ไข เพื่อเพิ่มทักษะความ

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ชำนาญและความสามารถให้แก่พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ มีการปฏิบัติที่ถูกต้องให้ตรงตามพุทธบัญญัติและพระวินัยครบบ้าง^{๒๓๔}

๑๖. ในการส่งเสริมทางด้านทักษะของพระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนปาฏิโมกข์กับทางสำนักเรียนวัดตะพุนทองนั้น เป็นงานสอนและการจัดการสอบประจำปีโดยทางสำนักเรียนวัดตะพุนทองเป็นผู้จัดเอง ซึ่งในส่วนของชาวบ้านในพื้นที่ได้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการสวดของพระที่เข้ามารับการฝึกอบรม^{๒๓๕}

๑๗. ทางสำนักเรียนปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง จะมีการจัดสอบสวดและสอบข้อเขียนแก่พระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนและฝึกอบรมกับทางสำนักเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะในการสวดพระปาฏิโมกข์แก่พระที่เข้ามาเรียนให้มีความชำนาญในการสวดพระปาฏิโมกข์^{๒๓๖}

๑๘. สำหรับการส่งเสริมด้านทักษะ พระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาที่สำนักเรียนวัดตะพุนทองมีการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ การสวดท่องจำอย่างสม่ำเสมอทำให้เพิ่มทักษะในการสวดได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง ซึ่งพระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนก็ต้องอยู่ประจำที่วัดตะพุนทองจนสอบการศึกษา^{๒๓๗}

๑๙. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีพระอาจารย์ที่คอยบอกถึงเทคนิคเฉพาะให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนแต่ละรูป และมีการสอนหลักการท่องจำว่าทำอย่างไรจึงถูกต้อง เพื่อเป็นการเสริมทักษะให้พระผู้ทรงปาฏิโมกข์แต่ละรูปที่อาจจะมีความพื้นฐานไม่เท่ากัน ให้เป็นแนวเดียวกัน^{๒๓๘}

๒๐. การส่งเสริมทักษะของพระสงฆ์ทรงปาฏิโมกข์ พระสงฆ์ที่เข้ามาเรียนกับสำนักเรียนวัดตะพุนทองต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการท่องจำ เมื่อสอบผ่านเป็นพระผู้ทรงแล้วก็แสดงสวดพระปาฏิโมกข์ทุกวันพระ ๑๕ ค่ำ จะได้เกิดความชำนาญในการสวด สวดบ่อยๆ จะเกิดเป็นทักษะที่เกิดจากการฝึกฝน^{๒๓๙}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คือ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีบทบาทสำคัญในคณะสงฆ์ไทย โดยทำหน้าที่สวดพระปาฏิโมกข์หรือทบทวนพระวินัยปิฎกทุกค่ำวันพระ เป็นการรักษาความบริสุทธิ์ของพระสงฆ์ และยังเป็นผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนแก่พระสงฆ์อื่นๆ ดังนั้น ทักษะที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ต้องฝึกฝนได้แก่ ทักษะการสวดพระปาฏิโมกข์ ทักษะการสอนและการอบรม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการบริหารจัดการ ส่วนแนวทางการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์นั้น คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้หลายวิธี เช่น จัดการอบรมและฝึกหัด จัดให้มีการศึกษาดูงาน สนับสนุนให้พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ศึกษาต่อ จัดทำสื่อการสอน และให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

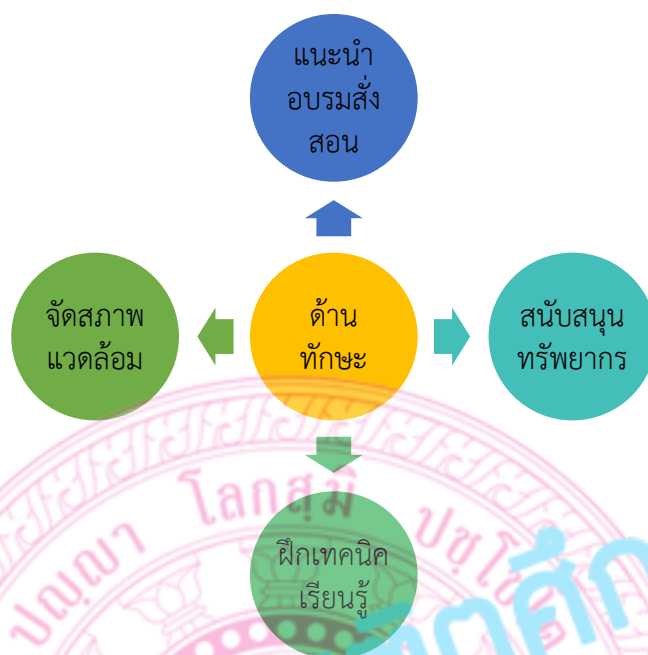
^{๒๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านทักษะ

ตารางที่ ๔.๑๒ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านทักษะ

สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านทักษะ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. แหล่งทรัพยากรและข้อมูลที่เป็นสำหรับการเสริมสร้างทักษะต้องเข้าถึงได้ง่ายดายและสะดวกสบาย	สร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมหลักสูตรการเรียนรู้ที่หลากหลาย	๑๒
๒. การนำเสนอวิธีการสอนและเทคนิคการเรียนรู้ที่นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้	เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	๙
๓. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะ	สร้างชุมชนการเรียนรู้เพื่อให้การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์สามารถเกิดขึ้นได้สะดวกสบาย	๗
๔. การให้ข้อเสนอแนะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง	สร้างช่องทางสำหรับการให้และรับข้อเสนอแนะอย่างเปิดกว้างเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะอย่างยั่งยืน	๕

๔.๓.๕ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์

ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอ การส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน พบว่า

๑. เรื่องบุคลิกภาพของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์นั้น คือ การเน้นเรื่องของข้อวัตร ข้อปฏิบัติ เมื่ออยู่ในบทบาทพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องของความสะอาดของกาย วาจาและใจ มีอาการสำรวมระวัง นุ่งห่มเรียบร้อยเป็นปริณิชนก เมื่อถึงเวลาสวดก็นั่งในที่ให้เรียบร้อย มั่นคงพร้อมสวดปาฏิโมกข์จนจบบทสวด^{๒๔๐}

๒. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์และคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการเน้นย้ำด้านบุคลิกภาพของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ จะต้องสำรวมกาย วาจา ให้สงบเรียบร้อยให้สมกับพระผู้ทรงพระวินัย มีบุคลิกภาพที่นิ่งสงบสำรวม แต่ดูมีพลังเข้มแข็ง ไม่หลุกหลิก เพราะต้องใช้เวลาในการสวดพอสมควร และต้องเป็นแบบอย่างแก่ภิกษุผู้สนใจเป็นผู้ทรงปาฏิโมกข์ในรุ่นต่อไป^{๒๔๑}

๓. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการอบรม แนะนำและฝึกฝนพระสงฆ์ที่เข้ามารับการฝึกทรงพระปาฏิโมกข์ ให้มีความชำนาญ มีบุคลิกภาพที่สำรวมระวัง นุ่งห่มเรียบร้อยและมีความมั่นใจ เวลาสวดพระปาฏิโมกข์ว่าออกเสียงถูกต้องตรงตามอักขระชัดเจน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในท่ามกลางหมู่สงฆ์^{๒๔๒}

๔. ในด้านบุคลิกภาพ การนุ่งห่มต้องเรียบร้อย การนั่งสวดตัวตรง จัดผ้าครองให้เรียบร้อย เป็นระเบียบ สำนวนการสวดควรมีน้ำหนักของเสียงหนักแน่นไม่เบาหรือดังจนเกินไป แต่สามารถฟังได้อย่างชัดเจนทั้งอุโบสถ สวดขัดถ้อยขัดคำ ชัดเจนตามอักขระพยัญชนะและใช้เวลาสวดให้เหมาะสม^{๒๔๓}

๕. บุคลิกภาพของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ จะต้องนุ่งห่มให้ดูสะอาดเรียบร้อย ให้สมกับเป็นผู้นำสวด เพื่อให้มีความสง่างามตั้งกายให้ตรงดำรงสติในการสวดให้มั่น เวลานั้นประจำที่สวดให้เกิดความน่าเชื่อถือ ไม่หลุกหลิกติดขัด เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่พระสงฆ์ผู้สนใจที่ต้องการฝึกเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ต่อไป^{๒๔๔}

๖. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการจัดโครงการวิปัสสนากรรมฐานในระหว่างการฝึกอบรมแก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้มีการปฏิบัติธรรม เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ส่งเสริมด้านบุคลิกภาพให้แก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ให้มีความสงบนิ่งสำรวมและเกิดสมาธิในการสวดท่องจำบทพระปาฏิโมกข์^{๒๔๕}

๗. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์และคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ การแต่งการให้สุภาพเรียบร้อยตามสมณะสาธูป สำรวมกาย วาจาให้สมกับเป็นบุคคล

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕, วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ผู้ทรงไว้ซึ่งพระปาฏิโมกข์ เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างแก่ภิกษุอื่น มีการปรับบุคลิกภาพตามแผนงานของ คณะสงฆ์ชาวนิยและในส่วนที่ต้องแก้ไขอย่างเคร่งครัด^{๒๔๖}

๘. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ คือ ให้พระผู้ทรง พระปาฏิโมกข์มีบุคลิกภาพที่ดี ให้เหมาะสมกับการเป็นพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ การนุ่งห่มจีวร การ สำรวมระวังในอากัปกิริยาทั้งกาย วาจาและใจ ให้สมกับการเป็นสมณะผู้ถือเพศบรรพชิตตามพระ ธรรมวินัย^{๒๔๗}

๙. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการเน้นย้ำถึงเรื่องบุคลิกภาพของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ที่เข้ามารับการฝึกอบรม จะต้องตระหนักถึงอาการสำรวมระวังของภิกษุ การนุ่งห่มแต่งองค์ให้สะอาด เรียบร้อย ระวังระมัดระวังอาการกิริยาทั้งทางกาย วาจาและใจ ต้องสงบนิ่งมีสมาธิและสามารถนำไปพัฒนา เป็นบุคลิกประจำตัวได้^{๒๔๘}

๑๐. คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองและสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการส่งเสริม ด้านบุคลิกภาพแก่พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ การสำรวมของเพศสมณะ การนุ่งห่มเรียบร้อยรัดกุม ไม่รุ่มร่าม มีอาการกิริยาจริยะวัตรที่สงบงดงามเรียบร้อยในการประพฤติปฏิบัติตนทุกโอกาสและทุก สถานที่^{๒๔๙}

๑๑. ในด้านการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ด้านบุคลิกภาพนั้น คือ ๑. การทำข้อ วัตรปฏิบัติของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้สมบูรณ์ ๒. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้มีการส่งเสริมด้าน อาจารย์ของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ และ ๓. การสำรวมระวังกิริยาอาการในขณะที่ทำการการสวด พระปาฏิโมกข์^{๒๕๐}

๑๒. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ ได้มีการอบรมด้านบุคลิกภาพควบคู่ไปกับการเรียน ท่องจำพระปาฏิโมกข์ โดยเน้นเรื่องการสวดให้ถูกต้องฟังชัด เวลาขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์ให้นั่งสวดตัว ตรง ครองผ้ารัดอกให้เรียบร้อย เวลาจะลุกจะนั่งก็ให้ระมัดระวังอากัปกิริยาที่ต้องมีสติสำรวมระวัง เสมอ^{๒๕๑}

๑๓. การส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้มีการอบรมในระหว่างที่ อบรมท่องจำพระปาฏิโมกข์ด้วย คือ การระมัดระวังกิริยามารยาททั้งทาง กาย วาจาและใจ ซึ่งเป็น พื้นฐานของภิกษุอยู่แล้ว จะเพิ่มเรื่องของการแต่งกายนุ่งห่ม การลุกนั่งเวลาขึ้นแสดงพระปาฏิโมกข์ และความอดทนไม่แสดงอาการกิริยาที่ไม่ควร^{๒๕๒}

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘, วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๔. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ มีการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพโดยอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้แก่พระสงฆ์ที่เข้ารับการฝึกอบรมพระปาฏิโมกข์ เป็นการเพิ่มสมาธิในการท่องจำพระปาฏิโมกข์ เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้สามารถปรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิตพิเศษสมณะได้ดีขึ้น^{๒๕๓}

๑๕. ควรมีการเพิ่มโครงการอบรมในข้อวัตรปฏิบัติ ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพราะนอกจากความสามารถในการทรงจำพระปาฏิโมกข์แล้ว ด้านบุคลิกภาพก็มีความสำคัญมาก เช่น การนั่ง การประนมมือ การเปล่งเสียง การแต่งกายนุ่งห่ม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและน่าเลื่อมใส^{๒๕๔}

๑๖. ด้านบุคลิกภาพของพระปาฏิโมกข์ ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์ได้มีการจัดอบรมเรื่องของการวางตัวของภิกษุ การแต่งองค์นุ่งห่มดูเรียบร้อย กิริยาอาการเดินเหินของพระปาฏิโมกข์ที่ดูนุ่มนวลไม่กระโดดกระเดก มีอาการสำรวมระวังเป็นที่น่าเลื่อมใสของผู้พบเห็น อยากเข้ามาทำบุญ^{๒๕๕}

๑๗. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีจัดอบรมปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานให้แก่พระปาฏิโมกข์ที่เข้ามาฝึกอบรมกับสำนักเรียน เป็นการปรับบุคลิกภาพให้ดูงดงาม สำรวมดูสงบ เป็นที่น่าเลื่อมใสของชาวบ้านชุมชนใกล้เคียงทำให้ญาติโยมมีความมั่นใจในการประพฤติปฏิบัติของพระปาฏิโมกข์^{๒๕๖}

๑๘. สำหรับสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง ได้มีการฝึกอบรมด้านบุคลิกภาพให้แก่พระปาฏิโมกข์ ในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีความสำรวมระวัง ดูเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้ญาติโยมที่อยู่ในระแวกใกล้เคียงมีความศรัทธาเลื่อมใส^{๒๕๗}

๑๙. ทางสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีการส่งเสริมให้พระผู้ทรงปาฏิโมกข์เป็นพระที่มีคุณค่าและสง่างามตามรูปลักษณะของพระสงฆ์ มีการประพฤติปฏิบัติสำรวมเรียบร้อย โดยไม่ให้ผิดจากรูปแบบของพระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เป็นไปตามแนวทางของพระอาจารย์ผู้สอนและของสำนักเรียนพระปาฏิโมกข์^{๒๕๘}

๒๐. สำนักเรียนพระปาฏิโมกข์วัดตะพุนทอง มีการอบรมด้านบุคลิกภาพให้แก่พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ มีความประพฤติปฏิบัติที่เรียบร้อย ดูสง่าสำรวมแต่มีความตั้งใจในการท่องจำบทสวดปาฏิโมกข์ ซึ่งมีพระอาจารย์ที่ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ กับพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับทางสำนักเรียน^{๒๕๙}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง คือ พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์มีบทบาทสำคัญในคณะสงฆ์ไทย นอกจากความรู้และทักษะที่จำเป็นแล้ว บุคลิกภาพที่ดีก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน บุคลิกภาพที่ดีจะช่วยให้พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ได้แก่ เป็นที่เคารพศรัทธา สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความประทับใจให้กับบุคคลทั่วไป เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒๐, วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

อื่นๆ องค์ประกอบของบุคลิกภาพ ได้แก่ กิริยาอาการ วาจา การแต่งกาย ความคิด และอารมณ์ แนวทางการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ คือ คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้หลายวิธี เช่น จัดอบรมและฝึกหัด ให้คำแนะนำ เป็นแบบอย่างที่ดี และสนับสนุนให้พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์พัฒนาตนเอง

แผนภาพที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ

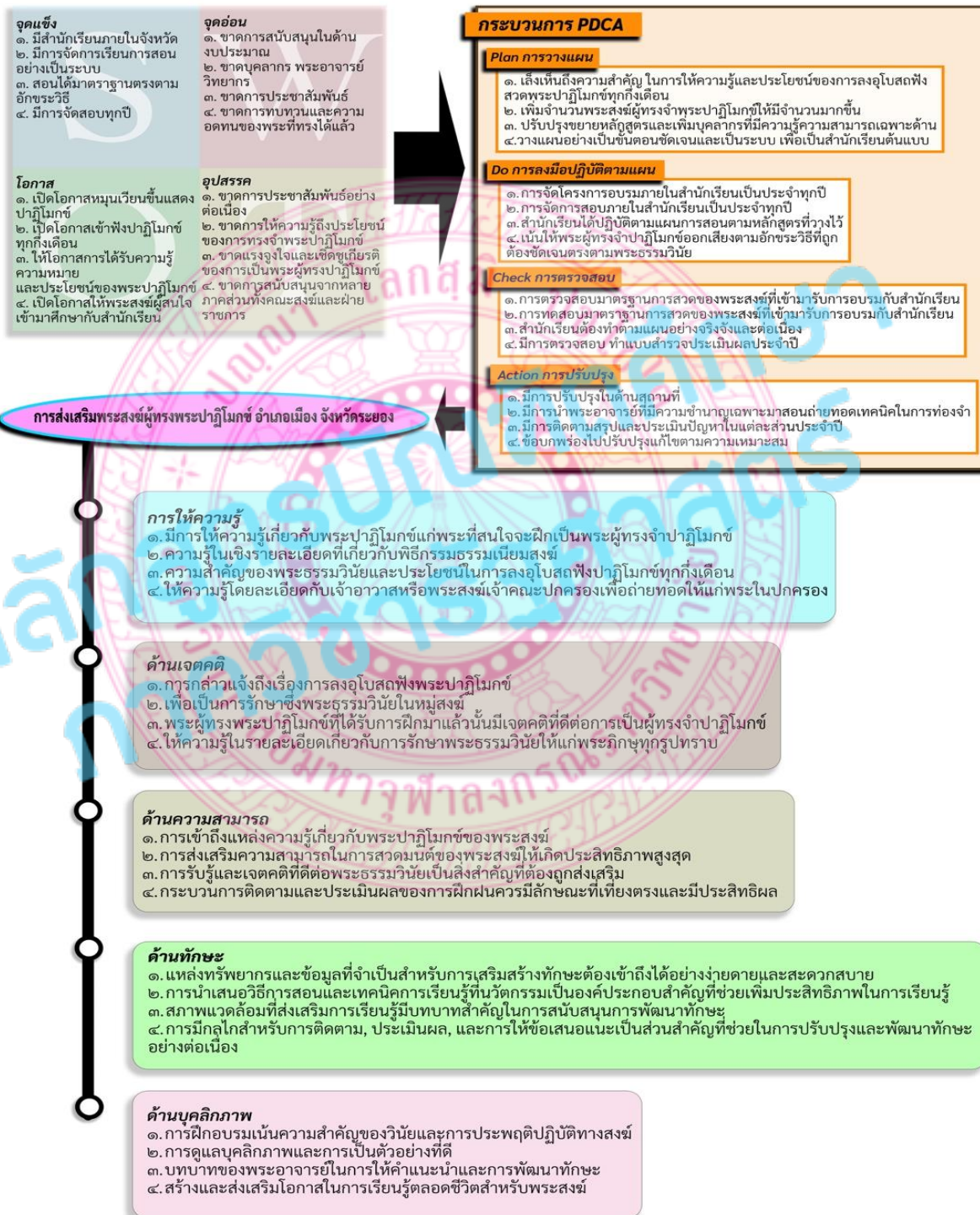
ตารางที่ ๔.๑๓ สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ

สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์	เน้นการส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถสะท้อนค่านิยมที่ปรากฏในพระธรรมวินัยผ่านการประพฤติปฏิบัติ	๑๗
๒. การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี	การเป็นตัวอย่างที่ดีจะสะท้อนความศรัทธาของบทบาทพระสงฆ์	๑๒
๓. บทบาทของพระอาจารย์ในการให้คำแนะนำและการพัฒนาทักษะ	การให้ข้อเสนอแนะและเทคนิคที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างทักษะในการท่องจำและบุคลิกภาพ	๘
๔. สร้างและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับพระสงฆ์	การพัฒนาบุคลิกภาพและการท่องจำพระปาฏิโมกข์ เพื่อที่จะได้ความเชี่ยวชาญและความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น	๔

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ได้แสดงให้เห็นขั้นตอนและกระบวนการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้วางไว้ สามารถอธิบายถึงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

๑. SWOT Analysis

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จะต้องเริ่มด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจะใช้ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง ประกอบด้วย มีสำนักเรียนภายในจังหวัด มีการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบสอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี มีการจัดสอบทุกปี

จุดอ่อน ประกอบด้วย ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากร พระอาจารย์ วิทยากร ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการทบทวนและควบคุมอดทนของพระที่ทรงได้แล้ว

โอกาส ประกอบด้วย เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ ทุกกึ่งเดือน ให้โอกาสการได้รับความรู้ความหมายและประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจ เข้ามาศึกษา กับสำนักเรียน

อุปสรรค ประกอบด้วย ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติของการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์และฝ่ายราชการ

๒. วงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการวิเคราะห์โดยการทำ SWOT Analysis จะเอาผลการวิเคราะห์ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยจะใช้ วงจรการบริหารงานคุณภาพ หรือ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action) สรุปได้ดังนี้

การวางแผน ประกอบด้วย เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการให้ความรู้และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน เพิ่มจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ให้มีจำนวนมากขึ้น ปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน วางแผนอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเป็นสำนักเรียนต้นแบบ

การลงมือปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย การจัดโครงการอบรมภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี การจัดการสอบภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี สำนักเรียนได้ปฏิบัติตามแผนการสอนตามหลักสูตรที่วางไว้เน้นให้พระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ออกเสียงตามอักขระวิธีที่ถูกต้องชัดเจนตรงตามพระธรรมวินัย

การตรวจสอบ ประกอบด้วย การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน การทดสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับสำนักเรียน สำนักเรียนต้องทำตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบ ทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี

การปรับปรุง ประกอบด้วย มีการปรับปรุงในด้านสถานที่ มีการนำพระอาจารย์ที่มีความชำนาญเฉพาะมาสอนถ่ายทอดเทคนิคในการท่องจำ มีการติดตามสรุปและประเมินปัญหาในแต่ละส่วนประจำปี ข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

๓. กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล วางแผนงาน และดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบแล้วนั้น พบว่า “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” สามารถแจกแจงวิธีการที่นำไปสู่ผลลัพธ์ในด้านต่างๆ ดังนี้

การให้ความรู้ ประกอบด้วย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจจะฝึกเป็นพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ ความรู้ในเชิงรายละเอียดที่เกี่ยวกับพิธีกรรมธรรมเนียมสงฆ์ ความสำคัญของพระธรรมวินัยและประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้ความรู้โดยละเอียดกับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง เพื่อถ่ายทอดให้แก่พระในปกครอง

ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การกล่าวอ้างถึงเรื่องการลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการรักษาซึ่งพระธรรมวินัยในหมู่สงฆ์ พระผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ที่ได้รับการฝึกมาแล้วนั้นมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ ให้ความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาพระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุทุกรูปทราบ

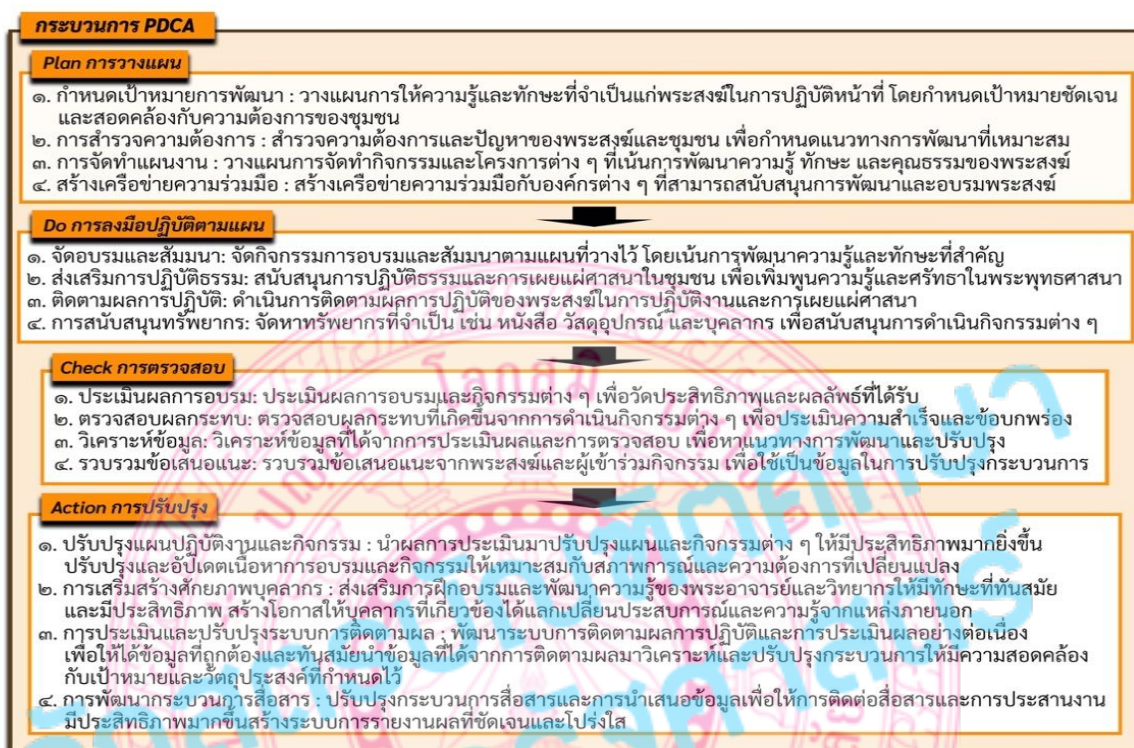
ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์ของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การรับรู้และเจตคติที่ดีต่อพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องถูกส่งเสริม กระบวนการติดตามและประเมินผลของการฝึกฝนควรมีลักษณะที่เที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ

ด้านทักษะ ประกอบด้วย แหล่งทรัพยากรและข้อมูลที่เป็นสำหรับการเสริมสร้างทักษะต้องเข้าถึงได้อย่างง่ายดายและสะดวกสบาย การนำเสนอวิธีการสอนและเทคนิคการเรียนรู้ที่นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะ การมีกลไกสำหรับการติดตาม, ประเมินผล, และการให้ข้อเสนอแนะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของวินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี บทบาทของพระอาจารย์ในการให้คำแนะนำและการพัฒนาทักษะ สร้างและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับพระสงฆ์

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๕ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอมือง จังหวัดระยอง จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสาร และลงพื้นที่ซึ่งสรุปใจความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๑. วงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

๑.๑ การวางแผน

- ๑) กำหนดเป้าหมายการพัฒนา วางแผนการให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดเป้าหมายชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- ๒) การสำรวจความต้องการ สำรวจความต้องการและปัญหาของพระสงฆ์และชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม
- ๓) การจัดทำแผนงาน วางแผนการจัดทำกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณธรรมของพระสงฆ์
- ๔) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาและอบรมพระสงฆ์

๑.๒ การลงมือปฏิบัติตามแผน

- ๑) จัดอบรมและสัมมนา จัดกิจกรรมการอบรมและสัมมนาตามแผนที่วางไว้ โดยเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะที่สำคัญ
- ๒) ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม สนับสนุนการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่ศาสนาในชุมชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- ๓) ติดตามผลการปฏิบัติ ดำเนินการติดตามผลการปฏิบัติของพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานและการเผยแผ่ศาสนา
- ๔) การสนับสนุนทรัพยากร จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๑.๓ การตรวจสอบ

- ๑) ประเมินผลการอบรม ประเมินผลการอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อวัดประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่ได้รับ
- ๒) ตรวจสอบผลกระทบ ตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประเมินความสำเร็จและข้อบกพร่อง
- ๓) วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลและการตรวจสอบ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุง
- ๔) รวบรวมข้อเสนอแนะ รวบรวมข้อเสนอแนะจากพระสงฆ์และผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการ

๑.๔ การปรับปรุง

- ๑) ปรับปรุงแผนปฏิบัติงานและกิจกรรม นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงและอัปเดตเนื้อหาการอบรมและกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการที่เปลี่ยนแปลง

๒) การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ของพระอาจารย์และวิทยากรให้มีทักษะที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สร้างโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้จากแหล่งภายนอก

๓) การประเมินและปรับปรุงระบบการติดตามผล พัฒนาระบบการติดตามผล การปฏิบัติและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและทันสมัย นำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลมาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๔) การพัฒนากระบวนการสื่อสาร ปรับปรุงกระบวนการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้การติดต่อสื่อสารและการประสานงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างระบบการรายงานผลที่ชัดเจนและโปร่งใส

๒. กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ทรงพระปาฏิโมกข์

๒.๑ ด้านการให้ความรู้

๑) ความรู้ทางศาสนา มอบความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรมแก่พระสงฆ์อย่างละเอียด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเผยแผ่ศาสนาได้อย่างถูกต้อง

๒) พิธีกรรมทางศาสนา ให้ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติศาสนกิจอย่างถูกต้อง เพื่อให้พระสงฆ์สามารถดำเนินพิธีกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

๓) พระธรรมวินัย สอนและเน้นการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อให้พระสงฆ์สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน

๔) การเผยแผ่ศาสนา ส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัยและการเผยแผ่ศาสนาแก่ประชาชน เพื่อให้ความรู้และสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยเน้นการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเผยแผ่

๒.๒ ด้านเจตคติ

๑) การฝึกฝนตนเอง ส่งเสริมการฝึกฝนและพัฒนาตนเองในด้านการศึกษา ความรู้ และทักษะต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์มีความพร้อมในการปฏิบัติกิจของสงฆ์และการเผยแผ่ศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) การสร้างเจตคติที่ดี สนับสนุนให้พระสงฆ์มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยการฝึกฝนตนเองให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่

๓) การส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง สร้างความมั่นใจในตนเองของพระสงฆ์ผ่านการฝึกฝนและพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การนำเสนอ และการจัดการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นใจ

๔) การพัฒนาทัศนคติที่เป็นบวก ส่งเสริมการพัฒนาทัศนคติที่เป็นบวกและการมองโลกในแง่ดี เพื่อให้พระสงฆ์มีความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

๒.๓ ด้านความสามารถ

๑) ทักษะการสอน พัฒนาทักษะการสอนและการอบรมแก่พระสงฆ์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ

๒) การทำงานร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับชุมชนและการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ

๓) การจัดการโครงการ ฝึกฝนทักษะการจัดการโครงการและการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน

๔) การบริหารจัดการ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถจัดการทรัพยากรและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๒.๔ ด้านทักษะ

๑) การใช้สื่อและเทคโนโลยี การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสอนเพื่อการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเผยแพร่ศาสนาเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นและมีผลกระทบมากกว่า

๒) ทักษะการนำเสนอ พัฒนาทักษะการนำเสนอและการสื่อสารให้มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง

๓) การใช้ภาษา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาที่ถูกต้องและชัดเจนในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายและมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

๔) การแก้ไขปัญหา ฝึกฝนทักษะการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕ ด้านบุคลิกภาพ

๑) สร้างความมั่นใจ สร้างความมั่นใจและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้พระสงฆ์เป็นที่เคารพและน่าเชื่อถือ

๒) การสื่อสาร พัฒนาทักษะการสื่อสารและการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับพระสงฆ์ เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงประชาชนได้

๓) การพัฒนาบุคลิกภาพ ฝึกฝนการพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนและประชาชน

๔) การสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงบันดาลใจให้กับพระสงฆ์ในรุ่นหลังโดยพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ควรประพฤติตนให้เหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระสงฆ์ในการเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในรุ่นต่อ ๆ ไป

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ดำเนินการตามกระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Action) อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) พบว่า จุดแข็งของการส่งเสริมคือการมีสำนักเรียนบาลีที่มีชื่อเสียง กิจกรรมบรรพชาอุปสมบทที่เป็นระบบ การสนับสนุนจากชุมชน และเครือข่ายพระสงฆ์ที่เข้มแข็ง ในขณะที่จุดอ่อนคือขาดงบประมาณและบุคลากรเพียงพอ มีข้อจำกัดด้านเวลา และการบริหารจัดการ บางครั้งยังไม่มีประสิทธิภาพการเปิดโอกาสบรรพชา การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก การสร้างเครือข่าย การสนับสนุนจากชุมชนถือเป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมพระสงฆ์ อย่างไรก็ตาม

สุขภาพของพระสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการขาดการสนับสนุนที่ต่อเนื่องเป็นอุปสรรคที่ต้องเผชิญ กระบวนการ PDCA เริ่มจากการวางแผน (Plan) ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนา สำรวจความต้องการ จัดทำแผนงาน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ต่อมาเป็นการลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) โดยจัดอบรมและสัมมนา ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ติดตามผลการปฏิบัติ และสนับสนุนทรัพยากร จากนั้นเป็นการตรวจสอบ (Check) ด้วยการประเมินผลการอบรม ตรวจสอบผลกระทบ วิเคราะห์ข้อมูล และรวบรวมข้อเสนอแนะ สุดท้ายเป็นการปรับปรุง (Action) ซึ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนปฏิบัติงานและกิจกรรม เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ประเมินและปรับปรุงระบบการติดตามผล และพัฒนากระบวนการสื่อสาร การพัฒนาพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ครอบคลุมหลายด้าน เช่น การให้ความรู้ทางศาสนา พิธีกรรมทางศาสนา พระธรรมวินัย และการเผยแผ่ศาสนา การส่งเสริมคุณธรรมผ่านการรักษาศีล การพัฒนาจิตใจ การเป็นแบบอย่าง และการเผยแพร่คุณธรรม การพัฒนาความสามารถในทักษะการสอน การทำงานร่วมกับชุมชน การจัดการโครงการ และการบริหารจัดการ รวมถึงพัฒนาทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการนำเสนอ การใช้ภาษา และการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างความมั่นใจ การสื่อสาร และการสร้างแรงบันดาลใจ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง“กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ ๒. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ และ ๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ โดยวัตถุประสงค์ทั้งหมดนั้น ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นขอบเขตพื้นที่ของการทำวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย แบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการแจกแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อให้งานวิจัยชุดนี้ครบถ้วนและสมบูรณ์ จึงได้ทำการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคณะสงฆ์และชุมชนท้องถิ่น การวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษากระบวนการดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้าใจสภาพทั่วไป องค์ประกอบหลัก และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพระสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

การวิจัยนี้เน้นย้ำถึงสภาพทั่วไปและลักษณะเฉพาะของกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึง องค์ประกอบหลัก และพัฒนาการของกระบวนการส่งเสริมในระดับท้องถิ่น

๑) จุดแข็งในกระบวนการส่งเสริม

ความมุ่งมั่นและการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหนึ่งในจุดแข็งหลักคือการมีความมุ่งมั่นและการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากชุมชนท้องถิ่นและคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมพระสงฆ์ให้มีความรู้และปฏิบัติตามพระปาฏิโมกข์อย่างเต็มที่ การเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาและฝึกอบรมนั้น หากมีการจัดหาทรัพยากรการศึกษาและโอกาสในการฝึกอบรมเฉพาะทางสำหรับพระสงฆ์ ทำให้พวกเขามีโอกาสพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง

๒) จุดอ่อนในกระบวนการส่งเสริม

ทรัพยากรและบุคลากรไม่เพียงพอ แม้จะมีการจัดหาทรัพยากรการศึกษา แต่การขาดแคลนทรัพยากรและผู้ฝึกสอนที่มีความเชี่ยวชาญยังคงเป็นจุดอ่อน ทำให้กระบวนการส่งเสริมอาจไม่เต็มประสิทธิภาพการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การปรับตัวของกระบวนการส่งเสริมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นอีกหนึ่งจุดอ่อนที่ต้องได้รับการจัดการอย่างรอบคอบ

๓) อุปสรรคในกระบวนการส่งเสริม

การจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการฝึกอบรมและการพัฒนาเป็นหนึ่งในอุปสรรคหลัก รวมถึงการหาผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทางมาเป็นผู้ฝึกสอนการรับรู้และความเข้าใจของชุมชนที่มีต่อความสำคัญของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์อาจเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ

๔) โอกาสในกระบวนการส่งเสริม

การเพิ่มความรู้และความเข้าใจในหมู่ชุมชนเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์สามารถช่วยเปิดโอกาสในการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ การใช้เทคโนโลยีในการฝึกอบรมและการสื่อสารสามารถช่วยให้กระบวนการส่งเสริมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ผลจากการวิจัยนี้เสนอภาพรวมที่ครอบคลุมและลึกซึ้งเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง การเข้าใจเหล่านี้สามารถช่วยเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดังกล่าวให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและ

มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้คณะสงฆ์และชุมชนท้องถิ่นสามารถร่วมมือกันสนับสนุนและรักษาคุณภาพของพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ได้อย่างยั่งยืน

๕.๑.๒ องค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงองค์ประกอบหลักในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง การนำกระบวนการ PDCA มาใช้เป็นเครื่องมือในการสรุปและวิเคราะห์ถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการ PDCA หรือ Plan-Do-Check-Act ช่วยให้เราสามารถติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมอย่างมีระบบ นับเป็นกรอบคิดที่ช่วยให้เราเข้าใจถึงความจำเป็นในการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ การตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ รวมถึงการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น ในการวิเคราะห์นี้ เราจะใช้กระบวนการ PDCA เป็นโครงสร้างหลักในการพิจารณาและอธิบายแต่ละองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการปรับปรุงกระบวนการ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ชัดเจนและครอบคลุมถึงกระบวนการนี้ ดังนี้

๑) ด้านการวางแผน

การวางแผนเป็นขั้นตอนแรกและสำคัญที่สุด ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ที่จะต้องมีการสำรวจความต้องการจริงของพระสงฆ์และวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องรวมถึงการสร้างแผนการสื่อสารกับชุมชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและสนับสนุน รวมทั้งการตั้งค่ามาตรฐานสำหรับการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ

๒) ด้านการดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้ การจัดทำและดำเนินโปรแกรมการฝึกอบรมควรเน้นทั้งการพัฒนาทางจิตวิญญาณและทักษะการปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ ควรมีการนำเสนอกรณีศึกษาและบทเรียนจากพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกอบรมยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายผลและความสามารถในการเข้าถึง

๓) ด้านการตรวจสอบ

การตรวจสอบและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจว่าโปรแกรมการฝึกอบรมนั้นได้ผลลัพธ์อย่างไร การประเมินควรครอบคลุมทั้งประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและการตอบสนองของชุมชนต่อพระสงฆ์ที่ได้รับการส่งเสริม การรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายเกี่ยวข้องจะช่วยให้มองเห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของโปรแกรมได้อย่างชัดเจน

๔) ด้านการปรับปรุง

หลังจากการประเมินผลแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการปรับปรุงและวางแผนการดำเนินการใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับปรุงอาจรวมถึงการแก้ไขโปรแกรมการฝึกอบรม การเพิ่มทรัพยากร หรือการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการสนับสนุนจากชุมชน การทบทวนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้กระบวนการส่งเสริมมีประสิทธิภาพและความยั่งยืน การขยายเนื้อหาในลักษณะนี้จะทำให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดเพิ่มเติมในแต่ละส่วนของกระบวนการ PDCA พร้อมทั้งให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับวิธีการทำงานและประโยชน์ของแต่ละขั้นตอนในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ การใช้ตัวอย่างเฉพาะ ข้อมูลสถิติ หรืออ้างอิงจาก

วิจัยเฉพาะจะเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเข้มข้นของเนื้อหา ทำให้บรรลุความยาวที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ผลจากบทสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เหล่านี้ สะท้อนถึงความพยายามและความมุ่งมั่นของคณะสงฆ์ในการพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการใช้กระบวนการ PDCA คณะสงฆ์ได้ โดยแสดงให้เห็นถึงการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการส่งเสริมนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคม เราจึงเห็นถึงความสำคัญของการมีความยืดหยุ่นและการเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถนำพาและสนับสนุนชุมชนของพวกเขาให้เติบโตและพัฒนาไปพร้อมกัน

๕.๑.๓ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมหลายด้าน สะท้อนถึงความพยายามของคณะสงฆ์ในการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และรับใช้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้สำรวจถึงกระบวนการดังกล่าวผ่านการสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมถึงด้านการให้ความรู้ การสร้างเจตคติที่เหมาะสม ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพ ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้

การให้ความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการส่งเสริม ครอบคลุมการศึกษาพระธรรมและวินัยอย่างลึกซึ้ง การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เน้นที่ความรู้ในคัมภีร์ แต่ยังรวมถึงการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการให้บริการสังคม โดยมีการใช้วิธีการทั้งในห้องเรียนและการศึกษานอกสถานที่ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความเข้าใจในหลายๆ ด้าน

๒) ด้านเจตคติ

การพัฒนาเจตคติที่เหมาะสมเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของการส่งเสริม โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติธรรม การฝึกสร้างเจตคตินี้มุ่งเน้นที่การพัฒนาทัศนคติที่เป็นบวกต่อการเรียนรู้และการให้บริการสังคม พร้อมทั้งการส่งเสริมความอดทน ความเพียร และความเห็นอกเห็นใจ

๓) ด้านความสามารถ

ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารจัดการในหน้าที่พระสงฆ์เป็นอีกหนึ่งด้านที่ได้รับการส่งเสริม ครอบคลุมตั้งแต่การบริหารวัด การจัดการกิจกรรมทางศาสนา ไปจนถึงการให้คำปรึกษาและการดูแลชุมชน การพัฒนาความสามารถเหล่านี้มุ่งเน้นที่การให้พระสงฆ์มีทักษะในการนำ การสื่อสาร และการจัดการที่เหมาะสม

๔) ด้านทักษะ

ทักษะที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ในยุคสมัยใหม่รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ การฝึกทักษะเหล่านี้ช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๕. ด้านบุคลิกภาพ

การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นส่วนสำคัญของการส่งเสริมพระสงฆ์ ซึ่งไม่เพียงแต่รวมถึงการแต่งกายและพฤติกรรมที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาภาวะผู้นำ ความมั่นใจ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคม การส่งเสริมด้านนี้เน้นที่การฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน

สรุปได้ว่า ผลจากบทสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เหล่านี้ สะท้อนถึงความพยายามและความมุ่งมั่นของคณะสงฆ์ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ มีทักษะ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ในสังคมสมัยใหม่ กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความพยายามของคณะสงฆ์ในการพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีเจตคติที่ดี มีความสามารถ มีทักษะ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและบริการสังคมในยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถนำพาและสนับสนุนชุมชนของพวกเขาให้เติบโตและพัฒนาไปพร้อมกัน ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเน้นให้ความรู้ การสร้างเจตคติที่เหมาะสม ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังช่วยให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วข้างต้น และมีประเด็นสำคัญที่นำมาสู่การอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๑) สภาพทั่วไปในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีรายละเอียดที่สำคัญ คือ จุดแข็ง ประกอบด้วย มีสำนักเรียนภายในจังหวัด มีการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบสอนได้มาตรฐานตรงตามอักขระวิธี มีการจัดสอบทุกปี จุดอ่อน ประกอบด้วย ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ขาดบุคลากร พระอาจารย์วิทยากร ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการทบทวนและความอดทนของพระที่ทรงได้แล้ว โอกาส ประกอบด้วย เปิดโอกาสหมุนเวียนขึ้นแสดงปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสเข้าฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ให้โอกาสการได้รับความรู้ความหมายและประโยชน์ของพระปาฏิโมกข์ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้สนใจ เข้ามาศึกษา กับสำนักเรียน อุปสรรค ประกอบด้วย ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการทรงจำพระปาฏิโมกข์ ขาดแรงจูงใจและเชิดชูเกียรติของการเป็นพระผู้ทรงปาฏิโมกข์ ขาดการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์และฝ่ายราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสวรรค์กุล) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ วัดมีความสัปปายะ มีความพร้อม เป็นที่ยอมรับ มีระบบการบริหารจัดการและการสอนที่ดี จุดอ่อน ได้แก่ บุคลากรมีจำนวนน้อยกว่าภาระงาน ปรับตัวไม่ทันต่อเปลี่ยนแปลง การประสานงานไม่ชัดเจน นโยบายยังไม่ชัดเจน โอกาส ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทำให้บุคลากรได้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ สถานการณ์โรคระบาดโควิด ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดปฏิบัติธรรม^๑ โดยอภิปรายว่า ด้านจุดแข็ง ได้แก่ วัดมีความสัปปายะ มีความพร้อม เป็นที่ยอมรับ มีระบบการบริหารจัดการและการสอนที่ดีเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดนพรัตน์ สุธเมโร (ล้ำเลิศ)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านจุดแข็ง วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกประเภท มีคณะกรรมการวัดเข้ามาดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัด ด้านจุดอ่อน การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านบัญชีเข้ามาช่วยดูแล ด้านโอกาส สินทรัพย์ประเภทที่ดินสามารถจัดประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าได้ วัดเป็นนิติบุคคลสามารถทำนิติกรรมได้ ด้านอุปสรรค ที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นได้ ไม่สามารถนำเงินของวัดมาลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าได้^๒ โดยอภิปรายว่า ด้านจุดอ่อน วัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสมุห์พูลสวัสดิ์ ฐิตสีโล (เตี้ยพานิช)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จุดแข็ง คือ วัดมีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์น่าศึกษาค้นคว้า มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จุดอ่อน คือ การดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่องและขาดความชัดเจนในการบริหารจัดการ โอกาส คือ วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้จัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี ทำให้นักท่องเที่ยวหลายๆ ชาติ สามารถรู้จักและเดินทางมาท่องเที่ยวได้ อุปสรรค คือ เจ้าอาวาสขาดความรู้และทักษะในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ ขาดงบประมาณเฉพาะสำหรับการพัฒนา ศาสนสถาน และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ^๓ โดยอภิปรายว่า อุปสรรค คือ ขาดความรู้และทักษะการประสานงาน ขาดงบประมาณ และขาดการสนับสนุนเหมือนกัน

๒) องค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยใช้การบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน ประกอบด้วย วางแผน อย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อเป็นสำนักเรียนต้นแบบ โดยเน้นความสำคัญในการให้ความรู้และประโยชน์ของการลงอุโบสถฟังสวดพระปาฏิโมกข์ และมีการปรับปรุงขยายหลักสูตรและเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน การลงมือปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย การจัด

^๑ พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสวรรค์กุล), “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^๒ พระปลัดนพรัตน์ สุธเมโร (ล้ำเลิศ), “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๓ พระครูสมุห์พูลสวัสดิ์ ฐิตสีโล (เตี้ยพานิช), “รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

โครงการอบรมภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี การจัดการสอบภายในสำนักเรียนเป็นประจำทุกปี การตรวจสอบ ประกอบด้วย การตรวจสอบมาตรฐานการสวดของพระสงฆ์ที่เข้ามารับการอบรมกับ สำนักเรียน และทำแบบสำรวจประเมินผลประจำปี และการปรับปรุง ประกอบด้วย มีการปรับปรุงในด้านสถานที่ มีการติดตามสรุปและประเมินปัญหาในแต่ละส่วนประจำปี ข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหามันต์ สฐิตมโม (อารยะนรากุล)** “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๔ โดยอภิปรายว่า ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า วัดของท่านได้วางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมพระสงฆ์ให้ฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ วัดของท่านได้กำหนดแนวทางการฝึกสวดพระปาฏิโมกข์ที่ชัดเจนเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสวรรค์กุล)** “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน” ผลการวิจัยพบว่า วิทยากรมีการวางแผน โดยมุ่งเน้นวิธีการสอนให้เป็นตามแนวทางที่หลวงพ่ोजรรณวาทังเป็นหลัก มีการประชุมวางแผนกันเป็นประจำ วิทยากรเน้นให้เป็นพระวิปัสสนาจารย์เป็นหลัก มีการปฏิบัติตามแผน เน้นการมีความประพฤติปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่างที่ดี มีการตรวจสอบโดยการกำกับดูแลวิธีการสอนของพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรให้ตรงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา กำกับดูแลวิธีสอนของวิทยากรให้ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา มีการปรับปรุงการดำเนินการโดยนำผลการประเมินมาปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป วิทยากรมีอัตราส่วนต่อผู้เข้าปฏิบัติน้อยเกินไป^๕ โดยอภิปรายว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน มีการบริหารจัดการเหมือนกันทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหานพต ปุณฺณสุวฑฺฒโก** “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน กำหนดบุคคลตามความรู้ความสามารถ ให้มีการจัดเตรียมความพร้อมอาคารสถานที่ไว้ให้เพียงพอ พร้อมทั้งอาหาร สถานที่พัก ห้องสุขาสะอาด ด้านการดำเนินงาน มีโครงการประจำเดือนและประจำปี ทำเอกสารสรุปผลการดำเนินงานประจำเดือนและประจำปี ดูแลการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตรวจสอบวิธีการทำงานทั้งบุคลากร และผู้ปฏิบัติธรรม^๖ โดยอภิปรายว่า ด้านการดำเนินงาน มีโครงการประจำเดือนและประจำปีเหมือนกัน และด้านการตรวจสอบและประเมินผล มีการตรวจสอบวิธีการทำงานทั้งบุคลากรและผู้ปฏิบัติธรรมเหมือนกัน

^๔ พระมหามันต์ สฐิตมโม (อารยะนรากุล), “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา”, **พุทธศาสนคัมภีร์ฉบับมติ** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

^๕ พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสวรรค์กุล), “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน”, **พุทธศาสนคัมภีร์ฉบับมติ** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^๖ พระมหานพต ปุณฺณสุวฑฺฒโก, “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑-๑๖.

๓) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คือ การให้ความรู้ ประกอบด้วย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์แก่พระที่สนใจ จะฝึกเป็นพระผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ เน้นชี้แจงประโยชน์ในการลงอุโบสถฟังปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ด้าน เจตคติ ประกอบด้วย การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเป็นผู้ทรงจำปาฏิโมกข์ และมีทัศนคติที่ดีในการรักษา พระธรรมวินัย ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การส่งเสริมความสามารถในการสวดมนต์ของ พระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านทักษะ ประกอบด้วย การใช้วิธีการสอนและเทคนิคการเรียนรู้ที่มี นวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรมเน้นความสำคัญของ วินัยและการประพฤติปฏิบัติทางสงฆ์ การดูแลบุคลิกภาพและการเป็นตัวอย่างที่ดี สอดคล้องกับ งานวิจัยของ **พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวัณ)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล) ๒) ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓) ด้านความรู้ (ความรู้ เฉพาะด้านและทั่วไป) ๔) ด้านทักษะ (ความชำนาญงาน) และ ๕) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (แรงจูงใจ และแรงขับภายใน) การสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบางคล้า โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน” โดยอภิปรายว่า ด้านความรู้ เจ้า คณะปกครองมีความรอบรู้ในพระธรรมวินัย สามารถนำมาถ่ายทอด ปฏิบัติ และใช้ในการแก้ไข อธิกรณ์ที่เกิดขึ้นได้เหมือนกัน ด้านทักษะ เจ้าคณะปกครองมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ชำนาญด้าน การสื่อสาร การติดต่อประสานงาน และการโน้มน้าวจิตใจผู้คนเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระญาณกร ปุณณโก (ประดาร์ช)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒” ผลการวิจัยพบว่า ๑) พระวิปัสสนาจารย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ มีความรู้และความสามารถอยู่ในระดับที่ดี มี ศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนได้ เพียงแค่ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มี ศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้เพิ่มเติม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะเป็นส่วน ช่วยในการพัฒนาศักยภาพของผู้เป็นพระวิปัสสนาจารย์ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกขั้น ซึ่งจะส่งผลให้มีทักษะ ความสามารถมากยิ่งขึ้น และเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป ๒) รูปแบบ การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ภาค มี ๕ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านอุปนิสัย และด้าน ทัศนคติ” โดยอภิปรายว่า พระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ มีความรู้และความสามารถอยู่ในระดับที่ดี มีศักยภาพในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนได้เหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทรงศักดิ์ ชยว**

^๓ พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวัณ), “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **พุทธศาสนคัมภีร์ ฉบับพิเศษ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^๔ พระญาณกร ปุณณโก (ประดาร์ช), “การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, **พุทธศาสนคัมภีร์ ฉบับพิเศษ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ทตโน (หงส์วิสัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เช่น การให้ทุนเพื่อศึกษาต่อ อบรม ทุนด้านการปกครองคณะสงฆ์ เรียนบาลี และอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๒) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตามกระบวนการ POSDC พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการทั้ง ๓ ด้าน มีดังนี้ (๑) การพัฒนาด้านความรู้ ด้วยการส่งเสริมการศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ (๒) การพัฒนาด้านทักษะ เน้นการปฏิบัติตามแผน มีรูปแบบการจัดองค์การ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรอบรู้ (๓) การพัฒนาด้านความสามารถเพื่อให้พระสังฆาธิการมีความสามารถในการปฏิบัติกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน^๔ โดยอภิปรายว่า สภาพทั่วไปของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีการให้การสนับสนุนด้านการเรียนรู้ในพระธรรมวินัยเหมือนกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์อย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มากขึ้น
๒. ควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ให้มีความรู้ความสามารถในหลายด้าน
๓. ควรมีการกำหนดนโยบายแผนพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่พระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพระปาฏิโมกข์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อบันทึกข้อมูลและประกอบการพิจารณาขยายสำนักเรียนต่อไป
๒. ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรม การสัมมนา ควรเชิญบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในพระปาฏิโมกข์มาให้ความรู้และฝึกฝนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
๓. ควรจัดทำหลักสูตรการอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในเขตปกครองทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในจังหวัดอื่นบ้าง เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นอย่างไร

^๔ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน (หงส์วิสัย), “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, พุทธสาตรคณฐ์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

๒. ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ว่า
ปัจจัยใดส่งผลให้ตัดสินใจเข้าอบรมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์บ้าง

๓. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในด้านต่างๆ ว่า
ขาดแคลนอะไรบ้าง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

จิตจำนงค์ กิติเกียรติ. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๒๓.

จุมพล หินนิพานิช. การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๔. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมธิราช, ๒๕๔๕.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. คู่มือองค์การแห่งความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. วาทกรรมการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : วิภาษา, ๒๕๔๕.

ณัฐพันธ์ เจริญนันท์. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด(มหาชน),
๒๕๕๑.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมการ
ช่าง จำกัด, ๒๕๔๖.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

น้ำทิพย์ ภาวีน. การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

นิสสารก์ เวชยานนท์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสน
ศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

เบญญาพัชร วันทอง. จิตวิทยาบุคลิกภาพ. พิษณุโลก : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม. ๒๕๕๔.

ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ,
๒๕๔๐.

พนิจดา วีระชาติ. การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓.

พระครูโพธิจิตตคุณ. คู่มือพระภิกษุผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ คณะสงฆ์ภาค ๓. จังหวัดสิงห์บุรี : วัด
โพธิ์สังฆาราม พิมพ์ถวาย, ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๘.
- _____. การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.
- _____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๙.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). พระแท้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๔.
- พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญโญ. วิกฤตปาฏิโมกข์แปล พร้อมมาติกาสำหรับวินิจฉัยสิกขาบท. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นการพิมพ์, ๒๕๖๕.
- พระสุเมธีวราญาณ (ณรงค์ จิตโสภโณ). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๙.
- พะยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.
- ไพรัช อรรถดามานนท์. การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๖๑.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. องค์การและการจัดการงานบุคคลหน่วยที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๓.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. การจัดการคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. “ความรู้” สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๒.
- วิฑูรย์ลี มะโชคดี. TQM วิธียุทธศาสตร์คุณภาพยุค ๒๐๐๐. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถการ, ๒๕๕๐.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๘.
- ศิวาพร มั่นทุกานนท์. การบริหารงานพัสดุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. การพัฒนาบุคลากร. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๔๗.
- สมใจ ลักษณะ. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม(ต่อ)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

สัมพันธ์ ภูโพบูลย์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร, ๒๕๔๒.

สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร. การพัฒนาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙.

สุจิตรา ธนानันท์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

สุธี สุทธิสมบุญ และสมาน รังสิโยภักษ์. หลักการบริการเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๑.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. พื้นฐานทางการจัดการ. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. ๒๑ วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ภาพการพิมพ์, ๒๕๕๓.

แสง จันทรงาม. พุทธศาสนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๖.

อนิวัช แก้วจำนง. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, ๒๕๕๒.

อุทุมพร จามรมาน. การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบเพื่อคัดเลือกเข้าทำงาน. กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซนเตอร์, ๒๕๕๑.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

พระครูสมุห์พลสวัสดิ์ ฐิตสีโล (เตี้ยพานิช). “รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

พระญาณกร ปุณณโก (ประดาหรัษ์). “การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระนรินทร์ โชติปาโล (ศรีสุวรรณกุล). “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ ๑ วัดอัมพวัน”. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานนุตโร (โพธิ์ประชุม). “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนรีวงศ์). “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **พุทธศาสนคัมภีร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.
- พระปลัดนพรัตน์ สุเมธ (ล้ำเลิศ). “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- พระมหาภุชญา นันทเพชร. “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”. **วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม**. : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๐.
- พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฺฒโน (หงส์วิสัย). “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.
- พระมหาพิทยา ปิยวัฒน์ (แจ่มจำรัส). “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธธรรม” **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- พระมหาธวัช คมภิธรรมา (สังฆมนฐาน). “บทบาทและกระบวนการพัฒนาวัดเชิงสร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู”. **สารนิพนธ์พุทธศาสนคัมภีร์บัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- พระมหาประพจน์พุทธโช (บุญฤทธิ์). “โมเดลกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะพลานามัยในการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง” **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- พระมหามันสิ จิตมโม (อารยะนรากุล). “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา”. **พุทธศาสนคัมภีร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.
- พระอธิการคณินธิป สุจิตโต (ปานสง่า). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคล้า จังหวัดราชบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสนคัมภีร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

(๓) บทความ :

- ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. “พระวินัยที่พระสงฆ์ไทยละเมิดกันเป็นอาฉินในขณะนี้”. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๒๔๖ - ๒๔๗.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- พระครูบวรกิจคุณธารอนันต์ วรปญโญ และคณะ. “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๒๐.
- พระครูปลัดสิทธิศักดิ์ ฐิตสกุโข. “กระบวนการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร”. **วารสารมหาวิทยาลัยมหานคร**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กันยายน ๒๕๖๒) : ๓๕๙๒ - ๓๕๙๓.
- พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท. “บทบาทพระสงฆ์ : ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๖๕) : ๑๖๕.
- พระครูสุธีจริยวัฒน์. “บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ ๒๑”. **วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา เขตกลุ่มแม่น้ำโขง**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๘ - ๙.
- พระประสาธน์ชาลิต อร่ามวาณิช และคณะ. “โอวาทปาฏิโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วารสารปรัชญาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๒๒๘.
- พระมหานพดล ปุณฺณสุทฺตโก. “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑-๑๖.
- พระมหาประกาศิต สิริเมธ และคณะ. “กระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๑๙๙ - ๒๐๐.
- พระมหามนัสวี ฐิตธมฺโม. “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา”. **วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๑๒ - ๑๔.
- พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร. “พระวินัย : หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์”. **วารสารวิจัยธรรมศึกษา**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕) : ๑๖๒.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. “สิกขาบทในพระปาฏิโมกข์เกิดขึ้นเมื่อใด”. **วารสารธรรมธारा วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๕๔.
- พระมหาสุทธิพงษ์ สุทธิวิโส. “ภิกขุปาฏิโมกข์ในฐานะเครื่องมืออำนวยการพระพุทธศาสนา”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๒) : ๔๙๑ - ๔๙๓.
- พระมหาสุริยาอภิวฑฺฒโน มะสันเทียะ . “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ”. **วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม -มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๓๖๖ - ๓๖๗.
- พระราชปริยัติมุนี และคณะ. “ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม”. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๔๖ - ๔๔๘.

บรรณานุกรม(ต่อ)

พระวชิระชาติ อธิสัทโธ เพ็งแจ่ม และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ. “การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๒) : ๒๖๔.

พระสุภาพร เตชธโร. “กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ๙วัดจังหวัดอุบลราชธานี”. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๑๕.

พัฒนา พรหมมณี. “การวัดระดับทักษะในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๒๘๔.

รจิต สิทธิศาสตร์สกุล. “กระบวนการส่งเสริมการบริโภคอาหารเจตามหลักพระพุทธศาสนา”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) : ๔๓ - ๔๔.

ศิริพร เชาวลิท. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”. วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและเอกชน. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑. (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๘๘-๘๙.

อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และคณะ. “การทดสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย”. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๐ : ๑๐๕-๑๑๑.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

ชาญชัย อาจันสมาจาร. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. หน้า ๑๖๘. (อัสสัมชัญ)

พระครูประกาศกาญจนกิจ. คู่มือพระปาฏิโมกข์. ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิง : คณะศิษย์วัดถ้ำผาพิรุณ ๒๕๖๕. หน้า ๑. (อัสสัมชัญ)

พระคุณภีร์เทพ ธมฺมโก (วรรณนศรี). โครงการเพื่อปฏิบัติธรรม สติปัฏฐาน ๔ : วัดซากพง จังหวัดระยอง ๒๕๖๓. (อัสสัมชัญ)

สำนักงานเลขาธิการคณะอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. บัญชีรายชื่อจำนวนพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์. ระยอง : คณะสงฆ์อำเภอเมือง, ๒๕๖๕. (อัสสัมชัญ).

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

Evisualcontrol. หลักการ ๔ M ๑ E. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://evisualcontrol.com/article/หลักการ-4-m-1-e/> [๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖].

กัลยาณมิตร. พระวินัยบัญญัติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://kalyanamitra.org/th/article-detail.php?i=21057> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๖].

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. หลักการ 4m. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://ioklogistics.blogspot.com>. [๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๕].

โทชาวะ. ระบบวงจรคุณภาพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://cdaat.blogspot.com/2014_04_01_archive.html [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

บรรณานุกรม(ต่อ)

พัชรา ทิพย์ทัศน์. พัฒนากาเวผู้นำการเปลี่ยนแปลง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www./br.ac.th/E-lesson4_2html. [๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

มหาวิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน. ระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://rms.bspc.ac.th/files/94833_23060716163947.pdf [๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖].

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระมหากุศล กุศลภทฺโท. เจ้าคณะตำบลเชิงเนิน เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒ กันยายน ๒๕๖๖.

พระสมุห์เมธา สุเมธ. เจ้าคณะตำบลมาบตาพุด วัดชอยคีรีระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พระปลัดนพพร ปสนโน. เจ้าอาวาสวัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

พระครูปลัดทนะนงศ์ศักดิ์ ปภาโต. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พระปลัดวันชัย กิตติธโร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาสำเภาทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พระสมุห์เศกสันต์ สุเมธ. เจ้าอาวาสวัดยายจั่น อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พระอธิการพิธาน กิตติสาโร. เจ้าอาวาสวัดธงหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พระครูพรหมจริยานุวัตร. รองเจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดเกตุราสุขารมย์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖.

พระมหานักรบ อัครมโน. เจ้าคณะตำบลกะเจ็ด เจ้าอาวาสวัดโชดหิน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

พระครูกิตติคชราช. เจ้าคณะตำบลตะพง เจ้าอาวาสวัดช้างชนราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

พระมหาวิริเวทย์ วิสทิสโส. พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดเนินพระ อำเภอเมืองจังหวัดระยอง, ๑ กันยายน ๒๕๖๖.

พระมหาธณภัค ธนเสฏฐ. พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๙ กันยายน ๒๕๖๖.

พระมหาธรรวิศว์ จตตภโย. พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๘ กันยายน ๒๕๖๖.

พระวิรัช วิสารโท. พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแพบ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖.

บรรณานุกรม(ต่อ)

พระราชิระ ขนติธโร. พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแฟบ อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖.

นายอัครเดช ล่องดุริยางค์. กำนันตำบลกะเจต อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

นายศักดิ์ชาย บุญเกษม. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลกะเจต อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

นายสำฤทธิ์ เสน่ห์. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลกะเจต อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๖.

นางสาวชนิดภัส จำรัสแสง. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๘ ตำบลกะเจต อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

นายปิติพัฒน์ เสียงประเสริฐ. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลกะเจต อำเภอมือง จังหวัดระยอง, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Primary Sources

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Thai Tipitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press, 1996.

2. Secondary Sources

(I) Books:

Bowditch. James L. and Buono. Anthony F. **APrimer on Organizational Behavior**. New York: Jhon Wiley and Sons, 1990.

P.Robbins Stephen and M. Colter. **Management**. 7ed. New Jersey: Prentice Hall International Inc., 2002.

Shewhart. Walter Andrew. **Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control**. New York: Dover. 1939.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง
จังหวัดระยอง

ผู้วิจัย : พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น) นิสิตมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไป ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการวางแผน (Plan) ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) ๓) ด้านการตรวจสอบ (Check) และ ๔) ด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม (Action)

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยองมี ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและความรู้ทั่วไป) ๒) ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓) ด้านความสามารถ (การมีคุณสมบัติที่ทำได้) ๔) ด้านทักษะ (ความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่ทำ) และ ๕) ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัว)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ชื่อ.....ฉายา.....นามสกุล.....
อายุ.....พรรษา.....ระดับการศึกษา.....วิทยฐานะ ป.ธ....., น.ธ.....
ตำแหน่ง.....ที่อยู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
สถานที่สัมภาษณ์.....
วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

ผู้สัมภาษณ์ พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น)
บันทึกข้อมูล/จดบันทึก/บันทึกภาพและเสียง

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไป ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

๑) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีจุดแข็ง ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีจุดอ่อน ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีโอกาส ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีอุปสรรค ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบในกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของ
คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มี ๔ ด้าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

๑) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการวางแผน ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระ
ปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการลงมือทำตามแผน ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้
ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการตรวจสอบ ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระ
ปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการปรับปรุงให้เหมาะสม ในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้
ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มี ๕ ด้าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

๑) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพระปาฏิโมกข์กับพระสงฆ์
อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านเจตคติกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระ
ปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านความสามารถกับพระสงฆ์ผู้ทรง
พระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านทักษะกับพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์
อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่า คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีการส่งเสริมด้านบุคลิกภาพกับพระสงฆ์ผู้ทรง
พระปาฏิโมกข์ อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

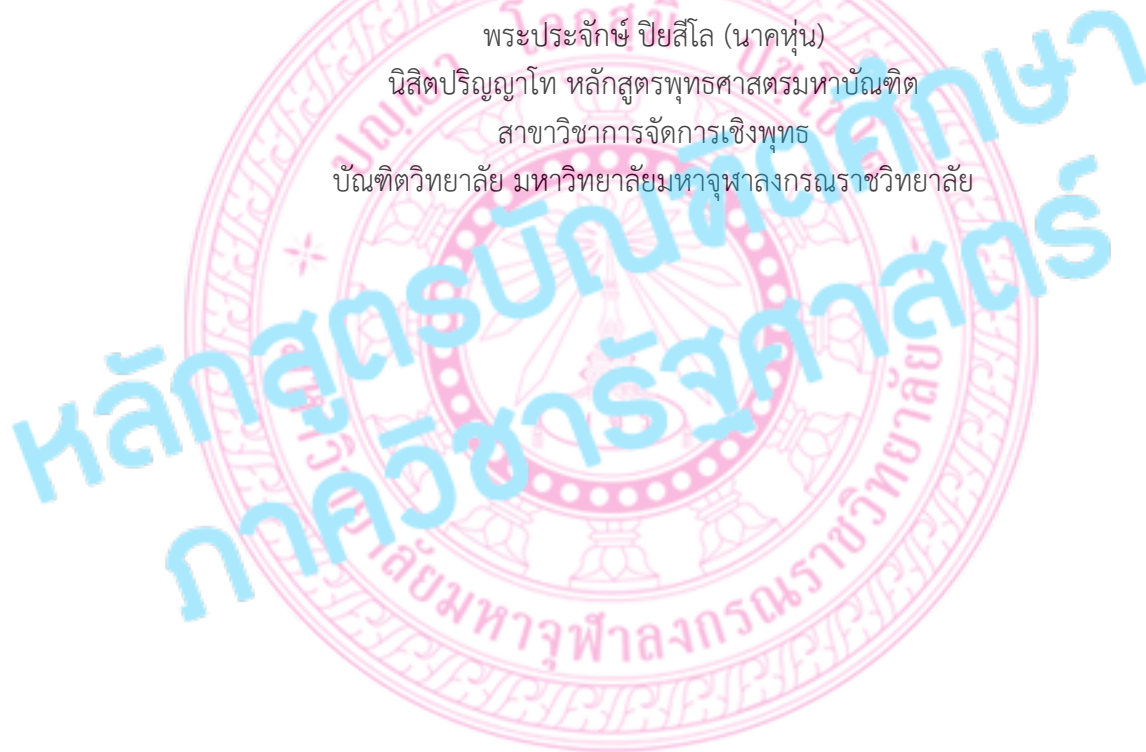
ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ้น)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑ ๒๕๖๖ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เนื่องด้วย พระประจักษ์ ฉายา ปิยสิโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๐๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ทรงพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมณาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๙๖๖๖๖

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)

อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๕ / ๑๙ ๖๖

(พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระประจักษ์ ปิยสิโล

โทร. ๐๘๒-๒๘๕-๕๖๔๗

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (CVI) แบบสัมภาษณ์
เรื่อง : กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ทรงปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
ผู้วิจัย พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ้น)
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า CVI	แปลผล
๑. จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง								
๑.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในด้านการวางแผน(Plan) ด้านการปฏิบัติตามแผน(Do) ด้านการตรวจสอบ(Check) และด้านการปรับปรุงให้เหมาะสม(Action)								
๑.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ ๕ ด้าน (สมรรถนะ) ได้แก่ ๑). ด้านความรู้ (ความรู้เฉพาะด้านและความรู้ทั่วไป) ๒). ด้านเจตคติ (ทัศนคติและค่านิยม) ๓). ด้านความสามารถ (การมีคุณสมบัติที่ทำได้) ๔. ด้านทักษะ (ความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่ทำ) และ ๕). ด้านบุคลิกภาพ (บุคลิกลักษณะประจำตัว)								
๑.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

๑. สัมภาษณ์ พระมหากุศล กุศลภทโท เจ้าคณะตำบลเชิงเนิน เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมือง
วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒ กันยายน ๒๕๖๖

๒. สัมภาษณ์ พระสมุห์เมธา สุเมโธ เจ้าคณะตำบลมาบตาพุด วัดชอยคีรีระยอง อำเภอเมือง
จังหวัดระยอง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖

พระปลัดนพพร ปสนโน

๓. สัมภาษณ์ พระปลัดนพพร ปสนโน เจ้าอาวาสวัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง,
๑๐ กันยายน ๒๕๖๖

พระครูปลัดทนงศักดิ์

๔. สัมภาษณ์ พระครูปลัดทนงศักดิ์ ปภาโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง,
๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖

๕. สัมภาษณ์ พระปลัดวันชัย กิตติธโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาสำเภาทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖

๖. สัมภาษณ์ พระสมุห์เศกสันต์ สุเมธ เจ้าอาวาสวัดยายจั่น อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๖

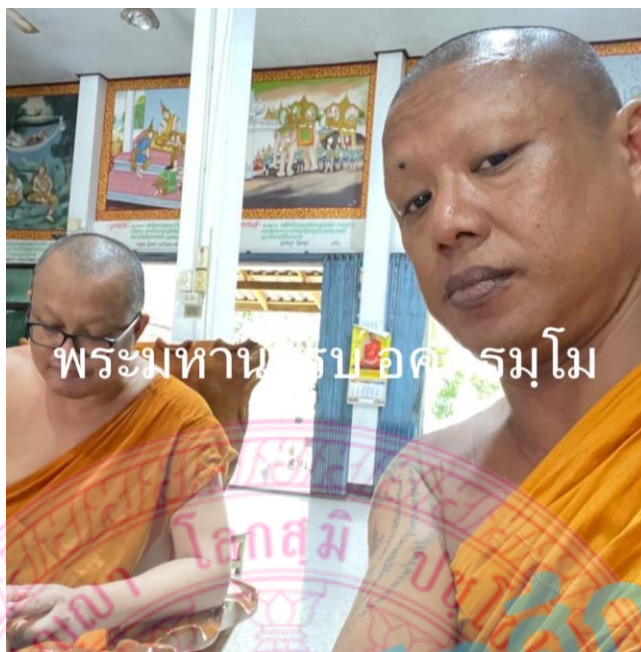
พระอธิการพิธาน กิตติสาโร

๗. สัมภาษณ์ พระอธิการพิธาน กิตติสาโร เจ้าอาวาสวัดธงหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง,
๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

พระครูพรหมจริยานุวัฒน์

๘. สัมภาษณ์ พระครูพรหมจริยานุวัตร รองเจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดเกตราสุขารมย์
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

พระมหานักรบ อคฺคมโ

๙. สัมภาษณ์ พระมหานักรบ อคฺคมโ เจ้าคณะตำบลกะเจต เจ้าอาวาสวัดโชติหิน อำเภอเมือง
จังหวัดระยอง, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖

พระครูกิตติคชราช

๑๐. สัมภาษณ์ พระครูกิตติคชราช เจ้าคณะตำบลตะพง เจ้าอาวาสวัดช้างชนราษฎร์บำรุง อำเภอ
เมือง จังหวัดระยอง, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖

๑๑. สัมภาษณ์ พระมหาวิรเวทย์ วิสทฐสีโล พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑ กันยายน ๒๕๖๖

๑๒. สัมภาษณ์ พระมหาธนภาค ธนเสฏฐ์ พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๙ กันยายน ๒๕๖๖

พระมหาธนวิศว์ จตตภโย

๑๓. สัมภาษณ์ พระมหาธนวิศว์ จตตภโย พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดตะพุนทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๘ กันยายน ๒๕๖๖

๑๔. สัมภาษณ์ พระวิรัช วิสารโท พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแพบ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๖

พระวชิระ ขนติธโร

๑๕. สัมภาษณ์ พระวชิระ ขนติธโร พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ วัดหนองแพบ อำเภอมือง จังหวัดระยอง,
๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖

นาย อัครเดช ล่องดูริยางค์

๑๖. สัมภาษณ์ นายอัครเดช ล่องดูริยางค์ กำนันตำบลกะเจ็ด อำเภอมือง จังหวัดระยอง,
๑๐ กันยายน ๒๕๖๖

๑๗. สัมภาษณ์ นายศักดิ์ชาย บุญเกษม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลกะเนต อำเภอเมือง จังหวัดระยอง,
๑๐ กันยายน ๒๕๖๖

๑๘. สัมภาษณ์ นายสำฤทธิ์ เสน่ห์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลกะเนต อำเภอเมือง จังหวัดระยอง,
๑๐ กันยายน ๒๕๖๖

๑๙. สัมภาษณ์ นางสาวชนัดภัส จรรย์แสง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๘ ตำบลกะเนต อำเภอมือง จังหวัด
ระยอง, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

๒๐. สัมภาษณ์ นายปิติพัฒน์ เสี่ยงประเสริฐ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลกะเนต อำเภอมือง จังหวัด
ระยอง, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระประจักษ์ ปิยสีโล (นาคหุ่น)
- เกิด : วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๘๘/๔ หมู่ ๑ ตำบลสำนักทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ๒๑๐๐๐
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก (ปี ๒๕๕๘)
ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ระยอง
(ปี ๒๕๖๕)
- อุปสมบท : วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๖ ปัจจุบัน ๑๐ พรรษา
- สังกัด : วัดตะพานทอง
- หน้าที่ : พระเลขานุการเจ้าคณะตำบลกะเณด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
พระผู้ทรงปาฏิโมกข์
- ผลงานทางวิชาการ : บทความเรื่อง “บทบาทในการส่งเสริมพระศาสนาของนางวิสาขาวิคาร
มาตา” ได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารพุทธจักร ฉบับที่ ๒ (มีนาคม -
เมษายน ๒๕๖๖)
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดตะพานทอง ๑ หมู่ ๖ ตำบลกะเณด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- ปีการศึกษาที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๕